

**«Sosyalist Devrim»cilerle
«Demokratik Devrim»ciler
Nerede Buluşur**

**Proleter Devrimciler
Onlardan Nasıl Ayrılır?**

Teoriye olan ilginin artması ve yeni teorilerin icat edilmesi yönündeki gayretler gericilik dönemlerinin başlıca özelliklerinden biridir. Yükseliş dönemlerinde kitlelerin kalabalığı arasına karışarak oportünist kimliklerini saklamayı beceren kaşarlanmış oportünistler «kitleler evlerine çekilince» bu niteliklerini örtemez hale gelir; ve yeni teori icatlarına meylederler. Kitle kuyrukçuluğu yolunda oportünistlerin değirmenine su taşıyanlar da, bir önceki evrelerdeki siyasal sorumluluklarını örtbas etmek maksadıyla benzer bir can simidine sarılırlar.

Bu dizideki dosyalar oportünistleri gericilik döneminde en sevdikleri oyuncaktan mahrum etmek için hazırlanıyor. Gericilik dönemini teorik cambazlıklarla atlatma hevesinde olanların hevesini kursaklarında bırakmak, oportünistlerin «işte biz de ideolojik mücadele veriyoruz» edalarına bürünmesine fırsat vermemek bu dosyaların başlıca amaçlarından biridir. Yeni teorilerin peşinde pusulasız bir arayışın giderek yaygınlaştığı, acemilerle kibirli amatörlerin kol gezdiği koşullarda, git gide daha çetin bir iş haline gelen teorik yeniden üretim Komünist Enternasyonal'in ilk dört kongresinin çizgisinde ifade bulan teorinin yeniden üretimidir. Bu teorinin yenilenmeye değil, her somut durumun verileri ışığında yeniden üretilmeye ihtiyacı vardır.

Bolşevizm Defterleri dizisindeki dosyalar, temel referanslarını buradan aldıkları gibi, öncelikle aynı referanslarla hareket ettiklerini iddia edenlerle bir hesaplaşmayı önüne koymaktadır. Bu bakımdan daha önce bu doğrultuda atılmış adımlarla nerede buluşup nerede ayrıştığını belirterek ilerleyen bir yol izlemeyi hedeflemektedir.

**«Sosyalist
Devrim»cilerle
«Demokratik
Devrimciler»
Nerede
Buluşurlar?
Proleter
Devrimciler
Onlardan
Nasıl Ayrılır?**

Bolşevizm Defterleri Dizisi-1
SOSYALİST DEVRİM/DEMOKRATİK DEVRİM
DOSYASI

Bolşevizm Defterleri Dizisi-1

Aralık 1999/İSTANBUL

BASILDIĞI YER:

**BERDAN MATBAACILIK, DAVUTPAŞA CADDESİ, GÜVEN SANAYİ SİTESİ C BLOK NO.: 215-216-239
TEL: 0212 613 12 11**

Yurtiçinden gelen talepler, bedeli herhangi bir yolla yayınevine ulaştırıldığı takdirde, perakende satış fiyatı üzerinden (nakliye posta masrafı alınmadan) adrese ulaştırılır. Toplu taleplerde (10 adetten itibaren) % 30 indirim uygulanır.

Cezaevlerinden gelen talepler bedelsiz karşılanır.
Yurtdışından gelen talepler, kitap bedelinin üzerine nakliye/posta masraflarına ek olarak cezaevine gönderilecek bir kitap bedeli eklendiği takdirde karşılanır. Yurtdışı toplu taleplerde indirim uygulanmaz.

Hiçbir hakkı mahfuz değildir.

Bu yayında yer alan görüşler ister kaynak gösterilerek ister gösterilmeyerek bu fikirleri benimseyenler tarafından çoğaltılabilir ve her şekil altında kullanılabilir.

Devrimci Köz Yayınları

Yönetim Yeri, Yazışma ve İsteme Adresi:

ÜSKÜDAR CADDESİ PİNAR PASAJI KAT 2 NO.: 39 KARTAL-İSTANBUL

Tel-Faks: 0216 387 83 09

İÇİNDEKİLER

Sunuş Niçin Bolşevizm Defterleri?	6
Bolşevizm Defterleri Dizisi Hangi İhtiyaca Yanıt Olacak?.....	7
Neden "Sosyalist Devrim/Demokratik Devrim" Dosyası?.....	9
Bu Dosyada Neler Var?	11
1. "Emperyalizmin Zayıf Halkası Proleter Devrimiyle Kırılacak!"	11
2. "Sosyalist Devrim Demokratik Devrim Tartışmasının Perdeledikleri".....	12
3. "İki Taktik'ten Nisan Tezlerine".....	12
BİRİNCİ BÖLÜM Emperyalizmin Zayıf Halkası Proleter Devrimiyle Kırılacak	17
Türkiye Emperyalist Hiyerarşide Bir Basamak Yukarı Çıkma Hevesinde:	18
Bir Zayıf Halkanın Evrimi	18
Birinci Dünya Savaşı Sonrasında Emperyalist Zincir Nasıl Kırılmıştı?.....	20
Bolşevik Deneyimin Anlamı.....	21
TKP'nin Doğuşu ve Yitişi.....	22
Türkiye Nasıl Bir Dönemecin Eşiğindedir?	24
Devlet Aygıtını Yetkinleştiren "Devrim"ler.....	28
Önemli Olan Proleter Devrimin Sosyolojik Saflığı Değil Siyasal Niteliğidir	29
Proleter Devrimi Stratejisiyle Proletaryayı İkame Eden Stratejiler Arasındaki Fark.....	32
Bolşeviklerin Somutlaştırdığı Devrim Anlayışı.....	35
Emperyalist Zincirin Kırılacak Halkası Ayaklarımızın Altında!	36
İKİNCİ BÖLÜM Reformistlerle Komünistler Nasıl Ayrılırlar?	37
A- Sosyalist Devrim / Demokratik Devrim Tartışmasının Arka Planı.....	37
TKP'nin Kuruluşunun ve Devre Dışı Kalışının Tarihsel Anlamı	40
Şefik Hüsnü Dönemi	41
TKP'de İki Karşit Anlayışın Tarihsel Kökenleri.....	43
Türkiye Solundaki Ana Akımların Hiçbiri TKP Programının Mirasçısı Değildir	44
YÖN/DEVİRİM Hareketi ve MDD	46
TİP Programı	54
TİP/MDD Ayrışmasının Asıl Konusu Sosyalist Devrim Tartışmaları Değildir	56
TKP-ML İle PDA'yı Ayrırdeden Programları Değil, Benimsedikleri Stratejidir	62
MDD Çizgisinden Programatik Bir Kopusu Kalkışanlar AEP Çizgisine Takılanlardır.....	63
Demokratik Devrim Tartışması 70'lerdeki Ayrışmanın da Belirleyici Ögesi Değildi.....	67
B- Demokratik Devrim/Sosyalist Devrim Tartışmasının Perdeledikleri.....	71
C- Sosyalist Devrim /Demokratik Devrim Tartışması Neleri Perdeliyor?.....	107

C- Sosyalist Devrim /Demokratik Devrim Tartışması Neleri Perdeliyor?.....	107
“Devrimci Demokratlar”ın Asıl Kusuru “Sosyalist Devrimci” Olmamaları Değildir	114

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM İki Taktikten Nisan Tezlerine; Kopuş Değil Süreklilik 123

1. 1917 “Nisan Dönemeci” Hakkındaki Efsaneler	123
<i>Nisan Tezlerinde Lenin, Troçki'nin Görüşlerini Kabul Etmiş Değildir</i>	124
Lenin'in <i>Nisan Tezleri</i> Bütünüyle Benimsenmiş Değildir.....	127
Nisan Tezleri, İki Taktik ve Komünistler Birliği'nin Ortak Noktaları	132
İki Taktikteki Soyut Kavramların İçi Ne Zaman ve Nasıl Dolduruldu?	136
1905 Sovyeti Hakkında Lenin'in Bilinmeyen Saptamaları.....	138
İki Taktikle <i>Nisan Tezleri</i> Arasındaki Süreklilik ve Kopuş Noktaları	143
2. Finlandiya Garı'ndaki Konuşmadan Nisan Konferansına	144
Tauride Sarayındaki Toplantılar	145
Lenin'in Müdahalesi İşe Yaramıyor; Sovyetler Geçici Hükümeti Destekliyor.....	148
Lenin'in Şaşkınlıkla Karşılanan Görüşleri Yeni Değil.....	150
Pravda'nın Görüşleri Lenin'inkilerle Uyuşmuyordu.....	153
Menşevikler Bolşeviklerin Lenin'i Tecrit Etmesine Bel Bağlıyor.....	155
“1917 Şubat'ında Ne Oldu?” Sorusuna 1917 Nisan Dönemecinde Verilen Yanıtlar	159
<i>Nisan Tezleri</i> Olmasaydı Ekim Devrimi'ne Ulaşılmayacak Mıydı?	169
3. Nisan Tezleri ile İkinci Enternasyonal'den Kopuşun İlişkisi.....	170
Bolşevikler Arasındaki Görüş Ayrılıkları	170
Nisan Konferansı Hangi Anlaşmazlıkları Çözdü?	171
Nisan Konferansı Ancak Somut Zeminine Oturtulduğunda Kavranabilir.....	172
Örgütsel Sorunlarda Oportünizm ve Bolşeviklerin Ayırddedici Yanı	176
Bolşevik Deneyiminin Ulusal ve Uluslararası Kavranışı Aynı Sonuçları Vermiyor	178
Devrim Anlayışıyla Programa Bakışın İlişkisi	179
Bolşevikler Geçici Hükümetin “Sol” Demagojilerine Nasıl Yanıt Verdi?	181
Nisan Tezleri'ne Yansıyan Ekim Dersleri Kime Lazım?	186

Sunuş

Niçin Bolşevizm Defterleri?

[Revizyonistler] Marksizm-Leninizmin, burjuva diktatörlüğünün ihtilalle parçalanıp, proletarya diktatörlüğüne dönüştürülmesine ilişkin devrim teorisinin emperyalist çağdaki evrensel geçerliliğini, oportünizmle küllendirmeye çalışmaktadır.

Mahir Çayan

Bir büyük gericilik döneminin içindeyiz. Dünya belli başlı emperyalist merkezler arasında yeniden paylaşılıyor; bu paylaşım uğruna dünyanın her yanı kan, ter ve gözyaşıyla sulanıyor. Bu kez emperyalist devletler finans kapitalin yoğunlaşmış bulunduğu merkezlerin bu kavganın dışında kalmasına özen gösteriyor. Yine sosyalistlerin ve işçi hareketinin içinde bu kavganın dışında kalıp, gericilik dönemini ferah bir yerden izlemek isteyenler beliriyor. Bunun koşulunun sosyalistlerle işçi hareketini paylaşım kavgasının esas kamplarından birine yahut diğerine taraf etmek olduğu bir çok kez ağır bedeller ödenerek görüldü. Bu misyonu başarıyla yerine getirilebilenler paylaşım kavgasının kurtlar sofrasından düşen kırıntılarla ödüllendirilecek, beceremeyenler mönüye dahil olacak. Emperyalist paylaşım kavgaları kızıştığında gericilik (sosyal emperyalizm, yahut sosyal şovenizm kılığında) sosyalistlerin saflarına da bulaşır; daha da yayılacak. Bu koşullarda, paylaşım kavgasının odak noktalarından biri olan yaşadığımız topraklarda, tasfiyecilik rüzgarları bir kez daha ve çok daha güçlü bir biçimde, rotalarını menşevizm yönünde tayin etmiş olanların yelkenlerini şişiriyor.

Böylesi gericilik dönemlerinde adet olduğu üzere ve kah bu kabuk değişimini gerekçelendirmek, kah bu güçlü akıntıya kapılmamak kaygısıyla yine teorik incilerle süslenmiş özelleştiriler, yeni teori arayışları boy verecek. Oysa "akıntıya karşı" yüzmek tam da bu dönemlerde gösterilmesi gereken devrimci cüretin gereğidir.¹ Komünistler gericilik dönemlerinde teori sorunlarını bu tutumun rehberliğinde ele almalıdırlar.

Teoriye olan ilginin artması ve yeni teorilerin icat edilmesi yönündeki gayretler gericilik dönemlerinin başlıca özelliklerinden biridir. Yükseliş dönemlerinde kitlelerin kalabalığı arasına karışarak oportünist kimliklerini saklamayı beceren kaşarlanmış oportünistler "kitleler evlerine çekilince" bu niteliklerini örtemez hale gelir. İşte bu gibilerin şaşmaz alışkanlığıdır yeni dönem tespitleri ve yeni teori icatları. Öte yandan, bolşevik önderliğin yaratılması yolundaki sorumluluklarından kaçarak, kitle kuyrukçuluğu yolundan oportünistlerin değirmenine su taşıyanlar da, bir önceki evrenin olumsuz bir biçimde kapanmasındaki siyasal sorumluluklarını örtbas etme maksadıyla benzer bir can simidine sarılırlar. Yükseliş dönemlerinde kitlelerin kuyruğunda birbirleriyle yarışırken teori sorunlarını bir lüks gibi görüp, bunu gönül rahatlığıyla liberal aydınlara havale edenler; bu hareketliliğin azalmasıyla asıl eksikliğin siyasal önderlik görevlerinin yerine getirilemeyeşi olduğunu örtbas edebilmek için, daha önce başkalarına havale edilmiş olan teorik görevlerin savsaklanmış olduğunu saptayıp, bu görevleri bizzat üstlenmek suretiyle bir kez daha siyasal sorumluluklarından yan çizme eğiliminde olurlar. Şaşmamak lazım.

Öte yandan gericilik dönemlerinde devrimci eleştirinin yerine, karmaşık ayrıntılarda yitip giden kısır tartışmaları koyarak elde kalan kadroları avutmayı umanların tek ümidi bir an evvel o kriz denen sihirli değneğin devrimci dalgayı yükseltmesini beklemektir. Böylece yeniden aynı noktaya gelmek üzere, aynı kısır döngünün sarmalına kendilerini terk edebileceklerdir. Devrimci dalga yükselsin, sokaklar kalabalıklaşsın ki, gerçek zaaflarını binbir teorik cambazlıkla örtme zahmetinden kurtulsun tüm oportünistler

Bolşevizm Defterleri Dizisi Hangi İhtiyaca Yanıt Olacak?

Elinizdeki dosya ve bunu izleyecek olan dosyalar² oportünistleri gericilik döneminde en çok sevdikleri oyuncaktan mahrum etmek ve oyunlarını bozmak maksadıyla hazırlandı. Bilgi/teori tekelinin kendi ellerinde bulunduğu iddiasıyla ortaya çıkıp, gericilik dönemini teorik cambazlıklarla atlatma hevesinde olanların hevesini

¹ *Bolşeviklerin (özellikle Lenin ve Zinoviev'in) Birinci Dünya Savaşı sırasında İkinci Enternasyonal'in sosyal-şoven ve sosyal-emperyalist çizgisine olduğu gibi, orta yolculuğa karşı tutumunu ifade eden polemiklerinin sonradan Komünist Enternasyonal tarafından «Akıntıya Karşı» başlığı altında derlenmiş olması tesadüf değildir. Bkz. Akıntıya Karşı derlemesi, tıpkı basım, 1969, Maspéro.*

² *Bolşevizm Defterleri Dizisinden bundan sonra ilk elde yayınlanacak dosyaların (en geç üç ay arayla yayımlanmasını planlıyoruz) konuları şunlardır: Lenin döneminde Komünist Enternasyonal Hangi Program Anlayışını Benimsiyordu? (TKP Programı ve Lenin'in RSDİP için önerdiği Program Taslağı) İşçi Sınıfının Değişen Bileşimi İşçi Aristokrasisi ve Oportünizm PKK'nı Tasfiyesinin İşçinde Solun Tablosu Ulusal Sorun ve «Kürt Sorununun Siyasal Çözümü» Emperyalizm ve «Kürselleşme» Çerçevesinde TC'nin Yemelleri*

kursaklarında bırakmak için, devrimci teorinin oportünistlerin tekelinde olmadığını göstermek için yayınlanıyor.

Yanlış anlaşılmasın. Bu dosyalar dizisinin asıl amacı oportünistlere gerçekleri gösterip, onları doğru yola çekmek değil. Onların etkisi altında bulunan sözümona "bilinçsiz kadrolara" akıl fikir ihsan edip, onların tutsak oldukları yanlısamalardan bir-dön bire kurtulmalarını sağlamak da değil. Bu süreçte, teori sorunlarıyla pusulasız bir gayret içinde boğuşmakta olan orta yolculara servis sunmak da (her ne kadar bizim yayınlarımızdan yararlanacak olanlar olsa bile) bizim asli hedeflerimiz arasında değil.

Teorik doğruların pedagojik bir dille anlatılmasının devrimci partiyi yaratma kavgasının ilk adımı olmadığını biliyoruz. Gericilik dönemlerinde devrimci mevzilerin teorik doğruların propagandasıyla değil, ancak devrimci bir hatta yürütülecek siyasal mücadeleyle kazanılıp korunabileceğinin de farkındayız. Ama eski mevzileri koruyup, yenilerini kazanmak için mücadele ederken, kendi korunaklı kovuklarına gizlenen oportünistlerin "işte biz de ideolojik mücadele veriyoruz" diye derin teorik uğalara bürünmesine de izin vermeyeceğiz. Bu dosyaları yayınlarken başlıca amaçlarımızdan biri budur.

Bununla birlikte, *Bolşevizm Defterleri* dosyalar dizisinin "pedagojik", eğitime dönük bir amacının olduğu tamamen yanlış değildir. Ama söz konusu olan, genel olarak devrimcileri aydınlatmak, onların eğitime katkıda bulunmak değildir. Kuşkusuz bu dosyalar, zaten devrimci bir önderlik boşluğunun farkında olan ve bu boşluğun varolan örgütlerin büyümesi yahut birbirleriyle birleşmesi yoluyla giderilemeyeceğinin bilincine varıp; siyasal bakımdan mevcut (oportünist, yahut melez, orta yolcu) çizgilerden kopmuş, kendi örgütsel zeminlerini yaratmaya koyulmuş (yahut bunun arayışı içinde olan) kadrolara dönük olarak bir eğitimsel amaç gütmektedir. Mevcut örgütlerin militanları açısından ise, en fazla bu yöndeki uğüllimleri kışkırtmayı ve ivmelendirmeyi ümit etmektedir.

İstisnalar bir yana, kimsenin teorik doğrular nedeniyle devrimci olup, buna göre buldukları örgütleri seçmediği açıktır; buldukları yerden bu nedenle kopmayacakları da besbellidir. Ama böyle bir kopuşu zaten yapmış olanların, teorik cambazlıklar karşısında devrimci teoriyi kuşanmaya ihtiyaç duyduklarının da farkındayız. Hem bu yüzden; hem de gerek oportünistlerden gerekse de orta yolculardan kopmuş (yahut kopma eğilimindeki) devrimcilerin ayırım çizgilerini kalınlaştırabilmelerine yardımcı olmak üzere bu dosyaları yayınlamayı ödevlerimiz arasında görüyoruz. Bu dosyaların kapalı devre bir eğitim malzemesi olarak değil, herkesin ulaşabileceği bir biçimde yayınlanmasının nedenlerinden biri de budur.

Bolşevizm Defterleri dizisindeki dosyaların bu biçimde yayınlanmasının bir diğer nedeni ise, komünistlerin omuzlarında bir ödev olarak duran teorik yeniden üretim faaliyetinin saydam bir biçimde yürütülmesi gereğidir. Yeni teorilerin peşinde pusulasız bir arayışın giderek yaygınlaştığı ve yeni icatların her köşeden fıskırdığı, acemilerle kibirli amatörlerin kol gezdiği koşullarda, teorik yeniden üretim görevi çetin bir iştir. Çünkü hem teorik üretimin gerektirdiği asgari serbestliğe ihtiyaç gösterir; hem de devrimcilerin "sesli düşünme" modasına kapılıp, rasgele ve desteksiz bir biçimde fikir jimnastiği heveslilerinin fanteziler dünyasına açılan kapılara sürüklenmesine engel olmayı gerektirir. Bu koşullarda, teorik yeniden üretim hedefi bir yandan katkı ve eleştirilere açık bir biçimde yürütülmelidir. Bir

yandan da, liberallerin, oportünistlerin yıpratma gayretlerine karşı devrimci teoriyi korumak üzere muhafazakar bir çizgide kalmalıdır. Yenilik meraklıları karşısında, ortodoks, tutucu olmaktan çekinmeyip; doktrinerler karşısında da daima hayatın yeşiline dikkat çeken bir tutum benimsenmelidir. Bu nedenledir ki, teorik yeniden üretim faaliyetini bu şakülün doğrultusunda yürütmek kolay değildir. Çünkü bu, muhakkak somut ve canlı bir siyasal faaliyetin düzeltici müdahalelerine ihtiyaç gösterir.

Bolşevizm Defterleri dizisinde yayınlanacak olan dosyalar bu yüzden, hem yenilik heveslilerinin, hem de donuk doktrinerlerin eleştirilerinden çok siyasal mücadelenin açığa çıkardığı gerçeklerin düzeltici müdahalesine ihtiyaç duymaktadır; bu tür eleştiri ve katkılarla beslenecektir.

Nihayet, kastedilen teorik yeniden üretim, esas olarak **Komünist Enternasyonal'in ilk dört kongresinin çizgisinde** ifade bulan teorinin yeniden üretimi olarak anlaşılmalıdır. Bu teorinin **yenilenmeye değil, yeniden üretilmeye** ihtiyacı vardır. Çünkü hem doktrinerler hem de yenilik meraklıları tarafından çoktan beri kitaplık raflarına terk edilmiş durumdadır. Yenilik meraklıları bunu düşünceye ket vuran bir dogmatizm olarak küçümsemektedirler. Ama bu küçümseyişin o düzeyi aşan bir teorik üretkenliğe hayat vermemiş olduğu da besbellidir. Besbelli olan bir diğer husus da bu tür yenilikçi itirazların teoriden ziyade siyasal çizgiye ilişkin olmalarıdır. Bu türden itirazlar devrimci marksizmin teorik çerçevesine yönelik eleştiriler içermekten çok, Komünist Enternasyonal'in siyasal çizgisine ve bu çizginin gerektirdiği örgütsel duruş hakkındaki kayıtlara yöneliktir. Bu yüzden teorik bir değer taşımamaktadır. Devrimci teorinin yeniden üretimi aynı zamanda bu iki yüzünlüğün açığa çıkarılmasına yardımcı olacaktır.

Öte yandan doktrinerler ise lafta Komünist Enternasyonal çizgisine bağlılık iddiası taşımakla birlikte, bu çizginin ardında yatan söz konusu tezlerin her satırında ifade bulan teorik çerçeveden kaçma konusunda adeta yenilik heveslileri ile yarış halindedirler. Bu nedenledir ki, elinizdeki dosya ve onu takip edecek olan dosyalar, öncelikle ve ısrarla bu çizgiyi ifade eden temel tez ve kararlarda ortaya konmuş bulunan devrimci marksist teorinin yeniden üretimini amaçlamaktadır. Temel referanslarını buradan aldıkları gibi, öncelikle aynı referanslarla hareket ettiklerini iddia edenlerle bir hesaplaşmayı önüne koymaktadır. Bu bakımdan daha önce bu doğrultuda atılmış adımlarla nerede buluşup nerede ayrıştığını belirterek ilerleyen bir yol izlemeyi hedeflemektedir.

Neden "Sosyalist Devrim/Demokratik Devrim" Dosyası?

Bolşevizm Defterleri çerçevesinde yayınlanacak olan dosyaların ilki, "sosyalist devrim/demokratik devrim" tartışmaları ile ilgili. Elinizdeki derlemede yer alan yazılar yaşadığımız topraklarda bu sorun etrafındaki tartışmaların perdelediği menşevik tutumu açığa çıkarmayı hedefliyor. Bu tartışmayı daha çok sosyo-ekonomik tahlillerin sonucunda varılan bir saptama olarak ele alanlar, ilk dosyanın bu soruna ilişkin olmasının bizim "teorik bilgiçliğe karşı" vurgularımızla çeliştiğini düşüneceklerdir; bu bir yanılsamadır. Tam da bu yanılsama ile hesaplaşmayı hedefliyoruz.

"Sosyalist devrim mi; demokratik devrim mi?" sorusunun çengeline takılanlar bu konuyu teoriye ve ülkenin sosyo-ekonomik durumunun saptanmasına ilişkin bir sorun olarak ele almaktadır. Hatta "aynı kaynaktan beslenen Kürt solu" bile, bağımsız bir Kürdistan'a ilişkin siyasal perspektiflerini ve buna giden stratejiyi tar-

tişmayı öne almamıştı. Aynı örgütlenip örgütlenmeme konusundan başlayıp, devrim perspektifini belirlemeye yönelirken önce, "Kürdistan sömürge midir; değil midir?" sorusuyla işe başlamıştı. Oysa asıl sorun teorinin labirentlerinde yürüyen bir tartışmaya değil, strateji ve örgütlenme sorunlarına ilişkin bir tartışmadır. Bunun için bugün, özellikle de bugün bu tartışmanın önemi ve önceliği vardır.

1980'lerden sonra Türk solunun yeniden şekillenmesi büyük ölçüde Kürdistan'daki mücadelenin estirdiği rüzgarın etkisiyle ve onun yarattığı dinamiklere bağlı olarak gelişti. Bugünlerde ise, PKK'nin tasfiyesiyle birlikte giderek Türkiyeli devrimci örgütlerin tümünü etkisi altına alacak olan bir tasfiye dalgası gündemdedir. Bu nedenle, devrim stratejisi ve bu stratejiye bağlı olarak tarif edilecek olan örgütlenme perspektifi kadar, taktik ilkeleri vb. de bu somut iklim göz önünde bulundurularak ele alınmalıdır. "Sosyalist devrim/demokratik devrim" tartışmalarının neleri perdelendiğinin ve strateji sorunlarını nasıl ikame ettiğinin ortaya konması da bu bakımdan önemlidir.

Türkiye solunun tarihi içinde devrimcilik iddiasıyla ortaya çıkan hemen hemen her odak diğerleriyle programatik ayırım çizgilerini çekmek adına demokratik devrim/-sosyalist devrim tartışmasına ilişkin tutumunu ortaya koymaktadır. Böylece reformistlerle devrimciler arasındaki asıl ayırımın çekilmesi gereken, iktidarın ele geçirilmesine yönelik strateji konusu ikinci plana düşmektedir. Programatik ayırım çizgileri çekme adına ortaya konan "asgari-azami program ayrılıkları", önüne "sosyalist değil, anti-empyalist ve demokratik görevler koyan" programlar, yahut "sosyalist Türkiye tabloları" vb. öne çıkmaktadır.

Strateji tartışması gibi yürütülse ve kaynağında düpedüz bir strateji ayırımı³ olsa bile, çoktan beri ve bugün yürütülmekte olduğu haliyle "sosyalist devrim/demokratik devrim tartışmaları strateji sorunlarına ilişkin tartışmalar değildir. Yani devrimci öznenin işçi sınıfını iktidara taşıma mücadelesinde hangi yol ve yöntemlerin izleneceği, kimlerle nasıl ittifaklar yapılacağı vs. gibi sorunlara dair değildir. Daha çok sosyo-ekonomik tahlillerle, hayali bir iktidar partisinin yerine getirmeyi taahhüt ettiği vaatler kabilinden önermelere ilişkindir. Tartışmanın yapaylığı, birbirlerini eritilmesi gereken rakipler olarak gören örgütlerin, birbirlerinin kadro tabanlarını ele geçirmek için, kendilerinin ne kadar devrimci olduklarını gösterme yarışına hizmet etmesinden kaynaklanmaktadır.

Süregiden bu yapay tartışma aynı zamanda devrimci kadroların kafa karışıklığının ve teori adına ortaya konanlara olan güvensizliğinin en önemli nedenlerinden biridir. Teori sokağın ateşinden, pratikten kopartıldığında, sırça köşklere akıldanelik rolünü üstlenme heveslilerine bırakılmaktadır. Bu koşullarda, pratik mücadeleden başka bir şeye zaman ayıramayan kadroların marksist teoriyle ilişkisi, aydınlarla

³ İlk TIP döneminde ortaya çıkan MDD/SD tartışmasının ardından gelişen ayrışma apaçık bir biçimde hemen hemen aynı olan stasyi hedefe gidiş yolları üzerinden olmuştur. «Bağımsız ve Gerçekten Demokratik Türkiye»ye «sosyalist» sıfatı yakıştırılanlarla yakıştırmayanların bir kısmı bu hedefe parlamenter yollardan (yani devletin kurumlarından biri üzerinden) ulaşabileceğini düşünüyorlardı. Ötekiler ise aşağı yukarı aynı hedefe «parlamento dışı mücadele» olduğundan, özellikle de ordunun bazı kesimlerinin de önemli roller üstleneceği senaryolarla (yani aynı devletin bir başka kurumu üzerinden) ulaşmayı tasarlıyorlardı. Bu topraklarda halen mücadele eden devrimci akımların hemen hemen hepsi, geçirecek de olsa bu iki kanada karşı bağımsız örgütlenmenin ve ayrı bir silahlı mücadelenin yolunu seçenlerin mirasçısıdır. Bugün proleter devrimini hedefleyen komünistler de, kendilerini bu devrimci kopuşun ilk özneleriyse (THKO, THKP-C, TKP-ML) özdeşleştirmeksizin bu mirasa onu aşmak üzere sahip çıkma iradesini gösterenler arasından çıkacaktır, çıkmaktadır.

duydıkları haklı tepkiyle biçimlenmekte, teori bir eksiklik olarak hissedilmemektedir. Dolayısıyla devrimci kadrolar, reformistlerin ve oportünistlerin nasıl ayrıştığını ancak sınıf mücadelesinin pratiğinde edindikleri sezgileriyle anlayabilmekte; sezgilerinin tıkağında yerde ise oportünizme yol açan esas politik ve teorik basiretsizliklerin farkına varamamaktadırlar. Kadrolar açısından, teori böylelikle tamamen pratik mücadelenin dışına atılmakta ve güya işin erbabı "usta"lara havale edilmektedir. "Usta"lar her kadronun kendi örgütünün merkez komitesinde "mevcut olduğundan" teorik mücadelenin dışsallaşması, devrimci militanla örgüt arasındaki ilişkiyi, en azından teorik ve programatik açıdan, mezhepçi bir güven ilişkisine dönüştürmektedir.

Bilgiç bir tonla yürütülen yapay ve bilinç bulandırıcı "sosyalist devrim/demokratik devrim" tartışmasının öne çıkardığı ayrışma noktaları devrimcilerle reformistlerin ayırım çizgilerini muğlaklaştırmaktadır. Üstelik devrimci akımlar içindeki devrimci ve liberal eğilimlerin ayrışmasının ertelenmesine de hizmet etmektedir. Bu iç ayrışmanın temel dinamiklerinin ne olduğu hakkındaki belirsizlik, devrimci hareketin bağrında taşıdığı kronik hastalıkların yeniden üretilmesine yol açmaktadır. Devrimci hareketin gürbüz ve örgütlü bir biçimde kitlelerle kaynaşmasının önünü açacak ayrışmaların ne derece yaşamsal önem taşıdığının unutulmasına da katkıda bulunmaktadır. "Sosyalist devrim-demokratik devrim" tartışması bu bakımdan devrim mücadelesinin önünü açmak şöyle dursun, oportünizmle yürütülecek ayrışmanın esas zeminini de perdeleyici bir rol üstlenmektedir. Bu kısır döngünün kırılması komünistlerin önünde en acil görevlerden biri olarak durmaktadır.

Öte yandan elinizdeki derlemedeki yazılarda görülebileceği gibi "demokratik devrim/sosyalist devrim" tartışması kendini ulusal iktisadi gelişmişlik düzeylerinin karşılaştırılmasına hapsetmekle kalmamaktadır. Bu tartışma devrim sorununu bir kenara koyduğu ölçüde, burjuva demokrasisiyle proletarya diktatörlüğü arasındaki ayrımların silinmesine hizmet etmektedir. Menşevizmin alışılacağı tarzını izleyerek sürdürülen tartışmalar, somut örgütlü mücadele ve onun somut koşulları gözönüne alınmadan yürütüldüğü sürece, teoriler dünyasının soyutluğunda fırtınalar kopmaktadır.

Bu Dosyada Neler Var?

1. "Emperyalizmin Zayıf Halkası Proleter Devrimiyle Kırılacak!"

Elinizdeki dosyada yer alan ilk yazı, bir proleter devrimi perspektifinin, somut durumun somut tahliline bağlı bir stratejik hedef olduğunu öne çıkartıyor. Yaşadığımız topraklardaki somut durumun, emperyalist paylaşım kavgasının temel mantığı çerçevesinde ele alındığı yazı, proleter devrimi kavramını yapay ve bilinç bulandırıcı "sosyalist devrim/demokratik devrim" kutuplaşmasından özenle ayırarak ve somutlayarak tanımlıyor. Proleter devrimini nesnel koşulların bir hediyesi olarak değil, nesnel koşulların bilinçli bir devrimci siyasal müdahaleyle değiştirilmesinin yolu olarak tarif ediyor.

Bu yazıda emperyalist hiyerarşide bir üst basamağa sıçramaya niyetlenen ve belli başlı emperyalist güçler tarafından buna hazırlanan Türkiye Cumhuriyeti'nin emperyalist zincirin kilit öğelerinden biri olduğu vurgulanıyor. Ama aynı zamanda bu nesnel durumun zincirin bir zayıf halkası olduğuna işaret edilerek, devrimcilerin önündeki görevlere dikkat çekiliyor. Kuşkusuz Devlet İstatistik Enstitüsü verilerinden yola çıkarak Türkiye'nin "bir zayıf halka" olarak tanımlanmasının abesliği ne denli

açıkça, emperyalist sistemin bu halkadan kırılarak parçalanmasının komünistlerin öznel zaaflarından ötürü yerine getiremedikleri bir ödev olduğu da bir o kadar açık olmalıdır. Nesnellığe teslim olup, devrim aşamalarını nesnel dinamiklere göre tayin eden anlayışın menşevik özünü ortaya koyan bu yazıda, Komünistler Birliği'nden Komünist Enternasyonal'e bir süreklilik/kopuş diyalektiği içinde bağlanan kesintisiz bir proleter devrim anlayışı ortaya koyuluyor.

2. "Sosyalist Devrim Demokratik Devrim Tartışmasının Perdeledikleri"

Dosyadaki ikinci metin bir yandan "sosyalist devrim/demokratik devrim" tartışmasının yapaylığını ve perdelediği ayrışma zeminlerini somut örnekler ve polemiklerle gün ışığına çıkarmayı hedefliyor. Öte yandan da, Türkiye solunun tarihini, bu tartışmayı eksen alarak okumanın, bu zengin tarihin pek küçük bir bölümünü anlaşılır kıldığını ortaya koyuyor. Zira bugün hala faal olan siyasi akımların hiçbirinin kökleri 60'lı yılların ötesine kadar uzanmamaktadır. Hatta hemen hemen tümünün soy ağacı "sosyalist devrim/milli demokratik devrim" tartışmasının damga vurduğu bu kesitten itibaren şekillenmiştir. Ne var ki, 80'li yıllara kadar kah uluslararası hareketteki bölünmelere paralel olarak, kah anti-faşist mücadeleye somut yaklaşım biçimleri bakımından belli akımları bir tarafa, ötekileri öte tarafa koymanın sağladığı kolaylık artık yoktur. Bu nedenle önceden olduğundan daha soyut bir tartışma sürmektedir. Bugün varolan akımların siyasal bakımdan bir tasnifini yapmak için başka ölçülere başvurmak gerektiği kesindir.

Halbuki, bu tasnifi "demokratik devrim/sosyalist devrim" eksenini etrafında yapma doğrultusundaki arayışlar 80'li yılların sonlarına doğru çoğalmıştır. Elbette sosyalist ve devrimci akımları bu kıstasa göre de ayrıştırmak mümkündür; üstelik kağıt üzerinde düzgün görünen bir tabloya varmak da imkansız değildir. Ama böyle bir tasnifin mahkum olduğu en iyi akıbet kağıt üzerinde düzgün duran bir tasnif olarak kalmayı başarmasıdır.

Devrimci hareketin gündeminden hala çıkmayan ve önümüzdeki dönemde daha da yerleşecek gibi görünen bu kısır tartışmanın yaldızı kazındığında oportünizmle ayrışmanın esas koşullarının es geçildiği görülecektir. "Demokratik devrim/sosyalist devrim tartışmasının perdeledikleri" başlıklı yazı şunları kılavuz ediniyor:

Emperyalizm ve proleter devrimler çağında ulusal kalkınmacılık anlayışıyla devrimci sosyalizm birbirine karıştırılmamalıdır.

Proletarya Diktatörlüğünün sahiplenilmesi reformistlerle komünistler arasındaki en önemli ayraç rolünü üstlenmelidir.

Devrim stratejisinin ne olacağı sorusu ancak ve ancak buna önderlik edecek devrimci partinin nasıl yaratılacağı sorusuyla birlikte yanıtlandığında anlamlı olacaktır.

İçinden geçtiğimiz çağda komünistlerin en acil görevi proleter devrimlerine önderlik edecek, bunları yaygınlaştırıp kazanımlarını kalıcılaştırabilecek bolşevik bir dünya partisini yaratmaktır.

3. "İki Taktik'ten Nisan Tezlerine"

Nihayet dosyadaki son yazı aynı bakış açısıyla sorunun bir başka tarihsel kesitteki bir örneğine ışık tutmayı amaçlıyor. Özellikle de Ekim Devrimi'nin öyküsünün tahrif edilerek aktarılmasından ve bu biçimiyle algılanmasından doğan kafa karışıklığını gidermeyi umuyor. Bu yazıda Nisan Tezleri'nin komünistlerle reformistlerin ayrıt edilmesi doğrultusundaki katkılarını öne çıkarmak maksadıyla Bolşevikler arasında

Şubat Devrimi sonrasında cereyan eden tartışmalar irdeleniyor. Nisan Tezlerinin temel önermelerinin bugün komünistlerin önündeki öncelikli görevlere işaret ettiğinin bilincile ele alınan yazı, bir yönüyle de İki Taktik'ten Nisan Tezlerine uzanan süreklilik bağına koyuyor.

İki Taktik'le Nisan Tezleri arasında devrimci parti/devrimci siyaset ilişkisi çerçevesinde bir süreklilik olduğunu, siyasal iktidarın bir sovyet cumhuriyeti olarak örgütlenmiş proletarya ve köylü yığınları tarafından ele geçirilmesi anlamındaki stratejik hedef bakımından (sovyet oligusunun tarih sahnesine çıkışından itibaren) esaslı bir değişiklik olmadığı da gösteriliyor. Buna karşılık 1905'den 1917'ye gelirken asıl değişimin devrim stratejisine ve ittifaklar sorununa ilişkin olmayıp, İkinci Enternasyonal'in sosyal emperyalist niteliğinin kavranmasıyla birlikte öne çıkan bir dünya partisi ve yeni bir enternasyonal perspektifi bakımından olduğu sergileniyor.

Komünist Enternasyonal'in yeniden İkinci Enternasyonal çizgisine oturtulması tam da bu ayırım çizgisinin üzerinin örtülmesini gerektirdiği için, bu noktanın bugün öne çıkarılması önemlidir. Aynı vurgu sayesinde, güya Lenin dönemindeki Üçüncü Enternasyonal'in mirasına sahip çıkma iddiasında olan ama gerçekte Zimmerwald çizgisinden öteye geçemeyen akımlarla berikiler arasındaki buluşma noktasına da dikkat çekiliyor.

"Demokratik devrim/sosyalist devrim" tartışmasını somut yol ve araçları bağlamından kopartarak ele alanların yaygınlığı göz önünde bulundurulduğunda Nisan döneminde "sosyal demokrasinin kirli gömleğini çıkartıp" yeni, komünist bir enternasyonal yoluna girme gereğinin vurgulanmasının başlı başına bir önem taşıdığı açıktır.

Bu dosyada ortaya konulan görüşlerin önemli bir kısmı ilk kez söylenmiş veya yeni keşfedilmiş değildir⁴. Sınıf mücadelesinin seyri içerisinde gerek yaşadığımız topraklarda, gerekse de değişik coğrafyalarda değişik zamanlarda bu görüşlerin şu ya da bu kapsamda ifade eden çeşitli örgüt veya kişiler olmuştur. Bu durum herşeyden önce, bu fikirlerin dile getirilmesinin tek başına sınıf mücadelesinin ihtiyaçlarını karşılamaya yetmediğinin pratik ve somut bir kanıtıdır. Çünkü hala bir bolşevik önderlik eksikliği varlığını sürdürmektedir. "Doğru fikirler" ancak doğru bir siyasal/örgütsel duruşla bütünleştiği takdirde varolan mevzilerin korunmasına ve yenilerinin kazanılmasına hizmet edebilir. Buna karşılık, yanlış örgütsel/politik çerçevelerde dile getirilmiş "doğru fikirler" in ne büyük yanlışları besleyen destek öğeleri olduğunu ibretle görmek için yeterinden fazla deneyim vardır; bu deneyimlere katkıda bulunmak istemiyoruz. Bu gerçeğin bilincinde olarak, bu

⁴ Örneğin bu dosyada ortaya konan saptama ve görüşlerin bir kısmı daha önce MAYA yayınlarının çıkarttığı yayınlarda ortaya konmuştu. Özellikle de Nisan tezleri hakkındaki yazının pek çok saptaması Maya Broşürleri dizisinden çıkan Ekim Devrimi'nin 79.. yıldönümüne ilişkin broşürde hemen aynen ortaya konmuş görüşlerdir. Bununla birlikte elinizdeki dosya bu yazıdan ibaret olmadığı gibi, söz konusu yazıyı daha önce ortaya konanlardan ayırdeden önemli bir noktaya da dikkat çekmek gerekiyor. «İki Taktik'ten Nisan Tezlerine» başlıklı yazı özellikle ulusal ve uluslararası ölçekte menşeviklerle bolşeviklerin ilişkisi bakımından Nisan Tezleri'nin getirdiği yeniliği öne çıkartmaktadır. Bu vurgu farklı ve önemlidir. Zira bu deneyimin asıl önemi menşevizme karşı uluslararası ve ulusal ölçekte farklı bir tutumun öne çıkarılmasıyla da yakından ilgilidir. Bu vurguyu yapmakla elinizdeki dosyada yer alan yazı, komünistlerin bugün referans alması gereken çerçevenin genel olarak Bolşevik gelenek ekseninden, bu geleneğin en gelişkin ifadesini bulduğu Komünist Enternasyonal'in ilk dört kongre çizgisine oturtulması gereğinin somut anlamını öne çıkarmayı hedefliyor.

Kitapçıktaki görüşlerin arkasında durma iddiasına sahip çıkanlar, bu görüşleri savunurken her türden oportünist örgüt ve siyaset anlayışıyla aralarındaki mesafeyi korumaya ve ayırım çizgilerini kalınlaştırmaya özen göstererek hareket etmeye hazırlardır.

Dolayısıyla bu kitapçıktaki yazıların hiçbirisi siyasal mücadeleden ve onun dayatıldığı örgütsel/politik sorumluluklardan bağımsız olarak düşünülmemeli, kimse bunları farklı amaçlarla kullanmaya yeltenmemelidir. Siyasal sorunların çözülmesi siyasal mücadeleyle ve o mücadelenin araçlarıyla olur. Teorik/ideolojik müdahalelerin buna olan olsa dolaylı bir katkısı olabilir; ama bu dolaylı katkının olabilmesi için bile, bu dolayımı sağlayacak olan örgütsel/politik halkanın belirleyici bir önemi vardır. Yayınlayıp arkasında duranlar açısından bu kitapçık esas olarak devrimci önderlik eksikliğini duyan ve bu sorunun çözülmesi için örgütsel politik sorumluluk üstlenen militanların böyle bir önderliğe aday komünist partinin bolşevik çizgide yaratılması doğrultusunda eğitilmesi, donanması için anlamlıdır. Kitapçıktaki yazılarda tartışma konusu edilen anlayışların siyaseten alt edilmesini sağlayacak olan esas olarak bu siyasal güç ve bu gücün yaratılması doğrultusundaki pratik/politik faaliyetlerdir.

İlinizdeki kitapçığı yayınlayıp arkasında durma iddiasında olanların muradı budur. Bu kitabı okurken ve kullanırken akıldan çıkartılmaması gereken şudur: devrimci teorik ancak devrimci bir siyasal mücadelenin sorumluluğunu üstlenenlerin elinde silaha dönüşecektir.

Bolşevizm Kazanacak!

Bolşevizm Defterleri

BİRİNCİ BÖLÜM

Emperyalizmin Zayıf Halkası

Proleter Devrimiyle Kırılacak

1. Emperyalist Zincirin Zayıf Halkası Ayaklarımızın Altındadır

Yirminci yüzyıl sona ermekteyken, daha önceki paylaşım kavgalarını andıran dünya çapında bir savaşın olmayışına bakıp, dünyanın yüzyılın başından başka bir dünya olduğunu düşünenler az değildir. Dünyanın durumuna teknolojik gelişmeler veya ekolojik değişimler vb. açılardan değil, sınıf çatışmaları ve bunların sundukları olanaklarla olanaksızlıklar açısından bakıldığında ise, dünya yüzyılın başındakinden pek farklı görünmemektedir. Hala sınıf çatışmaları ile deşilmiş bulunan ve bu çatışmaları ortadan kaldırması mümkün olmayan bir dünya düzeni hüküm sürüyor. Emperyalist paylaşım kavgalarına sahne olmaya devam eden bu somut dünyanın sunduğu “dünya değiştirme seçenekleri” de değişmemiştir: ya bireysel ve kısmi çıkarlar temelinde bir sınıfın dünyasından öteki sınıfına göçmek; yahut komünist bir dünya kurmak üzere bu köhne dünya düzenine son vermek.

Birinci dünya savaşı ilk büyük emperyalist savaştı; ama bu savaş sadece büyük emperyalist güçler arasında cereyan etmedi. Emperyalist çıkar çatışmalarının bir sonucu olan bu savaş, farklı gelişme aşamalarında bulunan ülkeleri de girdabına almıştı. Ne var ki, bu savaşa ortak olmakla savaş öncesindeki eşitsizlikleri aşmayı ümit edenler o zaman fena halde yanılmışlardı; bu hala boş bir hayaldir. Emperyalist savaşlarda ganimetin paylaşılması ne kadar adil olursa, külfetin paylaşılması da en fazla o kadar adil olabilir.

Emperyalist paylaşım kavgalarının asıl aktörleri ganimetin paylaşımında katılanların güçlerini ve katkılarını ince ince hesap ederken, savaşın külfetlerinin paylaşılmasında tam tersi bir pay dağılımını dayatır. Savaşın arkasında yatan dünya çapındaki rekabet ne kadar gerginleşmiş, uzlaşmaz çelişkiler ne kadar keskinleşmişse, savaşın zayıf tarafları için durum o kadar dayanılmazdır. İşte tam bu nedenledir ki; ister kazanan tarafta olsunlar, ister kaybeden tarafta, en geri ülkeler çöküşler dizisinde en ön sıraları işgal ederler. Emperyalist zincirin daima en zayıf halkasından kopma eğiliminde olması bu anlama gelir.

Yirminci yüzyıla girerken, Avrupa'nın hasta adamı ilan edilen Osmanlı İmparatorluğu emperyalist paylaşım kavgasının temel alanlarından birini oluşturduğu gibi, en zayıf halkalardan biriydi de. Bu imparatorluğun yıkıntıları üze-

rinde kurulmuş bulunan TC de, yüzyıl sona ererken benzer bir konumdadır. TC Osmanlı İmparatorluğundan iyice daralmış siyasi sınırlar devralmış olsa bile, siyasi ufku hala “*Adriyatik’ten Çin Seddi’ne*” kadar uzanmaktadır. Ama, belli başlı emperyalist merkezlerin de razı olduğu bu ufuk genişliği onu Osmanlı İmparatorluğu’ndan daha sağlıklı kılmakta değildir; daha gürbüzleşmesinin olanakları da yoktur. Aksine Osmanlı İmparatorluğu’nun ufkunu bugünkü sınırları içinde özleyen TC’nin krizleri çok daha sarsıcı ve bunalıcı olmaktadır.

Yüzyılın başında “*hasta adam*” olarak anılan Osmanlı devletinin savaşa girmekle gürbüzleşip gürbüzleşmeyeceği pek belli değildi. Ama hastalıklı varlığını sürdürebilmesinin bile biricik yolu, sürmekte olan paylaşım kavgasına aktif bir taraf olarak katılmaktı. Bugün emperyalist paylaşım kavgasının kurtlar sofrasında tam orta yerde bulunan TC’nin mönüye dahil olmamak için tek seçeneği de bu paylaşım kavgasına atak bir unsur olarak dahil olmaktır. Nitekim, Türkiye’nin hakim sınıfı çoktandır bu role mecbur olduğunun bilincinde olarak emperyalist hiyerarşinin üst basamaklarına sıçrama hedefinin peşindedir; onu bu yolda destekleyip kışkırtan uluslararası güçler de az değildir.

Türkiye Emperyalist Hiyerarşide Bir Basamak Yukarı Çıkma Hevesinde:

Bir Zayıf Halkanın Evrimi

70’li yılların sonundan beri, Türkiye Cumhuriyeti, hem içine girdiği yapısal bunalımın dürtülediği, hem de uluslararası sermayenin yönelişleriyle çakışan bir süreçte; kendi iç dinamiklerinin ve uluslararası konjonktürdeki dalgalanmaların dayattığı zigzaglarla, ama asıl istikameti değişmeden, bizzat belli emperyalist merkezler tarafından emperyalist hiyerarşide bir üst basamağa sıçramaya hazırlanmaktadır. Alt yapısı, sınai potansiyeli, görece yetişkin işgücü, görece güçlü devlet aygıtıyla, NATO ve AB ile bağlantılarıyla; Orta Doğu, Kafkasya, Balkanlar ve Orta Asya çapındaki kültürel/tarihsel etki alanıyla; özellikle de ABD’nin “*yeni dünya düzeni*” planları içerisinde soğuk savaş dönemindekinden daha stratejik bir önem kazanan jeopolitik konumuyla Türkiye nesnel olarak uluslararası emperyalist düzenin kilit öğelerinden biridir; hatta AGİT zirvesindeki tabloya bakılırsa, “*yeni dünya düzeni*” planlarında Türkiye’ye şimdiki kadarkilerden daha önemli bir rolün kostümleri biçilmektedir.

Ama Türkiye aynı zamanda, bölgenin en güçlü, en örgütlü ve deneyimli işçi hareketini; en yaygın, militan, gelişkin ve büyük ölçüde budanmış olmakla birlikte, varlığını ve direngenliğini sürdürmekte olan devrimci akımları; Kürt ulusunun en kalabalık, en dinamik kısmını; ve toplam Kürt nüfusu içinde marksist etkilere en açık ve en örgütlü devrimci kadroları barındıran ülkesidir.

Bu çelişkili konumu ve artık geri döndürülemeyeceği belli olan yönelişi ile Türkiye, son derece keskin bir gerilimin ortasındadır. Yeni bir emperyalist paylaşım kavgasının ortasında ciddi bir yapısal (hem ekonomik bakımdan hem de devletin kimi değişmez sanılan özgünlüklerinin değişmesi bakımından) dönüşüm yoluna girmiş bulunmaktadır; ortalıkta derisini değiştiren bir yılan gibidir. Öte yandan bu yapısal dönüşüm nasıl ve hangi yönde gerçekleşirse gerçekleşsin, kaçınılmaz olan toplumsal alt üst oluşlara gebe dir. Çünkü emperyalist hiyerarşide daha avantajlı bir konuma sıçrasa bile, teraha çıkmayacaktır. Zira hem hakim sınıfların eski bileşenleri arasında, hem de bunlarla yeni türeyenler arasında; üstelik “*dış güçlerin*” (uluslararası finans kapitalin) de devreye gireceği keskin bir iç paylaşım kavgasından geçmektedir. Bu kavganın “*kirli çamaşırların*” orta yerde yıkanmasına yol açığı görülmüştür; aynı biçimde süreceğinden de kuşku duyulmamalıdır. Üstelik geri adım atıp, eski statükolara oturmanın daha az bir alt üst oluş pahasına olmayacağı da belli olmuştur.

Zira her ne kadar bugün bu oyunu bozması gereken güçler özel bakımdan zayıf dağınık ve perspektifsiz olsalar da bu güçlerin barındırdığı nesnel dinamiklerin ortadan kaldırılmasının mümkün olmadığı da açıktır. Bir emperyalist paylaşım kavgasının çerçevesinde gerçekleşen siyasal toplumsal dönüşümlerin ne tür olasılıklar barındırdığını kavrayabilmek için en iyi yol daha önce benzer koşullarda ne tip bir evrimin yaşandığını akıldan çıkarmadan bir karşılaştırma yapmaktır. Hele hele bugünkü paylaşım kavgasının en kritik düğüm noktalarından biri olan bölge birinci paylaşım savaşının başlıca odak noktalarından biri ise bu çok daha anlamlı olmaktadır.

Osmanlı imparatorluğu emperyalistler arası birinci paylaşım savaşına, bu paylaşımın bir pay almak üzere ve bir taraf olarak katıldı. Ne var ki, Osmanlı imparatorluğunun bu paylaşımın alacağı pay, ne sadece yer aldığı tarafın kaderine, ne de askeri zaferlere bağlıydı. Osmanlı İmparatorluğu'nun dünya kapitalist zinciri içinde bir yarı-sömürge devlet olarak yer alışı, Birinci Dünya Savaşı sonucunda paylaşımın alacağı payı tarihsel olarak belirliyordu.

Üstelik bu imparatorluk, bir yandan özgün toplumsal formasyonunun çıkmazları, diğer yandan çatırdayan merkezi devlet yapısı ve toprak bütünlüğünü tehdit eden ulusal kurtuluş hareketleriyle, emperyalist zincirin en zayıf halkalarından birini oluşturuyordu.

75 yaşını geçmiş bulunan Türkiye Cumhuriyeti ise, hem emperyalizmin bölgedeki en güçlü ve güçlendirilmek istenen dayanağıdır; hem de bağrında barındırdığı devrimci dinamikler nedeniyle en zayıf halkası olmaya adaydır. Ama zincirin sağlamlığı en zayıf halkasının dayanıklılığı ile ölçülür. Bu yüzden Türkiye aynı zamanda emperyalizmin kilit bir ögesi olarak tahkim

edilmek istenmektedir. Bu iki olasılık içiçe ve aynı süreçte belirlemektedir. Türkiye'nin bu olasılıklar çerçevesindeki kaderi, esas itibariyle sınıf mücadelesinin dinamiklerine bağlıdır. Ama nesnel bir temel üzerinde ortaya çıksalar da, bu dinamiklerin esas olarak öznel etkenin müdahalesiyle şekillendikleri de unutulmamalıdır. Bugün asıl eksik olan bu öznel etkenlerden bir tanesidir. Hakim sınıflar sınıf mücadelesinin keskin bir dönemecine uluslararası düzeyde örgütlü, planlı ve hazırlıklı girerken, bu mücadelenin diğer tarafı olan proletarya çoktandır devrimci bir dünya partisinin rehberliğinden yoksun durumdadır. Bu eksikliğin nasıl giderileceği konusunda rivayet muhtelif olsa bile, bir boşluk olduğunu inkar edebilen yoktur. Bu eksikğin nasıl tamamlanacağını öğrenmek için, hem daha önce emperyalizmin bir başka zayıf halkasının nasıl kırıldığına iyi bakmak gerekir; hem de bu derslerin ışığında emperyalist zincirin yaşadığımız topraklardaki halkasının daha önce ve bugüne kadar niçin kırılmadığını bilince çıkarmak gerekir.

Birinci Dünya Savaşı Sonrasında Emperyalist Zincir Nasıl Kırılmıştı?

Birinci Dünya Savaşı sonuna yaklaşırken, karşıt kamplarda yer alan Çarlık Rusya'sı ile Osmanlı İmparatorluğu bambaşka nedenlerle emperyalist zincirin en zayıf halkalarını oluşturuyordu. Bu bakımdan savaşı kazansalar da, kaybetmeler de bu iki devletin savaşı izleyecek olan çöküşler dizisinde en birinci sıraları işgal edecekleri tarihsel olarak belirlenmişti. Ancak bu çöküşün gerçekleşme biçimi tarihsel bir zorunlulukla (determinist bir tarzda) önceden belirlenmiş değildi. Bunu belirleyecek olan, bu ülkelerdeki sınıf mücadelesinin gelişimiydi. Öyle oldu.

Çarlık Rusya'sı kapitalist zincire çok geç eklenmişti; 1904-1905 Japon savaşı bu gecikmişliğin ne anlama geldiğinin görüldüğü bir deneyim olmuştu. Bununla birlikte, savaşın peşinden patlak veren devrimi izleyen gericilik dönemine rağmen, Çarlık otokrasisi güçlü ve "1905 genel provasını" unutmamış olan bir işçi hareketiyle karşı karşıyayken savaşın içinde buldu kendini. Henüz kapitalist zincire eklenme sancılarını çekmekte olan Osmanlı İmparatorluğu ise somut olarak böyle bir sınıfsal gerilim yaşamıyordu. Böylece kapitalist zincirin bu iki zayıf halkasının çöküşlerinin biçimini belirleyen faktör, her iki ülkedeki işçi hareketinin durumu ve sınıf mücadelesi oldu. Çarlığın yıkıldığı Rusya'da, bir proleter devrimi sayesinde ilk Sovyet Cumhuriyetleri birliği (proletarya diktatörlüğü) kuruldu. Osmanlı İmparatorluğu'nun enkazı üzerinde ise, Kürtlerin ilk ulusal kurtuluş girişimlerini ezen ve bir proleter devrimini ikame eden Kuvayı Milliye hareketi eliyle bir burjuva cumhuriyeti filizlendi. Ama ne Çarlık Rusya'sının bir proleter devrimiyle

tabii sahnesinden silinmesi, ne de Osmanlı İmparatorluğu'nun yerini TC'ne bırakması tarihsel bir zorunluluk değildi.

Birinci Dünya Savaşından sonra Çarlık Rusya'sı ve Osmanlı İmparatorluğu'nun birbirlerine zıt biçimlerdeki çöküşü, siyasal mücadele yani iktidar mücadelesi içinde proletarya önderliğinin niteliğinin, taktik ilkelerinin ve siyasal ittifaklara yaklaşım tarzının; yani eyleminin muhtevasının tayin edici rolünün önemini bir kez daha vurgulayan çarpıcı tarihsel tecrübeler oluşturdu.

Savaşı kazanan tarafta yer alacağı belli olan Rusya'da bolşeviklerin önderliği altında ve bu hareketin uzun yıllara dayanan müdahaleleri sayesinde yaratılıp, sovyetler biçiminde somutlanan işçi-köylü ittifakı, sallanan kapitalizmin yıkılması için gerekli cerrahi müdahaleyi yaptı; dünya proleter devriminin (ne yazık ki orada tecrit olacak olan dünya devriminin) Rusya'dan başlamasını sağladı.

Buna karşılık uluslararası kapitalizmin diğer zayıf halkasını oluşturan Osmanlı İmparatorluğu ise, sonuçta yenik düşecek olan tarafta yer aldı. Buna rağmen, Sevr anlaşmasıyla bu mağlubiyeti tescil edilmişken, imparatorluğun yıkıntıları arasından savaşta kaybettiği kimi toprakları (özellikle “*özerk Ermenistan*” ve “*özerk Kürdistan*”) yeniden ilhak eden ve sözümona anti-emperyalist ilerici bir kisveye bürünmüş olan Kuvayı Milliye hareketinin ebeveyni üstlendiği süreçten TC çıktı. Mülk sahibi sınıflar ittifakının önderliğini üstlenen Kuvayı Milliye hareketi ise, çöken Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkıntıları üzerinde kapitalizmin tohumlarının yeşermesi için bahçıvanlık görevini üstlendi.

Ama Sevr'den Lozan'a giden sürecin tek belirleyeni sözümona “*yedi diüvele başkaldıran*” Kuvayı Milliye hareketinin yahut bu hareketin “*ebedi şef*”inin mahareti değildi. Savaşın öteki zayıf halkası olan Rusya'da bolşeviklerin önderliğinde yeni bir dünya doğmaktaydı. Aykırı bir biçimde de olsa, Kuvayı Milliye hareketinin gidişatını belirleyen asıl etken burada aranmalıdır.

Bolşevik Deneyimin Anlamı

Rusya'daki burjuvazinin siyasal temsilcileri, savaşın faturasını köhnemiş Çarlık rejimine çıkartıp galibiyeti çifte bir zaferle kutlama ve bu zafer tacını proletarya ve yoksul köylülüğün boynuna yeni bir boyunduruk olarak takma; “*uluslar hapishanesi*” diye nam salmış olan Rusya'nın kapılarındaki kilitleri bir kat daha sağlamlaştırma sevdasındaydı. Bolşevikler, 1917 Nisanından itibaren bu oyunu bozdular.

Burjuvazi ve temsilcileri “*devrimci savunmacılık*” adı altında emperyalist savaşı sürdürüp “*kirli bir barış*”la (yani ilhakları dışlamayan hatta yeni ilhakları tescil eden bir emperyalist barışla) noktalamayı hedefliyordu. İşçi

hareketinin içinde beliren oportünistler de, tıpkı Avrupadaki diğer İkinci Enternasyonal partileri gibi, burjuvaziye taşeronluk hizmeti sunmaya hazırlanıyorlardı. Emperyalist barışın tek alternatifinin “*ilhaksız bir barış*” olduğunu savunan bolşevikler sırf otokraziye karşıdılar ve bir cumhuriyetten yanadırlar diye burjuva liberallerine ve onların dümen suyundaki oportünistlere taviz vermeyip, orta yolcuların tereddütlerine kapılmadılar. Çarlığın yerine kurulmak istenen burjuva cumhuriyetinin kurumlaşmasına izin vermeden, işçi sınıfı ve yoksul köylülük tarafından alaşağı edilmesine önderlik etmeyi başaran Bolşevikler sayesinde, “*milletler hapishanesinin*” yıkıntıları üzerinde bir Sovyet Cumhuriyetleri Birliği kuruldu. Bu gelişme, o zamana kadar pek çoğunun adı bile telaffuz edilmeyen ulusların kendi kaderlerini tayin edişinin de bir ifadesi ve somutlanmasıydı.

Mağlup Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkıntıları arasından TC'nin doğmasını belirleyen tarihsel etkenlerden biri de burada görülmelidir. Hiç kuşkusuz savaşın Rusya'daki proleter devrimi ile noktalanması yalnız Rusya'yı ilgilendiren bir gelişme değildir; bu devrimin hem Avrupa'daki gelişmeler hem de Orta Doğudakiler üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. Ama bu etki tıpkı Prusya monarşisinin yıkıntıları arasından Weimar Cumhuriyeti'nin doğmasında olduğu gibi, dolaysız bir etki değildir. Tarihsel ve uluslararası aktörlerin sınıf mücadelesinde bir rol oynayabilmesi için bu sınıf mücadelesinin öznelerinin dolayımına ihtiyaç vardır. Rusya'nın kaderinin çizilmesinde bolşeviklerin rolü nasıl belirleyici olduysa, Almanya'da belirleyici olan oportünistlerin ihanet politikaları ve enternasyonalist devrimcilerin zaafı olmuştur. Osmanlı İmparatorluğunun kaderinin çizilmesinde de benzer dolayımın aranıp ayırılması gerekir.

TKP'nin Doğuşu ve Yitişi

Gerçekten de TC devletinin kuruluşunda savaş sonrası koşulların özellikle de Rusya'daki devrimin yarattığı uluslararası dengelerin rolü büyüktür. Ama bununla birlikte, bu süreç tamamen bir siyasal boşlukta gerçekleşmemiştir. Herşeyden önce, bu değişim emperyalizm ve proleter devrimleri çağında ve ilk başarılı proleter devriminin, Sovyet Devrimi'nin yanibaşında gerçekleşmiştir; ve bu devrim sadece “*Rus Devrimi*”nden ibaret değildir. Dolayısıyla bu saptama basit ve rastlantısal bir komşuluğun hatırlatılması olarak görülmemelidir. Komünistler açısından Sovyet devriminin hatırlatılması, söz konusu tarihsel olayın içinde yer aldığı ve belirginleştirdiği tarihsel çerçeveye işaret etmek içindir: proleter devrimleri çağı soyut bir olasılıktan fiili bir durum haline gelmiştir, dünya devrimi başlamıştır. Bu saptamanın yapılması birinci adımdır. İkinci adımı ise, bu nesnel durumun içinde barındırdığı devrimci olasılıkları bu olasılıkları değerlendirmek durumunda olan devrimci

çok leziz özne durumunu saptayıp tabloya bir de bu renkleriyle bakmak olmalıdır.

Hiçbir tarihsel ve toplumsal olay bütün sınıflar için aynı anlamı taşımaz. Tarihsel ve toplumsal olayların anlamı hangi sınıf açısından bakıldığına bağlı olarak değişir. TC devletinin kuruluşu ve “Kurtuluş Savaşı” için de böyledir. Bu tarihsel olayların burjuvazi açısından başka, proletarya açısından başka bir anlamı vardır. Bunlardan birincisi resmi tarih tarafından ifade edilmektedir. Ne yazık ki proletarya adına hareket etme iddiasında olanlar da oldum olası bu bakış açısının mahpusları olmuş ve bir türlü bu ideolojik esaretten kurtulmayı başaramamışlardır.

Bolşevikler önce otokrasiyi geri getirme sevdasındaki Kornilov’u sonra da, bu yandan liberal burjuvaziden bir yandan da sovyetlerden güç alarak ayakta durmaya çalışan Kerenski’nin (Lenin’in de isabetle tanımladığı¹) bonapartist rejimini alaşağı eden ve aynı zamanda da emperyalist savaşın galiplerinin istedikleri gibi bir emperyalist barışla noktalanmasına engel olan proleter devrimine önderlik etmeyi başarmışlardır. Buna karşılık, yaşadığımız topraklarda, Kerenski rejiminin yerini alan genç sovyet cumhuriyetinin varlığından ve İtili desteğinden yararlanan (ve Kerenski rejiminin bir karikatürü bile olamayacak olan) bir “*ebedi şef*” diktatörlüğü Osmanlı İmparatorluğunun yerini almıştır. İlhaksız bir barışın ne anlama geldiğini somut olarak gösteren Rus Devriminin yarattığı uluslararası koşullar Osmanlı İmparatorluğunun mirasçılarının yeni illikları tescil eden bir “*kirli barış*”a dayanarak bir burjuva cumhuriyetinin temellerini atmasına imkan vermiştir.

Kimileri bu gelişmeyi zaten Türkiye’nin sosyo-ekonomik gelişmesinin başka bir olasılığa izin vermediğini söyleyerek meşrulaştırmaktadır. Kimileri de aynı nesnel koşullar nedeniyle özne etkenin yetersiz ve hazırlıksız oluşuna vurgu yapmaktadır.

Halbuki savaşın ardından Osmanlı İmparatorluğunun kalıntılarından yalnızca bu topraklarda yaşayacak olanların geleceğini karartan TC doğmuş değildir. Aynı topraklarda geleceğin ümidini temsil eden komünist devrimci hareket de filizlendi. Üstelik Türkiye İştirakiyun (Komünist) Fırkası

¹ Lenin «Bonapartizmin Başlangıcı» başlıklı ve 29 Temmuz 1917 tarihli makalesinde şunları söylemişti:

“Kerenski hükümeti tartışmasız bir biçimde bonapartizmin ilk adımlarıdır. Bonapartizmin başlıca tarihsel karakteri burada açık biçimde doğrulanmaktadır: askeri güruh (ordunun en herbat unsurları) üzerine yaslanan devlet iktidarı iki sınıfasında ve şöyle böyle birbirini dengeleyen düşman güçler arasında gidip gelmektedir. Burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf mücadelesi keskinlik bakımından en üst düzeye çıkmıştır. Rusya’da bonapartizm bir tesadüfün eseri değildir: yeterince gelişmiş bir kapitalizme ve devrimci bir proletaryaya sahip olan bir küçük burjuva ülkede sınıf mücadelesinin gelişiminin doğal bir meyvesidir. ... eğer, bonapartizmin doğuşunu tahlil ediyorsak, ve eğer hakikatle yüzleşmekten çekinmeksizin işçi sınıfına ve bütün halka bonapartizmin Rusya’da gerçekten meydana çıktığını söylüyorsak, bunu yapmakla ciddi ve inatçı, geniş siyasal kapsamlı ve derin sınıf çıkarlarına dayalı bir mücadeleyi bonapartizmi alaşağı etmek üzere başlatmış oluyoruz.” (Toplu Eserler c.25, s.241, 242-243)

Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan önce, bu topraklarda kurulan modern anlamdaki ilk siyasal parti olarak kuruldu. TKP Sovyet devriminin Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkıntıları üzerindeki siyasal gelişmelere müdahalesinin başlıca dolayımı olmaya aday olan siyasal özne idi. TKP'nin ilk programı şunu söylüyordu:

.... bir taraftan emperyalistlere karşı yürütülen savaşın devamı, diğer taraftan özellikle toplumsal devrimin Avrupa'da yayılması sınıf bilincinin olgunlaşması ve gelişmesini önemli biçimde etkileyerek Türkiye'deki hareketlerin toplumsal bir mahiyet almasına yardım etmekte ve sosyalizmi temel alan işçi ve köylü şuralar cumhuriyetinin kurulmasına uygun şartları hazırlamaktadır.

Bu saptamanın Türkiye'de bir proleter devriminin “eli kulağında” olduğu anlamına gelmediği açıktır. Ama herhalde, aradan geçen 80 yıldan sonra hala Türkiye'nin bir milli demokratik devrim aşamasından geçmesi gerektiği ve kemalizmin toplumun gelişmesinde kaçınılması mümkün olmayan bir nesnel zorunluluk olduğu anlamına da gelmez. Ne var ki, TKP'nin ilk programında ifade bulan niteliği çok kısa ömürlü oldu. O program adeta, asıl sahipleri olan Mustafa Suphi ve 14 yoldaşı ile birlikte Karadeniz'in derinliklerini boyladı ve bir siyasal program olarak gün ışığına hiç çıkmadı; hep bir tarihsel belge olarak kaldı.

Oysa bu program Ekim derslerinin, özellikle de Nisan 1917 dönemecinden çıkarsanması gereken derslerin kayda geçirilmiş olduğu ender siyasal belgelerden biri idi.² Buna rağmen devrimci bir önderlik eksikliğinin en trajik biçimde somutlandığı ilk deneyim bu topraklarda yaşandı; bu önderlik bunalımının en yakıcı ve uzun sürdüğü yerler arasında da yaşadığımız topraklar bulunmaktadır.

Bu nedenle, Bolşevik deneyimi özellikle de bu deneyimin (elinizdeki derlemede yer alan “İki Taktikten Nisan Tezlerine” başlıklı yazıda irdelenen) 1917 Nisan dönemecine rastlayan boyutu herkesten fazla bu topraklardaki komünistleri ilgilendirmektedir. Ne yazık ki, bu dersler bugün hala çıkartılmayı ve siyasal mücadelenin birer donanımına dönüştürülmeyi beklemektedir.

Türkiye Nasıl Bir Dönemecin Eşiğindedir?

TC devleti 15 yıllık savaş sonucunda Kürt hareketinin yarattığı dinamiklerin ve işçi hareketinin devre dışı kalmasının mümkün olmadığı koşullarda ucunda ne olduğu görülen (Balkanlardan, Kafkaslar ve Orta Asya'ya doğru uzanan “yeni Orta Doğu”nun kilit ülkesi) bir tünelden geçmek zorundadır. Bu yolda istikrarlı bir biçimde ilerleyebilmek için, her türlü

² Mustafa Suphi döneminin TKP programı Lenin'in sağlığında, Komünist Enternasyonal bünyesinde kaleme alınmış olan üç programdan (diğerleri Bulgaristan partisinin programı ve RKP (B) programıdır) biridir.

"toplumsal muhalefet" hareketini massedip onlardan güç alma; düzenin sınırlarına (sadece geleneksel sınırlara değil, değişime uğramakta olan sınırlara) sığmayan hareketleri ise budayıp, bu sınırlara boyun eğmeyenleri etkisiz hale getirme gereği üzerine kurulu bir yönelişi yıllardır seçmiş bulunmaktadır. Son yıllarda seçmeli bir terör eşliğinde ve "reform" diye adlandırılan gerici uygulamalar çerçevesinde, siyasal düzenin tanzim ve tahkim edilmesi yolunda devletin izlediği politikalar bu istikamette bir gidişin açık örneklerini sunmaktadır; bu doğrultuda aldığı uluslararası destek de giderek artmaktadır.

Hem nesnel koşullar bakımından, yani içinden geçtiğimiz emperyalist paylaşım kavgasının en kritik kavşak noktalarından birinin bu topraklara tesadüf etmesinden ötürü; hem de öznel imkanlar bakımından, emperyalist zincirin kırılmaya en müsait halkası ayaklarımızın altındadır. Üstelik, bugün dünya komünist hareketinin tablosu ve gelişme dinamiklerine bakıldığında, üzerinde mücadele ettiğimiz topraklar devrimci potansiyel bakımından dünyanın müstesna parçalarından birini oluşturmaktadır. Bu durum, hem bu topraklardaki devrimin enternasyonal etkisinin boyutunu vurgular; hem de komünistlerin enternasyonal yükümlülüklerini ivedileştiren bir etkendir. Uzun zamandır insanlığın tarihsel bunalımı proletaryanın devrimci önderlik bunalımının aşılmasını ile belirlenmektedir. Yaşadığımız toprakların barındırdığı potansiyel bu topraklarda mücadele eden komünistlere bu bunalımın aşılması doğrultusunda her yerdekenden fazla bir sorumluluk yüklemektedir. "*Çok şey verilenden çok şey beklenir*" sözü doğruysa eğer, bu topraklarda devrim ve sosyalizm uğruna çok bedel ödenmiş, ders çıkartılacak çok deneyim yaşanmıştır. Yaşadığımız topraklarda yüzyılın son çeyreği ders çıkarılacak devrimci deneyim bakımından dünyanın pek çok ülkesinden daha zengindir. Her ne kadar bu deneyimin dersleri örgütsel/politik bir süreklilik içinde bugüne taşınabilmiş değilse de bu deneyimin tanıdığı olan kuşaktan sağ kalanlar (kimileri köşelerine çekilmiş, kimileri dünya değiştirmiş, pek azı hala mücadele ediyor olsa da) hala yaşamaktadır.

Bu koşullarda reformizm, legalist tasfiyecilik, sosyal şovenizm ve sınıflaşmacı akımlar işçi sınıfı ve devrimci hareket açısından her zamankinden daha ciddi bir tehlike haline gelmektedir. Zira başka koşullarda sermayenin işçi hareketini bölmeye her zamankinden fazla ihtiyacı vardır; kendine bu hareket içinde müttefikler bulma arayışı her zamankinden acil hale gelmekte; böyle bir role talip olanlar hem işçi hareketi içinde hem de devrimciler arasında git gide daha çoğalarak belirmektedir. Bu zincirin son halkası PKK'nin "*Demokratik Cumhuriyet/barış*" hedefinde uzlaşmak kaydıyla Türkiye'nin güçlendirilmesine destek sunma çizgisine gelmiş bulunmasıdır. Türkiye solunun 80 sonrası şekillenişinin PKK'nin başlattığı savaşın

gölgesinde cereyan etmiş olması gerçeği de bu gelişmeye olağanüstü bir önem kazandırmaktadır. PKK'nin tasfiyesine doğru gelişen sürecin devrimci akımlar arasında daha önceki tasfiye dalgalarından daha ciddi bir deprem yaratmaya aday olduğu şimdiden belli olmuştur.

Öte yandan, bugün siyaseten faal olan devrimci akımların ortaya çıkışlarını belirleyen sürecin damgasını taşıyan özgül zaafı vardır. Bu zaafın başında devrim stratejisi, program hedefleri ve bunlara bağlı taktik ilkeleri bakımından muğlaklıkları ve oportünizmi teşhis ve tecrit etme noktasında bir türlü aşamadıkları öznel engeller vardır. Bu zaafın içinden geçmekte olduğumuz süreçte başlı başına bir tehlike haline gelmektedir. Bu iklim kararsız, tereddütlü unsurların artmasına ve merkezci/orta yolcu eğilimlerin güçlenmesine hizmet etmektedir. Devrimcilikle oportünizm arasında binamaz durma anlamındaki ortacılık ise son tahlilde daima oportünizmin güçlenmesine katkı sunmuştur; bundan sonra başka türlü olacak değildir.

Sermayenin rızasıyla da olsa, ona rağmen de gerçekleşse her türlü ıslahat hareketi, emperyalist hiyerarşide bir basamak yukarı çıkma hazırlığındaki TC'nin makyaj tazelemesi, güçlenmesi anlamına gelecektir (Birinci dünya paylaşım savaşında yenik düştüğü halde, sosyal demokrasinin ihaneti sayesinde sınıf savaşından zaferle ve Weimar Cumhuriyeti ile taçlanmış olarak çıkan Almanya'nın durumu ibret için akla getirilmelidir!) Buna karşılık TC'nin istikrarını bozan her gelişme sadece bu topraklardaki egemen sınıf açısından değil, pek çok hesabını TC'ne biçilen yeni role göre yapmakta olan uluslararası finans kapitalin belli başlı kesimleri açısından da ciddi bir tehdit anlamına gelmektedir. Bir başka deyişle bu topraklarda istikrarın bozulması yahut istikrar sağlanmasının önlenmesi bile devrimciler açısından (özellikle de anti-emperyalist olmayı devrimci kimliklerinin en önemli koşulu sayanlar açısından) başlı başına bir hedef kabul edilmelidir.

Bu itibarla emperyalist zincirin bu zayıf halkadan koparılması sadece bu topraklarda yaşayanların değil, genel olarak komünistlerin stratejik hedefleri arasında yer almalıdır. Ama açıktır ki, bu topraklardaki devrimin sorumluluğunu üstlenmek zorunda olan komünistlerin yükümlülükleri birkaç kez daha artmaktadır.

“Emperyalist zincirin bu zayıf halkadan koparılması”nın bir stratejik hedef olarak tanımlanması aslında net ve sade bir belirleme olmakla birlikte, adeta inadına bulanıklaşan bir kavrama işaret etmektedir. Yaşadığımız topraklarda devrimcilerin strateji-program konularını kavrayışları oldum olası sorunludur. Bugün bu sorunlar daha da çetrefilleşmektedir. Bu çetrefilin çözümü hem E-kim devriminin derslerinin bu bakımdan irdelenmesine; hem yaşadığımız top-

raklardaki devrimci akımların evrimlerinin bu bakımdan değerlendirilmesine iltiyaç göstermektedir.

“Kırılacak halka” besbelli somut bir zincir halkası değildir. Emperyalist dünya sisteminin zinciri birbirine hiyerarşik ve eşit olmayan tarzda eklenmiş devletlerden oluşur. Bu zincirin kırılması bağlantıyı kuran halkayı oluşturan devletin parçalanması demektir. Bu ise devleti parçalayacak olan bir devrimin zorunluluğuna işaret eder. Ama asıl karışıklığın başladığı yer burasıdır. Bu nedenle mevcut devlet aygıtının parçalanması ve yepyeni tipte bir devletin kurulması anlamına gelen proleter devrimi kavramını açmak gerekir. Zira emperyalist zincirin yaşadığımız topraklardaki halkasının kırılmasının tek yolu bir proleter devriminin zaferinden geçmektedir.

2. Proleter Devrimi Başka Devrimi Gerektirmeyen Bir Devletle Taçlanır

İler devrim aynı anlama gelir mi? Farklı devrim tanımlarını neye göre ayırt etmek gerekir? Bu ve benzeri sorular devrimciler arasında en büyük kafa karışıklıklarının olduğu yolun kapısını açmaktadır. (Bu karışıklık somut örnekleri ile bir sonraki yazıda sergilenmektedir)

“Sosyal devrim” kavramının marksistler tarafından vurgulanmasından pek çokları farklı farklı şeyler anlamaktadır. En azından bir sosyal devrimin sosyal dönüşümleri hedefleyen bir devrim olmasından hareketle, bu devrimin sosyo-ekonomik durum ve gelişmelerle ilişkisini öne çıkaran anlayışlar yaygındır. Ama bu aynı zamanda yaygın bir yanılgıya işaret eder: devrimin, özellikle de proleter devriminin herşeyden önce bir siyasal olay olduğunun, yani öncelikle devletle ilgili olduğunun göz ardı edilmesi.

Oysa devrim ve devlet arasındaki ilişki bir an için ihmal edildiğinde, “sosyal devrim”in bir tür “sosyal evrim” olarak algılanmasına ramak kalır. Bir sosyal devrim olarak proleter devrimi, sosyal bir evrimin meyvesi olmaktan çok, bir sosyal dönüşümün olanaklarını açmak üzere, mevcut devlet aygıtını parçalayıp, yerine hedeflenen sosyal dönüşümü (yani sınıfların ortadan kaldırılması) sağlamaya müsait bir başka devletin (hatta bambaşka bir devletin=proletarya diktatörlüğünün) geçirilmesiyle ayırddedilmelidir. Bu bakımdan proleter devriminin ayırddedici yönü siyasal niteliği ve kazanımlarında aranmalıdır. Daha önceki devrimler üretim ilişkileri temelindeki toplumsal değişimlerin sonucunda ve bunların ardından geliştikleri halde; proleter devrimi hedeflediği toplumsal değişimlerin gerçekleşebilmesi için zorunlu olan bir siyasal devrimdir. Herşeyden önce proletaryanın toplumun egemen sınıfı haline gelebilmesi için önce “egemen sınıf olarak örgütlenmiş proletarya” haline gelmesi yani proletarya diktatörlüğü şarttır.

Oysa, örneğin burjuvazinin toplumun egemen sınıfı haline gelmesi önce üretim ilişkileri temelinde gerçekleşmiş bir olgudur; siyasal devrim bunu izlemiştir; pek çok durumda da bir siyasal devrime gerek kalmamıştır.

Devlet Aygıtını Yetkinleştiren “Devrim”ler

Marx “*bütün devrimler ... burjuva devlet aygıtını parçalamak yerine onu yetkinleştirmekten başka birşey yapmadılar*”³ diyerek canalıcı bir gerçeğe parmak basmıştır: her devrim devlet aygıtını parçalamaz; bazıları onu yetkinleştirir; üstelik bu yalnızca geçmişte kalmış bir olgunun tespiti değildir.

Bu saptamadan anlaşılması gereken, bir devletin sahiden parçalanmasının birkaç yolu olmadığıdır. Bu, bir proleter devrimini gerektirir. Herhangi bir biçimde parçalanmış devlet aygıtının yerine bir başkasının geçeceği (anarşistlerin bayatlamış inancına inat) kesindir. O halde, bu yeni devletin nasıl bir devlet olacağı da önemlidir. Eğer herhangi bir devlet gibi olacaksa, o zaman söz konusu devrim de öyle yahut böyle “mevcut devlet aygıtını mükemmelleştiren devrimler” sınıfına girmekten kaçınamayacaktır. Demek ki mevcut devleti ele geçirip, onu mükemmelleştirmeye varmayacak bir devrim, mevcut devlet aygıtını parçaladıktan sonra yerine kendi kendine sönecek bir devlet biçimini getirmek zorundadır. İşte proleter devriminin ayırdedici yanı tam buradadır.

Nitekim Lenin de, Marx’ın saptamasını tekrarladığı gibi, kısaca “*burjuva devleti bir devrimle parçalanmak zorundadır; bunun yerine geçecek olan proleter devleti ise kendi kendine sönecektir, bir devrimle parçalanmasına gerek yoktur; bunu ayırdetmemek Marx’ı uysallaştırmak isteyen reformistlerin tuzağına düşmektir*” diye özetlenebilecek bir vurgu yapmıştır.⁴

Bu vurgu yalnızca reformizmin ayırdedilmesine değil, aynı zamanda her türlü aşamalı devrim anlayışının ayırdedilmesine yönelik önemli bir vurgudur. Mevcut devlet aygıtının bir devrimle parçalanması gereğinin saptanması önemlidir; ondan sonra yeni kurulacak devletin yıkılması için bir başka devrimi gerektirmeyecek tipte bir devlet olması gereğinin saptanması daha önemlidir. Bu ise aşamalı devrim perspektiflerinin en zayıf ve onları reformizmle buluşturan noktasının saptanmasıyla ilgilidir.

Eğer yıkılan devlet aygıtının yerine geçecek olan yeni devlet biçimi proletarya diktatörlüğünün temel niteliğini taşıyorsa bu devlet sınıfların ve devletin ortadan kalkmasına kadar sürecek geçiş dönemi boyunca yıkılması için bir başka devrimi gerektirmeyen bir devlet olacaktır. Yok eğer bu yeni devlet

³ Bkz. Louis Buonaparte’ın 18 Brumeri

⁴ Bkz. Lenin Devlet ve İhtilal

proletarya diktatörlüğünden ayırdediliyorsa; demek ki o devlet biçiminden proletarya diktatörlüğüne geçmek için yeni bir devrime muhakkak gerek olacaktır. Eğer mevcut devlet aygıtının yerine geçecek olan devlet hem proletarya diktatörlüğünden ayırdedilip, hem de bu devlet biçiminden proletarya diktatörlüğüne geçmek için bir başka devrime gerek olmayacağı savunuluyorsa, işte o zaman reformizmin tuzağına düşülmüş demektir. Çünkü reformizmin özü özellikle burjuva demokrasisinden sosyalizme geçişin devrimi gerektirmediği noktasında odaklaşmaktadır.

Bu durumda, her hangi bir devletin yerine geçecek ve herhangi bir sıfatla süslenmiş demokratik bir cumhuriyetten proletarya diktatörlüğüne devrimsiz geçiş fikri bir kez benimsendi mi; açıktır ki en azından dünyanın herhangi bir yerinde yahut tarihin herhangi bir kesitinde herhangi bir demokratik cumhuriyetten sosyalizme reform yoluyla, yahut devrimsiz geçiş olasılığı benimsenmiş demektir. Bu fikri benimseyenlerin ne zamana kadar devrimci, hangi noktada reformist olacağını somut olarak kestirmek mümkün olmasa da; şu ya da bu vesileyle reform yoluna geçme olasılıkları kesinlikle mevcut demektir. Devrimci demokrattıktan liberal demokrattığa giden muhtelif yol örnekleri de bu olasılığın zengin çeşitlerini oluşturur.

Tam bu noktada, proletarya diktatörlüğünün siyasal (yani devletten devlet-sizliğe geçişin bir biçimi olması bakımından) kavranışının yerine sosyolojik, yani siyasal iktidarın somut olarak hangi sınıfın (hatta neredeyse adet adet kimlerin elinde bulunacağı bakımından) kavranışını benimseyenler peydah olur. Bu kavrayışa göre, devrim kavramının hiçbir tarihsel anlamı yoktur. Bütün devrimler “bir sınıfın yerine bir başka sınıfın iktidara gelmesi”ni ifade eden genellemelerle kavranır. Burjuva devrimiyle proleter devrimi arasındaki fark, birinin burjuvaziyi iktidara getirmiş bulunması, diğerinin de proletaryayı getirecek olmasından ibaretmiş gibi görülür.

Oysa devrim kimin yahut kimlerin yerine kimin yahut kimlerin geçeceği noktasında kavranıyorsa; o zaman tabii ki sosyo-ekonomik tahliller, devrim stratejisinin (daha doğrusu “devrim anlayışı”nın) saptanmasında merkezi bir önem kazanır. Devrimin karakteri hangi sınıf veya sınıf ittifakının, hangi sınıf veya sınıf ittifakı tarafından alaşağı edileceğinin saptanmasına göre belirlenecektir. Oysa sosyo-ekonomik durumun nesnel etkenler yoluyla zamanla değiştiği açık olduğuna göre; bu durumda da devrim stratejilerinin zamanla değişebileceği peşinen kabul edilmiş olur. Bir başka anlamda da zamanla devrim gerekliliğinin de büsbütün ortadan kalkması olasılığı da peşinen kabul edilmiş olur.

Önemli Olan Proleter Devrimin Sosyolojik Saflığı Değil Siyasal Niteliğidir

Proleter devrimi ve proletarya diktatörlüğü kavramlarını sosyolojik bir gözlemlle ele alanların bir başka temel kusuru da, saf bir proleter devrimi ve saf bir proleter devleti kavrayışında yatmaktadır. Bu kavrayış proleter devrimini safi proleterlerin yapacağı bir devrim, proletarya diktatörlüğünü ise, safi proleterlerin oluşturduğu bir devlet olarak kabul etmektedir. Bir başka deyişle bu kavrayış bakımından, işçi-köylü sovyetlerinin siyasal iktidarı elinde bulundurduğu bir cumhuriyet proletarya diktatörlüğü olamaz. Halbuki proletarya diktatörlüğünün bugüne kadar görülmüş en mükemmel örneğini ifade etmektedir bu tarif.

Bu kavrayış işçi-köylü sovyet cumhuriyeti kavramına onun sosyolojik unsuru açısından (işçiler ve köylüler) yaklaşırken, leninist bakış açısı siyasal unsuru (sovyet) itibariyle ele alır. Sırf işçi milletvekillerinin oluşturduğu bir parlamentonun tayin ettiği hükümet ne kadar proletarya diktatörlüğü demek olursa, köylü vekilleri sovyeti de o kadar “köylü diktatörlüğü” olabilir. Bu noktadaki yanlışlar, temsili demokrasinin gözbağlarından kurtulmadan devlet sorununa bakma özüründen kaynaklanır. Dolayısıyla bu yanlışların şu yahut bu aşamada temsili demokrasinin (yani burjuva demokrasisinin) kabulü ve savunusuna varması şaşırtıcı olmamalıdır.

Sovyet, yahut “komün tipi devlet” tarihsel bakımdan proletaryanın ürünüdür; ancak ve ancak proletaryanın tarihsel nitelikleri ile tamamlanabilecek olan bir geçiş döneminin siyasal biçimini ifade eder.

Demek ki, proleter devrimi perspektifinin savunusu hiç bir şekilde “*yalnızca proleterlerden ibaret bir devrimin savunusu*” anlamına gelmez. Komünist devrimcilerin proleter devriminden anladığı kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu herhangi bir toplumsal formasyonun ancak burjuva diktatörlüğünün yıkılmasını hedefleyen bir devrim tarafından ortadan kaldırılabileceğidir. Lenin’in vurgusuyla söylemek gerekirse⁵; burjuva diktatörlüğünün egemen olduğu herhangi bir toplumsal formasyonun yerini ancak bir proletarya diktatörlüğü alabileceğinin kabulüdür.

Komünist devrimcilerin proleter devrimi kavramı bir sosyolojik tanımlama-ya dayanmaz. Devrimin siyasal, programatik hedeflerine, yöntemlerine ve devrim sürecinin başını çeken önderliğin sınıfsal karakterine⁶ işaret eder.

Bu anlamda kent ve kırların ezilen yığınlarını sovyetler olarak örgütlenmiş ve silahlanmış proletaryanın etrafında toparlayan bir devrim proleter devrim olarak görülmelidir. Proleter devrim proletaryayı iktidara yükselten, devletin sönüp gidişine kadar iktidarda kalmasının koşullarını yaratan ve bu amaçla

⁵ Bkz: *Devlet ve İhtilal*

⁶ Burada da önderlik bileşenlerinin SSK'ya kayıtlı olup olmaması bahis konusu değildir elbet!

ının ezilen sömürülen yığınları proletarya diktatörlüğünün somut iktidar organları olan sovyetlerde örgütlenmesini sağlayan bir devrimdir. Ama burada da proletarya dar bir tanım çerçevesinde görülmemelidir. Proletarya uluslararası kapsamı ve tarihsel nitelikleri ile kavranmalıdır. Bu boyutun kavranmasında, en canlı ve somut örnek Ekim Devrimi ile başlayıp SSCB'nin oluşması sürecinde yaşanandır.

Esas itibariyle Çarlık Rusya'sının belli başlı sanayi merkezlerinde ve devrimci hareketin yoğunlaşmış bulunduğu odalarda (ki bunlar devrimcilerin yönelişlerinin de bir sonucu olarak çoğunlukla üst üste düşmektedir) başlayıp, kurumlaşan proleter devrimi ve bu devrimin ilk siyasal mevzileri olarak beliren sovyetik iktidar odakları, eski devlet makinesinin temel kurumları ortadan kaldırıldıktan sonra, Rusya'nın kırsal kesimlerine bir "sanayi hamlesiyle" yayılmış değildir. Devrimin yayılıp yerleşmesi başlangıcındaki gibi, siyasal kurumları aracılığıyla olmuştur.

Besbelli ki, bolşevikler sosyalizmin inşasını bir kalkınma sorunu olarak görmekte değillerdi. Aksi takdirde devrimin kırsal alana yayılması önce, oradaki köylülerin proleterleşmesini sağlamak üzere kapitalist bir sanayileşmenin önünü açmak olmalıydı. Keza sovyetler biçiminde örgütlenen proletarya diktatörlüğünün sosyolojik olarak proleterlerden müteşekkil olması gibi bir zorunluluk ta akıldan geçmiyordu. Aksine köylülerin ve proleter olmayan yığınların proletarya diktatörlüğüne katılmasının yolu, onların sovyetlerde örgütlenmesi olarak görülüyordu. Sanayi bakımından ve sosyo-ekonomik gelişmesi açısından "geri ülkelerin" sosyalizm yoluna ve proletarya diktatörlüğüne çekilmesi, bu ülkelerdeki burjuvazinin veya kapitalist ilişkilerin geliştirilmesi ile değil, proletarya diktatörlüğü ile bütünleşip bu aşamanın üzerinden atlaması ile sağlanacaktı. Menşevikler ve İkinci Enternasyonal marksistleri arasındaki temel fark başlangıçtan itibaren bu noktada belirginleşmektedir. Açıkçası İki Taktik'ten başlayıp Nisan Tezlerine uzanan çizginin bu anlamı en net ifadesini Komünist Enternasyonal İkinci Kongresinde benimsenen Ulusal Sorun Hakkındaki Tezler'de bulmaktadır:

Sömürgelerdeki devrim ilk aşamasında komünist bir devrim olamaz. Ama eğer başlangıçtan itibaren, önderlik komünist öncünün elinde olursa, kitleler dağılmaz ve hareketin değişik gelişme aşamaları onların devrimci deneyiminin artmasına yarar.

Doğu ülkelerinde tarım konusunda komünist ilkeleri derhal uygulamaya çalışmak elbette vahim bir hata olur. İlk aşamasında sömürgelerdeki devrimin programı, toprak dağıtımı gibi küçük burjuva reformları içermek zorundadır. Ama bu böyledir diye önderliğin burjuva demokrasisine devredilmesi gerekmez. Aksine proleter partisi sovyetler yönünde sistematik ve güçlü bir propagandayı yükseltmeli ve işçi köylü sovyetlerinin örgütlenmesi için çalışmalıdır. Kapitaliz-

me karşı dünya çapındaki nihai zafere ulaşabilmek için bu sovyetler, ileri kapitalist ülkelerdeki sovyet cumhuriyetleri ile yakın işbirliği içinde çalışmalıdır.

Böylece gelişmiş kapitalist ülkelerin bilinçli proletaryası tarafından yönlendirilen geri ülkelerin yığınları, kapitalist gelişmenin değişik aşamalarından geçmeksizin komünizme ulaşacaktır.⁷

Bu sözler, proleter devriminin neye benzemesi gerektiği tasvir ettiği gibi, bu devrim stratejisi içinde bir komünist dünya partisinin merkezi rolüne ve önemine de işaret etmektedir; “gelişmiş ülkelerin bilinçli proletaryası” dendiğinde sosyal demokrat partilerle sendikaların kastedilmediği açıktır.

Proleter Devrimi Stratejisiyle

Proletaryayı İkame Eden Stratejiler Arasındaki Fark

... sömürgelerdeki ve Avrupa'daki küçük ulusların ayaklanmalarını kapsayan; bütün önyargılarını koruyan küçük burjuvazinin bir kısmının devrimci patlamaları ile bilinçsiz proleter ve yarı proleter yığınların, mülk sahiplerinin, kilisenin, monarşinin, yabancı ulusların vs. baskısına karşı yürüttükleri hareketleri içermeyen, bir sosyal devrim olacağını tasavvur etmek sosyal devrimi inkar etmektir. Böyle düşünenler sanırlar ki herhangi bir yerde “biz sosyalizmden yanayız” diyen bir ordu saf tutacak; bunun karşısına da “biz emperyalizmden yanayız” diyen bir ordu dikilecek; ve bu da bir sosyal devrim olacak. “Saf” bir sosyal devrim bekleyenler asla onun geldiğini göremeyeceklerdir. Bu gibiler sahici bir devrimin ne olduğunu anlamayan lafta devrimcilerdir.⁸

Lenin'in bu sözleri bir yandan her türlü silahlı eylemi veya planlı silahlı ayaklanmayı (ki söz konusu sözlerle kastedilen olay 1916'da İrlanda'da gerçekleşen böyle bir girişimdir) “darbe” olarak reddeden reformistlere yönelik bir eleştiridir; bir proleter devrimi ile blankistlerin yahut buna benzer konspiratif veya askeri devrim stratejilerini benimseyenlerinki arasındaki ayrımları çizen bir eleştiridir. Ama öte yandan da “saf bir proleter devrimi” tasarlayanlara yönelik bir eleştiridir. Açıktır ki, bu anlayışların her iki türü de tarihin derinliklerinde kalmış değildir. Aksine iki anlayışın zengin türleri, proleter devrimi stratejisinin yerine nesnel gelişmelerin yol açacağı bir sosyalizm tasavvurunun geçmesine paralel olarak gelişmiş ve çeşitlenmişlerdir. Çünkü kimi sosyalistler proleter devrimden vazgeçti, kimileri de saf bir proleter devriminin belirmesini beklemeye koyuldu diye, emperyalizm ve sosyal şovenizm tatile çıkacak değildir; bunlara tepki olarak gelişen akımlar da. Nitekim, emperyalizm ve burjuva diktatörlükleri baskıcı varlıklarını

⁷ Bkz. Lenin Döneminde Komünist Enternasyonal, MAYA Kitapları-2

⁸ Lenin, Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkına Dair Bir Tartışmanın Sunumları, Ekim 1916, «1916 İrlanda Ayaklanması» başlığı altında

oldukları sürece, bunlara tepki olarak kendiliğinden yığınsal başkaldırıları oldu-
duğu kadar, bu tür başkaldırıları kıskırtmayı amaçlayan konspiratif ve/veya
ikameci girişimler de gelişmeye devam etmiştir.

Komünist devrimcilerin proleter devriminden anladıkları işçilerin kendilik-
lerinden ve herkese rağmen, kendi başlarına giriştikleri bir eylem değildir;
kendilerini “işçi sınıfının siyasal temsilcisi” tayin edenlerin bu gibi girişimleri
bu değildir. Proleter devrimiyle kastedilen Lenin’in de tasvir ettiği gibi, türlü
ezilen/sömürülen yığınların her türlü bilinçli-bilinçsiz eylemini ve
ayaklanmasını işçi sınıfının, onun tarihsel ve geleneksel mücadele yöntemleri-
nin (kitle grevleri, işgaller, ayaklanmalar); tarihsel hedeflerinin (sovyet de-
mokrasisi, sınıfsız toplum, kapitalizmin yıkılması vb.) damgasını vurduğu bir
devrim dalgasının içine çekmektir. Bu bakımdan proleter devrimin temel gü-
cünün işçi sınıfı olduğunu söylemek, hem devrim sürecini, hem de o noktadan
itibaren başlayacak olan geçiş sürecini belirleyen mücadele biçimlerinin, ör-
gütlenmelerin ve devrimin organlarının tartışmasız bir biçimde proletaryanın
sınıf damgasını taşıyacağı anlamına gelir.

Proleter devrimi perspektifinin çeşitli gerilla stratejileriyle veya bunlardan
tutunmayan yahut örtüşen ikameci stratejilerle bağdaşmayışı, proleter
devrimcilerin silahlı eylemlere karşı olmalarından ötürü değildir. Aksine bu
tutum bolşeviklerin değil, menşeviklerin tutumudur; zaten bolşeviklerin
menşeviklerden ayrıldıkları noktalardan biri de budur. Öte yandan ayırım
noktası proleter devrimini savunan komünistleri büyük köylü yığınlarını
harekete geçirmeyi önemsememişleri noktasında da değildir.⁹ Ayırım noktası
bolşevik geleneğin takipçilerinin tayin edici dönemeçlerde dar bir profesyonel
devrimciler topluluğunun planlı konspiratif eylemlerine karşı olmalarında da
değildir¹⁰. Çünkü proleter devrimi stratejisi bunların hiç birini dışlamaz.
Gerilla stratejilerinin yahut türlü ikameci stratejilerin kusuru bu yollara
başvurmaları değil, bu yolları pratikte işçi sınıfının çoğunluğunu “esas müca-
delenin” dışında tutacak şekilde, onu neredeyse pasif bir seyirci, en iyi ihtim-
alle pasif destekçi konumuna indirgeyerek tasarlamalarındadır. Proleter
devrimcilerin onlardan asıl ayrıldığı yer de burasıdır.

Bu bakış açısıyla gerilla veya başka türlü dar grup eylemleri proleter devri-
minin ancak taktik bir boyutu olarak düşünülebilir. Küçük bir azınlığın askeri
eylemine dayanan bu stratejilerin başarıya ulaştığı çok sınırlı tarihsel örnekler
vardır. Ancak devletin askeri-polisiye aygıtının çok güçsüz, egemen sınıfların

⁹ Bunu görmek için Komünist Enternasyonal’in İkinci Kongresindeki «Tarım Sorunu Hakkındaki Tezler»e bakmak
yeterlidir. Bkz. «Lenin Döneminde Komünist Enternasyonal» MAYA Kitapları.

¹⁰ Bolşeviklerin 7 Kasım 1917 günü için planlayıp uyguladıkları eylem tıstamam böyle bir eylemdi.

ideolojik-politik hegemonyasının zayıf olduğu, mülk sahibi sınıflarla ezilen-sömürülen yığınların arasında ara toplumsal tabakaların yok denecek kadar az olduğu koşullarda gerçekleşmiştir. Bu örneklerde varılan sonucun sovyetlere dayanan bir proleter diktatörlüğü olmayışı tesadüf değil, izlenen stratejinin mantıklı bir sonucudur.

Komünist devrimciler işçi sınıfının en militan öncü kesimlerini sınıf mücadelesinin temel mücadele alanları olan fabrikalardan ve sanayi merkezlerinden koparıp, dolaylı bir biçimde proleter devriminin güçlerinin budanmasına yol açan ikameci akımlarla aralarındaki ayrım çizgilerini net bir biçimde çizmek zorundadırlar. Proleter devrimi öncü gerillaların özverili ve kahramanca mücadelelerinin değil, milyonlarca sıradan emekçinin ve kaderlerini onlarla birleştiren geniş yığınların kolektif mücadelesinin ürünü olacaktır. Proleter devrimini hedefleyen stratejilerin ve bunu ifade eden siyasi programların amacı da bu kader birliğinin pratik politik mücadele içinde somut olarak örülüp pekiştirilmesidir. Bolşeviklerden asıl öğrenilmesi gereken de budur. Lenin'in derslerine en çok ihtiyaç duyulan nokta da buradadır.

Lenin'in o zaman aynı anlama gelmek üzere kullanılan sosyalist devrim = proleter devrim kavramını tarif ederken kastettiği açıkça budur:

Avrupa'da sosyalist devrim her kim olurlarsa olsunlar, bütün ezilen ve hoşnutsuz yığınların mücadelesinde bir patlamadan başka birşey olamaz. Küçük burjuvazinin ve geri işçilerin kimi bölümleri bu devrimde kaçınılmaz olarak yer alacaklardır; bunların katılımları olmadan kitle mücadelesi imkansızdır, hiçbir devrim mümkün değildir; ve bu unsurlar yine aynı ölçüde kaçınılmaz olarak harekete kendi önyargularını, gerici fantezilerini, zaafalarını ve hatalarını katacaklardır. Ama nesnel olarak sermayeye saldırmış olacaklardır ve devrimin bilinçli öncüsü yani ileri proletarya yığınlarının, dışsal bakımdan en az birleşmiş bulunan çok çeşitli sesleri içeren bu çok karmaşık gerçekliğini ifade ederek hareketi birleştirip yönetmeyi ve iktidarı zaptetmeyi, bankalara elkoyup, herkesin (farklı nedenlerle de olsa) nefret ettiği tröstleri mülksüzleştirmeyi başaracaktır; böylece kesin sonuç olarak burjuvazinin devrilip sosyalizmin muzaffer olmasını sağlayacak olan başka diktatörlük tedbirlerini gerçekleştirecektir. Ki bu durumda dahi sosyalizm küçük burjuva cürüflardan henüz "arınmış" olmayacaktır.¹¹

Bu sözler yalnız Avrupa için değil artık dünyanın tümüne hükmeden sermaye düzeninin bulunduğu her yerde gerçekleşecek olan proleter devriminin tasvirini ifade etmektedir. Bu kavrayış, nesnel koşulların hediyesi olacak saf bir proleter devrim beklentisinden de, aynı saflığı kendilerinin ve eylemlerinin saflığı ve hareketin tümüne mutlak bir biçimde hakim olmaları sayesinde elde

¹¹ Lenin, *Ulusların Kendi Kaderini Tayın Hakkında Dair Bir Tartışmanın Sonuçları*, Ekim 1916, «1916 İrlanda Ayaklanması» başlığı altında

deceklerini uman ikameci ve volontarist akımların beklentilerinden de ayrılmaktadır.

Bolşeviklerin Somutlaştırdığı Devrim Anlayışı

Lenin “Devlet ve İhtilal”de daha çok “genel olarak devrim” kavramını kullandı. Devrim kavramına, kah burjuva devrimini, kah herhangi bir politik devrimi, kah proleter devrimi kasteden genel bir kavram olarak başvurdu. Çünkü daha çok reformistlerin ve merkezçilerin devrim sorununun üzerinden atlayıyıcıyla ilgilenmekteydi. Ama Lenin devrim sorununu sosyo-ekonomik hedefleri bakımından değil¹² devletle ve siyasal iktidarla olan ilişkisi açısından ele aldı. Dolayısıyla yıkılacak ve parçalanacak olan devletin ne olduğundan ziyade bunu yıkacak siyasi hareketin bileşimi ve yıkılıp parçalanan devletin yerine geçecek olan devletin nasıl olması gerektiği üzerinde durdu. Bu devlet, sınıfların ve devletin tamamen ortadan kalkmasına kadar sürecek geçiş dönemine karşılık düşen siyasal biçim, yani proletarya diktatörlüğü olacaktır. Bu devletin bu niteliğinin ve diğer devletlerden ayırıldığının başlıca ölçüsü ise yıkılması için bir başka devrimi gerektirmeyecek bir devlet olmasıdır; kimi iktidardan indirip kimleri iktidara getirdiğinde değil.

Bu açıdan, bir proleter devrimi hedefini benimsemek için, karşı karşıya bulunulan devletin hüküm sürdüğü toplumun sosyo-ekonomik yapısının tetkikine gerek olmadığı açıktır. Bu tetkik olsa olsa taktik tutumların, ittifakların saptanması bakımından anlamlı olabilir; nitekim bolşeviklerin yaklaşımı bu doğrultuda olmuştur.

Soruna bir devrimin öznesi ve tarihsel hedefleri açısından değil, nesnesi ve konjonktürel hedefleri açısından yaklaşan bu tutumlarla bolşeviklerin tutumu arasında daima gözönünde bulundurulması gereken bir uçurum vardır.

Bolşeviklerin somutlayarak gösterdiği proleter devrimi anlayışı eski devlet aygıtının parçalanması; (mülk sahibi sınıfların siyasal bakımdan mülksüzleştirilebilmesi için) üretim araçları üzerindeki özel mülkiyet tekelinin kırılması; bunun yerine ezilen sömürülen tüm toplumsal tabakaların bilfiil devrime ve onun içinden doğan iktidar organlarına katılmak suretiyle egemen sınıf olarak örgütlenmesi esası üzerine dayanır. Sosyalizmin inşası yolundaki adımlar ise, burjuva egemenliği altındaki reformlar sayesinde atılamayacağı gibi, herhangi bir sosyalist hükümetin kararlarıyla de atılamaz. Bunun için uzun ve meşakkatli bir geçiş dönemine ihtiyaç vardır. Bu geçiş dönemine karşılık düşen siyasal biçim sovyet cumhuriyetleriyle somutlanan proletarya diktatörlüğünden başka bir şey olamaz. Yıkılması için bir başka devrime gerek olmayan tek biçim olan bu devlet biçimi geçiş döneminin herhangi bir

¹² Söz konusu kitapta bu konuyla ilgili bir satır bile bulunamazsınız!

aşamasında bir başka devlet biçimiyle ikame edilemez. Yahut aynı anlama gelmek üzere, geçiş döneminin herhangi bir aşamasında bir başka devrimle yıkılmak zorunda olan herhangi bir başka devlet biçiminin dikilmesi fiilen devrimin sınıfsız topluma doğru kesintisiz biçimde ilerlemesinin önüne bir engelin dikilmesi anlamına gelir.

Proleter devrimi konusuna daima böyle yaklaşmak gerekir. Nitekim menşeviklerle ve Ekim devrimi arifesinde bolşevik saflardaki merkezci eğilimlerle Lenin'in arasındaki ayrım çizgisi de gündemde olan devrim aşamasının hangisi olduğu konusunda değildir. Bir yönüyle mevcut devlet aygıtının ele geçirilmesi ile yetinilmeyip parçalanması ve onun yerine geçmesi gereken devletin ne tip bir devlet olacağı, hangi güçlere dayanması gerektiği noktasındadır. Bir yönüyle de devrimin herhangi bir kertesinde burjuvaziyle nasıl bir ilişki içinde olunacağı noktasındadır.

Devrimi “demokratik” ve “sosyalist” aşamalara ayıran menşevikler aynı zamanda programlarını da buna bağlı olarak asgari ve azami olarak ikiye bölmektedirler. Bu ayrım Lenin'in baştan beri savunduğu “devrimin kesintisizliği” fikriyle bağdaşmadığı gibi, farklı aşamalarda (yahut farklı sosyo-ekonomik koşullarda) burjuvazi ile farklı siyasal ilişkilere girme noktasında bir oportünist manevra alanı açmaktadır. Lenin'in asıl reddettiği budur; her devrimin üzerinde hassasiyetle durulması gereken temel sorunu da hala burada yatmaktadır. Hele emperyalist zincirin kilit ögelerinden birini oluşturan topraklardaki devrimin sorumluluğunu üstlenmek zorunda olanlar için bu sorun bir kat daha hassasiyet ve ivedilikle ele alınması gereken bir sorundur.

Emperyalist Zincirin Kırılacak Halkası Ayaklarımızın Altında!

Emperyalist zincirin kırılacak halkası ayaklarımızın altındadır. Zincirin bu halkadan kırılması sadece bu halkanın kırılmasıyla kalmayacaktır. Bütün bunların olması için öncelikle yerine getirilmesi gereken koşul Ekim Devriminden bolşeviklerin çıkartıp Komünist Enternasyonal belgelerine kaydettiği derslerle donanmış bir komünist partinin yaratılmasıdır; sonra da bu partinin emperyalist zincirin kırılması anlamına gelecek olan proleter devriminin önderliği konumuna ulaşmasını sağlamaktır.

Böyle bir parti mevcut değildir ve ne varolan örgütlerin büyüyüp serpilmesi ile, ne de bunların değişik biçimlerde birbirleriyle birleşip bütünleşmeleriyle yaratılamayacaktır. Bu parti bolşevik deneyimin ışığında ve Komünist Enternasyonal'in koyduğu ilkeleri rehber eden komünistler tarafından yaratılacaktır. Demek ki bugün proleter devrimini hedefleyenlerin yapmaları gereken budur. Bolşevik çizgide ve oportünistlerden ayrı durarak komünistlerin parti birliğini yaratmak için mücadele edenler de proleter devrimi için, onun zaferi ve sürekliliği için çalışmaktadır. Bu hedeflere ulaşmanın başka yolu da yoktur.

İKİNCİ BÖLÜM

Reformistlerle Komünistler Nasıl Ayrılırlar?

A- Sosyalist Devrim / Demokratik Devrim Tartışmasının Arka Planı

Komünistler bu topraklarda seslerini ilk kez yükselttikleri zaman hem omuzlarındaki uluslararası sorumluluğun bilinciyle hareket etmekteydiler; hem de devrim sorununu bir sosyo-ekonomik gelişme sorunu olarak değil, siyasal iktidara ilişkin ve uluslararası çapta ele alınması gereken bir sosyal sorun olarak görmekteydiler.

Resmi ideoloji tarafından güya ilk büyük anti-emperyalist mücadele olarak sınımlan ve pek çokları tarafından da böyle görülen “kurtuluş savaşı”nın ortasında, kendini anti-emperyalist bir devrimle sınırlamayan bir programı ortaya koymuştu. Hemen hemen tüm akımların sözde mirasçısı oluşunu iddia ettikleri TKP adeta bugün yaygın olan anlayışa inat, devrimin ayrı bir anti-emperyalist aşamadan geçmesi gerektiğini savunmayıp, doğrudan doğruya sovyet cumhuriyetleri birliği hedefini önüne koyan bir devrim anlayışını benimseyordu. O zamanki adıyla Türkiye İştirakiyun Fırkası, yani Türkiye Komünist Partisi ilk prog-ramında bu tutumu şöyle dile getirmişti:

Türkiye İştirakiyun (komünist) Fırkası, ... son dönemin, insanlık alemine yeni ve tam anlamıyla özgür bir hayat vaadeden toplumsal devrim dönemi olduğunu savunur ve herşeyden önce bir “işçi ve köylü” partisi olarak dünyanın diğer komünist partileriyle beraber Üçüncü Enternasyonalı oluşturur; bu enternasyonalin, yine uluslararası olan burjuvaziyle savaşına faal bir organ olarak katılır.

1) TKP'nin Mirasyedi Takipçilerinin 1960'lı Yıllara Kadarki Trajik Evrimi

Genellikle doğu ülkelerine oranla siyasi ve iktisadi bakımdan oldukça gelişmiş olan Türkiye'de, fabrikacılık tam anlamıyla gelişmemiş ve memleketin ötesine berisine serpilmiş bazı fabrikalar olmasına rağmen, bu fabrikaların ve şehirlerin etrafında gelişkin ve toparlanmış bir proletarya oluşmamıştır. ... Bugünkü yönetim biçimi ve tarzıyla burjuva demokrasisine ayak basmış olan Türkiye'de sınıf savaşı, ilkel gelişim dönemini yaşamaktadır.¹

¹ III' (TKP) Programı'ndan. Bkz TKP Programları ve Mustafa Suphi Tezleri, Örim Yayınları, 1997

Açıkçası TKP'nin kurulduğu zamanki "Türkiye" ile bugünkü arasında sosyo-ekonomik durum bakımından neredeyse hiçbir benzerlik olmasa bile, Türkiye'nin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi hakkındaki saptamaların çoğu TKP'nin ilk programındaki tasviri aynen geçerliymiş gibi tekrarlama eğilimindedir. Kimi daha güncel verilerle ve kimi daha revaçta olan saptamalarla bezeyerek, pek çok Türkiye tahlilinin TKP'nin neredeyse 80 yıl önceki tahlilini tekrarladıklarını görmek zor değildir. Tek farkla ki; TKP bu tahlilin peşinden neden bir proleter devrime ihtiyaç olduğunu anlatırken; buna benzer tablolar çizenlerin çoğu bu tablolardan Türkiye'nin bir proleter devrimi için henüz olgunlaşmamış olduğu ve bu aşamaya gelmek üzere muhtelif ara gelişme aşamalarından geçmesi gerektiği sonucuna öyle ya da böyle varmaktadır. Herhalükarda o zamanki TKP'nin vardığı net ve kesin sonucu paylaşan hemen hemen yok gibidir:

Bununla birlikte bir taraftan emperyalistlere karşı yürütülen savaşın devamı, diğer taraftan özellikle toplumsal devrimin Avrupa'da yayılması sınıf bilincinin olgunlaşmış gelişmesini önemli biçimde etkileyerek Türkiye'deki hareketlerin toplumsal bir mahiyet almasına yardım etmekte ve sosyalizmi temel alan işçi-köylü şuralar cumhuriyetinin kuruluşuna uygun şartları hazırlamaktadır. (Aynı yerde)

Oysa bugün pek çok devrimci akımın çizdiği tabloya bakıldığında, Türkiye'nin proletarya diktatörlüğü demek olan bir "şuralar cumhuriyeti" aşamasında olmadığını savunulduğu görülecektir.

Kimileri bu saptamalarını doğrulamak için, emperyalizmin "geri bıraktıracı rolü" üzerine teoriler üretip, sonuçta niçin anti-feodal, anti-emperyalist bir demokratik devrim aşamasından geçmeksizin proleter devrimin sırasının gelmeyeceğini savunmaktadır. Kimileri ise, sanki TKP programındaki stratejik hedef doğrudan doğruya bu cümleyle ilgiliymiş gibi, o zamanki "yönetim biçimi ve tarzıyla burjuva demokrasisine ayakbasmış olan Türkiye'de" o günden beri köprülerin altından çok sular aktığını, artık Türkiye'de burjuva demokrasisinden değil, şu yahut bu biçimde tarif edilen bir "faşist diktatörlük"ten söz etmek gerektiğini savunmaktadır. "Dolayısıyla" (nedense?) bir "şuralar cumhuriyetini değil", şu ya da bu biçimde tanımlanan bir "demokratik cumhuriyet"e ulaşmış, ondan sonra bu üst aşamayı hedef almak gerektiğini savunmaktadır. Bazıları da, "işçi köylü şuralar cumhuriyeti" tarifinin doğru olduğunu ama bunun proletarya diktatörlüğünden farklı bir aşamayı ifade ettiğini söylerken niçin aynı kavramların 1917'de Rusya'da başka anlama geldiğini izah etmekten kaçınmaktadırlar.

"Sosyalizmi temel alan bir işçi köylü şuralar cumhuriyeti" hedefini bugün öne çıkarmanın gerçekçi olmadığını savunanların başvurduğu daha makul gibi görünen başka bir diğer izah tarzını benimseyenler ise, "bir taraftan emperya-

listlere karşı yürütülen savaşın artık devam etmediğini"; yahut *"toplumsal devrimin özellikle Avrupa'da yayılmasının"* artık bahis konusu olmadığını; dolayısıyla artık *"sınıf bilincinin olgunlaşması ve gelişmesini önemli biçimde etkileyerek Türkiye'deki hareketlerin toplumsal bir mahiyet almasına yardım eden"* bir etkenden söz edilemeyeceğini bu nedenle demokrasi ve barış için mücadele etmenin daha gerçekçi bir yol olduğunu savunmaktadır. Besbelli ki, bugün yaşadığımız topraklardaki sosya-listlerin tutumlarını ayırdetmek için bu ve benzeri izah tarzlarını esas almak en son yapılması gereken iştir.

Tersine TKP programının ortaya çıktığı tarihsel çerçeveyi yeniden göz önüne getirip, bugüne o gözle bakmak; bu programın ardında yatan anlayışın en net biçimde ortaya çıktığı 1917 Şubat-Ekim döneminde bolşevikler arasındaki tartışmaları yeniden göz önüne getirmek; bu tartışmalar içinde hem bolşevikler arasında beliren ortacı tutumları hem de Rusya'daki menşeviklerle popülistlerin tutumlarını yeniden hatırlayıp, bugün karşımıza çıkan savlarla bunlar arasındaki akrabalıkları araştırmak daha anlamlı ve öğretici olur. Bunun yerine, sosyo-ekonomik analizlerin labirentlerine, tarihsel koşulların farklılıklarına ilişkin ince ayrıntılara girmek, bırakalım tarihsel olgulara sağlıklı bir teşhis koymayı kolaylaştırmayı; yolumuzu kaybetmenin ilk adımı olur.

Nitekim daha o zaman TKP programı da söz konusu ayrıntıların tehlikelerine işaret etmişti:

Bugün yeryüzünde ulus ve devlet halinde yaşayan toplumsal oluşumların her birine mensup işçi, yoksul ve köylü takımının, burjuvazinin saldırganlığını temelinden yıkmak üzere son ve kesin bir kararlılık ve hazırlıkla sınıf savaşına girişmeleri, enternasyonalî doğurmakla birlikte, ulusal çerçevede büyük fedakarlıkları gerektirmektedir; ki bu fedakarlıklar ilerde üretimin özgür ve ortaklaşa esaslarda kurulmasıyla uygarlık ve refah açısından açıkça telafisi mümkün fedakarlıklardır.

Kendi çerçevesi ve ulusu içinde bu fedakarlığı göze almayanlar, uluslararası faaliyete girişme yeteneğini kaybederler. Sosyoloji ile devrimci sosyalizmi birbirine karıştırıp barışı ve barış içinde birlikte yaşamayı bir sonuç değil, belki bir araç olarak kullanmak isteyen hain sosyalistler son ve kesin kavgaya gevşek bir mahiyet vermekten ve aynı zamanda devrimi burjuva saltanat ve egemenliğine satmaktan başka birşeye hizmet etmiş olmazlar.

Bu öğüdü akılda tutmakta yarar var; zira bu öğüt bolşevik devriminden çıkartılmış temel bir dersi özetlemektedir. Bir proleter devrimine önderlik edecek komünist partiyi inşa etmek için takip edilecek daha elverişli bir yol da yoktur. Ama sırf *"sosyoloji ile devrimci sosyalizmi birbirlerine karıştırmamak"* adına bu dersleri soyut ve doktrinerce kavranacak reçeteler olarak ele almak gerekmiyor. Sadece her sorun gibi tarihsel ve toplumsal

verileri objektif bilim adamları gibi değil, sınıf mücadelesinin hangi tarafında olduğunu unutmayan ve saklamayan; *“kendi çerçevesi içinde her türlü fedakarlığı göze alarak”* bu mücadelenin önüne koyduğu sorunları çözme iddiasını elden bırakmayan devrimciler olarak hareket etmek gerekir.

Bunun neye yetip yetmeyeceğini sosyologlardan farklı bir tür olmayan falcılara bırakmak gerekir; Zira bu dünyadan beklentisi olmayan ve zincirlerinden başka kaybedecek şeyleri bulunmayan proleterlerin tarihsel çıkarlarından başka çıkar tanımayan komünistlerin başkaca bir seçeneği yoktur. Onları *“barış içinde birlikte yaşamayı bir sonuç değil, belki bir araç olarak kullanmak isteyen”*; *“son ve kesin kavgaya gevşek bir mahiyet veren”* böylelikle de *“devrimi burjuva saltanat ve egemenliğine satmaktan başka birşeye hizmet etmiş olmayan”*, *“hain sosyalistler”*den ayırt edecek olan da budur. Bu ayrımın en çıplak biçimde gözlere görüldüğü tarihsel dönemeçlerden biri birinci emperyalist paylaşım savaşı olmuştur.

Hem Ekim devrimi o dönemeçte doğdu hem de TKP .

TKP'nin Kuruluşunun ve Devre Dışı Kalışının Tarihsel Anlamı

Komünist Enternasyonal'in 1919'daki Kuruluş Kongresi'nde hazır bulunan 17 farklı ülkenin komünist örgütlerini temsil eden 51 delegeden birisi istişari oy hakkına sahip olan Mustafa Suphi idi. Bundan kısa bir süre sonra da (10 Eylül 1920) Bakü'de toplanan İstanbul, Zonguldak, Ereğli, Trabzon, Samsun, Rize, Erzurum, Eskişehir, Konya'dan 51, yurtdışı teşkilatlarından ise 24 komünist delege (Adana ve İzmir teşkilatları savaş nedeniyle delege gönderememişti), Anadolu topraklarındaki komünist çevreleri tek bir komünist partisinde birleştirme kararı aldı. Türkiye Komünist Partisi, bolşeviklerin İkinci Enternasyonal geleneğinden kopmuş ve komünist bir dünya partisi yaratma mücadelesine ilk ve ön saflarda katılmış oldu.

Ne var ki kısa bir süre sonra (28 Ocak 1921) genç TKP'nin önde gelen kadrolarından onbeşi, bir bakıma kendi ayaklarıyla gidip bastıkları bir tuzakta katledildiler. Ama yaşadığımız topraklarda işçi sınıfının ve komünistlerin asıl büyük kaybı “onbeşler” olmadı. “Onbeşler”in öldürülmesini izleyen yıllarda, uluslararası komünist hareketteki gelişime paralel bir süreçte, Komünist Enternasyonal'in ilk beş yılına damga vuran çizgiyi yansıtan ilk TKP programı da unutuldu; unutturuldu.

TKP'nin resmen tasfiyesi, SBKP'yle hemen hemen eş zamanlı ve yakın zamanın bir olgusu olsa da, politik bakımdan tasfiye oluşu ilk yıllarına denk düşmektedir. Kurulduğunda bağlandığı amaç ve ilkeler doğrultusunda devrimci bir komünist partisi olarak hemen hemen hiç yaşamadı.

Bu noktadan itibaren, Kemalizmle başlayıp, burjuvazinin çeşitli kesimleriyle ittifak veya uzlaşma arayışları, bu kesimlere güven besleyen kişisel tutum adeta TKP'nin alameti farikası gibi olmuştur. Devletin sınıf karakteri hakkındaki muğlak yaklaşım, devlete ve onun muhtelif kurumlarına güven her seferinde Türk komünistlerinin kendi başlarına ördükleri bir çorap olmuştur.

Şefik Hüsnü Dönemi

"Onbeşler" in katlinden sonra TKP'nin yönetimi "İstanbul çevresi" olan Şefik Hüsnü ve arkadaşlarının eline geçti. Şefik Hüsnü'nün önderliği döneminde TKP'nin siyasal ömrü boyunca taşıyacağı yeni bir siyasal hat oluştu. Bu hat tek kelime ile **uzlaşmacılık** olarak özetlenebilir. Yeni önderlik kadrosuyla birlikte, kendine bir ana muhalefet partisi olarak görev biçen TKP. Cumhuriyet Hükümetlerinin burjuva devrimlerini tamamlayacağını iddia etti. İşçimen iktidara böyle olumlu roller biçildikten sonra TKP'nin bu dönemde üzerine aldığı görev Halk Fırkası'nı, burjuva devrimin gereklerini yapması yolunda dürtüklemenin, yapamadığı yerde ise onu teşhir etmenin ötesine geçmemiştir.

Başlanan işi sonuna kadar götürmek için fedakarlıklara razı olmak gerekceek İşçi ve köylülerimiz bu ihtimali şimdiden göz önünde tutmakta milletin bir bütün olarak olayların gelişmesini izlemesi gereğini takdir etmekte... Emekçi sınıfı her zamandan daha uyanık bulunmak zorunda olduğunu iyice bilmektedir... Yeni devlet makinesinin eksikliklerini tamamlamak ve gelişmesini sağlamak amacıyla eleştirilerde bulunması, yalnız açık bir hak değil, aynı zamanda ulusal gelişme bakımından gerekli bir haktır.²

Şefik Hüsnü'yle birlikte, yirmilerin başında Anadolu'da oluşmuş devrimci durumda sovyet iktidarını kurma yolunda doğru taktiği belirlemek için ortaya atılan, "işçi sınıfı gerek nesnel gerekse de örgütsel anlamda zayıftır ve ulusal burjuvazi devrimci bir mücadele verebilir" önermesi artık somut koşullardan soyutlanmış ve ilahi bir hakikat haline getirilmiştir. TKP'ye göre artık her zaman için işçi sınıfı güçsüz kalacak, burjuvazi ise devrimciliğini hiç terk etmeyecektir. Şimdilik işçi sınıfı sahayı burjuvaziye terk edip, onun devrimci eylemlerini tribünden dikkatlice seyretmelidir. Alıntıdan da anlaşılacağı gibi işçi sınıfının göstermesi gereken dikkatin nedeni burjuvazinin, proletaryanın çıkarlarına doğrudan savaş açma tehlikesi değildir. Şefik Hüsnü bunu aklına bile getirmez; onu endişelendiren şey ulusun çıkarlarına zarar gelme olasılığıdır. Eğer burjuvazi üstüne düşenleri yapmazsa, ulusun çıkarları zarar görebilir. Şefik Hüsnü TKP'si işçi sınıfı yerine ulusu ikame etmiş kemalist

²
ayr. 147-148

ideolojinin sonra-dan halkçılık adı altında ortaya koyacağı “Türkiye Cumhuriyeti sınıfsız, imtiyazsız, zümresiz, kaynaşmış bir topluluktur” tezinin Türkiye Solu’na ithalini kolaylaştırmıştır.

Şefik Hüsnü’de dikkat çekici olan ikinci nokta devlet aygıtına karşı takınılan tutumdur. “Yeni devlet makinasının eksikliklerini tamamlamak ve gelişmesini sağlamak amacıyla eleştirilerde” bulunmaktan söz eden Şefik Hüsnü, marksistlerin devleti “egemen sınıfın baskı aygıtı” olarak kabul ettiklerini anımsamıyor görünmektedir. Oysa sözü edilen devlet, “burjuva demokrasisi bile olmayan” bir burjuva rejiminin aygıtıdır; burjuva diktatörlüğünün her türlü inceltilmiş ve uyuşturucu maskeden uzak en çıplak hallerinden biridir. TKP ise, o koşullar altında bile, işçi sınıfına, hükümete, bu diktatörlüğün maskelenmesi yolunda adımlar atması için eleştirilerde bulunmasını önermektedir. İleride göreceğimiz gibi Şefik Hüsnü’nün bu tutumu, Türkiye Devrimci Hareketi’nde devlet aygıtının ne olduğuna dair oluşan kafa karışıklığına yol açan etmenlerden biridir. Sözü ettiğimiz karışıklık Türkiyeli devrimcilerin “Burjuva Diktatörlüğüne karşı Proletarya Diktatörlüğü!” şiarını net bir biçimde yükseltmemelerinin en önemli nedenlerinden biridir.

Kemalist rejimin kuyruğunda kalan, Mustafa Suphi’nin katledilmesinden gerekli dersleri çıkaramayan Şefik Hüsnü TKP’sine tarih, ikinci dersini yirmili yılların ortasından itibaren burjuva rejimin kendini yeniden yapılandırmaya ve gerici yüzünü göstermeye başlamasıyla vermiştir. Ağır tutuklamalar ve diktatörlük ortamı TKP’nin zaten cılız olan örgütlenmesini iyice zayıflatmıştır. Tüm bu derslerin TKP’ye hiçbir şey öğretmediği Şeyh Sait isyanında tekrar ortaya çıkmıştır. Kürt halkının ayaklanmasının on üç ili sardığı sırada, ülkede henüz tamamlanmamış bulunan “ulusal kurtuluş, bağımsızlaşma ve feodal yapıların tasfiyesi” sürecinin devam ettirilmesinin gerekliliğini ileri süren TKP, kemalist diktatörlüğe karşı izlediği görece mesafeli tutumu tamamen terketmiştir.

Şeyh Sait isyanını İngiliz emperyalistlerin kışkırtmasıyla çıkmış, feodal nitelikte, gerici bir ayaklanma olarak gören ve rejimin kendi güvenliğini sağlayabilmesi ve burjuva devrimini tamamlayabilmesi açısından bu ayaklanmanın bastırılmasını zorunlu sayan TKP, Kürt halkının gerici sloganlar arkasında da olsa, devrimci ve ileri motiflerle geliştirdiği, dahası gereken öncülüğün sağlanması halinde Türkiye’nin gündemine bir devrimi sokabilecek bu isyanının kanla bastırılmasına seyirci kalmış hatta daha da ileri giderek Türk ordusunun yanında saf tutmuştur. Bu dönemde emekçilere seslenmek amacıyla çıkarılan *Orak Çekiç* dergisinin başlıkları TKP’nin tutumu hakkında bilgi vermeye yeterli olacaktır: “Kahrolsun İrtica”, “Yobazların

sarıkları, yobaz zümresine kefen olmalıdır”, “İngilizlerin Oynattığı İrtica Kuklası”.

İşçilere hükümeti desteklemeleri için yapılan bir çağrıda şu sözler yer alıyordu:

*Arkadaş, kara kuvvet, bizim de burjuvazinin de düşmanıdır. Biz her şeyden önce bu düşmanı yenmeliyiz; burjuvaziyle ayrıca kozumuzu paylaşırız.*³

“Komünistleri” kendi politikasına yedeklemeyi bir kez daha başaran kemalist rejim, Kürt ulusunun isyanını bastırdıktan sonra kendi iç huzurunu sağlamak için çıkarttığı, göstermelik olsun olmasın her türlü muhalif örgütlenmeyi yasaklayan Takrir-i Sükun kanunlarıyla başlattığı süreçte TKP’yi uzun bir dönem sessizliğe gömme yolunda adımlarını atacaktı. Dönemlik kabarmaları peşi sıra izleyen tutuklamalarla birlikte kemalist rejim onun burjuva devrimi tamamlamasını bekleyen “komünistler”e ve onların etkisi altındaki işçi hareketine nefes bile aldırmayacaktı.

TKP’de İki Karşıt Anlayışın Tarihsel Kökenleri

Mustafa Suphi sonrası TKP’nin uzlaşmacı tutumunun anlaşılması için Mustafa Suphi ve Şefik Hüsnü’nün biyografilerinin karşılaştırılması şarttır. Mustafa Suphi marksizmi Rusya’da sürgündeyken bolşeviklerden öğrenmiştir; Şefik Hüsnü’nün hocası ise İkinci Enternasyonalcilerdir. Şefik Hüsnü’yü yetiştiren çizginin esas karakterini belirleyen şey “gerçekçiliği”dir. İkinci Enternasyonal çizgisi Marksizm içindeki “devrimci gerçekçiliğin” kurucusudur. Gerçekçilik elbette devrimciler için bir erdemdir, ancak İkinci Enternasyonal’in gerçekçiliği tarihin objektif yasalarına dayanarak kendiliğindenciliği yücelten, örgütlü devrimci mücadeleyi hiçe sayan, teslimiyetçilikten öte bir şey olmayan, tırnak içine alınmış bir gerçekçiliktir. Tarihin yasaları adı altında sıralananlarsa aslında egemen sınıfın sopsasının gücüyle dayattığı sefil fetvanamelerdir.

Somutlayalım: İşçi sınıfının partisindeki revizyonist ve reformist eğilimlere karşı mücadele mi verilmek istenmektedir; hemen koşulların buna uygun olmadığı, böylesi bir tutumun sınıfı böleceği, sınıf hareketinin siyasallaştığı oranda bu eğilimleri kendiliğinden saf dışı edeceği ileri sürülür. bernsteincuları partinin dışına bir türlü atamayan Alman Sosyal Demokratları bunun iyi bir örneğidir. Emperyalist savaşa karşı mı çıkılmak istenmektedir; itiraz hazırdır: Tarih insanlığı hep ileri götürdüğünden, emperyalizm de kapitalizmin ileri bir biçimidir; bu yüzden de emperyalist savaşa karşı çıkmak kapitalizmin kendini daha ileri formlara taşımasına karşı çıkmaktır, kısacası

³ ağı s.159 Bugün İşçi Partisinin yayın organlarından biri olan «Aydınlık» dergisinin logosunun altındaki «Kurucusu: Şefik Hüsnü» ibaresi için yadrgatıcı olmamalıdır.

gerici bir istektir. Zaten İkinci Enternasyonal işçi yurtseverliği yaygarasıyla birinci emperyalist paylaşım savaşına arka çıkmıştır. Ülke bir devrim momentine mi girmiştir; “*En iyisi beklemek...*” deyip, ayaklanma çağrısı yapanlar kınanır, çünkü tarihin yasaları uyarınca işçi sınıfının sayısal çoğunluğu “*Ben devrim istiyorum!*” diye ortaya çıkana dek herhangi bir ayaklanma girişiminde bulunmak “*tarihin yasalarına karşı gelmektir*”; “*darbe heveslisi olmak*”tan başka birşey değildir. Bunun için de, İkinci Enternasyonal’in ideologlarından Kautsky’nin sovyet devrimine yönelik demokratça karalamalarını anımsamak yeterli. Kautsky bolşevikleri çoğunluğun iradesini hiçe sayan bir diktatörlük kurmakla suçlamıştı.

İşte Şefik Hüsnü önderliğindeki TKP’nin arkasında da böyle bir miras vardır. Edindiği miras TKP’nin büyük bir ilerencilik ve kalkınmacılık ideolojisini benimsemesine yol açmıştır. TKP ilericidir: Tarih sürekli ileriye doğru ilerler; ileride olan ise, her zaman daha iyidir. TKP’nin ileriden anladığı tek şey daha gelişkin üretici güçlerdir, çünkü TKP’nin anladığı haliyle tarih sadece üretici güçlerin gelişmesiyle ilerler. Üretici güçlerin gelişmesinin karşısındaki siyasetsizliğin ve elleri kolları bağlı beklemenin TKP’nin terminolojisindeki adı kalkınmacılıktır. Kalkınma daha gelişkin üretici güçler demektir, daha gelişkin üretici güçler demek daha gelişkin bir işçi sınıfı ve haliyle daha kolay, tarihin yasalarına daha uygun bir “devrim” demektir.

Tüm bunlar aslında Şefik Hüsnü ve ardıllarının devrim stratejisinin nasıl belirlendiğini açığa çıkarıyor. TKP, Türkiye’ye bakınca karşısında geri kalmış bir ülke görmüş, kendisine ve dayanması gereken sınıfa hiçbir zaman güven duymadığından tutunacak başka dallar arayıp, Türkiye’yi ilerletecek başka öznelerden medet ummaya başlamıştır. Kemalizm’in kuyruğuna takılışının arkasındaki bu temel mantığın pratikteki sonuçları da yukarıdaki gibi olmuştur.

Ancak TKP’nin devrim sorununa ve Kemalist rejim karşısındaki tutumunun biricik belirleyicisi olarak İkinci Enternasyonal oportünizmini göstermek yeterli olmaz. Komünist Enternasyonal’e rağmen bu mirasın sürmesi ve pekişmesi diğer önemli bir noktadır. Altıncı kongresinden itibaren Komünist Enternasyonal’in devrim sorununa ilişkin tutumundaki değişiklikler kayda geçmiştir. Komünist Enternasyonal’in değişen programatik ilkeleri TKP’nin stratejik hedeflerinin Komünist Enternasyonal’in programıyla doğrudan gelişmesinin önüne geçmiştir.

Türkiye Solundaki Ana Akımların Hiçbiri TKP Programının Mirasçısı Değildir

TKP, uzlaşmacı çizgisini değiştirmeden 1960’lara kadar bata çıka ilerledi. Özellikle kırklı ve ellili yıllarda yurt dışından “Bizim Radyo’nun” yaptığı yayınlar dışında hiçbir faaliyet gösteremedi. Pratikte hiçbir mücadelenin yürütülemediği, bu yüzden de benimsenen taktik tutumların stratejik hedeflere

bağlanmasının gerekmediği bu yıllar bize konumuzla ilgili hiçbir malzeme sunmaz.

Her ciddi siyasal dönemde işçi sınıfının bağımsız siyasal hareketini yurutup geliştirmek yerine, başka güçlerden medet uman, proleter devrimci mücadele yöntemleri yerine “demokratik”, diplomatik vb. yöntemlere bel bağlayan bu gelenek belirgin bir çizgi oluşturmaktadır. Bu geleneğin takipçilerinin her seferinde kendi yüceltikleri balyozun altında ezilmeleri de tesadüf değildir.

Reel bir siyasal güç haline geldiği 70’li yıllarda TKP, DİSK’in sendika bürokrasisi ile özdeşleşmiştir. DİSK’in bir “toplu sözleşme yarışısı”na evrilmesinde belirleyici rol oynayan TKP, “*Ulusal Demokratik Cephe*”, “*toplumsal ilerleme-ileri demokrasi*” perspektifleriyle ve DİSK bürokrasisi aracılığıyla işçi hareketini burjuva siyasetine bağlayan bir parti oldu.

Sonuçta toplumsal ilerleme siyaseti insanların global sorunlarının çözümü için savunusuna evrilirken, TKP’yi resmen tasfiye eden kadrolar dünya devrimi yerine “*dünya reformu*”nu savunmak gerektiği “*gerçeğini kavrayan*” başkalarıyla buluştular. Onlarla buluşmayan kimileri de TKP’nin güçlü olduğu günleri hasretle anarak onun boşluğunu doldurmak üzere yarışa kalkıştılar.

Kimi benzerliklere, özellikle de fiilen tarih sahnesini terk etmesinin ardından TKP’yi anmaya başlayanların artmasına bakarak yanılmamalı. Bu benzerlikler TKP’nin bizzatı etkisinden ziyade Lenin’den sonraki Komünist Enternasyonal’in programı üzerinden sağlanan bir ideolojik köprü nedeniyle. Yaşadığımız topraklarda TKP’nin ve SSCB’nin evriminden doğrudan doğruya etkilenmeksizin ve devletin ardı arkası kesilmeyen saldırılarına rağmen varlıklarını sürdüren akımların evrimini TKP’den itibaren ve onunla ilişkili olarak tanımlamak mümkün değildir. Bugün hala varlığını sürdüren akımların hiçbiri doğrudan doğruya TKP kökünden gelmediği gibi, bu geleneğe bağlılıkları da politik programatik nitelikte değil platonik niteliktedir. Her ne kadar belli başlı akımların her biri şu ya da bu biçimde kendilerini TKP ile ilişkilendirse de, TKP’nin ilk programına bağlı olan tek bir akım bile yoktur.

İster bugün bir sosyalist devrimden söz etsinler, ister değişik isimler altında bir demokratik devrimden söz etsinler, Mustafa Suphi’nin TKP’sinin “*İşçi Köylü Şuralar Cumhuriyeti hedefini*” açıkça benimseyip bu hedefe o partini tarif ettiği yoldan yürüme kararlılığında olanlar yalnızca Lenin zamanındaki Komünist Enternasyonal’in çizgisini takip etme iddiasında olan Komünistlerdir. Geri kalanların tamamı, ister sosyalist devrim ister demokratik devrim perspektifini savunsunlar, esas itibarıyla Komünist

Enternasyonal'in 1928'de benimsediği ve her ülkenin sosyo-ekonomik tarihsel evrimine bağlı biçimde ayrı ayrı devrim stratejileri tarif eden menşevik programın çerçevesinde buluşmaktadırlar.

2) TİP'in Kuruluşundan 12 Mart'a kadar Türkiye Solu

1960'lar Türkiye Devrimci Hareketinin yükseliş döneminin mayalanmasıdır. Bu süreç devrimci dinamiklerin gücü nedeniyle daha tartışmalı, ayrıştırıcı ve ilerletici geçmiştir. Sürecin başına damgasını vuran bu sefer TKP değil TİP'tir. Tıpkı TKP gibi TİP de kuruluşunun ilk yıllarında içinde gerilimler ve çelişkiler barındıran bir yapıdır. TİP içindeki temel çelişkinin genelde sendikacılardan oluşan, bütün umudunu parlamentoya bağlamış kanatla, devrimin parlamenter mücadele temel alınarak gerçekleştirilemeyeceğini bilecek kadar devrimci kalmış TKP'li eski tüfekler ve onların etkisi bulunan öğrenci gençlik arasında yaşandığı söylenebilir. Çelişkinin ortaya çıkış biçimi görünürde milli demokratik devrim-sosyalist devrim çatışması yüzündendir.

Milli demokratik devrimi savunanlar Türkiye'nin emperyalizme tam bağımlı, çarpık kapitalistleşen, yarı-feodal bir tarım ülkesi olduğunu, ülkenin emperyalist boyunduruktan çıkarılmasının önündeki temel engelin emperyalizmin işbirlikçisi olan komprador sermaye ve ağalık kurumu olduğunu, bu bir avuç işbirlikçinin saltanatının işçi sınıfı, köylülük, asker-sivil aydın zümre ve burjuvazinin milli kesiminin oluşturduğu cephe karşısında yıkılacağını savunuyorlardı. Buna karşılık daha sonra TİP'in içinde kalacak olan kadro, Türkiye'deki burjuva demokratik devrimin esas olarak tamamlandığını, Türkiye'nin gündeminde bir sosyalist devrimin olduğunu, ancak sosyalizme "*kapitalist olmayan kalkınma yolu*" diye adlandırılan bir geçiş sürecinin izlenmesiyle ulaşılacağını savunuyordu.

YÖN/DEVİRİM Hareketi ve MDD

Milli Demokratik Devrim yanlılarının ideolojik şekillenmesini dönemin önde gelen aydınlarından Doğan Avcıoğlu'nun çıkarttığı YÖN ve Devrim dergileri oluşturmuştu.⁴ YÖN dergisinin temel derdi Türkiye'nin geri kalmışlığıydı. Türkiye kalkınamıyordu çünkü emperyalistlere bağımlıydı; emperyalistler Türkiye'deki tekeller ve feodal-gericilik ile işbirliğine girerek kapitalizmin gelişmesini engelleyip, ülkeyi "*montaj sanayii*"ne, "*çarpık kapitalizme*" mahkum ediyorlardı. Emperyalizm, işbirlikçi tekeller, feodal gericilik arasındaki işbirliğini pekiştiren en önemli unsur ise bu çevrenin "*cici*

⁴ Bugün bu dergilerin yazı kadrolarında yer alan Hasan Cemal, Mümtaz Soysal, Uluç Gürkan, İlhan Selçuk gibi unsurlar ve daha niceleri burjuva basınında milli sosyalist akımdan düpedüz liberalizmin anıkatlığı çizgisine kadar uzanan "vicdanlı" yazarlar yelpazesini oluşturmaktadırlar.

demokrasi” adını takacağı parlamenter rejimdi. Parlamento bu işbirliğinin üstünü örtüyor, işbirlikçilerin halkın “geri bilincinden”⁵ faydalanarak yeniden güreşe gelmesini sağlıyordu. Dahası parlamento, işbirlikçi sınıfın klikleri arasındaki çekişmelerin mekanı olduğundan, ülkenin kalkınmasının önündeki en önemli engel olan istikrarsızlığın esas zeminiydi.

İlkimizin bu geri kalmışlıktan hiç bir çıkarı olmamasına karşın, onun geri bilinci mücadeleye etmesinin önündeki en önemli engeldi. YÖN dergisine özellikle onu izleyen Devrim gazetesine göre kurtuluş aydınlarından gelecekti, ama bu aydınların görevi “*bilinçsiz halkımızı*” örgütleyip, onun enerjisiyle bir devrimi olanaklı kılmak değildi. Subayları da içeren aydınlar “devrim”i kendileri yapacak, halkımızı onlar kurtaracaktı. Bu işler öyle kağıt kalemle değil de silahla yapılacağından, Devrim çevresi devrimin en önemli gücünü, varlık nedeni silah kullanmak olan askerlerde buldu. “*Asker sivil-aydın zümre*”yi bir devrimci güç olarak görmenin altında yatan mantık buydu. Ordunun içindeki Atatürkçü, ilerici askerlerden bir darbe bekleniyordu. Ordunun bu kanadı yönetime el koyunca YÖN ve Devrim’de çizilen program uyarınca ilerici bir kabine kurulacak, bu kabine de Mustafa Kemal’in ölümüyle yarım kalan devrimleri tamamlayacak, böylelikle de ülkenin sanayileşmesinin, geri kalmışlığından kurtuluşunun, “*muasır medeniyetler seviyesine ulaşmasının*” önündeki engeller temizlenmiş olacaktı.

Milli devrimci kalkınma yöntemiyle ülkemizin 15-20 yıl içinde kalkınması, tam bağımsızlığın sağlanması ve çağdaş uygarlık düzeyindeki şerefli yerini alması mümkündür. Yalnız bunun için gerçekten devrimci olmak, idare-i maslahatçılık”tan kesinlikle kaçmak ve dış destekli tutucu güçler koalisyonunun sayısız tuzaklarını boşa çıkarmak gereklidir.....

Türkiye'mizin içinde bulunduğu şartlarda hızlı kalkınması ve çağdaş uygarlık düzeyine bir an önce ulaşması için tek çare olarak gördüğümüz “milli devrimci kalkınma yolu” Kemalist tezin temele indirilmesinden ve böylece Atatürk devrimlerinin devam ettirilmesinden başka bir şey değildir.6

Tezlerini böyle özetleyen Doğan Avcıoğlu’nun “*Türkiye'nin Düzeni*” adlı çalışmasını noktalarken Mustafa Kemal’den yaptığı şu alıntı belki de YÖN’-cülüğün benimsediği şiarların en açık dile getirilişidir.

Herkesi memnun edelim dersek, mümkün olsun, hepsi memnun olsun, ama biz maksadı temin etmiş olmayız. İdare-i maslahatçılar esaslı inkılap yapamaz.

⁵ YÖN çevresi işçi sınıfını da “geri bilinçli” halkımızdan ayırt etmiyordu. Türkiye’nin çarpık sanayileşmesi, işçilerin bir ayakta kardan kurtulmamış olması işçi sınıfını geri bilinçli yapmıştı. Aslında, bu iddiasında Yön yalnız değildi. 15-16 Haziran olayları gerçekleşene kadar Türkiye’li devrimcilerin işçi sınıfının devrimci potansiyeline beslediği güveni açıkça dile getirişine rastlamak pek olanaklı değildi.

⁶ Doğan Avcıoğlu, Türkiye’nin Düzeni, Tekin Yayınevi, 1978, s1224

*Bugünkü sefalet ve rezalet içinde, esasen kimseyi memnun etmeye imkan yoktur. Memleket mamur, millet zengin olduğu zaman herkes memnun olur.*⁷

YÖN çevresinin açıkça cuntacılığı⁸ savunması, milli demokratik devrim/sosyalist devrim tartışmasında onunla benzer bir zeminde yer alanların da cuntacı olmasını gerektirmiyordu. Başını Mihri Belli'nin çektiği, TİP'in parlamento hayranlığını eleştiren, parlamenter düzeni YÖN çevresini andırır bir biçimde "*Filipin tipi demokrasi*" diye adlandıran, giderek TİP'ten ayrışan MDD'cilerin baktığı zaman gördüğü Türkiye resmi YÖN'ünkünden çok farklı olmasa da, devrim stratejisi söz konusu olduğunda bu iki grup ayrışıyordu. MDD'ciler burjuva demokratik devrimin tamamlanmasını askeri bir darbeye bağlayacak kadar cuntacı değillerdi. Devrimde asker sivil-aydın zümre rol oynayacaktı ama yine de devrimi halk yapacaktı.

MDD'cilerin YÖN çevresinden diğer bir farkı, devrim sorununu daha "teorik" bir biçimde ortaya koymalarıydı. Hedef askerleri kısıktırıp bir darbe sonucunda oluşacak kabinede yer almak olmayınca, devrimin karakterinin belirlenmesi, kimlerin müttefik, kimlerin düşman olarak kabul edileceği doğal olarak önem kazanıyordu. MDD'nin teorisyenlerinin YÖN çizgisinin kalkınmacılık ideolojisini, alıntılarla destekleyip, ittifaklar politikaları belirliyerek "tutarlı" bir leninist devrim teorisi haline getirdikleri söylenebilir. Başka bir deyişle, MDD kemalizme bolşevik taklidi yaptırır.

Niye gerekliydi demokratik devrim? Mihri Belli'ye göre bunun iki nedeni var. Birinci neden Türkiye'nin tam anlamıyla bağımsız bir ülke olmamasıydı. Türkiye işçi ve emekçi sınıfları şimdilik sosyalizmi hedefleyemezlerdi, çünkü sosyalizm mücadelesinin verilebilmesi için ülkenin bağımsız olması şarttı.

*Şunu kesin olarak bilmemiz lazım: sosyalizm bağımsız ülkede olur. Ve sosyalist şiarlar bağımsız ülkede atılır.*⁹ *Bu demek değildir ki, sosyalist teoriyi benimsetmek için gece gündüz çalışmayacağız. Ama "sosyalizm" temel şiarını atmak için, "iç sömürüyü kaldıracağız" diyebilmek için, mutlaka bağımsız bir ülke gerekir. Onun için demokratik devrim birinci aşamadır. Sosyalist devrime yolu hazırlayacak olan aşamadır. Demokratik devrimi gerçekleştirmeden, sosyalist*

⁷ age s1224

⁸ Devrim çevresi tuhaf bir biçimde leninist kuramı biçimsel bir benzerini yeniden üretiyordu. Bilmediği gibi leninist devrim kuramı işçi sınıfını toplumu değiştirecek temel güç olarak görür. Ancak işçi sınıfı sosyalist hareketle birleşmediği ölçüde bilinçsizdir. Leninist öncünün görevi işçi hareketiyle sosyalist hareketi birleştirmektir. Avcıoğlu ve arkadaşlarına göre ise devrimci güç ordudur. Ancak ordunun içindeki "zinde güçler" kimi homurdanmalarla dile getirdikleri hoşnutsuzluklara sahip olsalar da siyasal olarak bilinçsizlerdir. (Onlara bu bilinci verecek hareket aydın hareketidir. İşçi sınıfının yerini orduyla, partinin yerini aydın çevreleriyle dolduran Devrim gazetesinin kendine hiçtiği asıl amaç "şereflî Türk Ordusuna" siyasal bilinç kazandırmaktır.

⁹ Belli burada ince bir demagoji yapıyor. "Sosyalizm bağımsız ülkede olur" cümlesini sanki "bir ülkede sosyalist devrim ancak o ülke bağımsızlığını daha önceden kazanmışsa yapılabilir" cümlesiyle eşanlamlıymış gibi kullanıyor, böylelikle de önce bağımsızlık sonra sosyalizm teorisini gerçekleştirdiğini dişiniyor.

*Devrim yapamazsın. Atlayamazsın bu aşamayı. Bir büyük devrimcinin dediği gibi, mangalda yakamazsın, veyahut emirnameyle kaldıramazsın” bu aşamayı.*¹⁰

Demokratik devrimi gerekli kılan ikinci neden de feodal kalıntıların henüz tasfiye edilmemiş olmasıdır. Tasfiye edilmemiş “feodal mütegalibe” kırlarda metropollerdeki işbirlikçi tekelleri ikame etmekte ve emperyalist sömürüyü devam ettirmektedir.

*Feodal mütegalibe ve genel olarak büyük toprak sahipleri, feodal engellerin temizlenmesine demokratik düzenin , en ücra köylere kadar bütün ülkeyi kapsayan bir ulusal düzen olarak uygulanmasına karşıdırlar. Çünkü Türkiye’de Anayasa düzenininin kurulması demek, feodal ilişkilerin yıkılması, bütün Türkiye halkının demokratik hak ve özgürlüklere kavuşması, gerçekten vatandaş payesine, ulusun bireyleri payesine ulaşması demektir. Ne feodal mütegalibe, ne de mütefiki gayri milli sınıf işbirlikçi sermaye, böyle bir şeyi gönül rızasıyla kabul etmez.*¹¹

“Önümüzdeki görev sosyalist devrimdir” diyen TİP çevresine, Şefik Hüsnü’den sonra TKP’nin ağzına pelesenk olmuş, “işçi sınıfı ülkemizde yeterince güçlü değildir” tezi Lenin’in *Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği* eserinden yapılan malum alıntıyla desteklenerek karşılık veriliyordu.

*Geçici devrim hükümetine asgari programımızı uygulama görevini yükleyen Rusya Sosyal Demokrat İşçi Partisi 3. Kongresi kararı, böylelikle azami programımızın hemen uygulanması ve sosyalist devrimi gerçekleştirmek üzere iktidarın ele geçirilmesi yolunda anarşistçe ve saçma telkinleri de bir yana itmektedir. Rusya’nın ulaşmış olduğu iktisadi gelişme (objektif şartlar), ve proletaryanın geniş yığınlarının ulaşmış oldukları bilinçlenme ve örgütlenme derecesi (objektif şartlara sıkı sıkıya bağlı sübjektif şartlar) işçi sınıfının tam anlamıyla ve hemen kurtuluşunu imkansız kılmaktadır. Ancak en kalın kafalılar şu anda gelişmekte olan demokratik devrimin burjuva kökenlerini görmezden gelebilirler; ancak en safdil iyimlerler, emekçi yığınların sosyalizmin amaçları ve bunu gerçekleştirmek için tutulacak yol konusunda henüz pek az şey bildiklerini unutabilirler.. Bizi sosyalist devrimi geciktirmekle suçlayan anarşistlere cevabımız şudur: Biz sosyalist devrimi geciktirmiyoruz, biz biricik güvenilir ve doğru yoldan, demokratik devrim yolundan sosyalizme adımımızı atıyoruz. Kim sosyalizme siyasi demokrasi dışında, başka bir yoldan varmak istiyorsa, iktisadi olduğu gibi siyasi bakımdan da saçma ve gerici sonuçlara varması kaçınılmazdır.*¹²

¹⁰ Mihri Belli. Yazılar 1965-1970, Sol Yayınları 1970, s31

¹¹ age s230

¹² age s58

Devrimin kimlere karşı yapılacağı belirlendikten sonra sıra devrime hangi sınıfların katılacağına netleştirilmesine geliyordu. Devrim emperyalizmle girdiği işbirliği yüzünden “Türk Milleti”nden sayılmayan iki gerici toplumsal sınıf, işbirlikçi sermaye ve feodal mütegalibe, dışında herkesin işine geldiğinden, MDD’cilere göre devrim geride kalan tüm sınıfların eseri olacaktır.

*Ulusal topluluğumuz dışında sayılması gereken işbirlikçi sermaye ile feodal mütegalibe dışında Türkiye halkının tümü; Türkiye proletaryası, yani modern sanayide, zanaat kollarında, ticaret alanında, tarımda işgücünü satarak geçim sağlayabilen üretim araçlarından ve topraktan yoksun şehir ve köy proletaryası, ve bir miktar üretim aracına sahip olmakla birlikte gene de sömürülen şehir ve köy küçük burjuvazisi, yani bir avuç asalak dışında Türkiye emekçi halkı.*¹³

Milli burjuvazi konusunda MDD YÖN hareketinin iyi niyetini paylaşmıyor, ondan daha temkinli davranıyordu. Lenin’in *Nisan Tezleri*’nde küçük burjuvazi hakkında söyledikleri ‘70’lerin Türkiye’inde milli burjuvaziye uyarlanıyordu. Buna göre milli burjuvazi yalpalayan bir sınıftı, devrimden çıkarılması karşın gerici sınıfların peşinden sürüklenebilirdi.

Elbette ki milli burjuva ile işbirlikçi kapitalisti aynı sepete koymak sosyalistçe bir tutum olmaz. Yurtta gerçek endüstri bacalarının tütmesinden yana olanlar, sınıf çıkarı bu bacaların sönmesinden yana olanı bir tutamayız. Milli burjuvazinin devrimci potansiyeli hakkında hayallere kapılmadan söyleyebiliriz ki, bu sınıf ulusal toplumumuzun içinde sayılmalıdır. Ve ulusal ekonomimizde bir süre için yeri olacaktır.

*“Milli burjuvazi çifte karakteri olan bir sınıftır. Bir yandan emperyalizm tarafından ezilmektedir Bu bakımdan devrimden yana, yani bağımsız demokratik bir Türkiye’den yana olması gerekir. Ama öte yandan varlığı kapitalist sömürme sisteminin devamına bağlı olduğu için sosyalizme karşıdır. Oysa çağımızda demokratik devrimi gerçekleştiren Türkiye gibi bir ülke, yüzgeri edip yeniden emperyalizmin kucağına düşmeye razı değilse, yarı yolda duramaz ve demokratik devrim aşamasından sonra sosyalizme geçme zorundadır.”*¹⁴

Yukarıdaki alıntıda ilginç olan iki noktaya değinmek gerekli. Birincisi “tüten bacalarla” ilgili; bu benzetme ana hatlarını YÖN’ün çizdiği ulusal kalkınmacılık ideolojisinin ufku dar sosyalizm anlayışının ne olduğunu tekrar ortaya koyuyor. MDD’cilerin esas derdi ülkede bacaların tütmesi, milli gelirin artmasıdır; çünkü MDD’nin sosyalizmi kavrayışı fakir fukara edebiyatının ötesine geçmemektedir. Türkiye’de insanlar fakirdir, cahildir, bin bir türlü kör inanca sahiptir. Bacaların tütmesi, üretimin ve istihdamın artmasını simgele-

¹³ *age s.15*

¹⁴ *age s.14*

mektedir. Ülke kalkınacak, milli gelir artacak halk fakirlikten ve cehaletten kurtulacaktır. Başka bir deyişle, MDD'cilerin milli burjuvaziye sevdası, onun sosyalizmi insanların fakir olmama durumu ile özdeşleştiren kavrayışsızlığının ürünü kaynaklanmaktadır.¹⁵

Dikkate değer ikinci nokta MDD teorisinin sosyalizme olan yaklaşımıdır. Türkiye "emperyalizmin kucağına düşmeye razı değilse, yarı yolda durma: ...sosyalizme geçmek zorundadır" diyen Belli'nin ifadesinden, MDD'cilerin sosyalizm mücadelesini işçi sınıfının sınıfsız topluma ulaşmasının biricik yolu olduğu için değil, sosyalist devrim yapılmazsa bağımsızlığını yeni kazanmış Türkiye'nin tekrar emperyalistlerin oyuncağı olmasını engellemek için gerekli gördüğü ortaya çıkmaktadır. Sosyalizm adeta, kurtuluş yolunda atılmış bir adım değil, emperyalizm denilen öcünden sakınmak için benimsenmesi gereken zorunlu bir aşamadır. Böylelikle Mihri Belli, yazılarında kendisinden her ne kadar "proleter devrimci", diye söz etse de onu asıl ilgilendiren şeyin ulusun ortak çıkarları olduğunu, dolaylı olarak itiraf etmektedir.

Peki ya asker-sivil aydın zümre? Bu kesimde MDD'cileri ilgilendiren sivillerden çok askerlerdi. MDD teorisine göre bu kesim de yalpalayan bir sınıftı. DP iktidarı ile birlikte ordunun yozlaşması hızlanmış, OYAK'la subaylar kapitalist sisteme entegre edilmek istenmişti; ama emperyalizmle karşı karşıya gelindiğinde ordunun karşı devrimci kampta yer alması imkansızdı. Bunun biri maddi diğeri manevi olmak üzere iki gerekçesi vardı.

*Böyle bir uzlaşmayı mümkün kılacak maddi temel Türkiye'de yoktur. Türkiye'de nimetler sınırlıdır....Bunlar hakimiyetlerini sürdürdükçe değişiklik yapılmayacaktır, üretim artmayacaktır ve nimetler sınırlı kalacaktır. Bu sayılı nimetler her iki tarafı da sevindirecek bir biçimde üleştirilemez.*¹⁶

İkinci gerekçe Türk ordusunun tarihsel birikimine ve geleneklerine yaslanıyordu. Ordu neredeyse sınıflar üstü bir kurumdu, tarihsel bir ilerlilik görevi vardı ve hiçbir zaman egemen sınıfın kuklası olmamıştı.

...emperyalizmin Türkiye'de iç desteklerinin yardımıyla tam hakimiyetini kurması demek, Türk Ordusunun, bütün marifeti yerli yabancı sömürücüler emrinde kendi halkını ezmek olan, tarihinde hiçbir zaman yabancı bir düşmana karşı savaşmamış Güney Amerika peyklerindeki ordular durumuna düşmesi...

¹⁵ Komünistlerin sözü "erkek sözü"nden daha değerli olsa da "Dolu sofraya, gülen anne, gülen çocuklar, Bir'e on bir'e yüz'le akşama gebe;Şafakla doğan işgücü" dizeleri elbette ancak sosyalizmde bir özlemi dile getirmekten çok bir gerçekliği tanımlayacaktır. Ama sosyalizmi işçiler için arzu edilir kulan şey işçilerin kurullarının dayamasından çok ücretli emeğin sermayeye olan köleliğinin ortadan kaldırılmasıdır. Sosyalizm insani yaratıcılığı kısıtlanmadığı, işçilerle üreticileri nesne arasındaki her türden yabancılaşmanın kalktığı, insanların bir baskı aygıtı olan devletin sotasını bilinc altına da üstü gerilimiyle yaşamadıkları bir rejimdir.

¹⁶ ağıe.s18

demektir. Türkiye’de asker sivil aydın zümre tüm tarihini inkar etmeden böyle bir durumu kabullenemez.¹⁷

Mihri Belli bu saptamasını hiçbir tutarsızlığa izin vermeden kendi pratiğine de yansıttı. Ordudan anti-emperyalist bir ilerencilik bekleyen Belli 12 Mart’ın hemen ertesinde Aydınlık dergisinde. “Sıkıyönetim tarafsız davranmalıdır!” başlıklı bir yazı yayımlıyordu. Oysa tam da bu sıralar sınıf mücadelesinin acımasız pratiği her zaman olduğu gibi teorik şaşkınlıkların bedelini devrimcilere çok ağır bir biçimde ödetiyordu.

MDD’cilerin devrimde sınıfların mevzilenmesini ele alırkenki tutumları sonraki yıllarda Aydınlık (PDA) çevresinin, teorik altyapısını oluşturacaktı. Belli’ye göre devrimin başarıya ulaşması için işçi sınıfı ve yoksul köylülüğün hegemonyası altında gerçekleşmesi şarttı. Aksi taktirde devrimin 1923’teki kemalist devrim gibi yozlaşması kaçınılmaz olacaktı. Ama böyle bir öncülüğün şart olması “proleter devrimciler”in diğer sınıflarla “ben öncüyüm-sen öncüsün” tartışmalarına girmelerini şart koşmuyordu. Böylesi “laf ebelikleri” bir “zaman kaybından başka bir şey değil”di.

Devrimde hegemonya, toplumdaki devrimci güçler dengesinin bir sonucudur. En güçlü olan sınıf, yani en güçlü bilinçlenme ve örgütlenme düzeyine varmış olan ve toplumun gelişmesi gereği ekonomide ve toplumsal hayatın bütün alanlarında ağır basan sınıf, hegemonyasını öteki devrimci sınıf ve zümrelere devrimci dayanışma ruhu içinde kabul ettirir. En devrimci gücün devrimde hegemonyasını kurmasını özleyen proleter devrimcisi, oportünist demagogların yaptığı gibi “biz öncüyüz gelen gelir gelmeyen gelmez” diyerek hareketi tecrit eden kısır tartışmalarla, iddiacılıkla vakit kaybedemez. Gider şehir ve köy proleterlerini bilinçlendirir. Üstelik bunda öylesine başarılı olur ki, bütün devrimci çevreler, proleter devrimci harekete saygı duyarlar ve onun hegemonyasını teslim ederler.¹⁸

MDD teorisinin devrim anlayışının soyutluğunun ve safdilliğinin bir örneği devrimci sınıflar arasındaki “dayanışma ruhundan”, bu sınıfların “proleter devrimci harekete duydukları saygı”dan ötürü “onun hegemonyasını teslim etmesinden” söz edilince bir kez daha açığa çıkmaktadır. Belli’nin devrim kavrayışı soyuttur, çünkü devrime katılacağı varsayılan bütün sınıfların kafasında ideal ve özdeş bir devrim tablosu olduğunu varsaymaktadır. Buna göre işçi sınıfından milli burjuvaziye kadar bütün sınıfların bir devrim hülyası vardır. Arada bir ikirciklenmelerine karşın tüm bu sınıflar devrimin mümkün olan en sorunsuz ve kolay hali ile gerçekleşmesini ummaktadırlar. Dolayısıyla devrime önderlik etmek, onu kendi çıkar ve ihtiyaçları doğrultusunda

¹⁷ age s19

¹⁸ Bkz. age s26.3

ülletmek gibi bir kaygıları olmadığından devrime kim daha fazla emek harcarsa önderliği ona teslim edeceklerdir.

Oysa bugüne kadar gerçekleşmiş devrimleri kaba bir biçimde inceleyen bir göz bile devrime fiilen katılan yan-sınıfların devrim sürecine girdiklerinde katıllarında siyasal iktidarı alaşağı etme gibi bir fikrin olmadığını onların bu sürecine adeta iteklendiklerini görecektir. Örneğin 1917 Şubat Devrimine katılan küçük burjuvazi ve liberal burjuvazinin hiçbir zaman iktidar perspektifi olmamıştır. Hatta Şubat Devrimi sonrası kurulan koalisyonlara katılan Kadetler uzun süre boyunca çarlığın yanında sayılabilecek bir tutum izlemişlerdir. Benzeri durumlar burjuva devrimleri sırasında köylülükle burjuvazi arasında da yaşanmıştır. Örneğin Fransız Devrimi'nde aristokrasiye karşı burjuvaziyle beraber baş kaldıran köylülük hiçbir zaman bir iktidar perspektifi geliştirmemiş, devrim öncesinde devrimle ilgili herhangi bir siyasal tasarımda bulunmamıştır.

Kaldı ki bu sınıfların böyle bir tasarım gücüne sahip olduğu durumlarda bile yaşananlar farklı olacaktır. Egemen siyasal iktidar devrildikten sonra bile, ortaya çıkan iktidar boşluğu her sınıfın kendi siyasal temsilcisi tarafından doldurulmak istenecektir. Önderlik soyut bir nam değil siyasal hegemonyanın üstlenilmesi olduğundan, devrim sürecinde yer alan her sınıf, siyasal otoritenin yeniden düzenlenmesinde daha fazla pay almak isteyecektir. Şubat Devrimi'ne ilişkin yukarıda verilen örnek bunun için iyi bir kanıttır. İktidarı devirmek gibi bir perspektiften yoksun Kadet Partisi bile devrim sonrası hegemonyayı ele almak istemiştir. Dolayısıyla Belli'nin yaptığı gibi sınıflar arasındaki mücadelede tok gözlülükten ya da kadirbilirlikten söz etmek olanaksızdır.

MDD'nin ileri sürdüğü öncülük modeli, inisiyatifsizliğin ve iktidar perspektifsizliğinin bir diğer adıdır. Öncülüğün hangi sınıfta olacağını ilkesel bir mesele yapmayan, stratejisini buna göre belirlemeyen, aksine "*hele bir başlama gerisi sonra gelir*" mantığıyla programatik temelle ilgili her türlü sorunu pratiğe havale eden bir anlayışın partileşmesi de, işçi sınıfının iktidarı alması için hangi yolu izleyerek ona öncülük edeceğini planlaması da beklenemez. MDD'ye göre sorun "*halkımızı harekete geçirmek*"tir; bu amacı güderek var güçleriyle çalışan "devrimciler" elbet çabalarının meyvelerini toplayacaklardır.

İleride değinileceği gibi MDD hareketini, birbirinin peşisıra acil görevlerini kır ve kent gerillaları oluşturmak olarak saptayan üç akımın, THKO, THKP ve TKP-ML'nin takip etmesi rastlantı değildir. Bir avuç işbirlikçi dışında herkesin devrimden çıkarı olacağını ve devrime gönüllü ya da yarı gönüllü olarak katılacağını savunan teorik çerçevenin pratikteki izdüşümü, kaçınılmaz

olarak yiğitçe ve oportünizmden kopuşu planlayan her devrimcinin kendisine örnek alması gereken bir kararlılıkla, fakat hiçbir örgütsel ve programatik temele sahip olmadan silahlı mücadeleye girişmek, mücadeleye susamış olduğu sanılan halkın kurşun seslerini duyunc a ayaklanıp “öncülerine” katılacağını ummak oldu.

TİP Programı

Şimdi de TİP kanadının neleri savunduğuna bakalım. TİP derken, yaşanan ayrışmalardan sonra TİP çizgisini sürdüren Behice Boran-Sadun Aren kanadını kastediyoruz. Mehmet Ali Aybar'ın kendine has menşevik örgütlenme modeli ve bağımsızlık anlayışı konumuzun dışında. Kapsamını ortaya koymaya çalıştığımız tartışmada bu kanat sosyalist devrimci konumdaydı. Boran kanadın teorik varsayımları aşağıdaki gibidir:

i) Türkiye geri kalmış bir ülkedir ama Türkiye’de yine de gelişkin, sosyalizmi kurmaya gücü yetebilecek bir işçi sınıfı vardır.

ii) 27 Mayıs'ın sonuçlarından biri demokratik anayasa olmuştur. Bu anayasayla birlikte Türkiye’de burjuva demokratik devrim esas olarak tamamlanmıştır. Anayasanın demokratik yapısı Türkiye’de sosyalizmi kuracak iktidarın seçimle yetki kazanmasını olanaklı kılmaktadır.

iii) Öyleyse işçi sınıfının partisi köylülüğe, kent küçük burjuvazisine önderlik edip, seçimle iktidara gelecek ve sosyalizmi kuracaktır. Bunun için de “*kanun yoluyla iktidara yürüyen siyasi bir teşkilat*”a gerek vardır.

TİP, Türk işçi sınıfının ve onun tarihi, bilime dayanan demokratik öncülüğü etrafında toplanmış, onunla kader birliğinin bilinç ve mutluluğuna varmış toplumcu aydınlarla ırgatların, topraksız ve az topraklı köylülerin, zanaatkarların, küçük esnafın, aylıklı ve ücretlilerin, dargelirli serbest meslek sahiplerinin, kıscası emeğiyle yaşayan bütün yurttaşların kanun yolundan iktidara yürüyen siyasi teşkilatıdır.¹⁹

Görüldüğü gibi ittifak kurulması hedeflenen toplumsal sınıfların belirlenmesinde, MDD'nin milli burjuvaziye tanıdığı prim dışında, iki çizgi arasında belirgin bir ayrım yoktur. MDD'nin esas tepkisi TİP'in mücadele anlayışına, parlamentarizme karşıdır. TİP'in anayasaya duyduğu güven eleştirilmekte, anayasanın “*cici demokrasi*”, “*Filipin Demokrasisi*” diye tanımlanan gerici rejimin maskesi olduğu belirtilmektedir. Bunun ötesinde TİP çizgisini sosyalist devrimci yapan “sosyalizm anlayışı” ise MDD çizgisinin ufku dar sosyalizm ütopyasının bir adım ilerisinde değildi. TİP de kalkımcıydı. Gerçi tüten bacaların hayali açıkça dile getirilmiyordu ama

¹⁹ TİP Programı'ndan aktaran Behice Boran. *Savunma, Sosyalist Yayınlar 1992, s24*

kalkınmanın ancak sosyalist hükümetin idaresi altında gerçekleşebileceği belirtiliyordu. Daha sonra ikinci TİP programında “*kapitalist olmayan kalkınma yolu*” olarak adlandırılacak, sosyalizmin devletçiliğe indirildiği “*sosyalizm programı*”nın ilk nüveleri Boran-Aren çevresi tarafından dile getiriliyordu.

Taklitçiliğe heveslenmeden, kendi gerçeklerimize yönelerek, bilim ışığında Türkiye'ye özgü kalkınma yolunu bulmamız gerekiyor....

*Türkiye için kurtuluş kapitalist olmayan bir kalkınma yoluna girmektir. Kapitalist olmayan kalkınma yolu emekten yana ve emekçilerin yürütümüne ve denetimine katıldığı planlı bir devletçilik olarak tanımlanabilir.*²⁰

Görüldüğü gibi, TİP için de önemli olan işçi sınıfının kurtuluşunun nerede yattığı değil, Türkiye'nin kurtuluşunun nerede yattığıydı. Kapitalizm Türkiye'yi kurtaramazdı. Behice Boran, TİP'in kapatılma davasında yaptığı savunmada kapitalist yoldan kalkınma trenin kaçtığını, on dokuzuncu yüzyılda Avrupa devletlerinin izlediği yolunun Türkiye için olanaklı olmadığını çünkü artık dünyada daha gelişmiş bir üretim sistemi bulunduğunu, Türkiye için doğru olanın ise bu üretim ilişkisini benimsemek olduğunu vurguluyordu. Sosyalizm işçi sınıfını ücretli kölelikten kurtaracağı için değil insanlara müreffeh bir Türkiye'de yaşama olanağı sunduğu için savunuluyordu. Örneğin Türkiye bir İsveç kadar kalkınmış olsaydı belki de sosyalizme gerek duymayacaktı.

Aslında Mihri Belli'den yapılan bir alıntıda işaret edilen demagoji aynı mantıkla faka farklı bir biçimde tekrar karşımıza çıkıyor. TİP kalkınmayı sosyalizmin bir sonucu, bir yan ürünü olarak sunmaktan çok, ki kalkınma böyle sunulduğunda devrimin ilerleyen momentlerinde ikircikli kesimleri sınıfın yanına çekmek için kullanılabilir etkili bir propaganda ve ajitasyon malzemesi olabilir, sosyalizmi istemenin temel gerekçesi olarak ortaya koymuştur. TİP işçilere sosyalizmi ücretli köleliğin yıkılması için geçilmesi gereken zorunlu bir ara aşama olarak göstermekten çok, milli gelirin yükselmesinin ve bölüşümün adilce yapılabilmesinin en akıllı ve etkili yöntemi olarak tanıtmıştır. Hal böyle olunca TİP “*haramilerin sultasını yıkmak*” isteyen MDD'nin gösterdiği yasadışı mücadele yönelimlerine hiç ilgi duymamıştır.

Temel sorun kalkınma olunca TİP'in mücadeleye yaklaşımı, MDD kanadında kendisinin simetriği olarak görünen Aydınlık grubununki (PDA) gibi tutarlıdır. Kalkınma planları geliştirmek ve bunları emekçilerin denetimine açmak için devrime gerek yoktur. Bunun için yurtsever uzmanlardan oluşan,

²⁰ İlhan Akdere, *age* s130

bağlayıcı kararlar alma yetkisine sahip özerk bir DPT kurulması ve bu kurumun da emekçi halkın denetimine açılması yeterlidir. Zaten TİP'in programında bunların ötesine geçen başka bir şey de yoktur.²¹

TİP/MDD Ayrışmasının Asıl Konusu Sosyalist Devrim Tartışmaları Değildir

1968'den itibaren giderek birbirinden kopan bu iki kanadın MDD bloğu da kendi içinde türdeş ve statik bir bütün olarak kalmadı. MDD içerisinde sırasıyla üç bölünme yaşandı. Birinci bölünme Deniz Gezmiş ve yoldaşlarının, Mihri Belli'nin "*devrimci laf kalabalıkları*"yla ve "*aydın gevezelikleri*"yle ilgili yorumlarını uçtan okuyup, teorik tartışmaları zaman kaybı olarak değerlendirecek, THKO adıyla kirlere, dolayısıyla silahlı mücadeleye yönelmesiyle birlikte gerçekleşmişti. Bu ayrışmanın teorik bir gerekçesi yoktu, THKO'lular sadece Belli'nin teorisini savunanları daha cesur olmaya, silahı eline alıp halkı ayaklandırmaya çağırıyorlardı; bu yüzden de burjuva diktatörlüğünün THKO'nun önder kadrolarını fiilen tasfiye etmesinden sonra, bu geleneğin takipçilerine şablonlaştırılabilecek bir teorik çerçeve miras kalmamıştı.

Bununla eş zamanlı gerçekleşen ikinci ayrışma, TİP'e karşı MDD savunucularının çıkardığı *Aydınlık* dergisinin yayın kurulunda yaşandı. Ayrışmanın görünürdeki nedeni öncülük sorunu idi. MDD'cilerin sağ kanadını oluşturan Perinçek çevresi devrimde proletaryanın önüne özel bir öncülük görevi koymuyordu. Perinçek çevresi aslında hegemonya sorunu da Belli'den alıntılı olduğumuz pasajın bir başka uç ve bu sefer olası en sağ okumasını yapıyordu. Önderliği pratik belirlerdi ve bugünkü pratiğe göre de öncülük konumunu doldurabilecek unsur küçük burjuvaziydi.

*"Türkiye'de topraksız, az topraklı, ve orta topraklı köylülerin, işçilerin eşnaf ve zanaatkarın, aydınların, memur ve subayın, yabancı sömürücülerle ortaklık etmeyen sermaye sahiplerinin menfaati birdir. Bizim partimiz bir Milli Kurtuluş Cephesidir. Bizim partimizin komutanı Mustafa Kemaldir.."*²²

Perinçek'in bu sözlerini ve onun "*Türkiye'de devrime işçi sınıfının önderlik edebilmesinin objektif koşulları oluşmamıştır*" iddiasını Mahir Çayan'ın eleştiri tahtasına oturtmasıyla birlikte ikinci bölünme de gerçekleşti. Çayan ve yoldaşları işçi sınıfının önderliğinde gerçekleşecek demokratik devrimin gündemde olduğunu, bunun içinde sınıfın önderlik ettiği bir partinin varlığını zorunluluğunu ilan ediyorlardı. Ancak 12 Mart dönemine yaklaşan süreç içerisinde tarafların görüşlerinde netleşmeler meydana gelmeye başladıkça, sıralanan nedenlerin bu kopuşun salt görünürdeki nedenleri olduğu açığa

²¹ 1990'ların ortasından beri kitlelerin karşısına "*Sosyalizm Programı*"yla çıkan SİP'in özel işletmelerinin devletleştirilmesini sosyalizm yolunda adımlar olarak tanıması bu yüzden kimseyi şaşırtmamalıdır.

²² *Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi*, s.2145

çıkıyordu. Perinçek çevresi belli bir süre sonra, Çin'den ithal Mao Ze-dung devrim modelini topyekün benimseyecek, proletarya partisinin önderliğinde gerçekleşecek “kırlardan kentlere yönelik halk savaşı”nın doğruluğunu kabul edecek. Mahir Çayan ise işçi sınıfının ülke nesnellğinde güçlenmemiş olmasından ötürü, proletaryanın mücadeledeki önderliğinin ancak ideolojik bir önderlik olabileceğini savunacak, böylelikle her iki çizgi de aslında devrim stratejisi konusunda benzer bir yaklaşımı benimseyecekti.

Oysa iki çizgi arasındaki asıl fark, örgütlenme ve mücadele biçimleri arasında yatanıyordu. THKP-C'nin kurucuları Türkiye'nin bir suni denge durumunda bulunduğunu, bu dengeyi kırmak için partinin öncü savaşının kitleleri harekete geçirecek kıvılcımları yakmak için şart olduğunu söylüyorlardı. Perinçek çevresi ise halk savaşı stratejisini bütün sosyalist odakları birleştirici legal bir partinin kurtarılmış bölgeler yaratması olarak çiziyordu. Devrim modelleri arasında ise keskin ve uzlaşmaz bir aykırılık kalmamıştı her iki taraf da kırlardan şehirlere yürüyen bir devrimden söz ediyor, ancak THKP-C şehirlerde devrimci hareketin güçlü durumda bulunmasını hesaba katarak kırdaki mücadelenin örgütlenmesinden önce şehir gerillalarının oluşturulmasını şart koşuyordu. Kızıldere katliamı sonrasında THKP'nin devrim modeli, onun ardılı olan örgütler tarafından korundu. Çayan'ın mirasını sahiplenenler arasındaki tartışma bundan sonra devrim modeli üzerine değil silahlı mücadelenin yöntemi üzerine yürütülecekti.

Üçüncü kopma ise Aydınlık içerisinde meydana geldi. İbrahim Kaypakkaya ve yoldaşları legal mücadele içerisinde yatan oportünist mantığı sezinleyerek Aydınlık çevresinden ve giderek onu sarmalayan kemalizmden koştular. kemalizmi ve kalkınma düşüncesini terk eden, ittifakları sadece komünist dünyaya ulaşmak için gören Kaypakkaya belki genç yaşta ölümünden ötürü maoizmle kemalizm arasındaki benzerlikleri göremedi ve kurucularından olduğu TİKKO eklektik bir biçimde THKP'nin kentlerde başlattığı mücadeleyi kırlarda sürdürmek amacıyla ve partileşmeye başladı.

Devrim modelleri ve Türkiye'nin içinde bulunduğu somut koşulların farklı yorumlanması ve farklı modellerden farklı mücadele yöntemleri türetilmesi görünürde Türkiye Solu içindeki ayrışmanın temel nedenidir. Oysa farklı devrim modelleri denen modeller ve somut durumun farklı tahlilleri denilen şeyler daha iyi incelendiğinde devrim modellerinin de somut koşulların analizinin de çok büyük farklılıklar göstermediği ortaya çıkıyor. İster MDD olsun ister sosyalist devrim modeli olsun her iki model de ülkenin geri kalmışlığına değinmekte ve “*kapitalist olmayan kalkınma yolunu*” ya da “*Tam Bağımsız Gerçekten Demokratik Türkiye*”yi geri kalmışlıktan kurtulmanın en etkili yöntemi olarak görmekteydiler. “sosyalist devrimciler”in yaptıkları

MDD'yi benimseyenlerin "*Tam Bağımsız-Gerçekten Demokratik Türkiye*"sinin adını sosyalist olarak değiştirip üstüne biraz daha kamucu bir cila çekmek olarak yorumlanabilir.

İki model arasındaki asıl ayrılık mücadele yöntemi konusundaydı. Asker-sivil aydın zümreye daha etkin bir rol biçen MDD devrimcilere düşen sorumluluğu artırıyor ve kitlelerden kopuk da olsa bir tür devrimci aktivizmi meşurlaştırıyordu. Devrimci aktivizmden fellek fellek kaçan TİP ise bu tutumunu "işçi sınıfının kendisini kendi elleriyle kurtaracağı" sözünün arkasına sığınıp kitlelerin henüz geri bir düzeyde olduğu, bu yüzden de provokatif eylemlerden kaçınmak gerektiği savlarıyla gerekçelendiriyordu.

Böyle bir durumda devrimin karakteri üzerine yürütülen tartışmanın aslında seçilen mücadele biçiminin gerekçelendirilmesine ilişkin bir tartışma olduğu ortaya çıkıyordu. Türkiye'nin ne derece geri kalmış olduğu ve ülkede demokrasinin olup olmadığı sorularının yanıtları önemliydi, çünkü eğer Türkiye geri kalmışsa ve Türkiye'de demokrasi yoksa kalkınma ve demokratik özgürlüklerin kazanılması için silahlı mücadelenin baş rol oynadığı bir devrim süreci gerekliydi. Yok, durum böyle değilse, örneğin demokratik özgürlükler varsa, o zaman şiddete baş vurmaya gerek yoktu. İşçi sınıfı iktidarı barışçıl bir biçimde alabilirdi. Tartışma zeminin yukarıdaki gibi belirlenmesi, sadece iki tarafın da farklı tezlerle fakat aynı platformun içinde konumlandıklarını açığa çıkarmakla kalmaz aynı zamanda Türkiye Solunun burjuva demokrasisine olan hayranlığının temellerini de gösterir.

TİP'le MDD arasında yaşanan ayrışmanın devrim modeli üzerinden değil, devrimci aktivizme biçilen rol yüzünden gerçekleştiği daha sonra MDD içerisinde yaşanan ayrışmalarda da açığa çıktı. THKO'nun, THKP/C'nin ve TKP-ML'nin, Mihri Belli ve Aydınlık çevresinden kopuşlarının ve birbirleriyle birleşmemelerinin ardında teorik programatik ayrılıklardan çok, silahlı mücadelenin gerekliliği ve gerçekleştiriliş tarzı hakkındaki uzlaşmazlıklar yattığı iyice belirginleşti.

3) Yetmişli Yıllar ve Devrimci Akımların Özeleştirisi Süreci

Yetmişli yıllar Türkiye solunda kopuşların giderek yaygınlaştığı yıllar olarak tarihe geçti. Bu bölünmelerin üzerinde belirleyici olan iki temel etken vardı bunlardan birincisi 12 Mart askeri müdahalesinin fiziksel somut tahribatı ve bunun yol açtığı özeleştirisi sürecinde saydığımız her üç odağın (THKO-THKP/C-TKP/ML) içindeki bileşenlerin farklı tutumlarıydı. Ayrışmaya yol açan ikinci nokta Çin-Sovyetler Birliği ve daha sonra Çin-Arnautluk arası yaşanan kopuşmalarda bileşenlerin kendilerini farklı kamplara yerleştirmeleriydi.

SBKP çizgisindeki akımların iki büyük odağından biri olan TKP, SSCB'nin izlediği uluslararası detant ("yumuşama") politikasını göz önüne alarak güdümlündeki partilere dayattığı Ulusal Demokratik Cumhuriyet perspektifini harfi hâline yerine getirdi. "*Ulusal Demokratik Cumhuriyet*"in hedefi (adeta buğün Tansu Çiller'in sloganlaştırdığı hedefi andıran) "*Anti-Tekel Anti-Kartel*" bir demokratik "devrim"di. Yıkılmak istenen iktidarsa ülkenin kanını emen tekellerinin iktidarıydı. Sayıları birkaç yüzü geçmeyen bu bir avuç işbirliğinin saltanatına işçi sınıfı, köylülük, tekellerle kanlı bıçaklı olan milli burjuvazi ve ilerici aydın zümre son verecekti.

*Bugünkü halk düşmanı düzeni, emperyalist çevrelere dayanan büyük burjuva-ağa ikilisinin, bu sömürge sınıfların egemenliğini, her türlü savaş araç ve yöntemleriyle yıkmak tarihsel bir zorunluluk olmuştur. Türkiye'nin ileri demokratik bir düzene geçmesi kaçınılmazdır.*²³

Milli burjuvazinin devrimde üstlenebileceği önemli role dikkat çekmeyi de ihmal etmiyordu TKP.

*Burjuvazinin içindeki ayrışma süreci hızlanıyor. Ulusal burjuvazinin, orta tabakaların, işbirlikçi burjuvazi, emperyalizm ve yabancı sermaye ile çelişmeleri, çatışmaları arttırıyor, sertleştiriyor. CHP ile gerici partiler arasındaki boğuşma bu çatışmanın açığa vurulmasıdır.*²⁴

*Orta tabakaların, milli burjuvazinin anti-emperyalist, anti-faşist yönü daha da ortaya çıktı. Bu gelişme işçi sınıfının, köylülerin ulusal ve sosyal kurtuluş savaşında yeni yeni müttefikler kazanmasına, ulusal demokratik bir cephe hareketinin doğmasına elverişli bir ortam yaratıyor.*²⁵

TKP'nin ileri demokratik devrimi gerçekleştirecek ulusal demokratik cepheye milli burjuvaziyi de dahil etmek için programına eklediği taleplerin bir kısmı aşağıdaki gibidir.

Ulusal ağır endüstri devlet sektörü eliyle kurulur. Devlet sektörünün egemen olduğu bir karma ekonomi sistemi uygulanır. Milli burjuvazinin, orta tabakaların bu sistem içinde her türlü özel girişiminden faydalanılır. Ve bu özel girişimler, memleketin endüstrileşmesine yardım ettiği oranda teşvik edilir.

Küçük ve orta işletmecilik, zanaatkarlık, ucuz ve kolay kredi, gerekli ilk maddeler, yardımcı gereçler sağlamak ve ürünlerinin satılmasına yardım edilmek suretiyle korunmalıdır. Küçük üreticilerin kooperatifleşme hareketine devlet ve devlet kuruluşları özel bir ilgi göstermeli, her surette desteklemelidir. Her türlü

²³ TKP Programları ve Mustafa Suphi Tezleri, *Ürün Yayınları*, 1997, s.58

²⁴ *age* s.53

²⁵ *age* s.66

*küçük ve orta işletmecilik, ticaret girişimleri ve özellikle küçük mal üreticiliği teşvik edilmelidir.*²⁶

Partinin hatırı sayılır bir kesimi TKP'yle birleşmeyi savunup, bu birleşmeyi istemeyenleri tasfiye edecek kadar TKP'nin çekim merkezinde bulunsa da, ikinci TİP, TKP kadar ileri gidip bir ulusal cephe kurmayı önermiyordu, önermezdi de. Birinci TİP içindeki ayrışmaların görünürdeki nedenlerinden birisi bu partinin parlamentarizme olan düşkünlüğüyse bir diğeri de sosyalist devrim/milli demokratik devrim kutuplaşmasıydı çünkü. TİP Türkiye'deki temel çelişkinin emek sermaye çelişkisi olduğunu söyleyip, yükseltilmesi gereken mücadelenin ekseninin anti-kapitalist olması gerektiğini vurguluyordu. Yine de ikinci TİP birinci TİP'in programındaki kapitalist olmayan yoldan kalkınmayı aynen koruyordu.

Partiye, tartışma zeminindeki sosyalist devrimci yakıştırmasını veren ise, programındaki şu belirlemelerdi:

Türkiye İşçi Partisi bir işçi sınıfı partisi olarak toplum yapısını oluşturan sınıf ve tabakalara karşı objektif bilimsel verilere dayalı bir politika izler ve toplumsal evrimin gündeminde olan kaçınılmaz sosyalizm aşamasını, bilinçli örgütsel çalışmalarının doğrultusunu saptayan hedef olarak kabul eder.

*Emperyalizm aşamasındaki kapitalist dünyanın ilişkiler ağı içinde yer alan ve emperyalizmin politik, ekonomik ve askeri baskısında olan Türkiye gibi bir ülkede emperyalizme ve faşizme karşı bağımsızlık ve demokrasi için verilen mücadeleyi kapsamayan bir sosyalist mücadele olamayacağı gibi, işçi ve emekçi kitlelerin sosyalizm için mücadelesi ekseninden yoksun bir bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi başarıya ulaşamaz...*²⁷

1980 sonrasında kendilerini "sosyalist devrimci" diye tanıtan örgütlerin sık sık yineleyeceği paragraflardı bunlar. Ancak ikinci TİP'in sosyalizm programı da, tüten bacaları düşleyen MDD programının içeriğiyle önemli ölçüde çakışıyordu. İkinci TİP'in sosyalizm programı da sosyalizmden çok ince bir kalkınma planı olmanın ötesine geçemiyordu.

Büyük üretim araçları kamulaştırılacak, devletçilik ve devlet sektörünün içeriği sosyalistleştirilecektir...

Tüm toplum hayatını kapsayan bir merkezi planlama uygulanacaktır...

Tarımsal üretim yeniden düzenlenecek, yurt çapında bir toprak ve buna bağlı olarak tarım reformu uygulanacaktır.

²⁶ *age s73-74*

²⁷ *Türkiye İşçi Partisi Programından aktaran Sosyalizm Ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, cilt 7, s522-23*

Demokrasi , toplumsal yaşamın her anında ve her kesiminde gerçekleşecektir...²⁸

Böylelikle “sosyalizme giden yollar açılacaktır”, ve nihayet işçi sınıfı “...bir süreç içinde Türkiye’yi, dünyanın en ileri ülkeleri arasında yer alan tam bağımsız ve özgür bir toplum düzeyine çıkaracak olan sosyalizmi gerçekleştirecektir”. Sosyalizm Türkiye’yi ilerletecek ve müreffeh ülkeler seviyesine ulaştıracaktı.

TİP’in hakkını yememek lazım; MDD’cilerden farklı olduğu yanlar da vardı. Programda hem bir işçi demokrasisinden söz ediliyordu hem de sosyalizmin yalnızca kalkınma anlamına gelmediğinin altı çiziliyordu.

“Bütün işçiler ve çalışanlar, çalıştıkları kurumun yönetim ve denetimine etkin bir biçimde katılacaklardır”²⁹....

“Sosyalizm yalnızca bir ekonomi ve refah sorunu değildir; insanların her türlü sömürüden, baskı ve eziklikten, yabancılaşmalardan kurtulacağı ve yeteneklerini özgürce sonuna kadar geliştirebileceği bir toplum düzeni gerçekleştirecektir.... ”

İşçi sınıfını öncü güç olarak gören TİP’in milli burjuvaziye bakışı da MDD teorisinden farklı değildi. Bu iki kesim arasındaki çelişki karşısında parti bu çelişkileri değerlendirme yoluna gidecekti.

Türkiye İşçi Partisi, burjuvazi karşısında tavrını alır ve politikasını saptarken, elbette burjuvazi içindeki bu farklılıkları ve çelişkileri dikkate alır. Tekel dışı burjuvazinin tekellere karşı çıkışında, büyük toprak mülkiyetinin vergilendirilmesi, vergi kaçakçılığının önlenmesi, dış ticaretin devletçe düzene sokulması taleplerinde destekleyici olacaktır. Sanayici sermaye, kendi varlığını koruma kaygısıyla Ortak Pazar’la bütünleşmeye ve imtiyazlı yabancı sermaye yatırımlarına karşı çıktığı ölçüde Parti’nin desteğini görecektir.”³⁰

Partinin burjuvazi karşısında tavrını alıp politikalarını saptarken egemen sınıf içindeki çelişkileri dikkate alması MDD’nin ulusal burjuvaziyi tarafsızlaştırma politikasından hangi açıdan farklı olduğu hiçbir şekilde yanıtlanmıyordu. Yanıtlanamazdı da, çünkü iki program arasında öze ilişkin bir fark yoktu. Belki tek fark TİP’in bir toplumsal devrimden söz etmemesinden ötürü burjuvaziye olan desteğini Ortak Pazardan çıkmak gibi ülkenin günlük siyasal hayatı içerisinde siyasal iktidarın yapısını değiştirmeden sağlanabilecek kazanımlarla sınırlı tutmasıydı. TİP’in devrim

²⁸ ağı s.523

²⁹ İşçi katılımı denilen şeyin kesinlikle proleterya diktatörlüğü olmadığını burada bir kez daha açığa çıkarıyor

³⁰ Bkz. TİP Programı

gibi bir hedefi olsaydı muhtemelen o da MDD'ciler gibi devrim yolunda ulusal burjuvaziyle beraber hareket edebileceğini programına ekleyecekti.

**TKP-ML İle PDA'yı Ayırdeden
Programları Değil, Benimsedikleri Stratejidir**

MDD içerisinde yaşanan kopuşlar sonucu oluşan akımların ÇKP çizgisini takip eden kanadı büyük bir özelleştiri süreci geçirmemişti. Kopmak bir yana, MDD programının en sadık takipçisi olan Aydınlıkçılar (PDA) pratikte liberal bir çizgi izlediklerinden, hiç kimsenin maceracı olarak niteleyemeyeceği kadar sağ bir konumdaydılar. Teoride aynı program hedeflerine bağlı olan TKP-ML/TİKKO ise, İbrahim Kaypakkaya'nın yazdığı ve yaptığı her şeyi kutsallaştırmakla kalmayıp, pratik olarak apayrı bir hatta duruyordu; bu bakımdan ötekilere benzeyen bir yanı yok gibiydi. Bu iki çizgi arasındaki fark programları bakımından değil bu program hedeflerine ulaşmak üzere tutulan yol bakımındandı. Aydınlık'ın hedefleri ve yaptıkları arasında bir tutarlık vardı. Milli burjuvaziye devrimci bir sınıf olarak görenlerin bu sınıfın yaptıklarını devrimcilik olarak kabul edip, alkışlamasından daha doğal bir şey olamazdı. Aydınlık öteden beri Türkiye'de "Çin Tipi" bir devrimin gerçekleşeceğini söylesede, asla bir halk savaşına yönelik tek bir adım atmadı. Oysa Çin burjuvazisi devrimciyse Türkiye burjuvazisi de devrimci olmalıydı. Aydınlık'ın Çin tipi devrime olan inancı uluslararası "komünist" harekette yaşanan kopuştan sonra iyice belirginleşti. Aydınlık, milli burjuvaziyle işçi sınıfını "birbirine düşürüp", ulusal çıkarları zedeleyenleri "Moskof uşakları" diye teşhir etmekten, onları polise ihbar etmekten hiç çekinmedi.

"Çin Tipi devrim" neydi peki? Bu devrim, emperyalistlerin işbirlikçileri olan tekellerle, onların kırdaki dayanağı feodal aristokraziye karşı gerçekleşecekti. Devrim ulusal bir halk devrimiydi; halk denilen kitle de esas olarak Çin bayrağında dört yıldızla simgelenen dört sınıftan oluşuyordu. İşçiler, köylüler, küçük burjuvazi ve milli burjuvazi. Bu dört sınıf iktidarı eşit bir biçimde paylaşacaktı. Öncülüğün kimin elinde kalacağını pratik gösterecekti. Lafa kalırsa nesnellığı hiçe sayan iradeci tutumuyla, maoizmin devrim sorununa yaklaşımı aslında İkinci Enternasyonal'in teslimiyetçiliğine şaşırtıcı derecede benzemektedir. Mao Zedung düşüncesi de İkinci Enternasyonal'in takipçileri gibi söz konusu işçi sınıfının iktidarı olunca "bekle gör" politikasını izlemeye başlarlar: Demokratik devrimden sonra kapitalizmin gelişmesi ve işçi sınıfının nesnel olarak güçlenebilmesi için belli bir süre beklemek gerekmektedir. Ancak objektif koşullar olgunlaştığında halk iktidarı yıkılıp yerine işçi sınıfının iktidarı kurulacaktır. Ancak maoculuğu İkinci Enternasyonal'in "gerçekçi" yaklaşımından ayırt eden nokta maoculukta varolan "iradeci" tutumdur. Demokratik devrimden sonra iktidar

üzzerinde hegemonyasını var gücüyle kuran işçi sınıfının partisi, ellerini kavuşturup beklemeyecek aksine kapitalizmin ve dolayısıyla işçi sınıfının gelişmesi için elinden gelen bütün gayreti gösterecektir.

Aydınlığın savlarını desteklemek için kullandığı önemli kavramlardan bir diğeri de maoculuğun köşe taşlarından olan “baş çelişki”ydi. Mao Zedung’un düşüncesinde her zaman bir baş çelişki bir de temel çelişki vardı, temel çelişki ancak baş çelişkileri ortadan kaldırarak çözülebilirdi. Örneğin Türkiye özgünlünde temel çelişki emek sermaye çelişkisi olsa bile baş çelişkinin SSCB’nin temsil ettiği “sosyal emperyalizm”le Türk ulusu arasında yaşandığı ÇKP çizgisini takip edenler için su götürmez bir gerçektir. Bu çelişkinin çözülmesi için milli burjuvasıyla, işçisiyle, köylüsüyle ulusal bir cephe kurulmalıydı, hatta gerekirse NATO’dan bile çıkılmamalı, ABD ile SSCB karşıtı bir ittifaka bile girilmeliydi. Ancak bu çelişki çözüldükten sonra temel çelişkinin çözülmesi yolunda somut adımlar atılmış sayılabılırdı. Ancak her ne hikmetse sürekli yeni baş çelişkiler ortaya çıktığından maocular için bir türlü temel çelişkiye sıra gelmiyordu.

ÇKP çizgisine bağlı olan akımların devrimci kanatta kalan ana kolu, bugünkü geri ideolojik platformuna rağmen devrimci bir duruşu ve stratejiyi savunmaya devam eden TKP-ML’ydi. TKP-ML Aydınlik’m silahlı mücadeleye bakışını oportünistçe buluyor ve kentlerde kalıp, ağırlıklı olarak işçi sınıfına yaslanmasını eleştiriyordu. TKP-ML’yi Aydınlikçılardan ayıran, ve devrimci konumunu korumasını sağlayan bir diğeri önemli nokta da, uluslararası saflaşmada Arnavutluk’la birlikte konumlananların yaptığı gibi, “Üç Dünya” teorisini reddetmesiydi. Dolayısıyla TKP-ML hiçbir zaman SSCB’ye karşı ABD’yi tercih etmek bahtsızlığına uğramadı; ve hiçbir zaman silahlı mücadele vurgusundan ve direnme çizgisinden vazgeçmedi.

MDD Çizgisinden Programatik Bir Kopuşa Kalkışanlar AEP Çizgisine Takılanlardır

AEP taraftarları, Arnavutluk-Çin ayrışmasından sonra ortaya çıkmıştı; bir bakıma programatik temelde bir ayrışmanın ipuçlarını da ifade ediyordu. Bu kanadı oluşturan örgütler, TDKP, TİKB, THKP-C/ML³¹ ve TKP-ML Hareketi, teker teker “maoculuk özeleştirisi” verdiler. Sonra da “Üç Dünya Teorisi”ni reddettiklerini ilan ettiler. Ancak bu eleştiri, bu grupları sadece kemalizmin dolaysız etkisinden, milli burjuvaziye karşı apaçık bir düşkünlük gösterilmesinden, Kürt ulusal kurtuluş mücadelesi karşısında katıksız sosyal şoven bir tutum takınılmasından ve devrimci reflekslerini yitirip Aydınlikçılarının konumuna kaymaktan korudu. Oysa Mao Zedung

³¹ Sonradan TKİH’ e dömiştü.

düşüncesinin özünü oluşturan tüm halkın komprador kapitalistlere ve feodal mütegalibeye karşı anti-emperyalist bir mücadele vermesi hiçbir şekilde terk edilmemişti. Elbette bu örgütler de birbirlerinden ayrı çatılar altında bulunmalarını meşrulaştıracak kimi nedenlerin bulunduğunu iddia ediyorlardı. Bu nedenlerle genellikle ülkenin iktisadi yapısıyla ilişkin olarak, ortaya konulan belirlemelere dayandırılıyordu.

Örneğin, TİKB'yi TDKP, THKP-C\ML ve TKP-ML Hareketi'nden ayıran en önemli nokta onun ülkedeki devrimin anti-feodal bir karakter taşıdığını reddetmesi idi. TİKB devrimin anti-emperyalist bir karakterde olması gerektiğinde diğer üç grupla birleşirken, ikinci "anti" konusunda böyle bir durum söz konusu değildi. TİKB Türkiye'de ayrışmamış bir sınıf olarak köylülükten söz edilemeyeceğini belirterek "anti-feodal"ı anti-faşizmle ikame ediyordu. Anti-feodal görevler vardı elbet ama bunlar özellikle Kürtlere ilişkin olanlardı. Yine de Türkiye Devrimi bir demokratik devrim olacaktı. Ama TİKB'nin seksen sonrasında, sosyalist devrimci EKİM tarafından ileri ve "sosyalizme yakın" bulunan başka bir özelliği vardı; o da TİKB'nin, önde duran demokratik devrimin Türkiye özelinde sosyalist görevler taşıdığı teziydi. Bu yüzden de milli burjuvazi demokratik devrimde bir müttefik olmazdı ve proletarya devrimin esas gücüydü.

"TİKB" platformuna göre, Türkiye emperyalizmin yeni sömürgeci boyunduruğu altında, kapitalist üretim ilişkilerinin egemen olduğu geri kapitalist bir ülke idi. Temel dayanağını yarı feodal toprak ağalığı ekonomisinde bulan pre-kapitalist ilişkiler, esas olarak ulusal sorunla örtüşmüş vaziyette Türkiye Kürdistanı'nda yoğunlaşmıştı.... Öbür yandan Türkiye hala bir küçük burjuvalar ülkesi olmakla birlikte, devrim güçleri arasında yer alan köylü yığınlarının, kent küçük burjuvazisinin, gençliğin ve ilerici aydınların önderi proletarya, nütelığının ötesinde sayısal gücüyle de merkezi bir konumdaydı....

... "Platform", yarı sömürgeci koşulları, feodal artıklar, Kürt ulusal sorunu ve diğer demokratik anti-faşist görevler nedeni ile Türkiye devriminin bugünkü aşamasını Anti-Emperyalist Demokratik halk devrimi olarak belirliyordu. Ancak kapitalizmin nispi olarak gelişmişliğinden ve proletaryanın gücünden ötürü sosyalist görevlerin özgül ağırlığının görece fazla olduğu, sosyalist devrime daha hızlı dönüşebilecek, proletarya devrimi tipine yaklaşan bir devrim olacaktır.³²

TİKB'nin bu yönelimine en sert yanıt TDKP'den geldi. Özü toprak devrimi olan bir anti-feodal devrimi reddettiği için TİKB "troçkizm kusan revizyonist-

ler” grubu olarak nitelendiriliyordu. Milli burjuvaziyle ittifak kurmayı reddetmek TDKP açısından devrim kaçınılmazıyla eş anlamlıydı.

Revizyonist hizipçiler ise, TİP'in açtığı yoldan ilerleyerek uluslararası Marksist Leninist hareketin ardına gizlenip troçkizm kusuyorlardı. Onlara göre, milli burjuvazi, ittifak kurulabilecek bir sınıf değildir. Onlar, emperyalist feodal sömürü ve bağımlılık ilişkilerini tasfiye eden demokratik devrimin kaçınılmaz olarak kapitalizmin gelişmesine yola açacağı gerçeğinin iradi çabayla önlenebileceğini sanıyorlar. Aşamaları reddederek bir çırpıda kapitalizmin yok edilmesi gerektiği görüşünü ileri sürüyor, bu yüzden milli burjuvaziyle ittifakın mümkün olmadığını söylüyorlar.

Milli burjuvaziyle ittifak mümkündür, çünkü o, emperyalizm ve feodalizmin baskısı altındadır, milli kapitalizmin serbestçe gelişmesi onun çıkarınadır.”³³

TDKP, “Demokratik Halk Devrimi” ve “Demokratik Halk İktidarı” kavramları ile oluşturulan ve genelde Arnavutluk çizgisinde yer alan odakların tümünün benimsediği “devrim şemasının” en tutarlı savunucusuydu. Bu anlayışa göre devrim anti-emperyalist anti-feodal bir halk devrimi olmalıydı. Bu devrimin hem ideolojik hem de fiili önderi işçi sınıfıydı. İşçi sınıfının öncülüğünde köylülük ve küçük burjuvazinin de katılacağı milli burjuvazinin tarafsızlaştırılacağı bir devrim gerçekleştirilecekti. Demokratik devrim sonrası kurulacak iktidarın adı demokratik halk diktatörlüğü olacaktı. Demokratik halk diktatörlüğü ise proletarya diktatörlüğünün özgül biçimiydi. Bu şema iki ayrı devrim aşamasını beraberinde getirmiyordu. Demokratik devrim ve sosyalist devrim diye iki ayrı devrim yoktu. Devrim iç içe geçmiş iki aşamadan oluşuyordu. Sosyalist aşamaya demokratik halk iktidarı yoluyla tedricen gerçekleşecekti. Halk iktidarının bir bileşenini oluşturan proletarya ve yoksul köylülük dışındaki sınıflar teker teker yalıtılıp eritilecek böylelikle sosyalist aşamaya geçilirken proletarya diktatörlüğünün özgül biçimi olan demokratik halk iktidarı, proletarya diktatörlüğünün kendisine evriltilecekti.

TDKP, elbette bu “tutarlılığını” kullanarak TİKB dışında kalan grupları da eleştirdi. Muhataplarından biri de TKP-ML Hareketiydi³⁴. Bu örgüt demokratik devrim tezini savunmak için 1980’e kadar iki ayrı gerekçe kullanmıştı. Bunlardan biri Arnavutluk kampındaki örgütlerin temel gerekçesi olan maoizmden kalma “yarı-feodal Türkiye” belirlemesiydi. 1976 yılında örgüt bu belirlemeyi terk etmiş ve Türkiye’yi sadece kapitalist diye tanımlamaya başlamıştı.³⁵ Artık demokratik devrimin temel dayanağı işçi

³³ Haluk Yurtsever a.g.e. 1.34

³⁴ THKP-C ML’yi “yeni bir açılım” getirmedeği için burada ele almıyoruz.

³⁵ Seksenlerin ortasında bu ikinci gerekçe de terk edilecek komprador-milli burjuvazi ayrımı kaldırılacak yerine siyasal örgütlenme özgülüğü için demokratik devrim tezi kabul edilecekti.

sınıfının yeterince gelişmiş olmamasıydı. TKP-ML Hareket ile diğer devrimci gruplar arasında sürdürülen tartışmaların en önemlisi emperyalizmin sermaye ihracı yoluyla feodal kalıntıları çözüp çözemeyeceği sorunu idi. TKP-ML Hareketi'nin yayın organı Halkın Birliği'nin bu konudaki görüşleri emperyalizmin feodal kalıntıları hem çözüp hem de tasfiye edebileceği yönündeydi. Türkiye'nin yarı-feodal bir ülke olarak görülmemesinin nedeni buydu. TDKP buna karşı çıkararak emperyalizmin feodal ilişkileri çözebileceğini fakat tasfiye edemeyeceğini savundu ve TKP-ML Hareketi'ni demokratik devrimi savunan pratiğiyle çelişmek ve sosyalist devrimi savunan bir teoriyi benimsemekle suçladı.

“Halkın Birliği, Ulusal Demokratik Halk Devrimi'nin özü toprak devrimidir dıyor. Bu demokratik devrimin özünü toprak devrimi teşkil eder demektir. Peki toprak meselesi ya da köylü meselesi nedir? Bu tam da, tarımda feodalizmi ya da feodal kalıntıları tasfiye etme meselesidir. Eğer emperyalizm, (ve komprador kapitalizm) bu meseleyi, devrimci olmayan bir biçimde de olsa halledebilirse, o zaman demokratik devrimin özü gerçekleşmiş demektir. Bir devrim özü itibarıyla gerçekleşmişse, yerini esas olarak ondan sonra gelen devrim aşamasına, sosyalist devrim aşamasına bırakması gerekir. Halkın Birliği'nin iddialarından çıkarılacak tek tutarlı sonuç budur.”³⁶

Görüldüğü gibi, TDKP, iki seçenek sunuyordu ya emperyalizmin feodal kalıntıları tasfiye edemeyeceğini kabul edip demokratik halk devrimi stratejisini tutarlılıkla savunmak ya da sözü edilen bir tasfiyenin gerçekleştiğini kabul edip sosyalist devrim stratejisini benimsemekti İkinci seçeneğe yönelmek devrimci gruplar açısından hiç kolay değildi; bu almaşığı seçenler H. Fırat'ın deyimiyle kendilerine gösterilen “*Boran sopası*”yla karşılaşacaklardı. Sosyalist devrimcilik ‘70’lerin Türkiye’sinde yasalıcı TİP’le birlikte anılıyordu. “*TİP oportünizmi*” damgasını yemek ise devrimci yapıların kaldıramayacağı türden bir kara lekeydi.

Besbelli “üç dünya teorisi”nden programatik bakımdan kopanlar strateji sorunlarını tartışmanın eşğine gelmişlerdi. Bu eşğin ardından kimilerinin reformizme savrulması da sürpriz değildi.

MDD çizgisinin YÖN/Devrim ekibinden koparak evrilmesiyle başlayan ayrışma ve netleşme bir başka kanatta daha sürdü. İttifaklar sorununu bir başka cepheden sürdüren bir kol da belki de kitlesellik açısından en önemli gücü elde etmiş olan THKP-C geleneği oldu. Dev-Yol’un başını çektiği bu kol meseleyi kısmen daha farklı bir sorunsal içinde ele alıyordu. THKP-C’nin öncüleri daha önce de belirttiğimiz gibi Perinçek çevresiyle tartışırken

³⁶ Aktaran H.Fırat, Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm, Eksen Yayıncılık, s.127

devrimde işçi sınıfının öncülüğünün şart olduğunun altını çiziyordu. Ancak THKP-C'nin anladığı öncülük ideolojik bir öncülüktü. Siyasal savaşım ise işçi sınıfı yeterince güçlü olmadığından bir halk savaşı olarak gerçekleşecek ve işçi sınıfı ideolojisini temsil eden partinin önderliğinde başarıya ulaşacaktı. Halk savaşıyla kastedilen de yine özü itibariyle bir milli demokratik devrimdi. Belki asker zümre ve bürokratlar müttefikler safından dışlanıyor, köylülüğe yeterli önem verilmiyordu, ama buna karşılık küçük burjuva katmanların aktivizmi devrimi olanaklı kılan en önemli etmenlerden biri olarak görülüyordu. THKP-C çizgisini izleyenler, 1970'lerin başında çizilmiş olan ana perspektifi reddetmediği sürece hep bu görüşler manzumesini benimsediler. Tartışma ve ayrışma konuları genelde Türkiye'nin iktisadi yapısının tahlilinden çok, silahlı mücadelenin ve öncü savaşımının yeri, zamanı ve şiddetiyle ilgili bir bağlamdaydı.

Her halükarda bu kolda gelişen program ve stratejiye dair tartışmaların görece sınırlılığı, bu hareketin diğerlerine kıyasla, daha içe kapalı ve uluslararası gündemden kopuk olmalarındandı.

Demokratik Devrim Tartışması 70'lerdeki Ayrışmanın da Belirleyici Ögesi Değildi

Türkiye Solu'nun 12 Mart sonrası dönemde yaşadığı ayrışma, altmışlı yıllarda TİP-MDD, MDD-THKO, THKP, TKP-ML kopuşlarında yerlerinden oynayan domino taşlarının yerli yerine oturmasıydı. Gerek sosyalist devrim kanadında gerek demokratik devrim kanadında fazla uçlara savrulmuşlar giderek silahlı mücadele-legalizm³⁷ kutuplaşmasında kendi yerlerini buldular.

Türkiye Solu içindeki bölünmelerin temelini legalizm üzerinden yaşandığının kanıtlarından biri Kürt Ulusal Kurtuluş Mücadelesine karşı takınılan tutumdur. Kürt halkı, Türkiyeli devrimcilerin yanı başındadır, ve Kürt halkının mücadelesine karşı takınılacak tutum teorik ya da salt stratejiye ilişkin bir sorun olmanın çok daha ötesindedir. Kürt halkının kurtuluş mücadelesi devletin yumuşak karnıdır ve bu sorun hakkında takınılacak tutum devrimci bir örgütü devletle doğrudan çatışmaya sokacak, temel çalışmanın yasal zeminde yürütülmesinin önünde engel olacaktır. Örneğin Kürt halkına devrimci temelde yönelen ilk örgüt olan TKP-ML'nin hem bu yönelimini koruyup hem de milli burjuvaziyle beraber davranmayı öngören demokratik devrim stratejisini benimsemesi olanaklı değildi. Türkiye Devrimci Hareketi'nde adet olduğu üzere, TKP-ML de kendi programatik temellerini bir süs olarak görmüş ve

³⁷ *Evet devrimcilik-legalizm kutuplaşması. Legalist kanatta TKP'nin bulunması bir çelişki değil, çünkü leninistler bir partinin legalist olup olmadığına, devletin ona tabelasını rahatça asmaına izin verip vermediğine bakarak karar vermez. Legalizm siyasal bir partinin bütün propağanda ve ajitasyonuyla mevcut yasaların izin verdiği değişiklikleri hedeflemesidir. Hal böyle olunca Türkiye Solu içerisinde en legalist kol Aydınlıkçılardan sonra TKP'dir.*

devrimci mücadeleyi kendi pratik sezgilerine göre yürütmüş, teoriyi bu pratiğin gerekçelendirildiği bir kılıf olarak kavramıştır. TKP-ML'nin Türkiye Solunun en okumuş-larının bir araya geldiği Aydınlik'tan ayıran erdem burada yatmaktadır. Buram buram kalkınmacılık kokan programına rağmen TKP-ML'nin kemalizmden kopabilmesi bu bağlamda değerlendirilmelidir.

12 Mart-12 Eylül arasındaki dönemin ayrışma temelinin programatik ilkelere değil de yürütülen mücadelenin biçimine dayanması ve programatik ilkelerin pratik kaygılarla seçilen mücadele yönteminin gerekçelendirilmesi için kullanılan açıklama kalıplarına dönüştürülmesi, devrimci hareketin içinden geçtiği bu on yıl pratik anlamda kaba oportünist unsurlardan ayrışmaya yarasa da, Türkiye Solu içerisinde devrimcilik reformculuk arasındaki sınırların net bir biçimde çizilmesini sağlayamadı. Bu eksiklik devrimci hareketin devrimci pratiğini sezgisel ve anlık olmanın ötesine geçirip sürekli ve uzun vadeli kılmasını engelledi. Ulusal kalkınmacılık paydasında ortaklaşan Türkiye Solu programatik eksiklikleri ve kavrayışsızlıkları yüzünden bu ayrışmayı bir kez daha geleceğe erteledi.

Yetmişlerde gerçekleşen devrim stratejisi tartışmalarını özetlemek gerekirse kısaca şunlar söylenebilir: Tartışma görünürde Türkiye'nin iktisadi koşullarının, siyasal düzeninin ve buna uygun devrim modelinin ne olduğu üzerinden gerçekleşmiş olsa da esas olarak burjuva diktatörlüğüne ve faşizme karşı takınılacak devrimci tutumun gerekçelendirilmesi üzerinden gerçekleşmiştir. Her yapı devrim modelleri tartışmasında kendisinin bulunduğu konumdan pratik mücadeledeki taktiklerinin doğruluğunu kanıtlamaya çalışmıştır. Örgütler demokratik devrim-sosyalist devrim tartışmasında altmışlardaki pozisyonlarını korumuşlar ancak Çin-Sovyet-Arnavutluk kamplaşmasında buldukları konumları tutarlılıkla savunmak için kimi teorik operasyonlara girişmişlerdir. Örneğin Arnavutluk-Çin kamplaşmasında Arnavutluk'un yanında yer alanlar elbette "Çin tipi" bir devrimden söz edemezlerdi. Bu ilişki aslında tam tersinden de geçerliydi. Devrimci aktivizme sahip olan yapılar elbette Sovyetler Birliği'nin Türkiye'yle sıcaklaşmış diplomatik ve iktisadi ilişkilerini göz önüne alarak TİP'e dikte ettirdiği Türkiye'nin demokratik bir ülke olduğu, uysal uysal seçimlere girilerek sosyalist Türkiye'ye ulaşılabileceği tezlerinin yanında yer alamazlardı.

4) 12 Eylül Sonrası

12 Eylülle birlikte Türkiye Devrimci Hareketi açısından yeni bir süreç başladı. Örgütsel yapıların tümü ya dağıtıldı ya da kendiliğinden tasfiye oldu. 1987'ye dek uzanan süreç, zindanlara hapsedilmiş devrimci yapıların özeleştirisi süreçlerini başlattı. Bu özeleştirel kimiler zaman zaman yeni ayrışmalara

kimi zamanda yeni tasfiyelere yol açtı. Bu altbaşlıkta özeleştirici sürecinin konumuz kapsamına giren kısmıyla ilgilenilecek.

TİP ve TBKP kanadından başlayalım. Parlamentarist ve uzlaşmacı eğilim sergileyen kesimde yaşanan tahribatın birincil nedeni cuntanın uyguladığı fiziksel terör değildi. Yurt dışında kendilerine uygun mevzilere yerleşen bu kesimin ayrışmaları ve tasfiyeleri daha çok kendi iç dinamiklerinden kaynaklanan çelişkiler üzerinden gerçekleşti.

Konumuzla ilgili ayrışmalar ise 12 Eylülün arifesinde gerçekleşiyordu. Bu çevrede geçmişle hesaplaşan iki grup TİP'in içinde Yalçın Küçük'le birlikte tasfiye edilen Sosyalist İktidar grubuyla, TKP'den atılan TKP-İşçinin Sesi çevresi oldu. Sosyalist İktidar grubunun 12 Eylül sonrası Gelenek dergisi etrafında, bu sefer Yalçın Küçüksüz olarak, tekrar toplanması 1987'leri buldu. Gelenek 80 yılındaki eleştiriyi daha da "sistemli" kılarak ilerletti. Özeleştirinin ağırlık noktası iktidar perspektifinin yokluğu oldu. Bu eleştiri üzerinden sosyalist devrim tezi bir "kimlik kartı" olarak sunulmaya başlanarak, bu tez "*Türkiye Devrimci Hareketiyle barıştırılmaya*" uğraşıldı. Sosyalist İktidar çevresi TİP'in parlamentarist geleneğiyle birlikte programında örtük ya da açık olarak öne sürdüğü kapitalist olmayan kalkınma yolu perspektifini de reddediyordu.

*Gelenek, bu çorak ortamda Marksist hareketin yakın tarihindeki devrim stratejisi tartışmalarına radikal bir sıçrama imkanı sunmuştur. Eski saflaşmaları sabit kabul eden tercihler ve bu tercihlerin yalnızca tekrarı üzerinden gerçekleşmesi olanaksız bir müdahale, Gelenek sayfalarında sosyalist devrim programının evrensel teorik altyapısının inşası olarak gerçekleştirilmiştir. Ancak bunun ötesinde Gelenek sol tarihimizde MDD-Sosyalist Devrim kutuplaşmasının çarpık yönlerini de düzeltmiştir. TİP cenahında önce legal Marksizm ile akrabalık ilişkisine sokulan, sonra da ihanet edilen sosyalist devrim tezi, leninist devrim ve örgüt teorisiyle barıştırılmıştır.*³⁸

ÇKP çizgisindekilerin cephesinde ise değişen bir şey yoktu. TİKKO aynı TİKKO'ydu. Aydınlık, Türkiye Solunu yasal bir parti çatısı altında birleştirmeyi beceremeyince seksenlerin ortalarından itibaren izlediği devrimcilerle barışma ve sosyal şoven karakterini gizleme taktiğine son verip doksanların başından itibaren hızla aslına rücu etmeye başladı, kısa bir süre sonra da bugünkü çizgisini kazandı. Hayat, Aydınlıkçıları sendika bürokratlarının en hainlerinin peşinde koşmaya, MİT raporları üzerinden siyaset yapmaya, kitleleri generallerin ilericiliğine inandırmaya çabalamaya itti. Geçmişte Moskova tehlikesi nedeniyle NATO'dan çıkılmaması gerektiğini savunanlar

³⁸ Sosyalist Devrim Yazıları, *Gelenek Seçkisi, arka kapaktaki tanıtım yazısından*

bugün de emperyalistlerin Türkiye'nin önüne yeni bir Sevr planı sürdüğünü savunup "bölücü teröre ve irticaya karşı" tekrar Atatürkçü ulusal cephenin kurulmasını öneriyorlar. Aydınlik çizgisi, MDD'ciliğin YÖN-Devrim çizgisiyle birlikte yürüdüğü evreye dönüşü temsil etmesi bakımından bu çizginin en sadık takipçisi olduğunu göstermektedir.

Türkiye Devrimci Hareketinin önemli damarlarından birisi olan THKP-C çizgisi 80 sürecinden bir özeleştirici yerine büyük bir çözümlü çıktı. DEV-YOL, halkçı çizgiyi savunan stratejik temellerini "maceracı sapmalardan" ayıklayıp tıpkı Aydınlikçılar gibi, savundukları tezlerin mantıksal sonuçlarına yürüyünce, bir ideolojik keşiften çok karşı devrimci tasfiyeci dalganın devrimciler üzerinde yarattığı ideolojik, siyasi ve ahlaki tahribatın ürünü olan, "parti olmayan parti" ÖDP kimse için şaşırtıcı olmadı. THKP-C geleneğinin bir diğer akımı olan Kurtuluş da ÖDP içinde önce bölünüp sonra da erirken ilerleyen yıllarda DHKP-C adını alacak Devrimci-Sol, THKP-C programını tek bir harfine dokunmadan kabul etmeyi büyük bir titizlik ve "ilkesellik"le sürdürmeye devam etti. Seksen süreci DEV-YOL'a herşeyin temelli değiştiğini öğretirken, Devrimci-Sol'a ise herşeyin eskisi gibi sürdüğünü gösteriyordu.

AEP çizgisine bağlı olanların kampındaki görünüm daha farklıydı. Bu bölgedeki örgütlerin tümü geçmişleriyle ilgili yaptıkları ciddi bir özeleştiriden söz ediyorlardı. Yine de, en azından konumuzla ilgili ciddi bir özeleştirici söz konusu değildi. Hatta yeni ayrışmalardan çok, yeni birleşmeler gündeme gelmişti. TKİH aralarında ciddi programatik farklılıklar görmediği ve kardeş komünist partiler olarak ilan ettiği TDKP, TİKB ve TKP-ML Hareketine bir birleşme platformu önerdi.

Bu kampta eş zamanlı olarak bir başka süreç daha yaşanıyor: TDKP, TKİH ve TKP/ML Hareket içindeki kimi devrimcilerin özeleştiriciyi daha kapsamlı bir boyutta sürdürme amacıyla, elbette örgütsel tasfiye süreçleri sonunda, bugün TKİP'e evrilmiş olan EKİM hareketini oluşturmalarıydı. EKİM hareketinin geçmişle hesaplaşmasının en önemli bölümü milli demokratik devrim-sosyalist devrim tartışmasının derinleştirilmesi ve reformcu küçük burjuva pratiğin mahkum edilmesi üzerine kurulmuştu. EKİM, Türkiye Devrimci Hareketinin küçük burjuva devrimciliğinden, popülizmden kopamamasının en önemli nedeni olarak sosyalist devrim anlayışının benimsenmemesini görüyordu. Demokratik devrimi benimseyen örgütleri küçük burjuva popülistleri olarak değerlendiren ve seksen öncesi yenilginin en büyük nedeninin devrimci saflardaki proleter ve küçük burjuva safların birbirine karışmasında ve ayrışmamasında gören EKİM "herkes kendi bayrağı altına!" çağrısı yapıyordu.

Sosyalist Devrim-Demokratik Devrim tartışmasının arka planı kabaca budur.

B- Demokratik Devrim/Sosyalist Devrim Tartışmasının Perdeledikleri

1) Tartışmanın Bugünkü Önemi ve Yeterliliği

Devrim modeline ilişkin tartışmalar günümüzde de sürdürülmekte. Gerçi “tartışma” denen şey bugün artık seksen öncesi dönemdeki iddialı teorik makalelerin birbirleriyle yarıştırmalarına hiç benzemiyor. Geçmişin aksine, bugün “sosyalist devrimciler”, “demokratik devrimciler”e hücum edip demokratik devrim programının nasıl da reformizme hizmet ettiğini göstermeye, böylelikle bir devrimcilik-reformizm ayrımı yaratmaya çalışıyorlar. Demokratik devrim yanlıları ise artık bu meseleleri tartışmaya pek gönüllü değiller, ancak kadrolarının sorularını geçiştiremedikleri zaman bu konuya ilişkin görüşlerini belirtiyorlar.

Bu başlık altında bir yandan demokratik devrim-sosyalist devrim “tartışma”nın hangi noktalarda yoğunlaştığı gösterilirken, diğer yandan “sosyalist devrimciler”in “demokratik devrimciler”e yönelttikleri itirazların reformizm-devrimcilik ayrımı açısından neden yeterli olamayacağı ortaya konulacak.

i) İktisadi “Tahliller”

Tartışmanın odaklandığı en belirgin nokta elbette Türkiye’nin iktisadi gelişmişlik düzeyiyle ilgili olanıdır. Önceki alıntılarda görüldüğü gibi maoculuktan-kesintisiz demokratik halk devrimi yanlılarına kadar oluşan platformda demokratik devrim kanadı yarı-feodal, endüstrileşememiş, çarpık kapitalistleşmiş bir ülke olan Türkiye’nin iktisadi yapısının anti-emperyalist bir demokratik devrimi zorunlu kıldığını savunurken hem Türkiye’nin geri kalmışlığını öne çıkarıyor hem de bunun sorumlusu olarak emperyalizmin işbirlikçisi tekelci burjuvaziye ve Türkiye’deki feodal aristokrasinin varlığını gösteriyordu. Türkiye Devrimi gerçekleşirken öncelikle bu iki sınıf ortadan kaldırılacaktı; bu doğrultuda zaten ülkenin geri kapitalist bir konumda olması yüzünden tek başına iktidar olacak güce sahip olamayan işçi sınıfının, sınıfsal çıkarları tekellerin ve ağaların varlığıyla çelişen küçük burjuvazi ile, özellikle bunun kırdaki temsilcisi olarak görülen ve henüz parçalanmamış tek bir sınıf olarak kabul edilen köylülükle ittifak yapması, milli (orta) burjuvaziye yanına çekemese bile en azından tarafsızlaştırması gerekmektedir.

Bu tezler yalınlaştırıldığında aşağıdaki usullama ortaya çıkmaktadır.

i) Belirli bir üretim ilişkileri çerçevesinde sınıf çıkarları bağdaşmayan unsurlar sınıf mücadelesi keskinleşince karşılıklı olarak savaşmaya hazır hale gelir.

ii) İşçi sınıfı, bir toplumsal devrim sırasında siyasal iktidarı ele geçirmek için, siyasal iktidarı elinde tutan sınıf(lar)a karşı savaşmaya hazır olan tüm sınıflarla ittifak kurarak onları yanına çekmelidir.

iii) Günümüz Türkiye'sinde hakim sınıflar, emperyalizmle işbirliği içerisinde olan tekelci burjuvazi ile ağılık kurumudur.

iv) Kırdada bir toprak reformu uğruna yanıp tutuşan köylülüğün, şehirde tekelci kapitalizmin çarkları arasında her gün öğütülen küçük burjuvazinin çıkarları, hakim sınıfların çıkarlarıyla çelişmektedir.

v) Köylülük ve küçük burjuvaziyle ittifak yapılmalıdır. (Bu birinci sonuçtur)

vi) Hakim sınıflara karşı proletaryayla birlikte savaşmayan, ama sınıf çıkarları hakim sınıflarla, ölümcül bir biçimde olmasa da, çelişen sınıflar devrim süreci içerisinde tarafsızlaştırılmalı, devrime katıldıkları ölçüde desteklenmelidir.

vii) Günümüz Türkiye'sinde milli(orta) burjuvazi sallantılı bir konumdadır.

viii) Orta burjuvazi devrim sürecinde tarafsızlaştırılmalı, devrime katıldığı oranda desteklenmelidir. (Bu da ikinci sonuçtur³⁹)

Sosyalist devrimi savunan SİP ve EKİM kanadının bu konularda verdikleri yanıtlar, onların da “demokratik devrimciler”le aynı minderde güreşmeye hevesli olduklarını gösteriyordu⁴⁰. Her iki örgütün de öncelikle itiraz ettikleri öncül (iii) numaralı olandı. Toprak ağalarının ancak kapitalizmin yaygın ve baskın bir üretim biçimi olmadığı dönemlerde egemen sınıf olarak kendini ortaya koyabileceğini belirten iki sosyalist devrimci akım da böylesi bir iddianın bugün gerçekçi olmayacağını belirtiyorlardı. Türkiye’de feodal ilişkiler çözüleli yıllar olmuştu. “demokratik devrimciler”in bu yanılığının temel nedeni, onların “*geri iktisadi tahlillere*” saplanıp kalmalarıydı. Türkiye’de feodal üretim tarzının ağırlıklı bir yer tuttuğuna ilişkin yargının yanlışlığından her iki sosyalist devrimci örgüt de o kadar eminlerdi ki, haklı olarak bunu kanıtlamaya gerek bile duymuyorlardı. Dahası, “demokratik devrimciler”in Türkiye’nin geri kalmışlığına yönelik iddialarını desteklemek için

39 “demokratik devrimcilerin bu tezlerini tarihsel olarak destekleyebilecek güçlü belgeleri de vardı: 1928 Komintern kararları, Komintern dünya üzerindeki ülkeleri, kapitalizmin gelişmişlik düzeyine göre, dört ayrı grup altında topluyordu. Türkiye'nin de bu şemadaki yeri gelişmemiş, feodal kalıntılardan kurtulamamış ülkelerin yeriydi.

40 Bu platformun yetersizlikleri bir sonraki bölümde sergilenenecik.

bir kanıt gösterememeleri onları, “demokratik devrimciler”in kendileriyle çelişmek pahasına “geri iktisadi tahlillerini utangaçça terk ettiklerini” iddia etmeye sevk ediyordu.

Bir zamanlar “anti-kapitalist demokratik devrim”i bir “safсата” olarak ni-telleyen TDKP uzun bir suskunluğu bazı ilk belirtilerden anlaşıldığı kadarıyla (D.Sesi, sayı: 77, Mayıs 1989), böyle bir “safсата”ya eğilimli görünüyor. Geri iktisadi tahlillerin sessiz ve utangaç terki, demokratik devrime imanlı ve tutkulu bir bağlılıkla bir arada gidince, varılacak yer bir zamanlar “safсата” olarak nitelendirilen platform olabilirdi ancak.⁴¹

Türkiye 'nin sosyo-ekonomik yapısı konusundaki tartışma... esas olarak ta-mamlanmıştır. Belki, tartışmaya taraf olanlar arasında yine kalıcı bir tartış-madan söz etmek güç olacaktır ama, hiç değilse bir zamanların favori tartış-ması, bugün kimi Saçak yazarlarının utangaç girişimleri dışında gündemimizin çok uzağında.⁴²

İkinci itiraz noktası (iv) numaralı teze karşıydı -en azından birinci bölümüne. “demokratik devrimciler”in “geri iktisadi” tahlillerinden kaynaklanan diğer bir yanılması da köylülüğü hala yekpare, yani ayrışmamış bir sınıf olarak görmesiydi. Evet, feodalizmin hüküm sürdüğü dönemlerde ağanın zulmü ve angaryası altında zengini, yoksulu, topraksızı demeden inim inim inleyen bir köylülüğten söz etmek mümkün olabilirdi ancak kapitalist pazar ekonomisine entegre olan köylülük içindeki sınıf ayrışması kendiliğinden, bir devrim olmaksızın gerçekleşmişti. Böyle bir durumda köylülüğün tümünün toprak aşkıyla yanıp tutuştuğunu söylemek ve onun özü toprak devrimi olan bir demokratik devrime müttefik olarak katılabileceğini ummak Türkiye'nin somut gerçekliğine gözlerini yummak olurdu.

Bu bilgileri bir başka şekilde şöyle ifade edebiliriz: 29 bin toprak sahibi ile 190 bin zengin köylü bir arada 219 bin sömürücü ailenin varlığını gösteriyor. Arada 1 milyon 150 bin orta köylü ailesi var. Buna karşılık tarım proletaryası (1,5 milyon) + topraksız köylülük (1,7 milyon) + yoksul köylülüğten (2 milyon 260 bin) oluşan toplam 5,5 milyon emekçi ve sömürülen aile var...⁴³

(vii) ve (viii) de yanlıştı. Orta burjuvazinin tekellere karşı tarafsızlaştırılması konusunda da “demokratik devrimciler” yanılıyordu. Orta burjuvazinin ne sağ ne de sol kanadının tekeli burjuvaziyle kanlı bıçaklı olması yahut onun başına gelecekler karşısında tarafsız kalması mümkün değildi çünkü orta burjuvazi tekeli burjuvaziyle ideolojik olarak organik

⁴¹ Devrimci Demokrasi ve Sosyalizm. s125.

⁴² Sosyalist Devrim Yazıları, s57

⁴³ H. Fırat, Demokratizmi Savunmanın Sınırları, Eksen Yayıncılık, 1994 s30

bağları olan ve tekellerle orta burjuvazinin ortadan kaldırılmasının onun da sömürü olanaklarını uzun vade de daraltacağını görebilecek kadar sınıf bilincine sahip bir sınıftı. Bu savın önemli bir doğrulanması Şili’de yaşanmıştı. Seçimle iktidara ortak olan Şili Komünist partisi, Allende hükümetinin demokratik uygulamalarını destekliyordu. Bu uygulamalar, kısa vadede çıkarları objektif olarak tekellerle çelişen ulusal burjuvazinin işine gelmesine karşın, Şili burjuvazisinin bu kesimi de Allende hükümetinin Amerika tarafından tezgahlanan bir darbe ile düşürülmesi için elinden geleni yapmıştı.

Diğer bir nokta da tekellerle orta burjuvazinin organik bağıydı. SİP’e göre TİP’in 1970 yılındaki dördüncü kongresinde MDD tezlerine yöneltilen kapsamlı eleştirilerle birlikte *“Türkiye’de emperyalizmle işbirliği içerisindeki tekellerle burjuvazinin hiç de izole bir sınıf olmadığı yavaş yavaş su yüzüne çıkmaya başladığı dönemler yaşanıyordu. Türkiye’de orta burjuvazi olarak adlandırılan kesim doğrudan tekellerin siparişleri üzerine ürettikleri ara mallar aracılığıyla tekellerle burjuvaziyle bir bağımlılık ilişkisi içinde idi.”*⁴⁴ Orta burjuvazinin tekellerle burjuvaziyle arasında yaşadığı çelişkiler ve çekişmeler, onun tekellerle burjuvazinin ayrıcalıklı konumuna duyduğu hasetten ve tekellerle burjuvazinin yerine geçme özleminden kaynaklanıyordu. Oysa tüm bu kısa döneme yönelik çelişkilerin dışında, tekellerle burjuvazinin başını tuttuğu sömürü ağının organik bir bileşeni olan orta burjuvazinin büyük burjuvaziyle üzerinde uzlaşmadığı hiçbir şey yoktu.

Demokratik devrim tartışmasında konumları belirleyen ülkenin iktisadi tahliliyle bağlantılı gerekçeler böylelikle üç ana noktada toplanıyordu: **İşçi sınıfının nesnel gücünün yeterliliği, köylülüğün ne derecede ayrıştığı, orta burjuvazinin tekellerle burjuvaziyle olan ilişkisi.** Oysa bu noktaların tümü **“yereldi”**. İncelemenin buraya kadar olan bölümünde **“sosyalist devrimciler”**le **“demokratik devrimciler”** arasındaki tartışma tamamen Türkiye’nin kendi iç dinamikleri üzerinden gelişen bir tartışma olarak sunuldu. Oysa Türkiye’de devrim ve ittifaklar sorununun bütünüyle kendi iç dinamikleriyle ele alıp, sorunu dünyadaki komünist hareketin önemli belirleyicileri olan odakların etkisini ve mirasını önemsememek önemli bir eksiklik olacaktır. TKP’nin kurulduğundan beri Komünist Enternasyonal ile ilişkide olması, Komünist Enternasyonal’in bağlayıcı kararlarının TKP programındaki devrim ve ittifak sorununun biçimlenişinde, daha sonra da Komünist Enternasyonal mirasının tamamına sahip çıkanların devrim kavrayışının şekillenişinde önemli etkilerde bulunmuştur. Komünist Enternasyonal’in altıncı kongresinde devrim ve ittifak sorununa ilişkin alınan kararlarda, kapitalizmin dünya üzerinde farklı

⁴⁴ *Sosyalist Devrim Yazıları, s.98*

tempolarla geliştiği ve devrim stratejisinin de buna göre belirlenmesi gerektiğini belirtilmiş, ardından da dünya ülkeleri iktisadi gelişmişliklerine göre dört ayrı gruba bölünmüştü.

Tek tek ülkelerde proletarya diktatörlüğüne geçişin çok çeşitli koşulları ve yolları vardır, bunlar şematik olarak aşağıdaki üç tip altında toplanabilir.

Muazzam, gelişkin üretici güçleri, geniş ölçüde merkezileşmiş üretimleri, küçük işletmelerin nispeten küçük özgül ağırlığı ve uzun zamandır varolan burjuva-demokratik siyasal rejimleriyle çok gelişmiş kapitalist ülkeler (Birleşik Devletler, Almanya İngiltere vb.) Bu ülkelerde programın temel siyasal talebi, doğrudan doğruya proletarya diktatörlüğüne geçilmesidir.

*Tarımda, yarı-feodal ilişkilerinin önemli kalıntıları bulunan, sosyalizmin inşası için gereken maddi önkoşullara belirli bir minimum düzeyde sahip olan **kapita-lizmin orta derecede gelişmiş bulunduğu ülkeler** (İspanya, Portekiz, Polonya, Macaristan, Balkan ülkeleri vb.). burjuva demokratik devrimin henüz tamamlanmamış olduğu ülkeler. Bu ülkelerin bazılarında burjuva demokratik devrimin şu ya da bu hızla sosyalist devrime dönüştürülmesi, başka bazılarında ise burjuva demokratik nitelikte geniş kapsamlı görevler üstlenen proletarya devrimi tipleri mümkündür. Bu nedenle ilk durumda proletarya diktatörlüğünün doğrudan doğruya değil, proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğünden proletaryanın sosyalist diktatörlüğe geçiş sırasında kurulması mümkündür.*

Bir takım sanayi ögelerine, hatta bazen hatırı sayılır oranlarda, fakat bağımsız bir sosyalizm inşası için yetersiz düzeyde gelişmiş bir sanayiye sahip bulunan; hem ekonomide hem de siyasal üst yapıda feodal-ortaçağ ya da "Asya Üretim Tarzı" ilişkilerinin egemen olduğu sömürge ve yarı-sömürge ülkeler (Çin, Hindistan vb.) ve bağımlı ülkeler (Arjantin, Brezilya vb.) Bu ülkelerde feodalizme karşı, feodalizmin kapitalizm öncesi sömürü biçimlerine karşı verilen mücadele ve köylülüğün tutarlı bir tarım devrimini gerçekleştirmesi ve yabancı emperyalizmine karşı ve ulusal bağımsızlık için mücadele verilmesi belirleyici bir önem taşımaktadır.

...Daha geri ülkelerde (örneğin Afrika'nın bazı bölgelerinde) temel sorun ulusal kurtuluş mücadelesidir. Eğer proletarya diktatörlüğünün var olduğu ülkeler onlara fiili destek sağlarsa, bu ülkelerde (patlak veren) ulusal ayaklanmaları zafere ulaşması, kapitalist aşamayı atlayarak sosyalizme giden yolu açabilir.⁴⁵

Komünist Enternasyonal'in bu belirlemeleri Türkiye Solu'nun demokratik devrim tezinde bu kadar ısrarcı davranmasının kendi dışında da nedenleri olduğunu gösteriyor. Peki ya "sosyalist devrimciler", onlar Komünist Enternasyonal'in bu şemasını red mi ediyorlardı? Hayır. Sosyalist devrimci kanat mirasa nasıl sahip çıkılacağı sorunu karşısında akademik bir yaklaşım

benimseyip, soyut şemaların ancak geçici dönemler için anlamlı olacağını vurguluyorlardı. Türkiye’de ise bilimden uzak kolaycı anlayış şemaların bilimsel düşünmenin yerini almıştı. Komünist Enternasyonal’in bu belirlemelerinin Türkiye’deki etkisinin bu denli kalıcı olması “demokratik devrimciler”in ortaçağ papazlarını mumla aratacak bir bilim düşmanlığının kanıtıydı. “sosyalist devrimciler”e, özellikle marksist yöntemin gerekliliğinin üstünde ısrarla duran EKİM kanadına, göre Komünist Enternasyonal bu şemaları pratik ve devrimci kaygılarla oluşturmuştur. Dahası bu şemalarda çeşitli gruplar altında toplanan ülkelerin yeri o gün somut durumunun somut tahlili ışığında gerçekleştirilmiştir. Hiçbir ülke hiçbir gruba çakılı değildir, koşullar değiştiğinde ülkelerin içine alındığı kategoriler de değişecektir, değişmiştir de. Bugün kimse Türkiye’de kapitalizmin yetmiş yıl önceki durumunda olduğunu savlayamaz. İlerleyen kapitalizm doğrudan sosyalizm için mücadeleyi Türkiye’nin gündemine sokmuştur. Oysa “demokratik devrimciler” o günün somut koşulları içinde çok anlamlı bir teorik çerçeveyi mutlaklaştırmış bugünün gerçekliğini bu çerçeveye ite kaka hapsetmeye çalışmışlardır.

Soyut plandan Türkiye’nin somut toplumsal gerçekleri alanına inildiğinde, bu grupların bir “ayakları havada” topluluğu oluşturdukları... devrimci hareketimizin bir başka garip gerçeğidir. 80 öncesinin maocu grupların devrim teorisi, Türkiye’nin nesnel toplumsal ve iktisadi gerçekleri karşısında değil....kendi içinde ve kuşkusuz tüm öğeleriyle değil, daha çok, burjuva demokratik devrimin özünde bir köylü toprak devrimi olduğu noktasında, bir öteki ifadeyle, burjuva demokratik devrimi burjuva iktisadi temeliyle ele alma yönüyle, belirli bir mantığa ve tutarlılığa sahiptir. Dolayısıyla, bu vurguyu en çok ve en ısrarlı yapan grup olarak TDKP de, yalnızca soyut şemalar ve genel formüller” diyarında “bütünüyle haklıdır”! Ya da örneğin, 1920 ve 30’lar Çin’in içinde bulunduğu iktisadi ve toplumsal koşullara benzer durumda “bütünüyle haklıdır”.....

Yani sorun bir düşünce tembelliği ve yöntemsizlik sorunu. 1920’lerde günün koşullarına uygun bir biçimde şemalar hazırlanmış ama günümüzün “demokratik devrimciler”i kendi nesnel gerçekliklerini iyi tanıyıp, inceleyeceklerine eski şablonlarına sığınıyorlar. Böyle bir yaklaşımı açıktan benimsemez gözüken, SİP’in durumu da çok farklı değildir. SİP Komünist Enternasyonal’in şemalarını bulandırarak “eğilim”, “gündem”, “ilkesellik” gibi daha belirsiz kelimelerle i-fade ediyor.

Bir ülkedeki egemen üretim tarzını saptamak için temel olarak “üretim” sürecinden hareket etmek gerekmektedir. Ancak aynı ülkedeki devrim stratejisinin belirlenmesi, nesnel temelde yalnızca üretim” süreci içerisinde değil, “pazar”ın

da göz önüne alındığı bir tahlil ile gerçekleştirilebilir. Emperyalizm çağında, tek tek dünya pazarı içerisinde kendisine az-çok yer edinmemiş, entegrasyon sürecinin dışında bir ülke düşünmek güçtür. Yine bu nedenle, emperyalizm çağında eğilim hep, sosyalist devrim perspektifine doğrudur. Kapitalizmin sınırlı bir gelişkinlikte olduğu ülkelerde de...⁴⁶

Kapitalistleşme sürecinde önemli denebilecek bir mesafe katedilmiş ve ege-men üretim tarzı kapitalizm olan ülkelerde bir eğilimden de öte, gündemdeki devrim, ilkesel olarak sosyalist devrimdir.(62)⁴⁷

Yani “kapitalistleşme sürecinde önemli denilebilecek mesafe katedilmişse” sosyalist devrim kesinlikle gündemdedir. Katedilen mesafe yeterli değilse o zaman da “eğilim sosyalist devrim perspektifine doğrudur”⁴⁸. Açık bir ifade yok ama Komünist Enternasyonal’in şemaları da bu eğilimler ve gündemler ışığında yorumlanacaktır herhalde. Türkiye o zaman tam kapitalistleşmediği için sosyalist devrim perspektifine bir eğilim olması yeterliydi. Bugünse şartlar değişmiştir: “Türkiye’de işçi sınıfını siyasal ve ideolojik olarak öncü konuma getirebilecek bir nesnellik kesinlikle vardır... Türkiye’nin gündeminde sosyalizm vardır...”

Sosyalist devrim savunucusu olanların eleştirileri önemli doğruluk payları içerse de, bu tezler yetersizliklerinden, ve bu yetersizliklerin sınıf mücadelesinin içerisinde yansımaları olmasından ötürü eleştirilmeliler. Önce doğruluk paylarını teslim edelim. Gerçekten de, bugün Türkiye’yi tüm dünya kapitalist sistemiyle olan ilişkilerinden soyutlayıp, onu salt kendi iç dinamikleriyle incelemek bile bugünün Türkiyesinin portresinin demokratik devrim yanlılarının çizdiği gibi olmadığı ortada. Feodal aristokrasinin Türkiye’de emperyalizmin esas işbirlikçilerinden biri olabilecek düzeyde bir güç sahibi olmadığı, kapitalist üretim ilişkilerinin yaygınlaşması ile birlikte burjuvazinin bugün siyasal iktidarı kimseyle paylaşmaya gerek duymadan elinde tutabilecek bir sınıf olduğu açık.

Feodal ilişkilerin tam anlamıyla bir “kalıntı” olarak adlandırılabilir kadar çözülmesi, beraberinde ortak sınıfsal çıkarı olan, yekpare bir köylülükten söz etmeyi olanaksız kılmakta. Kapitalizmin kıra girmesi köylülüğün de sınıfsal olarak ayrışmasına yol açtı. Bugün artık karşımızda “kafasını yastığa koyduğunda toprak düşü gören bir köylülük” yok. Köylülerin büyük bir bölümünün elbette toprak sorunu var ama bu sorunun varlığı feodal sömürü düzenin devam ettiğini kanıtlamıyor çünkü feodal sömürü topraksızlıkla eş anlamlı

⁴⁶ C. Hekimoğlu, Bir Tartışmada Yeni Ufuklar, Sosyalist Devrim Yazıları, s63

⁴⁷ aynı s62

⁴⁸ Tamamen belirsiz bir ifade. Herhalde Gelenek yazarı “devrimci demokratların” sosyalist devrim perspektifine yönelik bir eğilim taşımadıklarını düşünmüyor olmalı!

değil; çok daha karmaşık bir sömürü yapısına işaret ediyor. **Feodal sömürünün esas niteliği toprağa bağlı köylüden artığın toplanma biçiminden, tarımsal üretim ilişkilerinden anlaşılır.** Feodal sömürüde kapitalist sömürden farklı olarak ekonomik artık **“özgür” ücretli emek** ya da metalaşmış tarımsal ürünün pazarda mübadelesi üzerinden değil büyük oranda **angarya** yoluyla sağlanır.

Orta burjuvazinin tekellere entegre olduğunu savunan tezlerinde de “sosyalist devrimciler”imiz haklıdır. Orta burjuvazinin bu kanadı gerek kapitalist işbölümünün gereği olarak, gerekse de finansal yollardan tekelleri sömürü ağına bağlanmış durumdadır. Orta burjuvazinin en iyi örnekleri **“Anadolu Kaplanları”**dır, kapitalist kaplanlar bugün siyasal gericiliğin başta gelen temsilcileri olan MHP ve RP’nin hem oy depoları hem de finansal dayanaklarıdır.

Dahası bugün ulusal adını hak kazanabilecek oranda kendini küresel sermayeden yalıtmış sermayedarlar grubunun üyelerinin nesli tükenmeye yüz tutmaktadır. Yukarıda sözü edilen **“Anadolu Kaplanları”** bile kendilerini tamamen Türkiye’ye hapsedmiş değillerdir. Üstelik bu sermaye grubunun kendisini Türkiye’yle sınırlamaması, sadece bu grupların da ihracata yönelik üretim yaptıkları anlamına gelmemelidir. Sermayenin kaplanları gerek uluslararası kredi kurumları ve borsalar, gerekse de müslümanların yastıklarının altlarında biriktirdiklerini **“değerlendirmek”** amacı ile kurdukları faizsiz bankalar yoluyla, kendilerini küresel kumarhane ekonomisine göbekten bağlamışlardır. Kaplanlar **“garp cephesindeki düşmanlar”** demagojisine başladıkları sırada bile kendilerini ulusal ekonomiye kilitlememişler, yüzlerini Arap şeyhlerine dönmüşler, böylelikle emperyalist sermayeyle olan ilişkilerini daha dolaylı bir hale sokmuşlar ama hiçbir zaman ortadan kaldırmamışlardır.

“Sosyalist devrimciler”in, dile getirdikleri bu kısmi doğrulara karşın, yaptıkları temel yanlış devrim sorununu tartışırken **“demokratik devrimciler”**le aynı sorunsalı paylaşmaları, başka bir deyişle onlarla aynı minderde güreşmeyi kabul etmeleridir. **“sosyalist devrimciler”**in içinden çıkamadıkları sorunsal, gelişmişlik-az gelişmişlik ikilemidir. **Tartışmanın her iki tarafı da devrimin karakterinin ne olacağı sorusunun yanıtının bir ülke sınırları içerisindeki üretici güçlerin, örneğimizde kapitalizmin, ne derece gelişmiş olduğuna bakarak belirleneceğini daha tartışmaya başlamadan kabul etmiş durumdadırlar.** Tartışmanın zemini kapitalizmin yeterince gelişmiş olup olmadığı diye bir kez belirledikten sonra artık yapılması gereken iş ülkenin gelişmişlik durumunun hangi devrim aşamasına tekabül ettiğinin belirlenmesidir. Böylelikle devrim modeli tartışmaları aslında bir **ölçüm sorununa** indirgenecektir. Türkiye’deki traktör ve fabrika

sayısını kim daha iyi hesaplamışsa onun ortaya koyduğu devrim stratejisini kabul edilmesi gerekecektir!

Peki devrimin nasıl ve kime karşı gerçekleşeceğini belirlemede iktisadi ve toplumsal gelişmenin hiç mi önemi yoktur? Böyle bir soruya “Evet!” diye yanıt veren birisi marksist olamaz; sözümüz toplumdaki üretim ilişkilerinin örgütlenişinin hangi düzeyde gerçekleştiğine gereken önemi vermeyenler için de geçerlidir. Üretim ilişkilerinin örgütlenişi sınıfların karşılıklı mevzilenişlerini belirleyen *en önemli* değişkendir. Ancak unutulmaması gereken nokta, *emperyalizm çağında* üretim ilişkilerinin incelenmesinde ülke sınırlarına *hapsolmanın* kesinlikle *yetersiz* kalacağıdır. Çağımız “emperyalizm ve proleter devrimler” çağıdır. Emperyalizm çağında kapitalist üretim bir dünya sistemi olarak hakimiyetini kurar ve ilişkiye girdiği her ulusu ya da topluluğu kendi boyunduruğu altına alır.

Emperyalizmin çeşitli ülkeleri boyunduruğu altına alması belki de en çok yanlış anlaşılan kavramlardan biridir. Emperyalizmin kimi devletlerin pazarlarını ve hammadde kaynaklarını genişletmek için diğer ülkelere yönelik izledikleri fetihçilik siyaseti olduğu düşünülür. Oysa bu kavrayış tümünden yanlıştır. Sözü edilen fetihçilik siyaseti kapitalizmin tarih sahnesine çıkmasından çok daha önceden beri, ta köleci devlet düzeninden beri vardır. Eğer bu yaklaşım doğru olsaydı, Roma İmparatorluğunu, Osmanlıları vs. incelerken emperyalizm kavramını kullanmamız gerekirdi. Oysa emperyalizm ancak kapitalist üretim ilişkileri içerisinde anlamlı olabilecek bir kavramdır. Emperyalizmi emperyalizm yapan şey yerellerdeki artık değerın “*ulusal sermayedarların sömürü hakkını*” hiçe sayarak emperyalist devletlerin metropollerinde toplanmasıdır. Emperyalizm kapitalist üretim ilişkilerinin yaygınlaşması, “küresel işbölümünün” gerçekleşmesi, “azgelişmiş ülkelerin” kapitalistleşme sürecine görece erken girmiş ülkelerin ulus-devletlerinin koruması altında olan sermayelerine kapılarını açmaları, böylelikle kendi ulusal sınırlarında kalan ücretli emeğin sömürü hakkını yabancı sermayeye vermek zorunda bırakılmalarıdır.

Emperyalizm, ulusal sınırlara sığmayan kapitalist üretim ilişkilerinin gelişmesinin bir sonucu olarak, kimi ulusal odakların lehine ve onların denetimini altında işleyen, kapitalist üretimin ve sömürünün dünya çapında gerçekleşmesidir. Tam da bu yüzden, emperyalizm çağında tüm dünya kapitalist ücretli emek sömürüsünün boyunduruğunda tutulduğundan, çağımızın “emperyalizm ve proleter devrimler” çağı olduğu belirlemesi bir anlam kazanmıştır. **Gezegemizin üzerindeki her nokta emperyalist sisteme bağlı olduğu oranda, nüfusunun yüzde kaçının proleter olduğuna, ülkede kaç pulluk, kaç baca,**

kaç banka gişesi bulunduğu bakılmaksızın proleter devrimler için olgunlaşmıştır⁴⁹.

Peki, “sosyalist devrimciler”, örneğin SİP, emperyalizm olgusunu vurgularken, sözünü ettiğimiz kavrayıştan uzak mıdır? Evet. SİP’in emperyalizm anlayışı **pazarı temel alan** bir anlayıştır. “*Ancak aynı ülkedeki devrim stratejisinin belirlenmesi, nesnel temelde yalnızca üretim*” süreci içerisinde değil, “*pazar*”ın da gözönüne alındığı bir tahlil ile gerçekleştirilebilir. *Emperyalizm çağında, tek tek dünya pazarı içerisinde kendisine az-çok yer edinmemiş, entegrasyon sürecinin dışında bir ülke düşünmek güçtür*” diyen Gelenek yazarı emperyalizmi marksist olmayan bir yaklaşımla ele almaktadır.

Marksizm, üretim ilişkilerinden yola çıkar, işçi sınıfının sömürülüşünün nedenlerini kapitalist “*pazarın gürültü patırtısından*” uzaklaşıp “*fabrikaların üstünde ‘iş olmayan giremez’ tabelası asılı kapılarının arkasında*” arar. Tıpkı işçinin sömürülmesinin nedeni kapitalistin ona “*hakkı olan*” ücreti vermemesi olmadığı gibi, emperyalizmin Türkiye’yi sömürmesi de esas olarak emperyalistlerin Türkiye’ye kendi kalitesiz mallarını değerinin üstünde satması yoluyla gerçekleşmez.⁵⁰

Pazara bakmak, sömürüyü pazar ilişkilerinden temellendirmek başlıca ustaları Adam Smith, Max Weber gibi isimler olan burjuva iktisatçıların ve sosyologlarının işidir. Burjuva üniversitelerine giden herkesin rahle-i tedrisinden geçirildiği bu iki “bilim adamı”na göre belirleyici olan pazardır. Pazar alıcılarla satıcıların bir araya geldiği yerdir. Adaletsizliklerin nedeni pazarın tekelleşmiş kiimi güçler tarafından bloke edilmesidir. Pazara gücünü yansıtan toplumsal grup pazardaki alışverişten karlı çıkar ve karşısındakini sömürür. Burjuvazinin beslediği ulemaların anlamak istemedikleri şey pazardaki güç dengesizliğinin temelinde üretim ilişkilerinin yattığı gerçektir.

Emperyalizmin bir pazar ilişkisi olarak kavranışının gündelik politik mücadelede ne gibi yansımaları olacağına şöyle bir bakalım. Konuyla ilgili vereceğimiz örneği de yine SİP’ten, sürekli “anti-emperyalist mücadele anti-kapitalist bir hatta yürütülmelidir” vurgusunu yapan bu partiden seçelim. Geçtiğimiz yıl içerisinde SİP’li öğrenciler toplumun Mc Donalds’laştırılmasına karşı bir kampanya başlattılar. Kampanyanın temel eksenini “anti-emperyalizmdi”, bu eksen doğrultusunda belirlenen hedef ise kapitalizmin en çirkin yüzü olan emperyalizmin ülkemizdeki simgesi olan Mc Donalds üzerinden emperyalizme karşı bir mücadele hattı oluşturmaktı, ama

⁴⁹ Heride belirtileceği gibi her yerdeki koşulların proleter devrim için olgunlaşmış olması her yerde devrimin aynı biçimde gerçekleşeceği anlamına gelmez.

⁵⁰ Emperyalist sömürünün esas olarak böyle gerçekleşmemesi, emperyalistlerin serbest piyasa koşullarını alt üst edip, pazar tekelini ellerinde tutarak çok önemli bir talanda buldukları gerçeğinin önemini gözelemez.

kampanyanın yürütülüşü tam da emperyalist mücadelenin bir pazar ilişkisi olarak kavranışının pratikteki örneğini oluşturuyordu. Kampanyada işlenen ana tema Amerikan kültürünün en önemli simgelerinden biri olan hamburgerin bir meta olarak kusurlarıydı. Hamburger sağlıklı bir besindi, var olan yemek kültürünü yok ediyordu, çevreye zarar veriyordu... Gerçi broşürde ayrıca, hatta ilk sırada, Mc Donalds'ın acımasız bir ücretli emek sömürücüsü olduğu, esnek üretimi en acımasızca kullanan firmaların başında geldiği vurgulanıyordu, ama bu satırların içine oturtulduğu bağlam ücretli emek sömürüsünü de, çevrenin kirletilmesiyle, yemek kültürünün bozulmasıyla aynı düzeye indiriyordu, çünkü bu broşür McDonalds'da ve benzeri işyerlerinde esnek üretim altında sömürülen işçileri örgütleyip Mc Donalds'a karşı savuşturmaya yönelik değildi, broşür "halkımızı", özellikle gençliği, emperyalizmin ürünlerini kullanmamaya çağırıyordu. Böylelikle sömürsü pazara sağlıklı, kalitesiz ve pahalı mal sürümü üzerinden kavranan emperyalizme karşı pazar üzerinden bir mücadele hattı çiziliyordu. En azından Mc Donalds ve benzeri emperyalistlere karşı ilk kurşun onların ürünlerini tüketmeyerek atılacaktı.

"Sosyalist devrimciler"ın EKİM kanadıysa emperyalizmi "demokratik devrimciler"den farklı kavramıyordu. Bu yaklaşıma göre emperyalizm ve ulus devletin varlığı birbirine dışsal iki olguydu. Bir yanda emperyalizm, başka deyişle em-peryalistler vardı, diğer yanda ise içinde yaşanılan ülke. Emperyalistler ülke içine girer ve ülkedeki feodal bağları çözer, tasfiye eder ya da tasfiye edemezlerdi ama sonuç ne olursa olsun emperyalizm ülkenin dışında bulunan, dışarıdan etkisiyle ülke içinde yeni iç gelişmelere, toplumsal oluşumlara yol açan, ülkeyi işgal etmiş bir şeydi. Bu yaklaşımın temel eksikliği ise emperyalizmi dünyanın tümünü kapsayan, kapitalist üretim ilişkilerinin en yüksek aşaması olan bir sistem olarak değil de kimi devletlerin, emperyalistlerin, iradi olarak izledikleri ve diğer devletleri de etkisi altına alan bir yayılmacılık politikası olarak değerlendirmesidir. ABD emperyalizmi, Alman, İngiliz, Japon, Sovyet emperyalizmleri hepsi ayrı ve birbirinden kopuk hatta birbirleriyle kavga eden emperyalizmlerdir. Bu emperyalizmler ille de ayrı ve düşman olacak değillerdir. Kimi zaman emperyalist sömürüye karşı başkaldırı yükseldiği zaman emperyalistler başkaldıran odağı ezmek için geçici olarak birleşirler. Ama özünde dünya ikiye ayrılmıştır bir yanda emperyalizm (emperyalistler değil!) diğer yanda işçi sınıfı ve ezilen halklar. Aşağıdaki alıntı bu kafa karışıklığının tipik bir örneği

Artık bugün emperyalizm, tek tek emperyalist ülkeler, şu ya da bu emperyalist devlet, egemen olduğu herhangi bir ülke ya da herhangi bir topluma yönelik bir egemenlik olgusuyla bunun ürünü ilişkiler ve uygulamalarla sınırlı kalmıyor. Hakimiyet ve müdahale yeni biçimler kazanmış durumda. Emperyalist

sistem kendi içinde belli biçimlerde merkezileşerek ve bu merkezileşmeye uygun yeni siyasal askeri, diplomatik vb. kurumlar yaratarak, kendini dünyanın birleşik efendisi, jandarması, polisi, yargıcı vb. haline de getirdi

...emperyalist dünya şu veya bu ülkenin içindeki özel bir soruna dahi dolaysız olarak müdahale etme hakkını kendinde görebiliyor.⁵¹

Önce yanlısın nerede yattığını belirtelim: emperyalizm metnin yazarının kullanımın aksine siyasal ya da iktisadi faaliyette bulunma gücüne sahip bir **aktör değildir**. Oysa yukarıda emperyalist sistemin kendini dünyanın jandarması haline getirmesinden söz ediliyor. Eğer emperyalist bir dünyada yaşıyorsak, kimse çıkıp da emperyalizm bu dünyanın jandarmalığını yapıyor diyemez. Bir sistem bir ilişkiler ve bağlantılar ağıdır, böyle bir ağ o sisteme adını veren her türlü temel ilişkiyi kapsar ama bu ağın bir görevi, bir mesleği olamaz. Başka bir deyişle: ağ jandarmalık, polislik yapamaz çünkü ağ jandarmalığın, polisliğin yapıldığı zeminin kendisidir. Örnekleyelim: Bugün emperyalizm dünyanın her tarafının sömürü hortumlarıyla kuşatıldığı bir sitemdir. Emperyalizm hortumların çalışma biçimidir, hortumun kendisi değildir. Aynı şekilde dünyanın jandarmalığını yapan ABD ve onun yardımcıları olan Almanya, İngiltere vs. emperyalizm değildirler; ABD ve diğerleri emperyalist dünyanın her yanını kapsayan emperyalist sistemin kendisine biçtiği görevi yerine getirmektedirler.

Emperyalizmle emperyalistin karıştırılması basit bir dil yanlışı değildir. Böyle bir karışıklığın vahim siyasal sonuçları vardır. Emperyalistleri emperyalizm diye adlandıranlar emperyalizme karşı mücadele vermekle emperyalistlere karşı mücadele vermeyi karıştıracaklardır, karıştırıyorlar da. Oysa bu ikisi arasında tıpkı kapitalizme karşı mücadele vermekle kapitalistlere karşı mücadele vermek arasındaki gibi bir fark vardır. Kapitalizme karşı mücadele vermek sermayenin ücretli emeği sömürmesine karşı mücadele etmektir. Bunu gerçekleştirmek için üretim araçlarının özel mülkiyetini ortadan kaldırmak gereklidir. Kapitalistlere karşı mücadele vermek ise onların fiziksel varlığına karşı savaşımdır. Bütün kapitalistler yok edildiğinde kapitalistlere karşı verilmiş savaş kazanılır ama kapitalizme karşı verilmesi gereken kazanılmış olmaz, çünkü ücretli emekle sermaye arasındaki ilişki kapitalistler olmadan da sürebilir. Kapitalizme karşı savaşmak için elbette kapitalistlerle çarpışmak ve onları yok etmek zorunludur ama kendi başına yeterli değildir, aslolan ücretli emekle sermaye arasındaki ilişkiyi ortadan kaldırmaktır. Aynı şekilde emperyalizme karşı verilen mücadele emperyalistlere karşı verilen mücadeleyle karıştırılırsa, daha doğrusu

⁵¹ H. Fırat, *Bağımsızlık ve Devrim, Eksen Yayıncılık, 1998, s19*

indirgenirse, emperyalistlerle savaşmak, onları “yurttan kovmak”, onları askeri, siyasi, diplomatik ve finansal açıdan püskürtmek emperyalizme karşı verilen mücadele için yeterli sayılacaktır. Oysa, örneğin Türkiye’yi NATO’dan, Birleşmiş Milletlerden, Gümrük Birliğinden, IMF’den çıkarmak, her türlü askeri, mali ve kültürel antlaşmayı iptal etmek emperyalizme karşı zafer kazanmak anlamına gelmeyecektir. Emperyalizm üretim ilişkilerine dayanan bir sistemdir çünkü, kurumlar, antlaşmalar ya da borç senetleri değil. Türkiye tüm bunları gerçekleştirse bile eğer kapalı bir ekonomi olarak yaşamayacaksa, örneğin petrol kullanmaya devam edecekse, diğer ülkelerle ticaretine devam edecektir. Diğer ülkelerle ticaret yapmaksa dünya kapitalist sistemine⁵² bağlanmanın temel yoludur. Emperyalist-kapitalist sisteme onun “altyapısı”ndan bağlanan Türkiye aslında emperyalizmden kurtulamamış olacaktır.⁵³ Emperyalizmden kurtulmak için tek başına emperyalist boyunduruktan kopmuş olmak yetmez, emperyalizmin küresel kapitalist sömürüsü de paramparça edilmelidir.

Emperyalizmin dışsal olarak etkilediği, ya da kendi pazarına bağlayarak sömürdüğü ulus yaklaşımını benimseyenlerin hiçbiri emperyalist sistemin organik ağına göremez, onların gördükleri en iyi durumda çıkarları belli bir süre için uyuşan büyük devletlerin ittifakları ve çekişmeleri olabilir. Türkiye’nin de içinde bulunduğu kimi ülkeleri tanımlamakta kullanılan “emperyalist zincirin en zayıf halkası” ifadesi ise onlara en fazla olası bir devrimin en kolay örgütlenebileceği ülke çağrışımını yapar. “Zayıf halka” benzetmesini bugün en çok kullanan SİP’e kulak verelim:

Bir dünya sistemi haline gelen ve emperyalizme dönüşen kapitalizmin çelişkileri kapitalist-emperyalist zincirin zayıf halkalarında birikir. Devrim, zayıf halkalarda güncellik kazanır”⁵⁴. Zincir benzetmesini kullananlar hem analizlerini hem de devrim stratejilerini ulusal sınırlar içerisinde yaptıkları için, üstü örtük de olsa, emperyalist zincirin halkalarının tek tek kopacağını varsayarlar. Emperyalist zincir en zayıf halkası koptuğunda parçalanmaz aksine tekrar birleşir ve varlığını sürdürür.

⁵² Somriri ağına değil sisteme, iç somriri üretim ilişkilerinin kapitalist sistemle rekabet etmeye uygun olarak yeniden örgütlenmesi yoluyla gerçekleşecektir. SSCB’nin, özellikle ikinci dünya savaşı sonrası tarihi bunun iyi bir örneğidir.

⁵³ Yine hatırlatmak gerekli, söylediklerimiz elbette emperyalist çemberi yarmanın emperyalizmle savaş için gerekli olmadığını iddia etmiyor, sadece bunun yeterli olmadığını işaret ediyor. Bu nokta da “sosyalist devrimcilerin” “demokratik devrimciler”e yönelttikleri eleştirilerin anımsanması yeterli olacaktır. “demokratik devrimciler” sosyal bağımsızlığın kazanılmasının emperyalizmin püskürtülmesi için yeterli olduğunu savlarken sosyalist devrimci odaklar bunun elbette önemli olduğunu ama iktisadi bağımsızlık olmadan sosyal bağımsızlığın tek başına yeterli olmadığını altını çiziyorlardı. Bu broşürde “sosyalist devrimciler” aynı mantık üzerinden eleştirilmektedirler.

⁵⁴ a.g.y. s.15. Burada dünya sisteminden kastedilen şeyin birleşik bir pazar ekonomisi olduğunu yukarıda gördük.

Kapitalizmden kopuş tek bir uluslararası devrim dalgasıyla ve neredeyse eşanlı olarak değil, tek tek ülkelerdeki sosyalist devrimler aracılığıyla gerçekleşecektir.

Kuşkusuz, tek tek ülkelerdeki devrimci süreçlerin gelişimi ve devrimin gerçekleştiği ülkelerdeki sosyalist kuruluş süreçleri, öncelikle bölgesel düzeyde olmak üzere uluslararası süreçlerden fazlasıyla etkilenecek ve bunları etkileyecektir. Dolayısıyla sosyalist devrimin güncel olduğu ülkelerdeki komünist hareketlerin bölgesel koordinasyon kurmaları, enternasyonalizmin gereği olmanın ötesinde bir zorunluluktur. Ancak bu her ülkedeki komünist hareketin en önemli aynı zamanda enternasyonal görevinin kendi ülkesinde sosyalist devrimi gerçekleştirme mücadelesi vermek olduğu gerçeğini değiştirmez.

*Enternasyonalist dayanışmanın yakın bir vadede uluslararası komünist hareketin tümünü kapsamına alacak bir örgütlenmede somutlanabileceğini ya da buna ihtiyaç duyulacağını düşünmek gerçekçi değildir. Ancak coğrafi olarak yakın ve sınıf dinamikleri benzerlik taşıyan, kimi ülkelerin sosyalist hareketleri arasında koordineli bir mücadeleyi sağlamak zorunludur.*⁵⁵

SİP bir yandan devrimlerin tek tek gerçekleşeceğini söylüyor ama kendini gelebilecek olası saldırılara karşı korumak için sosyalist kuruluş süreçlerinin çevresindeki bölgeyle etkileşim içerisinde olacağını belirtiyor. Ama SİP'in asıl kast ettiğinin zincirlerin **tek tek kopması** olduğu açık. Ters olsaydı SİP bugün için enternasyonalist bir örgütlenmenin ihtiyaç bile olmadığını söyleyecek kadar ileri gitmez, bunu da merkezi bir örgütlülüğün çok kısmi ve "koordineli" bölgesel çalışmaya indirgemezdi. **SİP'in sosyalizm anlayışı da "İkinci Enternasyonal gerçekçiliği"nin bir başka türevidir.**

Oysa emperyalist sistemin zinciri en zayıf halkasından kırıldı mı, hepsi olmasa da, diğer halkalar da peşi sıra kırılmaya başlarlar. Zincirin kırıldığı ülke, diğer bir sürü ülkede bir proleter devrimi güncel hale getirir. Dünya Komünist Hareketinin örgütlü gücü kendi iradesine ve nesnellige bağlı bir sürü koşulun etkisiyle bir ya da daha çok coğrafyada proleter devrimi gerçekleştirir. Elbette tüm ülkeler eş zamanlı bir biçimde bir proleter devrim dalgasıyla sarsılmaz ama proleter devrimini gerçekleştirebilen ülke sayısı ve dünya komünist hareketinin örgütlü gücü ne derece fazlaysa kendinin tekrar toparlayabilen emperyalist sistem için krizleri bir o kadar olası hale getirir. Dünya finans-kapitali proleter devrimlerin kızgın soluşunu giderek daha fazla üstünde hissetmeye başlar.

Ulusal kalkınmacı bir sosyalizm anlayışı en önemli hasarı dünya devriminin büyümesine verecektir. Devrim koşullarını analiz ederken ve devrim strateji-

⁵⁵ *Sosyalizm Programı, Gelenek Yayınları, 1998 s.59*

sini belirlerken ulusal sınırlara hapsolanlar, olası bir devrim momentinde dünya proletaryasının çıkarlarını kendi ulusal proletaryasının çıkarlarına feda edecekler, gerek devrimci durum öncesinde gerekse de devrimci durum sırasında enternasyonalist görevlerini savsaklayacaklardır.

Lenin dönemindeki Komünist Enternasyonal ile dünya komünist partisinin daha sonraki dönemleri arasındaki kopuşu incelemek hem bu anlattıklarımızı somutlayacak hem de dünya devriminden söz eden herkesi “*demek sen dünya-da eş zamanlı bir devrim bekliyorsun*” gibi gerçeğe uymayan bir belirleme yoluyla troçkizmle suçlayanları daha iyi yanıtlayabileceğiz.

Önce eş zamanlı bir devrim beklemenin⁵⁶ ne demek olduğunu inceleyelim. Herhalde bugün hiçkimse, troçkistler bile aynı anda bütün ülkelerde birden bir devrimin meydana geleceğini beklemiyor. Troçkistlerin savunmalarını kendilerine bırakıp biz Lenin zamanındaki Üçüncü Enternasyonal’in perspektifinin ne olduğunu kendimize soralım. Bildiğimiz kadarıyla temel perspektif “*dünya proletaryasının komünist devrimini*” örgütlemektir. Dahası ilk dört kongresinde Komünist Enternasyonal böylesi bir devrimin hiçbir zaman bir çırpıda gerçekleşmeyeceğini biliyor “*proletarya diktatörlüğüne giden dolambaçlı yollardan*” söz ediyordu. Önemli olan böyle bir mücadeleyi başarılı kılacak biricik aygıtın, dünya komünist partisi gibi çalışacak bir örgütün, yani Komünist Enternasyonal’in varlığıydı.

Komünist Enternasyonal, leninist bir dünya partisi gibi çalışıyordu. Kendine ait bir tüzüğü vardı, her komünist partisi Komünist Enternasyonal’e üye olamıyordu. Üye olmak için Komünist Enternasyonal’e kabul için gerekli olan yirmi bir şartın yerine getirilmesi gerekiyordu. Ayrıca Komünist Enternasyonal’in kendi programı da vardı. Bu program dünya devriminin programıydı ve bütün üyeler için bağlayıcıydı, fakat Komünist Enternasyonal “*eşzamanlı ve doğrusal*” bir devrim öngörmediği için bunu Komünist Enternasyonal’e üye seksiyonlar için yeterli görmemişti. Her üye ülke de kendi iç dinamiklerini göz önüne alarak kendi yereli için bir program daha hazırlayacaktı. Bu programın işlevi, yerel devrimleri “*dünya proleter devrimine*” bağlamak olacaktı. Ancak yine bu programın da Komünist Enternasyonal tarafından onaylanması zorunluymuştu.

56

“*Global devrim beklentisinin teoriden tasfiyesi kolay olmadı. Çağdaş Trotskizmin inadı bir yana, 1917 bile eşitsizliğini geçici, düz gelişimi kural sayma eğilimini göremedi. Tek ülkede inşa için başarı yollarının açıldığı ve Avrupa devriminin gündem dışı kaldığı 20’li yıllar yeni ve zengin malzemeleri yasamın kanıtları olarak sınımayı sürdürdü. Global devrim düşüncesi, ancak tek ülkede sağlanıncaya kadar tasfiye edilebilirdi.*” (Aydınlı Giriş, Eşitsiz Gelişim ve Siyaset. 1986-1991 Yazıları içinde, Gelenek kitap dizisi, 1998, s14)

“*Trotskizm ve “dünya sistemi perspektifi”nin sal versiyonu, her koşulda sosyalist devrimi savunabilmenin teorik araçlarına sahip görünüyolar. Dünya sisteminin belirleyiciliği, global devrim ya da toptan çöküş tezleri burjuvaziyeye prim vermeyen radikal tavırlar olarak sabıyeye çıkarılıyolar. Ama bu pseudo-göşizm eşitsiz gelişim yasasını reddini ve 150 yıl öncesine bir teorik dönüşü gizleyemiyolar”.* (agy s15)

Emperyalist dünya sisteminde içine girilen çağın proleter devrimler çağı olarak tanımlanmasına karşın yine de her seksiyonun kendi yereline yönelik bir geçiş programı yazmasının gerekli görülmesinin temel nedeni her ülkeyi proleter devrime ulaştırılacak yolun kendi özgünlüğünün bulunduğu kanısındır. Bu özgünlük salt üretim ilişkilerinin dolaysız bir sonucu değil, aynı zamanda ülkenin tarihsel, siyasi, kültürel ve coğrafi koşulların ağında belirlenen toplumsal oluşumdur. Komünist Enternasyonal bu programların vakit geçirilmeden hazırlanmasına karar almıştır. Eğer yapılması gereken şey altıncı kongrede olduğu gibi, ülkeleri iktisadi gelişmişliklerine göre sıralamak ve bileşenlerin tümüne “*sen şu gruptasın şu sınıflarla şu devrimi yapacaksın*”⁵⁷ diye komutlar vermek olsaydı bu daha Komünist Enternasyonal’in birinci kongresinde gerçekleştirilebilirdi. Ama yerel programdan söz edilirken farklı bir amaç güdülüyordu. Peki neydi bu?

Komünist Enternasyonal aşamalı devrim programlarını oportünistçe bularak reddetmişti. Bu programların oportünist olarak nitelendirilmesinin başlıca nedeni, bir devrim momentinde oportünistlerin aşamalı devrim programını baha ne edip, “*daha biz devrimin birinci aşamasındayız*” gerekçesinin arkasına gizlenerek burjuva devlet aygıtının parçalanması görevinden yan çizmeleriydi. Almanya’daki devrimin gerçekleşmemesinin en önemli nedenlerinden biri buydu. Rusya’da ise oportünizm altedilerek devrim zafere ulaştırılmıştı. Devrim aşamalarının ayrımı, başka bir deyişle asgari-azami program ayrımı kaldırılmış asgari program yerine **geçiş istemleri** formüle edilmişti. **Geçiş istemleri, proletaryanın gündelik sınıf mücadelesini bir devrim momentinde proletarya diktatörlüğü mücadelesine bağlayan taleplerdi.**

Komünist Enternasyonal, reformcu ve ortacıların asgari programı yerine, toplamı burjuva iktidarını dağıtacak, proletaryayı örgütleyecek, proletarya diktatörlüğü için savaşım aşamalarını temsil edecek ve yığınları henüz bilinçli olarak proletarya diktatörlüğünden yana olmasa da her biri geniş yığınların ihtiyaçlarını ifade edecek bir istemler sistemi için, proletaryanın somut ihtiyaçlarını için savaşımını koyar.

*Ulusal seksiyonla, ulusal programlarında geçiş istemleri uğruna verilecek savaşımın zorunluluğunu açıklık ve kararlılıkla gerekçelendirmelidirler. Bunu yaparken, bu istemlerin somut zaman ve mekan koşullarına denk düşen somut özelliklerini ortaya koymalıdır.*⁵⁸

Geçiş istemlerinin karşılanmasının kurulu düzen içerisinde teorik olarak mümkün olması önemli değildir. Önemli olan geçiş istemlerinin ülkenin

⁵⁷ H. Fırat’ın Komintern’in altıncı kongredeki tutumunu Lenin’in daha önceden zorunluluğunu vurguladığı ilkelerin somut analizinin derli toplu ifade edilmiş hali olarak değerlendirmesi dikkat çekicidir.

⁵⁸ Komintern’in Üçüncü Dünya kongresi’ndeki Taktik Üzerine Tezlerden aktaran Haluk Yurtsever, age s47

somut koşulları içerisinde işçi sınıfının ve kitlenin en çok istediği düzenin de vermekte en çok zorlandığı talepleri dile getirmesidir. Ancak bu talepler üzerinden verilecek örgütlü bir mücadele işçi sınıfını proletarya diktatörlüğüne ulaştırabilir. Komünist Enternasyonal ayrıca talepleri mutlaklaştırıp ayrı bir devrim aşaması haline getiren sağ sapmalarla olduğu kadar kimi sol sapmaların geçiş istemlerine, onları oportünistçe bularak burun kıvırmalarına karşı da mücadele etmiştir.

3. *Ulusal seksiyonların programları, bu taleplerin yer ve zamanın somut koşullarına bağımlı olduğuna ilişkin gerekli kaydı koyduktan sonra, geçiş talepleri için mücadelenin gerekliliğini açıkça ve kesin olarak belirtmelidirler.*

4. *Bütün geçişsel ve kısmi taleplerin teorik temelleri genel programla açıkça ortaya konulmalıdır. Dördüncü kongre, temel devrimci görevlerin üzerini örtme ya da bunların yerine kısmi talepleri geçirme çabalarına olduğu kadar, geçiş taleplerinin programa alınmasının oportünizm olarak tanımlanmasını da kesinlikle mahkum eder...⁵⁹*

Herhalde tüm bunlardan dünya proleter devriminden söz edildiği zaman eş zamanlı bir “global devrimden” değil ama dünyadaki Bolşevik devrimci etkinliklerin tümünü örgütleme kapasitesine sahip bir partinin önderliği altında gerçekleşen bir devrim stratejisinden, bu stratejinin proletarya diktatörlüğü hedefinden, bu hedefe varmak için dünya komünist partisinin her seksiyonun kendi yerindeki sınıf mücadelesini proleter iktidarına bağlayabileceği yerel programlardan söz edildiği anlaşılmaktadır. Bu yüzden de “sosyalist devrimciler”le “demokratik devrimciler” arasında ulusal sınırlılıkların kısıtlılıklarında, emperyalizm ve proleter devrimler çağı gerçeğinin uzağında süren iktisadi tahliller tartışması nafildir. Hangi taraf kendi tahlillerinin doğruluğunu devrimci kamuoyuna kabul ettirirse ettirsin, emperyalizm ve proleter devrimler çağının esas nitelikleri ve bu niteliklerin devrimcilere yükledikleri sorumluluklar kavranmadığı sürece Türkiye Solu ulusal sosyalizmin darboğazında kalmaktan kurtulamayacaktır.

Bu darboğazın iki sonucu olacaktır. Öncelikle belli iktisadi gelişmişliklere belli devrimler biçen böylesi bir tartışma, asgari programın niye geçiş istemleriyle değiştirildiğini ve **geçiş istemleriyle örgüt arasındaki karşılıklı, mekanik olmayan etkileşimi** kavrayamayacaktır. Bu anlayış korunduğunda örgüt belli bir devrim aşamasının, mesela anti-feodal demokratik devrim, kendi önüne koyduğu kimi ittifak politikalarını ve öne sürülecek taleplerin pasif bir uygulayıcısı olacaktır. Demokratik devrim-sosyalist devrim tartışmasının iktisadi tahlil bataklığından kurtulamayanlar devrim sorununa şöyle

⁵⁹ *Komintern kararlarının aktaran Komünistler Ne İçin, Nasıl Mücadele Etmeli?, Maya Kitapları, 1996, s.163*

yaklaşacaklardır: Eğer Türkiye yarı-feodal bir ülkeyse işçi eylemlerinde şu ve şu sloganları attıracağız, küçük burjuvazinin kimi milliyetçi eğilimlerine sabırla katlanacağız, küçük burjuvaziye hep yanımızda tutmaya çalışacağız, milli patronlar ulusal çıkarlarla bağdaşan şeyler söylerse onlara arka çıkacağız, yok eğer Türkiye önemsiz bir miktarda feodal kalıntılar barındıran kapitalist bir ülkeyse o zaman küçük burjuvaziden hemen kopup milli burjuvaziye tamamen karşıımıza almamız lazım! vs. Örgütün hedefi, yerel devrimi dünya proleter devrimine bağliayacak taktikleri bulup, hayata geçirmek değil devrim modelinin mantıksal sonucu olan talepleri ve ittifak politikalarını edilgen bir biçimde uygulamak olacaktır. Örgütlerin devrim modelleri karşısındaki durumu İkinci Enternasyonal'in "tarihin yasa"ları karşısındaki haline dönecektir.

İkincisi, böyle noktalan bir tartışma komünistlerin enternasyonalist görüşlerini iyice savsaklamalarına, emperyalizme karşı dünya çapında örgütlenmektense emperyalizmi dışsal bir pazar ilişkisi olarak kavrayıp kendi dar ulusal kabuklarına çekilme yönelimine girmelerine yol açacaktır. Ulusal sosyalizm illetine kendini kaptıranlar Komünist Enternasyonal'in neden ve nasıl kapatıldığını kendilerine hiç sormadıklarından, bugün benzeri hatta daha gelişkin bir örgütlenmenin en acil ihtiyaçlardan biri olduğunun farkına bile varamamaktadırlar. Oysa "en enternasyonalistler"ın yılda bir kez dayanışma toplantıları düzenledikleri günümüzde, kendisini komünist sayan, fakat aslında Komünist Enternasyonal'in tasfiye edilmesine ve böylelikle barış içerisinde bir arada yaşama politikasının komünizme şırınga edilmesine alkış tutan bir revizyonistin komünistlerle alay edercesine yazdığı şu satırlar, gözlerini kapadığında bile devrimi düşünen herkese ibret olmalıdır:

Lenin, İkinci Enternasyonal, işçi hareketinin bütün varoluş nedenlerini ortadan kaldırdığı için Üçüncü Enternasyonal'in kurulmasında ısrar etti. Bu Enternasyonal de dünyanın bir çok ülkelerinde komünist partilerin kurulup gelişmesine uygun şartları yarattıktan sonra, çeşitli partilerin önüne çıkan sorunlar, ancak marksizm-leninizm anlayışı, partilerin kendileri tarafından çözümlenebileceği için, kendi varlığını sona erdirdi.⁶⁰

ii) Burjuva Devrimi Tamamlandı mı? Tamamlanmadı mı?

Türkiye Devrimci Hareketinin demokratik devrimci kanadının devrim stratejisi meselesini ele alırken üstünde önemle durduğu bir diğer nokta da Türkiye'deki siyasal baskı rejimidir. Burjuva demokratik anlamda bir örgütlenme özgürlüğünün olmaması "demokratik devrimciler" açısından burjuva devrimlerin tamamlanmamış olmadığının göstergelerinden biridir. Bu görüşe göre

⁶⁰ Jacques Duclos, Birinci Enternasyonal, Sorun Yayınları, 1998, s.9

burjuva demokratik devrim tamamlanmamışsa sırada kuşkusuz demokratik devrim vardır; sosyalist devrimden söz etmenin yeri ve zamanı değildir. Yine demokrasiden çıkarı olan aynı müttefik grubuyla baskı rejiminin kaynağı olan tekelsel burjuvazi ve feodal kalınlara karşı savaş açılmalıdır.

Bu tezleri de şöyle özetleyebiliriz:

I- Türkiye'deki devrim proletaryanın vereceği demokrasi mücadelesi üzerinden gerçekleşecektir.

II- Türkiye'de proletaryanın dışında da demokrasi güçleri mevcuttur.

III- Bu demokrasi güçleri küçük burjuvazi ve köylülüktür

IV- Sonuç: proletarya gerçekleşecek bir devrim için küçük burjuvazi ve köylülükle ittifak yapmalıdır.

Diğer kanadın bu aşamacı tezlere vermiş olduğu yanıtlar yine büyük bir oranda doğrudur. Bu yanıtları şöyle özetlemek mümkündür: Eşitsiz ve bileşik gelişmelerin yasaları yüzünden her coğrafyada, hele hele bağımlı ülkelerde burjuva demokratik devrimlerin tamamlanmasını beklemek gerçekçi değildir. Dahası merkez ülkelerde bile emperyalizm teorik olarak burjuva devriminin çözmesi gereken sorunların büyük bir bölümünü çözememiştir. Kadın sorunu, sendikalaşma sorunu, ırkçılık, dinci gericilik ideal bir burjuva demokratik düzenin çözmüş olması gereken sorunlar olmasına karşın büyük bir oranda çözülmemiş sorunlardır. Emperyalizm çağında ilerencilik özelliğini yitirmiş burjuvazi, bu eşitsizlikleri değişik kılıklar altında büyük bir oranda yeniden üretmektedir.

Doğrusal gelişme beklentileri gibi, kapitalizmin geçmiş toplumlardan devraldığı ve bizzat kendi ürettiği sorunların her birinin kendi içinde çözüme kavuşturulması beklentisi de anlamsızlaşmıştır. Gelişkin çelişkilerin çözümü, diğerlerinin çözümünü de içinde barındırır. Sözgelimi burjuva demokrasinin "tam" olamayışı, bizzat kapitalizmin yasallıklarından kaynaklanır. Burjuvazinin gericileştiği koşullardan emek sermaye çelişkesinin çözülmeden "tam" burjuva demokrasisine ulaşmak mümkün değildir...⁶¹

İkinci bir nokta da bir burjuva devriminin tamamlanıp tamamlanmadığını belirleyen, siyasal iktidarın kimde olduğu sorusudur. Egemen üretim tarzının kapitalizm olduğu koşullarda siyasal iktidarın başka bir sınıfta olduğunu iddia etmek marksist açıdan tutarsız bir konuma düşmek demektir. Egemen üretim tarzının kapitalizm olduğu koşullarda siyasal iktidar burjuvaziden başka bir sınıfta olamaz. Siyasal iktidarın burjuvazide olduğu bir durumda, bir devrimin temel hedefinin siyasal iktidarı devirmek olduğu ön kabulünden yola çıkıl-

⁶¹ *Sosyalist Devrim Yazıları, s. 15.*

çıgında, burjuva iktidarına karşı burjuva demokratik bir devrim hedeflemek kaba bir çelişkidir. Nisan Tezleri'nde Lenin'in belirttiği gibi siyasal iktidarın burjuvazinin eline geçmiş olması burjuva demokratik devrimin esas olarak tamamlandığını gösterir. Burjuvazinin iktidarının çözemedikleri, sosyalist iktidara geçerken çözülecektir.

Türkiye de siyasal özgürlük yok tersine faşist bir siyasal rejim var. Ezilen ulus sorunu, Kürt sorunu var. Türkiye'nin toplum yaşamından feodalizmin iktisadi, sosyal, kültürel, ideolojik kalıntıları değişen ölçülerde bugün de yaşamayı sürdürüyor. Bunların tümü de bir gerçek. Ama toplum gerçeğimiz bundan mı ibaret? Dahası, tüm bu gerçeklerin de üzerinde yaşama imkanı bulduğumuz asıl zemin, belirleyici olan temel gerçek hangisi?... Daha basitleştirerek soralım. Bugün siyasal gericiliğin temel dayanağı hangi sınıftır? Siyasal özgürlüğü kazanmanın önünde hangi sınıfın siyasal ve toplumsal egemenliği bir toplumsal engel olarak duruyor? Emperyalist egemenliğin iç toplumsal dayanağı nedir?..... Demokrasi kapsamına giren sorunların varlığına işaret etmek bizi bir santim ileri götüremez. Asıl sorun, bu sorunların hangi tarihsel gelişme aşamasındaki bir toplumda, hangi egemen ekonomik ve sosyal düzen tabanı üzerinde, hangi sınıfın toplumsal-siyasal egemenliği altında kendini gösterdiği, ya da hala varlığını sürdürdüğüdür.⁶²

Devrimci hareketin sosyalist devrimci kanadı önemli doğruların altını çizmesine karşın sorunu ortaya koyuşunda yine yetersiz kalmaktadır. Burjuvazinin bugün siyasal iktidarı elinde tuttuğunu söylemek tek başına anlamlı değildir, önemli olan bu siyasal iktidarın ne ifade ettiğini, burjuvazinin siyasal egemenliğinin demokrasi maskesi altında yürütülen açık ve çıplak bir sınıf diktatörlüğü olduğunun bilince çıkarılmasıdır. Bu gerçekleşmeden komünistlerin proletarya diktatörlüğü şiarını bayraklarına takmaları olanaklı olmayacaktır.

Burjuvazinin sınıf iktidarının, incir yaprağı işlevini gören parlâmenter demokrasi onu örtse de örtmese de, apaçık bir sınıf diktatörlüğü olduğunun vurgulanması öncelikle faşizmden yılan kitlelerin parlâmenter demokrasi hakkındaki yanılsamalarını en azından sınıfın öncüsü düzeyinde yıkacaktır. Dahası böylesi bir vurgulama işçi sınıfının komünist partisinin önüne, mücadelesinin parlamento içinde olan kısmında bile burjuva demokrasinin tüm yanılsamalarını kitlelerin gözü önünde yıkma görevi koyacaktır. Burjuva demokrasinin açık niteliği ortaya konduğu zaman kendilerini faşizme karşı demokrasiyi getirmekle, ya da burjuva demokrasininin gediklerini tamamlamakla yükümlü hisseden sapmaların yol açacağı tahribat en aza indirilecektir. Böylelikle demokratik istemlerin de tıpkı diğer geçiş istemleri gibi ancak proletaryanın

⁶² Bağımsızlık ve Devrim. s.31.

günlük mücadelesini iktidar mücadelesine bağlamaya yaradıkları zaman öne çıkarılması gerektiği bir kez daha netleşecektir.

Burjuvazinin siyasi hakimiyetinin bir diktatörlükten başka bir şey olmadığı-nın altının çizilmesinin daha önemli bir rolü işçi sınıfının komünist dünyayı kurması için hangi adımları atması gerekeceğinin belirginleşmesi böylelikle reformistlerle devrimciler arasındaki ayrımın hiçbir "taktik" manevrayla gizlenememesi olacaktır. Reformistlerin tüm gevelemelerinin aksine komünistler hiçbir zaman proletaryanın burjuvazinin iktidarını ancak verili devlet aygıtını parçalayarak ve yerine kendi baskı aygıtı olan proletarya diktatörlüğünü kurarak devirebileceğini gizlemeye tenezzül etmezler.

*Siyasal iktidarın proletarya tarafından fethi, burjuvazinin siyasi iktidarının yok edilmesi anlamına gelir. Burjuvalardan ve toprak ağalarından devşirilmiş bayların kumanda ettiği kapitalist ordusuyla, polisi ve jandarmasıyla, zindancıları ve yargılarıyla, rahipleri, memurları vs. ile hükümet aygıtı en güçlü yönetim aracıdır. İktidarın fethi bakanlıklardaki şahısların değiştirilmesine indirgenemez. Proletaryaya yabancı devlet aygıtının yok edilmesi; gerçek gücün ele geçirilmesi; burjuvazinin karşı devrimci subayların, beyaz muhafızların silahsızlandırılması; proletaryanın, devrimci askerlerin, kızıl işçi muhafızının ise silahlandırılması; bütün burjuva yargıların yerlerinden edilip, proleter mahkemelerin kurulması, gerici kırtasiyeciliğin yıkılması, yeni proleter yönetim organlarının yaratılması anlamına gelmelidir. Proletaryanın zaferi düşmanın iktidarının dağıtılması ve proleter iktidarının kurulması ile güvence altına alınır; bu burjuva devlet aygıtının yıkılıp, yerine proleter devlet aygıtının yaratılmasını ifade eder. Ancak tam zafere ulaştıktan sonra, burjuvazinin direnişini kesin olarak kırdıktan sonra, proletarya eski hasımlarını tedricen denetimi altına alıp, komünist inşa faaliyetinde kendisine yararlı biçimde hizmet etmeye zorlayabilir.*⁶³

Marksizmin bu en temel gerçeklerinden birini sürekli tekrarlamamanın ne faydası var? Komünist Enternasyonalin özellikle birinci kongresinde yukarıdaki satırların ısrarla vurgulanmasında hangi fayda görülmüşse-o! Bugün devrimcilerle reformistler arasındaki ayrışma kimi örgütler tarafından sosyalist devrimcilikle demokratik devrimcilik arasındaki ayrıma bakılarak yapıyor. Bu ayrım hiçbir şekilde yeterli değildir. Devrimciliğin turnusol kağıdı ülkeyi yönetecek iktidarın sosyalist önlemler alıp almamayı hedeflemesi değil işçi sınıfının burjuva devlet aygıtını parçalaması hakkında ne düşünüldüğüdür. İleride de belirtileceği gibi, sosyalist ya da burjuva demokratik kapsamdaki önlemleri tercih etmenin reformizm için ayrıç olabilmesi için ortada bu önlemleri almaya muktedir bir proleter iktidarın bulunması gereklidir. Böylesi

⁶³ Lenin Döneminde Komünist Enternasyonal, Maya Kitapları 1997, s82

bir iktidar olmadan, sosyalist talepler-burjuva demokratik talepler ayrımı reformistlerle devrimciler arasındaki ayrım çizgilerinin bugün için çizemez. Bugün bu ayrım proletarya diktatörlüğü üzerinden, devrimci olduklarını iddia eden örgütlerin devlet aygıtıyla proletarya arasındaki ilişkiyi nasıl gördüklerine bakarak yapılmalıdır. Proletarya diktatörlüğünün zorunluluğunu kabul etmek bugün komünist bir programa sahip olmanın, sosyalist önlemler talep etmenin gerek şartı olmalıdır.

“Madem proletarya diktatörlüğünün programatik olarak benimsenmesi sosyalizm taleplerini programda dile getirmenin gerek şartıdır, o halde sosyalizm programını kimlik kartları olarak sunanlar bu koşulu yerine getirmiştir, ve reformizm ayrımlarını ‘çıtayı biraz daha yükselterek’ sosyalizm talebi üzerinden yapabilirler” diye düşünmek hatalıdır. Çünkü sözü edilen gerek şart komünist olarak kabul edilebilecek örgütler içindir. Komünist olduğunu iddia etmekse komünist olmak için yeterli değildir. SİP bunun bir örneğidir. Sürekli sosyalizm isminin geçtiği bir programda her nedense hiçbir şekilde proletarya diktatörlüğünden söz edilmemektedir. Programda *“sosyalist demokrasi”* adı verilen bir rejimde tüm emekçilerin devlet yönetimine katılacağı söylenmektedir. Ama yönetimine katılacakları devlet, burjuva devlet aygıtından farklı mıdır? Bunun yanıtın olumsuz olduğunu partinin programının bütünlüğüne baktığımız zaman anlıyoruz. İşte bir demet:

5.a) *Ülkenin temel savunma unsuru, silahlı kuvvetlerdir.*

b) *Silahlı kuvvetler, sosyalist toplumun hizmetindedir. Silahlı kuvvetlerin topluma yabancılaşması önlenir.*

c) *Askerlik, kadın ve erkek bütün yurttaşlara zorunludur. Askerlik süresi uluslararası ilişkilerin durumuna göre belirlenir.*

d) *Silahlı kuvvetler çağın gereklerine uygun bir örgütlenme ile teknolojik gelişmelere uyum sağlar. Ülkenin savunma gücünün ayakta kalması için her tür önlem alınır.*

e) *Savaş hatı, sıkıyönetim veya olağanüstü hal uygulamalarına karar verecek tek organ Meclis'tir.*

f) *Emperyalist bir saldırı karşısında ülkenin bütün siyasal, örgütsel, ekonomik, beşeri potansiyeli harekete geçirilir ve savaş bütün devrimci yöntemlerle topyekun savaşa dönüştürülür.*

g) *Silahlı kuvvetler barış zamanlarında üretim sürecinde ve hizmet sektöründe görev üstlenir.*

h) *Silahlı kuvvetler içerisinde ast-üst ilişkilerinde demokratik normlar yerleştirilir, hiyerarşik düzenin kültürel ve ideolojik eğitim süreçlerinin yardımıyla sağlanmasına özen gösterilir.*

i) *Silahlı kuvvetlerin daimi personeli yalnız askerlik alanında değil, sosyalist toplumun gereksindiği bireyler olarak yetiştirilir.*

j) Silahlı kuvvetler mensupları, diğer yurttaşlara tanınan bütün temel haklara sahiptir.⁶⁴

Silahlı proletarya, halk milisleri, bu kavramların hiçbirisine rastlayamıyoruz, ama bir düzenli ordudan söz ediliyor; üstüne üstlük bu ordunun burjuva ordusundan ne farkı olduğuna, Sosyalist İktidar Partisi'nin işçi sınıfı adına iktidara el koyduğunda burjuva ordusunu silahsızlandıracağına dair bir ifade de göremiyoruz. SİP'in kimlik kartı olarak ortaya koyduğu sosyalizm programı, onun "devrimci demokrat" olarak küçümsediği MLKP'ninkinden çok daha geridir.

MLKP bir demokratik halk iktidarını birincil devrim aşaması olarak tayin etmiş olsa bile, bu iktidarın önüne koyduğu görevler arasında burjuva devlet aygıtını parçalamak ve düzenli orduyu tasfiye edip yerine halk milislerini geçirmek vardır. Artık olmayan TDKP bile zamanında niteliklerini tanımlamasa bile bir diktatörlükten, işçilerin köylülerin devrimci demokratik diktatörlüğünden söz etme cesaretini göstermişti.⁶⁵

Peki ya sovyet iktidarı? Keskin sosyalist SİP'in sosyalizminde yasama, yürütme, yargı ayrılığının, temsil edilenlerle temsil edenler arasındaki farkın ortadan kaldırıldığı sovyet yönetimine yer yoktur. SİP'in sosyalizm programında nasıl "şanlı" Türkiye Silahlı Kuvvetleri kendine yer buluyorsa, "milli egemenliğin teminatı" olan parlamento da, adaleti mülkün temeli olarak gören "bağımsız mahkemeler" de varlıklarını sürdüreceklerdir. Kısacası her gün burjuva demokrasisini yerden yere vuran SİP sosyalizmi verili devlet aygıtını parçalamadan, burjuvaziden miras aldığı ve "burjuva demokrasisi"nin teminatı kurumları güzelleştirerek kuracaktır.

Proletarya diktatörlüğü sorunu sadece SİP'i bağlayan bir sorun değildir. Türkiye Solunun neredeyse tümü bu kavramın önemini yeterince farkedememiştir. Proletarya diktatörlüğünü bir program maddesi haline getirmek onu bir ayırım çizgisi olarak kullanmak anlamına gelmez, onu bugünkü antika değere sahip aksesuar durumundan kurtarmaz. Yapılması gereken etkin ve sonuçlarını pratiğe yansıtabilen bir tartışmadır. Bugüne "sosyalist devrimciler"le "demokratik devrimciler" arasındaki tartışma izlendiğinde bu kavramın bir ayırım çizgisi olarak kul-

⁶⁴ Sosyalizm Programı Ve temel Siyasî Tesler, s.33.

⁶⁵ SİP çıktı da "ben de bilirim proletarya diktatörlüğü demesini ama ben yasal bir partiyim, böyle dersem kapatılır hem" gerekçesinin arkasına sığınmamalıdır, zira öncelikle herkes yasal partiyi temel alan bir örgütlenmenin komünist kimlikten vazgeçmeye eşdeğer, bir bedeli olduğunu bilmelidir. İkincisi SİP eğer böyle bir gerekçenin arkasına sığınacaksa bugünden itibaren kimseyi reformist olarak adlandırmamalıdır, çünkü "devrimci demokratlar" onlara çıkıp rahatlıkla şunu yanıt verebilirler: "madem siz bugün illegal bir partiyi yaratacak devrimci durum yok diye illegal bir parti kurup göğsünüzü gere gere proletarya diktatörlüğünü savunuyorsunuz, o zaman bizim de ülkedeki sınıfların mevzilenişini sosyalizm taleplerini aşgari programımıza almayı gerektiren bir durumda olduğunuzu tespitimizi hoşgörmelisiniz"

lanıldığı hiçbir polemige rastlanmaz. **Burjuvazinin siyasal iktidarının elinden alınması, yani sosyalist devrim, her zaman burjuvazinin mülkiyetine el konulması olarak anlaşılmış, bunu yapabilmeyen tek aracı olan proletarya diktatörlüğüne ise hiçbir zaman değinilmemiştir.** Böylelikle sosyalizm programı kimin ne zaman ve nasıl gerçekleştireceği belli olmayan bir ütopyaya dönmüştür. Bunun tarafımızca bilinen biricik istisnası EKİM ile TKP-K arasında gerçekleşen polemiktir; H. Fırat "*Demokratizmi Savunmanın Sınırları*" adlı kitabında "demokratik devrimciler"le "sosyalist devrimciler" arasındaki farkı şöyle ortaya koyar.

Mevcut sermaye iktidarını yıkan bir devrim, burjuva sınıf egemenliğine toptan son vermiş demektir. "İlk elden" zengin köylülüğün ya da geri teknolojiye dayalı orta ölçekli işletmelerin tasfiye edilmemesi, bu sonucu hiçbir biçimde değiştirmez. Zira temel sınıf ilişkileri iktidar değişimi üzerinden tümenden alt-üst olmuştur. Bu işletmeler bir süre için sahiplerinin ellerinde kalsalar bile, toplumsal bir sınıfın mensubu olarak iktidarı kaybetmişlerdir. Onların toplumsal egemenliğini temsil eden toplumsal düzen yıkılmıştır. Devrim, tekelci sermayeye öldürücü darbesini vurduğu zaman, tam da bu sayede, "bütün sermaye sınıfının" toplumsal siyasal egemenliğini çökertmiş olacaktır.... Sistemli artı değer sömürüsünün güvencesi ve koruyucusu olan burjuva devlet iktidarı yerle bir edilmiştir. Onlar, orta ölçekli işletmelerin sahipleri olarak, bir süre için hala yaşıyor olabilirler fakat artık bir başka sınıfın, eski düzende kendileri için ücretli kölelerinden ibaret olan bir sınıfın, egemenliği altına girmişlerdir.⁶⁶

Burjuvazinin siyasal iktidarına, onun diktatörlüğüne, karşı verilen mücadelelerin proletarya diktatörlüğü uğruna yürütülmesinin bir başka önemi de proletarya diktatörlüğü hedefinin proletaryanın komünist partisinin ittifak politikasını doğrudan belirleyici bir öneme sahip olmasıdır. Parti, ittifaklarının tümünü diktatörlük hedefini temel alarak gerçekleştirir. Bir "burjuva demokratik devrim" de bile partinin yapacağı ittifakların temeli verili devlet aygıtının parçalanmasını hedefleyen bir diktatörlüktür. Örneğin Bolşevik Partinin ittifaklar politikası proletarya diktatörlüğü hedefinden bağımsız bir biçimde incelenirse ortaya tamamen anlamsız, bir entrikalar dizisi çıkacaktır. Burjuvazinin Lenin'i iflah olmaz derecede hırslı, bir o kadar da kurnaz bir fırsatçı, kısa vadeli düşünen acımasız bir pragmatist olarak nite-

⁶⁶ ağı s.57. H. Fırat'ın proletarya diktatörlüğünden söz etmesi hiç kuşkusuz olumlu bir şeydir. Ancak sonra görüleceği gibi H. Fırat'ın devrim sorumuna yaklaşımında proletarya diktatörlüğü mekanik bir biçimde İKDDD'den ayrılarak onunla karşı karşıya konuluyor. Böylelikle de yapay bir, proletarya diktatörlüğünden yana olanlar, küçük burjuva cumhuriyetinden yana olanlar ayrımı ortaya çıkıyor. H. Fırat proletarya diktatörlüğünün ayırt edici özelliğinin alınan sosyalist önlemler olduğunu sandığından, günümüzde devrimcilik reformizm ayrımında proletarya diktatörlüğü kavramının önemini esas olarak burjuva devlet aygıtının parçalanmasında yatığını üstünde durmuyor. H. Fırat böyle bir ayrımı temel alsaydı, Türkiye Devrimci Hareketiyle yaptığı polemikler bambaşka bir nokta eksen alınarak yürütülürdü.

lemesinin gerisinde onun bu kavrayışsızlığı yatar. Oysa proletarya diktatörlüğü hedefi temel belirleyenlerden biri kabul edilerek incelendiğinde Lenin'in politikası somutun diyalektiğini kavrayan ilkeli bir bütünlük olarak görünür.

Örneğin, 1905 Devriminde Bolşeviklerin hedefi bile İşçilerin Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğüdür (İKDDD). İKDDD'yi model alan "demokratik devrimciler"se bugünün "sosyalist devrimciler"i tarafından ufuklarını küçük burjuva cumhuriyetiyle sınırlamakla suçlanırlar. İKDDD'nin önüne koyduğu programın kapsamının en genişletilmiş haliyle bir burjuva cumhuriyeti olduğu doğrudur. Yanlış olan, bir sonraki kesimde yaşanmışlığı içinde daha ayrıntılı göstereceğimiz gibi, bu "*burjuva cumhuriyetinin de*" her zaman burjuva devlet aygıtının verili yapısı korunarak gerçekleştirileceğini düşünmektir. Bolşeviklerin hedefi proleter iktidarıydı ve demokratik kapsamlı bir devrimi sosyalist kapsamlı bir proletarya diktatörlüğüne bağlamanın, köylülüğün zengin kesiminin ve burjuvazinin karşı devrimci potansiyelini kırmanın biricik yolunun, siyasal iktidarı elinde tutan sınıfın egemenliğini sürekli kılan devlet aygıtının yıkılması olduğunu biliyorlardı. Bolşevikler devrim sırasında köylülükle yapacakları ittifaklar sırasında hiçbir zaman bu perspektiften vazgeçmemişler, egemen devlet aygıtının yok edildiği, devrimci diktatörlük fikrini 1905'te olsun 1917'de olsun tereddütsüz bir biçimde öne çıkarmışlardır.

Şimdi görev, yeni üst yapıyı hangi sınıfın kuracağını ve nasıl kuracağını belirlemektir... Eğer bu belirlenemeyecek olursa ileri sınıfın ileri demokratik görevlerinden söz edilemez. "Proletaryanın ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü" sloganı bunu sağlamaktadır. Bu slogan, yeni üstyapının yeni "kurucularının" dayanabilecekleri ve dayanmaları gereken sınıfları, yeni üstyapının niteliğini (sosyalist diktatörlükten farklı bir "demokratik" diktatörlük), ve bu üstyapının nasıl kurulacağını (diktatörlük, yani direnmelerin kuvvet kullanılarak zorla bastırılması ve halkın devrimci sınıflarının silahlandırılması) belirlemektedir. Her kim şimdi bu devrimci diktatörlük sloganını, devrimci bir ordu, devrimci bir hükümet ve devrimci köylü komiteleri sloganını kabul etmeyi reddediyorsa, ya devrimin görevlerini onmaz bir biçimde anlayamamakta... ya da halkı aldatmakta, devrime ihanet etmekte ve "devrim" sloganını kötüye kullanmaktadır.⁶⁷

Diktatörlük fikrinin olamazsa olmazlığı ayrıca devrimin kimin hegemonyasında gerçekleşeceği sorusunu da yanıtlamaktadır. Bolşevikler kapsamı sosyalist ya da demokratik olan diktatörlük hedeflerini ancak proletaryanın hegemonyası altındaki bir ittifak içinde gerçekleştirebilirlerdi. Bunun nedeni dev-

⁶⁷ Lenin, *Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği*, Sol Yayınları, s.123.

let iktidarının parçulayıp yerine sovyet tipi örgütlenmeyi geçirmeye ancak proletaryanın cesaret edebilmesi ve bunu sadece onun başarabilmesidir. Başka bir sınıfın hegemonyası⁶⁸ altındaki, bolşeviklerin diktatörlük hedefini öne çıkartmalarına karşın bunu kabul ettiremedikleri bir ittifakın tek bir sonucu olabilir: İşçi sınıfının öncüsünün hegemonyayı elinde tutan sınıfın kuyruğuna takılması. Bu yüzden proletarya diktatörlüğü hedefinin neleri kapsadığını ve öneminin ne olduğunu netleştirememiş olanların “İşçi sınıfının köylülükle ve şehir küçük burjuvazisiyle girdiği sınıfsal ittifakın biçimi, işçi sınıfının burjuva karakterdeki devrim aşamasında kazanacağı hegemonya derecesiyle ilgili olmakla birlikte, tarihsel, toplumsal, ve siyasal faktörün etkisi altında şekillenir”⁶⁹ benzeri ifadeleri bolşevik kavrayışın dışındadır. “Kaba ve şematik marksizme”⁷⁰ düşmeme” maskesi altında, her türden burjuva demokratik devrime ve olası siyasal ittifaklara balıklama atılmanın gerekçesi yapılabilecek sözlerdir bunlar. Emperyalizm çağında burjuvazinin tamamen gerileştiği koşullarda, proletaryanın devrimde oynayacağı öncülük rolü hakkında, kazanılacak “hegemonya derecesinden” dem vuranlar, işçi sınıfının devrimci rolü hakkında bilinçleri bulandırmaktadırlar. Yukarıdaki tanımın mucitlerinin bugünkü sınıf mücadelesi içinde tuttukları reformist hat bunun en iyi kanıtıdır.

Bu kesimden çıkarılacak sonuçları toplamak için şunları tekrar vurgulamak gerekli:

1. “Sosyalist devrimciler”in “demokratik devrimciler”le girdikleri tartışmada siyasal iktidarın burjuvazide olduğunu vurgulamaları doğru fakat yetersizdir. Siyasal iktidarın burjuvazide olduğunu söylemek eğer burjuva demokrasininin karşısına proletarya diktatörlüğüyle çıkılmıyorsa, kapitalizm ve sosyalizm arasındaki fark iki kalkınma modeli arasındaki farka indirgenecek, iki sistem içerisindeki siyasal ayrımlar da katılımın azlığı ya da çokluğuyla ölçülecektir. Bugün, Türkiye Solu içinde bunu yapanlar çoktur, hiç biri de devrimci değildir. Devrimcilere düşen bu oportünist unsurları devrimci cepheden hızla defetmektir.

⁶⁸ Hegemonyayı elinde tutan sınıf devrimin kapsamını belirleyecektir. Hegemonya işçi sınıfının dışındaki bir sınıfın elindeyse devrimin somut hedeflerinin hiçbir zaman diktatörlüğü kapsayacak kadar geniş olmayacağı, hegemonyayı tutan sınıfın dar iktisadi ve siyasal çıkarlarıyla sınırlanacağı açıktır.

⁶⁹ TDKP Şubat (1. Genel) Konferansı Belgeleri, Parti Yayınevi, s318

⁷⁰ “Her şey yere zamana ve koşullara bağlıdır” önermesi diyalektik düşüncenin köşe taşlarından birisidir. Ancak devrim iddiasındaki bir bolşevik partiden içinde bulunulan “yer”in, “zaman”ın ve “koşullar”ın ne olduğunu belirtmesi beklenir. Bunları yarıktaki alıntıda (ve aktarmadığımız devamında, ve “sol” külliyatın sayısız örneğinde) olduğu gibi belirsiz bırakarak geçiştirmek, diyalektiğin temel ilkelerini işçi sınıfının komünizm mücadelesine her türlü ihaneti “şimdi koşullar değişti” diye gerekçelendirmede kullanan oportünizmin tipik özelliklerinden biridir.

2. Bugün komünizmle reformizm arasındaki ayırım sosyalist kapsamlı hedeflerin mi yoksa burjuva demokratik kapsamlıların mı öne çıkarıldığına bakılarak yapılamaz; yapılsa bile böyle bir ayırım kendini komünist olarak allayıp pullayan bir sürü örgütü komünist kampa yerleştirecektir. Hedefler, onların hangi araçlar kullanılarak gerçekleştirileceği belirtilmediği sürece hiçbir şey ifade etmez. Bütün kutsal kitaplar, köleci Yunan döneminin filozoflarının eserleri, bugün bile kendine yüz binlerce mürit toplayan meditasyon şarlatanları, insanlara ama gökyüzünde ama yeryüzünde cenneti vaat edip durmuşlardır. Ciltler dolu bu “bilgi hazinelerinde” insanların yaşamlarından üretim biçimlerine kadar her şeyin vaat edilen cennette nasıl olacağını bulmak mümkündür. Yalnız bir şeyden hiç söz edilmez: Bu cennetin nasıl kurulacağı. Komünistlerin düş pazarlamacılarından farkı burada ortaya çıkar. Geçiş sürecinde alınması gereken önlemleri sıralamak yetmez, bu programın nasıl uygulanacağını da belirtmek gerekir.
3. Bugün geçerli ayırım noktası proletarya diktatörlüğünü mücadelenin esas eksen olarak görüp görmeme sorunudur. Atılması gereken ilk adımı proletarya diktatörlüğü olarak görmeyenler programlarına isterse “en komünist” talepleri alsınlar, reformist bir hattan kurtulamayacaklardır. Komünist dünya projesi onların ellerinde Kaf Dağının ardındaki bulutlu ülkeye yolculuk masalına dönüşecektir. Devlet aygıtının parçalanmasını akıllarına getirmeyenlerin, getirmeye cesaret edemeyenlerin bu tutumlarının birinci nedeni devletin sopasının yarattığı korkudur. Proletarya diktatörlüğü burjuva demokrasisinin sindiremeyeceği bir taleptir, bu nedenle bu talep her zaman “yasa dışı”dır. Dolayısıyla proletarya diktatörlüğünü kabul edip etmeme sorunu aslında devletin izin verdiği platformun dışına çıkma ufkunun ve cüretinin gösterilmesidir. Devrimciliktir. Tersine ise katıksız bir reformizmdir.
4. Proletarya diktatörlüğü mücadelesinin eksen olarak kabul edilmesi öncelikle öncü kadrolarda sonra da kitlelerin gözünde burjuva demokrasisi hakkındaki tüm yanılsamaları yok edecektir. Reformistlerin iddialarının aksine sınıfın öncüsü devrime devrimci durum sırasında kazanılmaz, devrimci durumda kitleler sınıfın öncüsü yoluyla kazanılır. Sınıfın öncüsünün devrime kazanılması ise onun hiçbir reçetenin burjuvazi-proletarya ilişkisindeki çelişkileri gideremeyeceğini kavraması demektir. Sınıfın öncüsü şuna ikna olmalıdır: Yıkmadan yapılmaz. Kuruluş ve işleyiş ilkeleri birbiriyle taban tabana zıt olan proletarya diktatörlüğüyle burjuva diktatörlüğünün karşı karşıya getirilmesi bunun kavratılmasının en iyi yöntemidir.
5. Programının ve propaganda ve ajitasyon etkinliğinin eksenini proletarya diktatörlüğü olarak belirleyen tutarlı bir hareket legal ve illegal faaliyetler

arasındaki ilişkileri bugünkü tasfiyeci dalganın etkisini göğüsleyebilecek ölçüde tutarlı ve devrimci bir biçimde düzenleyerek kendisini örgütleyecektir. Günümüzün tasfiyecileri illegal örgütlerini feshetmelerini ya da felç edecek ölçüde etkisizleştirilmelerini koşullarla açıklıyorlar. Koşullar tasfiyecilerin elinde oyun hamuruna dönüşmüştür. Oysa legal ve illegal faaliyetler arasındaki etkinliği belirleyen en önemli etmen söylenmek istenenlerin özgürce söylenip söylenemediğidir. Tasfiyeciler bugün proletarya diktatörlüğünü ağızlarına bile alamamaktadırlar. Yapılabilen en “devrimci” iş kendisine her türlü anlamın yüklendiği ve kimsenin ona nasıl ulaşılacağını açıkça belirtmediği sosyalizm imgesine sıkıca sarılmaktır. Bu şartı olmalıdır, çünkü reformizmin doğası her türlü devrimci talepten kopmayı, kopulamayan devrimci şiarların da anlamlarının bulanıklaştırılmasını gerektirir. Sosyalizm bunun en iyi örneğidir. Devrimcilerin görevi kendileri için şartı olmayan tutumların kitleler tarafından kanıksanmasını ve daha da kötüsü benimsenmesini engellemektir. Reformistlerin umacı diye gördüğü proletarya diktatörlüğü şiarının yükseltilmesi tasfiyeci, yasalıcı safraların bilinç bulandırıcı etkisinin panzehiridir.

Proletarya diktatörlüğü kavramının ayrıç konumuna yerleştirilmesi halinde hangi ittifak politikalarının reformist olduğu açığa çıkacak ve devrimde proletaryanın öncülüğünün zorunluluğunu “hegemonya derecesi” gibi belirsiz laflarla geçiştirmeye çalışanları bolşevik safların dışına çıkarıp, yalıtılmaya kolaylaşacaktır. Köylülüğün tüm kesimleriyle ittifak yapmak, küçük burjuvazinin tüm kesimlerinin müttefik olarak görülmesi yerden, zamandan, koşullardan ve daha da önemlisi varılmak istenen hedeften soyutlanarak reformizm ya da devrimcilik olarak adlandırılmaz. Bolşevikler köylülükle ittifak yapmışlardır bu devrimci bir pratiktir, çünkü bu ittifak bolşeviklerin proletarya diktatörlüğüyle hem bağdaşmakta hem de Rusya özelinde bu hedefe gidilecek tek yol olarak durmaktadır. Günümüzde ise köylülüğün tüm kesimleriyle yapılması düşünülen bir ittifak köylülüğün özgül toplumsal yapısından çok köylülüğün tümünün, eğer ortak bir talebi varsa, taleplerinin proletarya diktatörlüğüyle bağdaşıp bağdaşmayacağı sorusunun yanıtlanmasıyla cevaplanabilir. Köylülüğün tüm kesimleri bugün yekpare bir biçimde devlet aygıtının parçalanması yanlısı değildir. Dolayısıyla köylülüğün tümüyle ittifak ancak proletarya diktatörlüğü hedefinin gizlenmesi yoluyla gerçekleştirilebilecektir. Günümüz reformistlerinin düşlerine giren “devrim” de budur zaten. Reformistlerin ittifaklarının karşısına ancak proletarya diktatörlüğüyle çıkılabilir.

“Sosyalist devrimciler”le “demokratik devrimciler” arasındaki tartışmaların bir diğer yönü, özellikle “sosyalist devrimciler”in “demokratik devrimciler”e yönelttiği “siz aslında burjuva cumhuriyeti istiyorsunuz, öyleyse siz refor-

mıstınız” suçlamasıdır. Böyle bir tartışmanın ne derece doğru olduğunu incelemek için yeni bir bölüme geçip Bolşevik Partinin demokratik devrimden sosyalist devrime geçiş süreçlerinin nasıl yaşandığına, bu süreçleri bolşeviklerin nasıl değerlendirdiğine değineceğiz.

2) Ekim Devriminde Neler Oldu?

Yukarıda iki ana eksenini verdiğimiz bu tartışmalarda taraflar kendi tezlerinin doğruluğunu ortaya koymak için sürekli Ekim Devrimine başvururlar. Bu da demokratik devrim sosyalist devrim tartışmasına üçüncü bir kol yaratır. Bolşevik Parti'nin devrim sürecindeki taktiklerinin dile getirildiği polemikler alıntı savaşlarının temel başvuru kaynağıdır. “demokratik devrimciler”in temel alıntı kaynağı İki Taktik'tir. İki Taktik'te Lenin tarafından bolşeviklerin sosyalist devrimle demokratik devrim arasında yaptıkları ayrımların net bir biçimde ifade edilmesi, sosyalist devrimi savunanların anarşistler olarak ilan edilmesi bu kitabı demokratik devrim yanlıları için vazgeçilmez bir “başvuru kaynağı” yapmaktadır. “demokratik devrimciler” Lenin'in 1905 devriminde Bolşeviklere benimsetmeye çalıştığı taktiklerin en yalın dile getirilişlerinden biri olan şu cümleleri de kendi leninistliklerini ispatlamaya yarayan paha biçilmez alıntılar olarak görmektedir. Önce, demokratik devrim sırasında köylülükle yapılan ittifak sonucunda demokratik halk diktatörlüğü sonra burjuvaziyi yıkmak için, burjuvaziye ve zengin köylülüğe karşı, yoksul köylülükle beraber sosyalist devrim.

Proletarya, kuvvet yoluyla otokrasiyi ezmek ve burjuvazinin tutarsızlığını etkisiz hale getirmek için köylü yığınlarıyla ittifak kurarak, demokratik devrimi sonuna kadar götürmelidir. Proletarya, kuvvet yoluyla burjuvaziyi ezmek ve köylülüğün ve küçük burjuvazinin tutarsızlığını etkisiz hale getirmek için, halkın yarı proleter unsurlarıyla ittifak kurarak sosyalist devrimi başarmalıdır.⁷¹

“Demokratik devrimciler”in ikinci dayanağı ise Proleter Devrimi ve Dönek Kautsky adlı kitaptır. Lenin'in “kırlarda sosyalist devrime 1918 yılı yazında yeni başladık” ifadesiyle başlayan bölüm ve “bu iki devrim arasında Çin Seddi yoktur” diye devam eden bölüm demokratik devrim tezlerini güçlendirmek için kullanılan iki ana dayanaktır. Mihri Belli'den edindikleri devrim stratejisi MDD olsun, DHD olsun, tüm demokratik devrim yanlıları bu tezlerden yola çıkarak Lenin'in iki devrimin birbirinden ayrı olmasına karşın iç içe geçmişliğini nasıl özlüce ifade ettiğini belirtir dururlar. Bu kanattaki devrimcilerin temel tezini yineleyelim: demokratik halk diktatörlüğü proletarya diktatörlüğünün özgül biçimidir.

⁷¹ Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği. s.95.

Kır üzerine bilgi sahibi olan ve kırdan eğleşmiş bulunan kimseler, kırlarımızın kendi "Ekim (yani proleter) Devrim"lerine ancak 1918 yaz ve güzünde giriştiklerini söylüyorlar....

Öte yandan, eğer Bolşevik proletarya, ekim-kasım 1917'de, kırdan sınıfların ayrışmasını beklemeyi bilmeden, bu ayrışmayı hazırlayıp gerçekleştirmeyi bilmeden, kırdan birden iç savaş "ilan etme"ye ya da kırdan "sosyalizmi sokmaya girişseydi, eğer orta köylüye ödün vermeksizin, tüm köylülükle geçici bağlaşımdan vazgeçmeye girişseydi, bu, marksizmi, blankist bir biçimde bozmak olurdu, iradesini çoğunluğa zorla kabul ettirmek için bir azınlık girişimi olurdu; teorik düzeyde bir saçmalık olurdu; köylülüğün tümünün devriminin henüz bir burjuva devrim olduğunu ve bir dizi geçişler, geçici evreler olmaksızın, geri bir ülkede bu devrimi sosyalist devrime dönüştürmenin olanaksızlığını anlamamak olurdu.⁷²

[İki devrim kastediliyor] Biri ile öbürü arasında yapay olarak bir Çin Seddi çekmek, onları proletaryanın hazırlık ve yoksul köylülerle birlik derecesinden başka bir şeyle ayırmak istemek, Marksizm i şaşılacak derecede bozmak, onun yerine liberalizmi geçirmek demektir...⁷³

Tüm bu alıntıların oluşturduğu çerçeve içinde şekillenen demokratik devrim tezi, RSDİP'in izlediği yöntemin kendi programlarıyla öngörülen devrim olduğunu ileri sürer: önce köylülerle demokratik devrim, sonra yoksul köylülerle sosyalist devrim...

Sosyalist devrimci kanadın yorumu daha değişiktir. Bu kesimin özellikle İki Taktik üzerine olan yorum çeşitlilik gösterir. TKİP İki Taktik'te gerçekten demokratik devrimi savunanların kavrayışsızlığını destekleyebilecek, yanlış anlaşılabilir kimse kimi vurguların olduğunu kabul eder ama yine de "demokratik devrimciler"ın Lenin yorumunu bir çarpıtma olarak niteler. TKİP'e göre "demokratik devrimciler" demokratik devrim sonrasında kurulacak İKDDD'yi birer düzen organı olarak görürken Lenin'in kendisi İKDDD'yi birer savaş organı olarak tanımlamıştı.⁷⁴ Dahası Ekim Devrimi üzerinden yapılacak böylesi bir analogiyi kaba ve yanlış bulan TKİP'e göre 1917 Rusyasının toplumsal yapısıyla 1999 Türkiyesinin toplumsal yapısı arasında, ilk iki başlıkta özetlediğimiz gibi, kökten farklılıklar vardı.

"İki Taktik'te demokratik devrim tezinin savunulduğunun yeterince açık" olduğunu kabul eden SİP Şubat Devrimi sonrasında Lenin'in görüşlerinde büyük bir "teorik atılım" meydana geldiğini savunur. Lenin'in Şubat Devriminden hemen sonra kaleme aldığı Nisan Tezleri'ndeki "Devrimimizin

⁷² Lenin. *Proleter Devrimi ve Dönek Kautsky, Bilim ve Sosyalizm Yayınları, s86-88*

⁷³ a.g.e. s.83.

⁷⁴ TKİP eleştirisi S.172

Sosyalist devrime 'şu an' dönüşmesine 'dayanmak' şöyle dursun, böyle bir durmadan kesin olarak kaçındım;..." ve aynı anlama gelen diğer ifadeler, bu örgüt tarafından "Lenin, Nisan Tezleri'nde sosyalist devrimin adını anmaz, hatta gündemde olmadığını belirtir. Ama bu konudaki çekincesi Bolşevikleri ikna etmenin zorluğundan kaynaklanır, yoksa, işçi sınıfı ile yoksul köylülüğün iktidarı sosyalist devrimden başka bir şey değildir. Nisan Tezleri'nde sosyalist devrimin bizzat kendisi üzerinde durulmaz, ama onu güncelleştirecek taktikler formüle edilir."⁷⁵ diye açıklanır.

SİP'in bu konuya ilişkin altını ısrarla çizdiği başka bir nokta daha vardır. Siyasal devrim ve toplumsal devrim arasındaki ayrım. Elbette böyle bir ayrımın varlığını SİP'in dışındaki, "demokratik devrimciler" dahil olmak üzere, diğer odaklar da kabul etmektedirler. Bir sınıfın iktidarının gidip başka bir sınıfının iktidarının gelmesi ile bu iktidar değişikliğinin toplumsal yapıya ve üretim ilişkilerine yansımaları farklı iki şeydir. Kapitalist dünyada birincisi ikincisinden her zaman önce gelir ve ikincisi devrimin ortaya çıkmasını sağlar. Tüm bunlara karşın SİP'in koyduğu başka bir belirleme vardır: devrimin kitlesi devrimden sonra yaratılır.

*Sosyalist devrim, bir çoğunluk devrimi olmak zorunda değildir. Devrimci durumda bile, işçi sınıfının bütünü sosyalist devrim hedefiyle hareket etmez. Devrimci kitleyle devrimin kitlesi arasında bir ayrım vardır. Devrim, leninist öncünün devrimin öncüsünü tümüyle kazanmaya yönelik mücadelesi henüz tamamlanmadan gerçekleşebilir. Devrimci durumda doğan iktidar boşluğu kısa sürelidir. Müdahalenin zamanında yapılmaması, burjuvazinin iktidarını yeniden tahkim etmesini ve devrim olanağının, bir sonraki devrimci duruma kadar gündemden düşmesine yol açar. İktidarın alınması ise, yalnızca niceliğe değil, diğer pek çok etkene de bağlı olan "kuvvet"e bağlıdır. Leninist öncü, iktidar boşluğunun bulunduğu ve yeterli güce sahip olduğu noktada devrimi gerçekleştirmek için sayısal çokluğu bekleyemez. Zaten sosyalist devrimin asıl kitle tabanı devrimden sonra yaratılır.*⁷⁶

Buna göre leninist öncü iktidarı bir iktidar boşluğu ortaya çıktığında, eğer iktidarı alabilecek durumu varsa almalı, kitleden gördüğü destek oranını çok da önemsememelidir. Devrimin kitlesi devrimden sonra yaratılacaktır. SİP Ekim Devrimini de bu perspektifin ışığında yorumlar. Bolşeviklerin tüm Rusya'daki destekçileri halkın çoğunluğu değildi, sadece iki büyük şehirde, Petrograd ve Moskova'da sovyetlerin desteğini kazanmışlardı. İşçi sınıfının temsilcisi olan Bolşevik Partisi önüne iktidarı almanın olanağı çıktığı

⁷⁵ *Sosyalist Devrim yazıları, s14*

⁷⁶ *age s16-17*

durumunda parti iktidara el koymuş, partinin devrim sonrası politikaları da devrimin kitlesinin yaratılmasını sağlamıştı.

Aslında “devrimin kitlesi devrimden sonra yaratılır” teziyle SİP, Troçki'nin 1905 yılında “Sonuçlar ve Olasılıklar” adlı kitabında çizdiği zemine yerleşmektedir. Bu benzerliğin farkına fazlasıyla varacak akla sahip olan SİP, bunun için sürekli kendi düşüncesiyle Troçki'ninki arasındaki ayrımları sergilemeye çalışıp, Troçki'nin sürekli devrim kuramının doğruluğunun ondaki örgüt anlayışının ve haliyle örgütsel pratiğin yoksunluğu nedeniyle hiçbir kıymeti olmadığını vurgular. Böylelikle Troçki'nin kuramı aslında doğru şeyleri söylemektedir. Yani köylülük bir ara sınıf olduğu için kendisine siyasal bir temsilci çıkaramaz, işçi sınıfı köylüğü kendine yedekler ve bu yedekleme ittifak şeklinde gerçekleşmez. İşçi sınıfı iktidarı alır ve aldığı önlemlerle -bunlar üstelik sosyalist önlemlerdir- köylülüğü parçalar ve yoksul köylülüğü kazanır. Ama tüm bunları Lenin'den 12 yıl öncesinden söylemesine karşın Troçki'nin örgüt kavrayışı olmadığı için Troçki onaylanmamaktadır.⁷⁷

Ekim Devrimi ile ilgili gerek “demokratik devrimciler” gerekse “sosyalist devrimciler” tarafından dile getirilen olgular bölük pörçük, eksik, kimi zaman da düpedüz çarpıtılmış olgulardır. Yaratılan tüm bu kargaşaya karşın Lenin'in devrim anlayışının kendi içinde bir mantıksal bütünlüğü vardır, Bu bütünlüğü kavramayanlarsa Lenin'in kendilerine uygun düşen görüşlerini mutlaklaştırıp, eklektik tutumlarıyla kendilerine gönüllerine göre bir Lenin yaratacaklardır.

Bolşevik önderliğin Rus Devrimi ve onunla ilişkili olan dünya devrimiyle ilgili öngördükleri strateji oldukça yalın bir biçimde Lenin'in İki Taktik adlı eserinde açıklanmıştır. Önce otokrasi ve onun iktidarının dayandığı sınıf olan feodal aristokrasiye karşı proletaryanın önderliğinde tüm köylülükle yapılacak bir ittifak ve demokratik bir devrim gerçekleşecek bu devrimin sonrasında İşçilerin Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü kurulacak. Ardından köylülük içindeki sınıf ayrışması hızlandırılarak zengin köylülük yalnız bırakılacak, İKDDD'den uzaklaştırılacak ve böylelikle proletarya ve yoksul köylülüğün sosyalist diktatörlüğü kurulacaktır. Bu söylenenlerin dışında uluslararası devrime bakışları da Lenin'le Troçki arasındaki farkı ortaya koyuyordu. Troçki devrim sırasında Avrupa devrimleri başlamazsa Rus devriminin uzun ömürlü olmayacağını vurgularken, Lenin olaya farklı bir açıdan yaklaşmış Rus devriminin Avrupa'daki devrimleri ateşleyen bir kıvılcım olacağını ileri sürüyordu. Böylelikle, 1905'in Petrograd Sovyeti başkanı

77

“Dolayısıyla, sürekli devrim, öncülük ve örgüt teorilerinden yoksun bir Marksizm kavrayışının ulaşabileceği en ileri noktayı temsil ederken, sosyalist devrim teorisine göre geri bir konuma yerleşir.” (age. s13)

devrimin geleceğini dışsal koşullara bağımlı kılarken, Lenin Sovyet devrimini dünyadaki dengeleri değiştirecek bir güç olarak yorumluyordu.

Bolşeviklerin 1905 ve sonrasındaki tutumu ana doğrultusu itibariyle *İki Taktik*'te ortaya konanlarla uyum göstermektedir.

Peki 1917'de neler yaşanmıştı? Şubat Devrimiyle başlayalım. Şubat Devrimi de tıpkı 1905 devrimi gibi kendiliğinden patlak vermişti. Petrograd işçilerinin ayaklanması birkaç gün içinde Çarın tahtı terk etmesiyle sonuçlanmış; başta Petrograd ve Moskova olmak üzere ülkenin dört bir yanında işçi, köylü ve asker sovyetleri oluşmuştu. Ama Şubat Devrimi de 1905 devrimi gibi, siyasal iktidarın ayaklanan yığınların elinde toplanmasıyla sonuçlanmamıştı. Çünkü başta işçi sınıfı olmak üzere kitlelerin örgütsüzlüğü ve bilinç düzeyinin düşüklüğü 1917 Şubatının ardından kurulan sovyetlerin iktidarı, yaptığı tüm nazlara karşın liberal burjuvazi, sosyalist devrimci ve menşevik kırmaması bir hükümete teslim etmelerine yol açmıştı.

Şubat Devrimi'nin bu başarısızlığına karşın, devrim sırasında yine de Lenin'in deyimiyle Rus devriminin özgünlüğünü oluşturacak olan bir ikili iktidar oluşmuştu. Bir yanda sovyetler, diğer yanda ise burjuvaziye hediye edilmiş geçici hükümet vardı. Şubat Devriminin 1905'ten farkı da burada ortaya çıkıyordu. 1905 başarısız bir devrimdi; çarlık hükümetini bile devirememişti. Şubat Devrimi ise bu açıdan başarılı bir devrimdi; onun başarısızlığı İKDDD'nin somut biçimi olan sovyetleri egemen kılamamasında yatıyordu. Bu ikili iktidar durumu uzun süremezdi: ya sovyetler hakim duruma geçecek ya da geçici hükümet adım adım sovyetlerin devrimci enerjisini sönmületerek kendi gerici burjuva karakterini rahatça dışavuracaktı.

1917'de kaleme alınan Nisan Tezleri, özünde 1905 ile 1917 Şubatının arasındaki bu ayrımın Bolşevik kadroların kafasında netleştirilmesine uğraşılmasıdır. Nisan tezlerine bu perspektiften bakıldığında Lenin'in bütünsel mantığı hiçbir eklektizme düşülmeden kavranabilir.

Buna karşılık, "demokratik devrimciler" in Ekim Devrimi'ni biçimsel olarak doğru bir şema içinde görmelerine karşın ne proletaryanın devrim ilk aşamasındaki belirgin yönetici konumuna ne de bu konumu hangi ideolojik ve siyasi kopuşları içeren taktiklerle kazandığına işaret ettiğini söylemek mümkündür. "demokratik devrimciler" proletarya diktatörlüğü hedefinin Lenin'in düşüncesinde oynadığı merkezi role yer vermezler.

Ayrıca Ekim şablonunu onun tarihselliğini düşünmeden Türkiye'ye kopyalamak istemesi "demokratik devrimciler" in ikinci hatasıdır. Lenin'in mantığını korumakla Lenin'in yaptıklarını kopya etmek iki farklı davranış biçimidir, birincisi bolşevizmi yaşatmanın ve güçlendirmenin biricik yoludur.

İkincisi ise bir çıkışsızlığı, bir daralmayı beraberinde getirir. Yapılanlar farklı yerlerde ve zamanlarda farklı anlamlar içerdiğinden ideolojik hat bile korunamaz. Leninizme en ortodoks biçimde sahip çıkıldığı düşünülürken aslında ona en çok ihanet edilir. Sınıf uzlaşmacılığına varan siyasal çizgiler ortaya çıkar. Bunlar Türkiye Devrimci Hareketi'nin temel rahatsızlıklarındandır.

İkinci kesimin sonunda sorduğumuz sorunun yanıtlanması tartışmadaki sosyalist devrimci kanadın bir diğer temsilcisi EKİM'in bu konuya ilişkin temel eksikliklerini sergileyecektir. EKİM "demokratik devrimciler"i bugünün Türkiye'sinde burjuva demokratik bir cumhuriyet istemekle, anyasacılıkla suçlar. EKİM'in mantığı basittir. Siyasal iktidarın burjuvazide olduğu bir dönemde burjuva cumhuriyetinin kavgasını vermek EKİM'e göre düpedüz reformizmdir. Bu savını gerekçelendirmek için EKİM Lenin'in iki devrim kategorisini birbirinden titizlikle ayırdığı ifadelerle başvurur.

Proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü ile proletaryanın sosyalist diktatörlüğünü birbirine karıştırmak, bu diktatörlükleri doğuran iki farklı nitelikteki devrimi birbirine karıştırmak kadar vahim bir hata olur. Nitelikleri bakımından olsun, toplumsal içerikleri bakımından olsun, gerçekleşme koşulları ve amaçları bakımından olsun, birbirinden farklı olan bu iki diktatörlüğü birbirine karıştırmak, küçük burjuva sosyalizmin temel karakteristiğidir....

Küçük burjuva demokratik cumhuriyet! Bu proletarya ve köylülüğün demokratik diktatörlüğü demektir. Burjuva demokrasisinin en ileri biçimi, yani "devrimci demokrasi"dir. Bunu özünde proletarya diktatörlüğü saymak, küçük burjuvazinin, proletaryayı kendisinin tarihsel ve toplumsal bakımından sınırlı sosyalizm anlayışıyla aldatmak eğilimini ifade eder.⁷⁸

H. Fırat daha önce sovyet iktidarını demokratik devrim sırasındaki bir savaş organı olarak tanımlamasına karşın yukarıdaki alıntıdan anlaşılacağı gibi aslında o da aşamacı bir devrim anlayışına sahip. Onu sosyalist devrimci yapan Türkiye'nin ikinci aşamada bulunduğu beslediği inançtan başka bir şey değil. H. Fırat iki ayrı devrim olduğunu bunların da birbirlerinden tamamen farklı devrimler olduğunu iddia ediyor. Yazarın bu savını gerekçelendirebilmesi için, Ekim Devrimi örneği üzerinden konuşursak, Rusya'da demokratik devrimin ne zaman başlayıp ne zaman sonlandığını göstermesi gerekir; bu da yukarıda anlattığımız tarihin doğruluğu ölçüsünde mümkün değildir. **Rusya'da Ekim Devrimi Şubat'ın başarısızlıkları**

⁷⁸ *TDKP Eleştirisi. s.172-173.*

üzerinden iktidarı işçi köylü asker sovyetlerinin alması üzerinden başlamış bir demokratik devrimdir.

Lenin'in Kautsky'le olan polemiginden aktardığımız kısım ve Lenin'in devrim sırasında ve sonrasında yaptığı diğer değerlendirmelerde bu savımızı doğrulayacaktır. Sosyalist devrime geçilmesi yani köylülüğün zengin kesimlerinin ve küçük burjuvazinin sömürücü unsurlarının sovyetlerden çıkarılması ise 1918 yılı ortalarında gerçekleşmiştir. Devrim artık sosyalist devrim olmuştur. Kapsamı sosyalist eylemlere dönüşmektedir, ancak 1917 Ekimiyle-1918 Temmuzunu arasında siyasal iktidarın yapısında Şubat ya da Ekim'de görüldüğü anlamda devrim olarak adlandırabilecek bir şey olmamıştır. Sadece sovyetler köylülüğün ve küçük burjuvazinin sömürücü unsurlarından temizlenmiştir.

Dikkat edilmesi gereken bir nokta da Lenin'in Ekim Devrimi ve sonrasını değerlendirirken ekim ayındaki siyasal iktidarın değişmesini sosyalist ya da demokratik devrim olarak değil bir proleter devrim olarak adlandırmasıdır. Lenin demokratik ya da sosyalist devrimi devrimin toplumsal yaşamda önüne koyduğu görevleri tanımlarken kullanmıştır. Kısacası Ekim Devrimi, bir zincirin iki halkası olan burjuva demokratik ve sosyalist görevleri önüne koyan proletaryanın önderliğinde önce köylülükle, zengin köylülüğün tasfiyesinden sonra yoksul köylülükle sürdürülen bir proleter devrimdir.

H.Fırat'ın ikinci hatası da "devrimci demokrasi" kavramını burjuva demokrasisiyle özdeş kullanmasıdır. İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü kavramını kullanırken Lenin elbette bu yönetim biçiminin burjuva demokrasisiyle olan ilişkisine değiniyordu. Ancak Lenin'in İKDDD'ye biçtiği görev demokratik görevlerin tamamlanmasıdır. Bu kavramın burjuva demokrasisi ile olan ilişkisini İKDDD'nin demokrat olan ikinci "D"si sağlamaktadır. Kullanılan ilk "D", devrimci diktatörlükle ilişkilidir. Diktatörlüğün devrimci hedefleri olan bir savaş organı olduğuna işaret etmektedir bunun da burjuva demokrasisinin en ileri biçimiyle bile bir ilişkisi yoktur. Aksine buradaki devrimci sözcüğü bambaşka bir anlama, verili devlet aygıtının parçalanması anlamına, gelir. H. Fırat aslında "demokratik devrimciler"i, kimi zaman SİP'in yaptığı gibi "devrimci demokrat" diye aşağılarken, onların programlarına aldığı devlet aygıtının parçalanması madmesine gözlerini kapamaktadır.

Ekim Devrimi'ni inceleyenlerin onu kendi görüşlerine dayanak yapmaya çalışanların büyük bir eksikliği Lenin'in Şubat ve Ekim arasındaki mücadelesinin sadece bir bölümünü ele alıp onun bu süreç içinde verdiği daha temel bir mücadelenin önemini gölgelemek olmuştur. İttifaklar arası ilişkiden başını kaldırmayanlar Lenin'in ve partisinin tüm ittifaklar politikasının

temeline oturan ilkenin farkına varamamaktadır. Şubat Devriminden itibaren Lenin'in yazılarının önemli bir kısmı burjuva devlet aygıtının parçalanmasına ilişkindir. Lenin İKDDD'yi tüm demokratik kapsamına karşın hiçbir zaman Avrupa'daki burjuva demokrasilerine benzetmez. Sözü edilen adı üstünde bir diktatörlüktür, proletaryanın burjuva devlet aygıtını parçalayarak oluşturduğu yeni bir devlet aygıtıdır. Burjuva devlet aygıtının parçalanmasının ve yerine proletaryanın önderliğinde önce demokratik sonra sosyalist kapsamlı bir diktatörlüğün kurulmasının kabulü Şubat-Ekim sürecinde Marksizm'i oportünizmden, reformizmden ve anarşizmden ayıran en önemli ayraç noktasıdır.

Öyleyse, "demokratik devrimciler"i anayasal değişiklikler peşinde koşuyor diye suçlamak temelsiz bir karalamadır. Bir örgütün demokratik devrim stratejisini benimsemesi onun verili devlet aygıtını yıkma perspektifine sahip olduğunu gösterir, bu ise anayasacılık suçlamasını tümünden geçersiz kılar. Ama demokratik devrim teorisini leninist bir kılıf altında oportünist bir öz içinde savunanlar, anayasacılığın bir adım ötesine geçemeyenler yok mudur? Elbette vardır ama bunların reformistliği, en azından bu açıdan, demokratik devrimci olmalarından değil bolşeviklerin demokratik devrim sırasındaki görevlerini kavrayamamalarından ya da kavramamak istemelerinden kaynaklanmaktadır.

Tüm bunlardan yola çıkarak şunları söyleyebiliriz. Lenin devrim stratejisini inşa ederken iki ayrı devrim aşamasını titizlikle ayırt etmesine karşın hiçbir zaman iki ayrı devrimci ayaklanma formüle etmedi. Leninist devrim teorisine göre emperyalizm ve proleter devrimler çağında proletarya ayaklanır. Rusya özgülünde bu ayaklanmanın müttefikleri arasında köylülük de vardır. Ayaklanma sonrasında yeni iktidar organları olan sovyetlerin iktidar organı olabilmesi verili devlet aygıtının parçalanmasıyla mümkündür. Sovyetlerin, sınıfsal bileşiminden ötürü, başlangıçta demokratik görevleri vardır. Ancak sovyetlerin önünde bu görevlerin durması ya da köylülüğün parçalanmamış olması sovyetler içinde proletaryanın yönetici konumda olmadığı anlamına gelmez, sovyetlerde egemen ve yönetici sınıf her zaman proletaryadır. Öyle olmalıdır da. Devrimin ikinci aşaması Sovyetlerin içindeki sömürücü sınıfların diğer sınıflardan tecrit edilip, zaman içinde yok edilmesini kapsar. Bu aşama yeni bir ayaklanmayla gerçekleşmez, devlet aygıtının biçimi ve işlevi de değişmez. Sadece devlet aygıtının sınıfsal bileşimi ve önüne koyduğu görevler değişir. Yeni görevler artık sosyalist görevlerdir.

C- Sosyalist Devrim /Demokratik Devrim Tartışması Neleri Perdeliyor?

Şöyle bir soruyla başlayalım: Bugün “demokratik devrimciler”le “sosyalist devrimciler” niye tartışıyorlar birbirleriyle? Belki soruyu düzeltip şu şekliyle ifade etmek daha doğru olur. “sosyalist devrimciler” niye saldırıyorlar “demokratik devrimciler”e bu kadar? (Sosyalist devrim teorileri olmasa “demokratik devrimciler” kendi dogmaları ve şablonlarıyla geçinip gidecektir, onlar bu tartışmaya kendi isteğiyle girmemektedirler; “troçkizm kusan revizyonistler” onları bu tartışmaya girmek zorunda bırakıyor.) Bu soruya “sosyalist devrimciler”in verdiği yanıt nettir: Geçmişteki zaaflarımızın önemli bir bölümü doğru düzgün bir devrimci programımızın olmamasından ve böylelikle de küçük burjuva devrimciliğini aşamamızdan kaynaklanmıştır. “Sosyalist devrimciler”e göre bugün demokratik devrim hedefini benimsemek düpedüz reformizmdir, küçük burjuvazinin kuyrukçuluğudur vs.

Topluma geriden bakmak, toplumsal gelişme düzeyini ve sınıf ilişkilerini geriden tespit etmek demek, proletaryayı geri görevlere mahkum etmek, dolayısıyla kaçınılmaz ve nesnel olarak, onu reformist burjuvazinin ya da küçük burjuva demokrasisinin eklentisi durumuna düşürmek demektir. Önümüzdeki dönemde ideolojik tartışmaların odağını oluşturacak popülist teori ve tahlillerin ve onun bir parçası olan TDKP teori ve tahlillerinin ‘Aşıl topuğu’ işte asıl buradadır.⁷⁹

İktidar perspektifinin güdüklüğü, hem halk devrimciliğinin güdüklüğü hem de Menşevik yapıların ortak paydası olmuştur. Bugün için de geçerli olan sınıf uzlaşmacı-devrimci ayrışması sancılarının kökeninde bu iktidar perspektifi muğlaklığı da vardır.Ve şimdiden bilinmelidir, demokratik devrimcilikten kopmayanların taşıyıp getirdikleri sınıf uzlaşmacılığı-devrimcilik ayrımını sağlıklılaştıracaktır. En azından şu anda reformist çerçevede olanlar reformist çemberi kıramasalar bile, daha bugünden “devrimci” statüsüne sahip yapıların ayrışa-bölüne devrimci sosyalist bir iktidar perspektifini içselleştirememeleri ciddi bir olasılıktır.⁸⁰

İnsan demokratik devrimciliğin zararları konusundaki bu ve benzeri sosyalist devrimci tiratları dinleyince en azından bir an için sendeleyip hemen ardından da şu soruyu sorma ihtiyacını hissediyor. “Devrimci Hareketi böylesine büyük zaafılara sürükleyen devrim programıyla aranızdaki farklar büyük olmalı. Nedir bunlar?”

⁷⁹ H. Fırat, *Küçük Burjuva Popülizmi Ve Proleter Sosyalizmi*, Eksen Yayıncılık, s117

⁸⁰ *Devrimci Hareketle Reformist Eğilim*, Eksen Yayıncılık, s93

Karşımıza çıkacak ilk yanıt “Onlar kapitalist sistemin mantığı içinde gerçekleştirilebilecek şeyleri talep ediyorlar!” olacaktır. Yani “demokratik devrimciler”in istedikleri şeyleri aslında burjuvazinin düzenini yıkmadan sağlamanın mümkün olduğunu belirtiyorlar. Bu yanıt ilk başta açıklayıcı görünse de “Peki sizin ‘ilk elden yapılması gereken işler’ olarak formüle ettiğiniz şeylerle onlarınkiler arasında bir fark var mı?” sorusunun karşısında yetersiz kalmaktadır, çünkü bugün “sosyalist devrimciler”le onların devrimci demokrat diye adlandırdıkları kesimin programlarının hiç değilse bu kesiti büyük ölçüde örtüşmektedir, öncelikle tekelci burjuvaziye vurulacaktır, büyük işletmeler ve bankalar kamulaştırılacaktır, demokratik haklar genişletilecektir vs. Ayrıca “sosyalist devrimciler” de kolektivizasyonun derhal gerçekleştirilecek bir hedef olmadığını belirtmektedirler, tıpkı orta burjuvazinin iktisaden çökertilmesine hemen başlanmadığı gibi.

Tartışmalar içerisinde, kendilerine “demokratik devrimciler”in geçiş sürecinde önlerine koydukları şeylerle “sosyalist devrimciler”inkiler arasında hemen hemen hiçbir fark olmadığı hatırlatıldığında “sosyalist devrimciler”imizin verdikleri yanıtların başında gelen şudur: sorun alınması öngörülen iktisadi ve toplumsal kararlar sorunu değil siyasal iktidarın alınması sorunudur. H. Fırat’ın TKP-K’nın teorisyeni M. Yılmaz’le tartışırken, Yılmaz’ın “öte yandan, H. Fırat’a göre proleter devrimin geçerken çözeceklerine baktığımızda önümüzde bir demokratik devrim programını buluruz. Siyasal özgürlük, ulusal sorun, yöresel feodal kalıntıların tasfiyesi vb. “geçerken” ya da ilk elden nasıl çözümlenirse çözümlensin muhtevaca demokratik devrim görevleridir” iddiasına karşılık verdiği yanıt bunun bir örneğidir.

Hayır sayın yazar; eğer düzen içi değişimlerle elde edilecek siyasal reform taleplerinden değil de bir devrim programından, devrimle, yani kurulu iktidarın alaşağı edileceği sorunlardan konuşuyorsak bilmeniz gerekirdi ki, önce iktidardan başlanacaktır. Bu elementer gerçek üzerinde anlaşmak, devrim sorunları üzerinde bir tartışmanın zorunlu önkoşuludur. Devrimin sorunları üzerine pek iddialı konuşan M. Yılmaz, nasıl oluyor da bu küçük ayrıntıyı gözden kaçırabiliyor?⁸¹

H. Fırat’ın verdiği yanıt incelendiğinde, yukarıdaki paragrafta tek bir şeyin iddia edildiği görülecektir: Düzen dışı talepler bir devrimi gerektirir. Buradan iki sonuç çıkarılabilir. Birincisi H. Fırat’ın “demokratik devrimciler”i eleştirmesinin nedeni “demokratik devrimciler”in düzen içi taleplere saplanıp kalmış olmasıdır. Oysa bu sav mantıksal olarak geçersizdir. H. Fırat’a sorulan sorunun kendisi “demokratik devrimciler”le “sosyalist devrimciler”in geçiş

⁸¹ *Demokratizmi Savununun Sınırları, s.59.*

talepleri arasındaki özdeşliği temel almıştır. H. Fırat “sosyalist devrimciler”in geçiş dönemindeki taleplerinin “demokratik devrimciler”in taleplerinden farklı olduğunu göstermediği sürece, böyle bir girişimden haberdar değiliz, “demokratik devrimciler”i düzen içi talepleri yükseltmekle suçlayamaz, çünkü böyle yaparsa kendi taleplerini de düzen içi talepler olarak nitelemiş olur. Böylesi bir çelişkiyi engellemek için H. Fırat’ın sözleri ikinci bir biçimde de yorumlanabilir. Buna göre aslında “demokratik devrimciler”in talepleri de “sosyalist devrimciler”in talepleri de düzen dışıdır, ancak “sosyalist devrimciler” bunların ancak devrimle gerçekleşeceğini akılda tutarken “demokratik devrimciler” ise bunu çoktan unutmuşlardır. Bu da doğru değildir. En azından programatik olarak, çünkü demokratik devrimci örgütlerin programlarında hiç değilse sembolik olarak İKDDD’den söz edilmektedir. İKDDD ve beraberinde gelen geçiş programı ise sadece ordunun dağıtılıp silahlı halk milislerinin ve sovyetlerin kurulmasını öngördüğü için bile düzen dışı devrimci bir hedeftir. Türkiye’deki “demokratik devrimciler”in kendi devrim stratejilerine ne ölçüde tutarlı taktik hedefler belirledikleri ayrı bir konudur; ama tutarlı bir demokratik devrimcinin taleplerinin burjuva düzeni içerisinde karşılanamayacağı su götürmez bir gerçektir. Kaldı ki yapılan ayrımla teorik temelleri olan bir sorun politik öznelere örgütsel niteliklerine indirgenerek metafizikleştiriliyor. “Sosyalist devrimciler” de “demokratik devrimciler” de aynı taleplere sahiptir; ama “demokratik devrimciler” düzen içi bir çözümle yetinirken “sosyalist devrimciler” devrimden vazgeçmiyorlar. Neden? Örneğin, “sosyalist devrimciler” daha cesur, daha akıllı, daha leninist midir?

“Sosyalist devrimciler”in kendilerine “demokratik devrimciler” tarafından yükseltilen, “madem siz de bizim geçiş istemlerimize sahipsiniz, o zaman bizden bir farkınız yok” itirazına karşı verilen yukarıdaki yanıt girişimlerinin bir diğer özelliği de sorunu talepler zemininden siyasal iktidarın yıkılması zeminine kaydırmasıdır. Hal böyle olunca, aslında “sosyalist devrimciler”in sayfalar dolusu yazdıkları gerekçeler bir anda anlamsızlaşmaktadır. Çünkü geçiş istemlerinin ve ilk elden tasfiye edilecek sınıfların aynı olduğu durumlarda sorun hangi taleplerin devrimci ve ileri hangi taleplerin reformist ve geri olması sorunu değildir artık. Tartışılan şey devlet aygıtının parçalanıp parçalanmayacağıdır. Halbuki tartışmanın bu zeminde yürütülmesi sosyalist devrimciliğin reformizme karşı şerbetli olmadığını gözler önüne serecektir.

“Demokratik devrimciler”le “sosyalist devrimciler”in arasındaki benzer geçiş istemlerine sahip olmaktan kaynaklanan bu gerilim tartışmayı kimi zaman daha da ilginç platformlara sürüklemiştir. “sosyalist devrimciler” “demokratik devrimciler” tarafından ileri sürülen şeylerin aslında bir sosyalist devrim programı olduğunu savlamışlardır.

*Yazmıştık, yineliyoruz; sadece büyük burjuvazinin ve devlet mülkiyetinin sosyalist mülkiyete dönüştürülmesi bile Türkiye'de iktisadi hayatın %80'ini kontrol altına almak demektir ve Türkiye'de sosyalist derim ilk hamlede bundan başka bir şey olamazdı. Diğer bütün istemleri alt alta toplasanız bu istemin yanında oldukça sönük kalırdı. Ama bu demokratik devrim programı olarak sunulmuştu! O halde sosyalist devrimin programı neyi kapsayacaktı?*⁸²

Yani sorun aslında bir isim sorunu! “demokratik devrimciler”in hedeflediklerine hiçbir itiraz yok. İtiraz edilen nokta bu hedeflerin hala demokratik devrim diye adlandırılması. Başka bir deyişle Türkiye Devrimci Hareketi, demokratik devrim dediği şeye sosyalist devrim dese küçük burjuva popülizminden kopup proleter devrimciliğine yönelecek. Bu saçma yanıtın, bu isim metafiziğinin bir benzeri farklı bir platformda bu sefer TDKP'nin İş-Ekmek-Özgürlük sloganının ardındaki popülist mantık eleştirilirken ortaya çıkıyor. Eleştiri, böyle bir sloganın atılmasının yanlış olduğu üzerine kurulu değil, aksine işçiler tarafından benimsenmiş bu sloganın kendisine hiçbir itiraz yöneltilmiyor. Eleştirilen şey sloganın bağlandığı stratejik hedeften başka bir şey değil.

*... “İş-Ekmek-Özgürlük!” stratejik bir slogan mı, yoksa taktik bir slogan mı? Stratejik bir slogansa eğer, bu onu kullananların ufkunun burjuva toplumun demokratikleşmesi hedefini hiçbir biçimde aşmadığını gösterir. Sloganın kitlelerden destek bulup bulmaması sorunu zerre kadar değiştirmez...Yok eğer “İş-Ekmek-Özgürlük!” sizin için taktik bir slogansa, bu durumda, “özgürlük” sorununun taktik bir çerçevede formüle edilmesi, stratejik bakışınızın sosyalist bir devrim olmasını gerektirir. Durum buysa açık yanıt verilmesi koşuluyla mesele kalmayacaktır. Fakat bu durumda da, sloganın sahiplerinin geçmişten devraldıkları bütün yapı ve ideolojik çizgi olduğu gibi çökecektir.*⁸³

Ortada anlaşılmaz bir durum var. Farklı devrim stratejilerine bağlı iki örgüt nasıl oluyor da aynı dönemde aynı taktik sloganı atmaya onaylayabiliyor? Yazar açıkça, TDKP'nin çıkıp “ben bu sloganı sosyalizm stratejik hedefiyle attım” demesi durumunda “ortada hiçbir sorun kalmayacağını” söylüyor. Tarihsel materyalizmi değil, sadece materyalizmi benimseyenlerin bile bu durumu anlaması zordur. İnsanlar ve kurumlar eğer niyetleri üzerinden değil, yaptıkları üzerinden değerlendirilecekse “sosyalist devrimciler”in bu akıl yürütmesine katılmak mümkün değildir. Ama yukarıda söylenenler dikkate alınmalıdır, çünkü aslında önemli bir gerçeği dışa vurmaktadır. Sosyalist devrimden günümüzün “sosyalist devrimciler”inin kastettiği şeyleri anladığımız sürece “demokratik devrimciler”le “sosyalist devrimciler”

⁸² Teori Ve Program Sorunları, Eksen Yayıncılık s.126

⁸³ H. Fırat, Liberal Demokratizmin Politik Platformu, Eksen Yayıncılık, s.30.

arasında taktik sloganlar açısından belirgin bir farklılık görülmemektedir. “sosyalist devrimciler”le “demokratik devrimciler” arasındaki asıl fark, kendini hiçbir pratik eylem sürecinde dışa vuramayan bir “strateji farklılığıdır”. Bu da, tartışmanın her iki tarafındakiler açısından da asıl sorunun program ve strateji kavramlarının yerli yerine oturtulmaması ile ilgili olduğunu gösterir.

Taktik adımların hiçbirisinde önemli ayrılıklar göstermeyen iki “strateji”nin ne ölçüde birbirinden ayrı olduğu ve bunun hangi bakımdan iki ayrı programa karşılık düştüğü sorusu katolik piskoposları kışkırtacak ölçüde skolastik ve kısır bir tartışmadır. Ayrımlar pratikte görülmediği sürece insanların kafalarının içinde olduğu söylenecek, iş karşı tarafta daimi bir kötü niyet aramaya kadar varacaktır. Oysa gerçekten devrimci hareket içerisinde önemli bir kopuş ve ayrışma süreci yaratacak bir farklılığın kendini her pratik süreçte belli etmesi gerekir. Bu yüzden de sosyalist devrim-demokratik devrim ayrımı yapay ve verimsiz bir ayrımdır. Türkiye Solu içinde devrimcilerle reformistleri ayrıştıracak önemde değildir.

Böyle bir ayrımın tamamen hayal ürünü olduğunu söylemek de doğru olmayacaktır. Elbette her iki devrim stratejisinin önüne koyduğu pratik görevlerde ayrıştığı alanlar vardır ama aşağıda iddia edileceği gibi bu ayrımlar devrimci mücadelenin şu anda içinde bulunduğu konumda bir önem taşımamaktadır.

Bugün “sosyalist devrimciler”in ve gündemlerine anti-empyralist demokratik halk devrimini alanların programlarına bakılıp siyasal iktidarda kimlerin söz sahibi olacağına, devrimin ilk elden kimlere karşı gerçekleşeceğine, ve devrimci iktidarın ilk elden yapacağı işlere ilişkin yazılanlar dikkatlice incelendiğinde (elbette programlarına demokratik kapitalizm vs. tarzındaki gülünç ifadeleri yazanları, legalist kaygılardan ötürü proletarya diktatörlüğü demeye çekinenleri bir tarafa bırakırsak) bu iki akım arasındaki tek farkın devrim sonrasında kurulacak sovyetlere köylülüğün tüm kesiminin katılıp katılamayacağı, zaferi kazanmış olan proletaryanın gündemine toprak reformunu alıp almayacağı sorunu olduğu ortaya çıkar.

Sözü edilen ayrım programa ilişkin bir ayrımdır ve sırf bu yüzden bile kuşkusuz çok önemlidir. Ancak bir sorunun, bir eksikliğin, bir meseleyi yanlış ve çarpık kavrayışın yol açtığı hasar bu zaafın kendinde barındırdığı özsel niteliklerden ötürü değildir. Zaafın yol açtığı tahribatın ne olduğunu ve onun büyüklüğünü belirleyen şey, zaafın ortaya çıktığı yere, zamana ve koşullara bağlıdır. Dolayısıyla programatik bir zaaf her zaman reformizme, kitle kuyrukçuluğuna, demokratizme ve popülizme yol açmaz; programatik bir zaaf o programı benimseyen örgütler açısından bu sapmaları içinde potansiyel olarak taşır ancak bu potansiyel tehlikelerin aktüel hale gelmesi bunu

mümkün kılacak koşullara bağlıdır. Nitekim on dört yıl boyunca bolşeviklerle menşeviklerin aynı programa sahip çıkmalarına bakarak, kimse menşeviklerin aslında devrimci; yahut bolşeviklerin belki de reformist olduğunu aklına getirmemiştir. Bu duruma bakıp programın gereksiz bir ayrıntı olduğu sonucuna varanların iflah olmaları ise mümkün değildir.

Tartışmamıza geri dönelim; “sosyalist devrimciler”le “demokratik devrimciler” arasındaki temel farkın “demokratik devrimciler”in orta burjuvaziyi tarafsız hale getirip, köylülüğün tümünü sovyetlere almak istemesi, sosyalist devrimi savunanların da buna haklı gerekçelerle itiraz etmesi ve bir devrim durumunda bu kesimlerin sovyetlere alınmayacağını vurgulaması olduğunu görmüştük. “Sosyalist devrimciler”in tezleri emperyalizm ve proleter devrimler çağının eksik kavranışına, burjuva devlet aygıtının parçalanarak darmadağın edilmesi konusundaki tüm yetersizliklerine karşın doğrudur. Devrimci bir durumda ya da böyle bir durumun arifesinde böyle programatik zaafaların varlığı, programları ve eylemleri arasında bir tutarlılık kurmaya çalıştıkları sürece devrimci olma iddiasındaki örgütlerin tümünü en az Nisan Konferansındaki “eski bolşevikler” kadar sapmaya götürecektir. Peki şimdi soralım, Türkiye devrimci hareketinin içinde bu programatik zaafı potansiyel halinden çıkarıp aktüel duruma getirecek bir süreç yaşanmış mıdır? Bu soruya verilecek yanıt hayır olmalıdır. Türkiye’de ne bir ikili iktidar yaşanmış ne de 1905 devrimi gibi egemen sınıfın iktidarının çok ciddi bir biçimde sallandığı bir dönemden geçilmiştir. Türkiye Devrimci Hareketi hiçbir zaman böylesine güçlü olmamıştır, bu yüzden de bu zaafaların yarattıkları sapmalar hep potansiyel olarak kalmışlardır. Bu yüzden bugün yürütüldüğü haliyle sosyalist devrim demokratik devrim tartışması Türkiye’nin iktisadi gelişmişliği ve Türkiye’de burjuva demokratik devrimin tamamlanıp tamamlanmadığı sorununa kilitlenip kalmıştır.

Tartışma günümüzdeki gibi yürütüldüğünde sosyalist devrim-demokratik devrim ayrımının devrimci harekete hiçbir getirisi yoktur. Türkiye Solu’nun içinden geçtiğimiz dönemdeki durumu bunun somut bir biçimde ortaya koymaktadır. Türkiye’de devrimcilerin önünde giderilmeyi bekleyen ihtiyaçlardan en acilinin birleşik bir komünist önderlik yaratılması olduğunu düşündüğümüzde sosyalist devrim-demokratik devrim tartışmasında yaşanan saflaşma hiçbir işe yaramayacaktır. Hangileri partileşmeye mutlaka katılması gereken devrimci potansiyellerdir? Kendilerini sosyalist devrimci olarak tanımlayan SİP, TKİP ve kimi troçkist kümelenmeler mi yoksa demokratik devrimci MLKP, TİKB, DHKP ya da EMEP ya da diğer bu kampta yer alan diğer örgütler mi? Sosyalist devrimci kanattan SİP’i dışarıda bırakınca onun kötü ve tutarsız bir sosyalist devrimci olduğunu mu söylenecek ya da

TİKB'nin önemi vurgulandığında onun "demokratik devrimciler" içinde bir istisna olduğu mu vurgulanacak?

Peki Türkiye Solu'nun siyasi reflekslerini hangi ilkeler belirliyor? Eğer sosyalist devrim hakkındaki ayrışma, üzerinde tantana yapıldığı kadar önemli olsaydı Türkiye Solu'nun sosyalist devrimci kanadıyla demokratik devrimci kanadı arasında en azında belirli bir ölçüde paralellikler olmaz mıydı? Örneğin Kürt Ulusal Kurtuluş Mücadelesi karşısında EKİM ile SİP'in TİKB ile EMEP'in tutumları birbirlerine mi yoksa EKİM'inki TİKB'ye, SİP'inki ise EMEP'e mi benzemektedir? Aynı ayrımlar sınıf hareketine, sendikal mücadeleye, gençlik hareketine ve anti-faşist mücadeleye kadar genişletilebilir, ama hiç birinde "sosyalist devrimciler" in hayal ettiği tarzda bir ayrışma yaşanmayacaktır. Bunun nedeni nedir? Türkiye Solu'nun iflah olamaz bir derecede pragmatizm illetine tutulması mıdır? Hayır, burjuva politikacılarını aratmayan pragmatist taktikler elbette rol oynar, ancak asıl belirleyici etmen başkadır. Aslında Türkiye Solu her pratik eylemde peşi sıra gelen liberal kaynaşmanın etkisini yok ettiği belli saflaşmalar yaşamaktadır, ama bu alanların hepsinde "sosyalist devrimciler"le "demokratik devrimciler" in değil komünist refleksler üretebilenlerle üretemeyenlerin, devrimcilerle reformistlerin ayrıştığı görülür.

Köylülüğün siyasal iktidarın kullanımına katılıp katılmayacağı sorunu, bugün için önemli olmasına karşın belirleyici değildir. Türkiye'nin iktisadi gelişmişliği üzerinden yapılan tartışmalar, dünya ölçeğinden yoksun olduğu için amaçsızdır ve ulusal kalkınmacılığı beraberinde getirir. Siyasal iktidarın kimin elinde olduğu sorusu devrimin nasıl bir siyasal iktidar getireceğine, yani devlet aygıtının parçalanmasına değinmedikçe önemsiz bir akademik belirleme olarak kalacaktır. Türkiye'de bugün sosyalist devrim demokratik devrim tartışması gerçekten proleter devrim için yapılacaksa farklı ve verimli bir boyuttan sürdürülmelidir.

Bu boyuta ilişkin altı çizilmesi gereken tezler şunlardır.

Emperyalizm ve proleter devrimler çağında gündemde proleter devrimler vardır. Emperyalist sömürü hortumlarıyla sarmalanmış dünya bir bütün olarak sosyalist devrim için olgunlaşmıştır.

Emperyalist sömürüyü pazar ilişkileri üzerinden temellendirenler ulusal kalkınmacılığın sınırlarından kurtulamayacak, kendi kendilerine istedikleri kadar "burjuvaziyle uzlaşma yok diye" söylensinler, politik tutumları devletçiliğin ötesine geçmeyecektir.

Devrimlerin stratejisi sadece ulusal parametrelere, ulus içindeki nesnel ve öznel durumlara göre bakılarak belirlenemez. Böyle bir strateji ancak uluslararası ölçekte yapılabilirse gerçekçi olur.

Uluslararası devrimin eş zamanlı bir devrim beklentisiyle eşanlı olması, dünya üzerinde komünist devrimlerin merkezi koordinasyonu yapabilen bağlayıcı, merkezi bir Enternasyonal'in varlığının şart olduğu gerçeğini değiştirmez.

Enternasyonal'in kendine özgü bir programının olması onun tüm ülkelere ortak bir devrim şeması çizdiği anlamına gelmez. Ortak bir program tek bir reçete anlamına gelmez. Her "ulusal" örgüt kendi özgüllüğünde proletarya öncülüğündeki bir devrimi, bir proleter devrimi, olanaklı kılacak geçiş istemleri hazırlamalı ve günlük sınıf mücadelesine bu zemin üzerinden müdahale etmelidir.

Enternasyonal'in gerekliliğinin reddedenler ne günümüz işçi hareketinin küresel dinamiklerinin farkına varabilecekler, ne de ulusal kurtuluş mücadelelerine karşı sosyal şoven bir tutumla ulusal hareket kuyrukçuluğu arasında yalpalamaktan kurtulabilecektir.

Bolşevikler, yapacakları tüm ittifaklara proletarya diktatörlüğü ekseninde girer. Böyle bir eksenin kabul edilmesinin biricik koşulu devrim mücadelesinin önderliğinin proletarya tarafından sürdürülmesi, diğer sınıfların proletaryanın mücadelesine yedeklenmesidir.

Proletarya diktatörlüğü işçi sınıfının iktidarı alma yolunda verili devlet aygıtını parçalaması, halkı silahlandırması, sovyetler şeklinde örgütlenerek yaşama-yürütme ve yargı ayırımına son vermesi demektir.

Proletarya diktatörlüğünün ajitasyon ve propaganda faaliyetinin temeline oturtulması proletaryanın bolşevik partisinin ana faaliyetini yasal zeminlerden yürütmesiyle hiçbir şekilde bağdaşmaz. Burjuvazinin yasalarına sığmayan proletarya diktatörlüğü fikri ancak illegal bir politik çalışmayla sınıfın öncüsüyle buluşabilir.

İttifaklar politikasını proletarya diktatörlüğü ilkesine göre belirleyen Türkiye işçi sınıfının yapacağı ittifaklar bugün diktatörlük sözünden bir umacı görmüşçesine kaçan köylülüğün zengin kesimlerini ve küçük burjuvazinin sömürücü kesimini kapsamayacaktır.

"Devrimci Demokratlar"ın Asıl Kusuru "Sosyalist Devrimci" Olmamaları Değildir

Peki "sosyalist devrimciler", Türkiye devrimci hareketinin durumun tespit ederken yaptıkları reformizm, popülizm belirlemeleri bir hezeyanın, sınır tanımaz bir küçük burjuva kibrin ve bu kibirden doğan öfkenin mi ürünüdürler?

Kesinlikle hayır! Yaptıkları saptama doğrudur. Türkiye Devrimci Hareketi bir tıkanma içindedir ve üzerine uzun süredir bir ayrışma yoluyla içinden çıkarılması gereken oportünist safralardan kurtulamamanın bitkinliği sinmiştir. “sosyalist devrimciler”in eksikliği kendilerini tıkanma içindeki gruplar kategorisine dahil etmemeleridir, çünkü aynı dertten onlar da muzdariptir. Küçük burjuvazinin demokrat ufuksuzluğunda boğulmak, sınıfın kuyruğuna düşüp işçici ve reformist bir platformla sekter ve maceracı konum arasında gidip gelmek Türkiye Devrimci Hareketi’ni her gün yeniden tüketen trajedilerdir. İçinden geçtiğimiz günler Türkiye Devrimci Hareketi’nin ne kadar zaafı olduğunu bir kez daha kafamıza vurmaktadır. Sosyalist devrimcilik, en azından TKİP örneğinde olduğu gibi legal mevzilerden değil de devrimci mücadelenin içinden çıkıp onun eleştirisi üzerinden gelişen sosyalist devrimcilik, reformizme ve küçük burjuva devrimciliğe bir tepkinin ürünüdür; ama bu sapmaların nedeni yanlış yerde arandığından aynı sapma tehlikeleri bu eleştirileri yapanlar için de güncelliğini korumaktadır.

Türkiye Devrimci Hareketinin küçük burjuvazinin demokratlık ufkunu aşamamasının nedeni “demokratik devrim strateji”sini benimsemesi değildir. Bunu kanıtlayan en güzel örnek Lenin’in pratiğidir. Lenin bugün Türkiye’ye ithal ikameci modelleri andırır biçimde monte edilmeye çalışılan “demokratik devrim stratejisini” benimsemişti ama Lenin hiçbir zaman demokratçılık oynamadı, ya da reformist bir platformda mücadele etmedi. Bolşevizmin kurucusu 1894 yılında “*Sosyal demokratların tek ilgi alanı Rus işçi sınıfı olmalıdır*” dedi; sınıfın öncü kesiminin birliğinin kendini oportünist ve anarşist unsurlardan belirgin çizgilerle ayırmış programatik bir temele sahip devrimci bir partide örgütlenmelidir dedi. Demokratik devrimi savunan Lenin’in ağzından düşürmediği üç kavram *parti, program ve sınıfı*.

*Onun ileri temsilcileri, bilimsel sosyalizm fikirlerini, Rus işçisinin tarihsel rolü fikrini iyice kavradıkları zaman, ve işçilerin bugünkü dağınık ekonomik savaşını bilinçli sınıf savaşımına dönüştürmek üzere işçiler arasında sağlam örgütler kuruldukları zaman- Rus İŞÇİSİ, tüm demokratik öğelerin başını çekerek mutlakiyeti devirecek ve RUSYA PROLETARYASINI (BÜTÜN ÜLKELERİN proletaryasıyla yanyana) açık siyasal savaşımın düz yolundan KOMÜNİST DEVRİMİN ZAFERİNE götürecektir.*⁸⁴

Bolşevikler işçi sınıfının devrimci partisini örgütleme görevlerini hiçbir zaman savsaklamadılar. Devrimin tek başına işçi sınıfıyla yapılamayacağını bunun neredeyse dünyanın hiçbir ülkesinde mümkün olmadığını, saf bir devrim beklemenin pasifizmin teorisini yapmak olacağını çok iyi biliyorlardı. Ancak kendi devrimlerinde köylülüğü ve küçük burjuvazinin sömürülen kesimlerini

⁸⁴ Lenin. *Halkın Dostları Kimlerdir ve Sosyal Demokratlarla Nasıl Savaşılır?*, Sol Yayınları, s.183

mittetik olarak görmeleri bolşevikleri hiçbir zaman işçi sınıfını örgütlemekten, kıtçık burjuvaziyi ve köylülüğü örgütleme dahası onlara önderlik etme iddiasıyla ortalığa düşürmedi. Bolşevikler çalışmalarını hep işçi sınıfı üzerinden yürüttü, işçi sınıfını politik bir güç olarak harekete geçirmeden küçük burjuvazi üzerinde etkinlik kurmaya yönelmedi. Bolşevikler işçi sınıfının yaşadığı ve çalıştığı alanlarda yürütüyordu örgütlenme faaliyetlerini.

Bolşeviklerin ittifak politikasını şöyle de özetleyebiliriz: Önce devrimci bir örgüt, sonra bu örgütün çevresinde ileri işçilerin örgütlenmesi, ardından işçi sınıfının birliği, daha sonra da işçi sınıfı ve tüm emekçi sınıfların ortak mücadelesi. Görüldüğü gibi leninist ittifak anlayışı zayıfken güçlenmek için ittifak kurup güçlendikçe daralıp tekleşen değil, gericilik dönemlerinde ideolojik ve örgütsel bütünlüğünü korumak için partinin sınır çizgilerini iyice belirginleştiren, hareketin ilerlemesiyle de genişleyen ve ittifaklar kuran bir biçimde gelişir. Hareketin gelişmesiyle birlikte propaganda niteliğindeki sloganlar yerini daha somut daha "taktik" ve eylem ağırlıklı sloganlara bırakır. Lenin'in görüşlerinin en güzel sunulduğu yerlerden birisi Üçüncü Enternasyonal'de yaptığı konuşmadır.

Atığımız ilk adım kiminle ilişkide bulunduğumuzu ve kime tam anlamıyla güvenebileceğimizi bilebilmek için gerçek bir Komünist Partisi⁸⁵ kurmak olmuştur. Partimizin birinci ve ikinci kongrelerinin sloganı buydu: "Kahrolsun Merkezçiler!". Rusya'da Menşevikler dediğimiz, Merkezçileri ve yarı-Merkezçileri alaşağı etmezsek komünizmin ABC'sini dahi öğrenemeyeceğiz. İlk görevimiz gerçek bir devrimci parti kurmak ve Menşeviklerle olan bağı koparmaktır. Fakat bu sadece hazırlık okuludur.... bir parti içinde örgütlendikten sonra atılacak ikinci adım devrim için hazırlanmayı öğrenmektir....

... "kitleler" kavramı hakkında bir şey daha söylemek istiyorum. Bu sözcük mücadelenin niteliğindeki değişikliklere göre değişen bir kavramdır. Mücadelenin başında bu sözcük gerçekten devrimci birkaç bin işçiyi kapsıyordu. Eğer parti kendi üyelerinin dışında partisizleri de ayaklandırmayı başarıyorsa demek ki parti kitleleri de kendine çekmeyi başarıma yolundadır. Devrimimiz sırasında birkaç bin işçinin kitleleri temsil ettiği anlar oldu. Hareketimiz ve menşeviklere karşı mücadelemizin tarihinden, bir kasabadaki birkaç bin işçinin harekete açık bir şekilde kitle niteliğini vermeye yettiğini gösteren bir çok örnek bulursunuz. Genellikle fîlisten -bilgisiz, kültürsüz- ve sefil bir hayat yaşayan, siyaseten hiçbir şey duymamış partisiz birkaç bin işçi devrimci bir şekilde harekete geçmeye başladı mı kitle haline gelirler... Devrim yeterince hazırlanmış olduğu zaman "kitleler" kavramı da değişir: artık birkaç bin işçi kitleleri meydana getirmez. Bu sözcük artık başka bir şey ifade eder. "Kitleler kavramı öyle bir

⁸⁵ Üçüncü Enternasyonal kastediyor.

değişir ki, çoğunluk işçilerin çoğunluğunu ifade etmekle kalmaz bütün sömürülenlerin çoğunluğunu ifade eder. Bir devrimci için başka türlü yorum olamaz ve sözcük başka bir şekilde kullanılırsa anlamsız hale gelir.... başarıya ulaşmak için kitlelerin sempatisini kazanmamız gerekir. Mutlak bir çoğunluk her zaman gerekli değildir; fakat başarıya ulaşabilmek ve iktidarı elimizde tutabilmek için sadece işçi sınıfının çoğunluğu değil –burada işçi sınıfı deyimini Batı Avrupa'daki anlamıyla yani sanayi proletaryası anlamıyla kullanıyorum- aynı zamanda kırsal nüfusun da çoğunluğu gereklidir.⁸⁶

Bolşevik ittifakların mantığı bu bağlamda ele alınırsa Türkiye'deki reformist çemberin kırılmamasının nedenleri de daha iyi anlaşılır. Türkiye'de devrimci işçi örgütlülüğü 1902'lerin Rusya'sıyla kıyaslanamayacakmış gibi zayıf olmasına karşın komünist partilerin gidip “ekonomizme düşmeme adı altında” küçük burjuvaziye örgütlemeye yönelik uğraşları, ya da Kürt ulusal mücadelesini Kürt ve Türk işçilerini politikleştirerek komünist bir hatta büyütme yerine dağda gerilla ve silahlı propaganda birlikleri kurup PKK'yle rekabete girmek demokratik devrim tezinin savunulmasından değil leninist parti anlayışının kavranamamasından kaynaklanmaktadır.

Başka bir biçimde söylersek, Lenin'in “demokratik devrim stratejisi”nin (her ne kadar bu strateji, örneğin tüm köylülükle ittifak konusunda, bu ülkenin somutluğuna uymasa da) işçi sınıfı arasında değil de küçük burjuvazi arasında çalışma yürütmenin, işçi hücreleri kurmadan gidip köylülüğün -hem de zengin köylülüğün- toprak talebiyle ilgilenmenin gerekçesi olduğu hiçbir zaman söylenemez.⁸⁷ Bolşeviklerin öncelikli mücadele alanı işçi sınıfıdır. İşçi sınıfı örgütlenmeden, işçi sınıfına politik mücadele verdirmeden, işçi sınıfıyla başka bir sınıf arasındaki ittifakın gerçekleşme olasılığı yoktur. İşçi sınıfının “öncüsü” böyle bir durumda olsa olsa diğer toplumsal sınıfların verdiği mücadelenin kuyruğuna eklenir. Aynı şey işçi sınıfı örgütlenmesi açısından da geçerlidir. İşçi sınıfının öncüsünü politik ve örgütsel olarak sağlam bir biçimde kazanmadan verilecek bir mücadele yine kuyrukçulukla bu sefer işçi sınıfının kuyruğuna devrimcilerin düşmesiyle sonuçlanacaktır-ki Türkiye'de en sık gerçekleşen durum budur. İşçi sınıfının öncüsünü kazanamamış bir hareket, öncüsünü kazanmadan onu harekete geçirmeye yeltenirse bunu anacak onun en geri taleplerini sloganlaştırarak gerçekleştirilebilir, böylelikle örgütünü de bir sendika düzeyine düşürür.

⁸⁶ Lenin, 3. Enternasyonal Konuşmaları, Koral Yayınları s145-146

⁸⁷ Zaten bugün, esnaf desteği ve aşiret bağlıyla ayakta kalmaya çalışan kimi örgütleri dışarıda bırakırsak, hiçbir devrimci örgütün gidip küçük burjuvazinin sömürücü kesimini ya da köylülüğü örgütlemekte uğraştığını söyleyemeyiz. Devrimci hareketin yine programatik temellerden kaynaklanıp daha büyük bir zayıf işçi sınıfından, yarı-proleterlerden oluşan çevresine küçük burjuvazi ideolojisi sırtına atmasıdır. Başka bir deyişle Türkiye Devrimci Hareketi küçük burjuvaziye siyasallaşmış bir işçi hareketine yedeklemek yerine işçi sınıfını küçük burjuvaziyi gibi örgütüyor.

Kııncası, Türkiye Devrimci Hareketinde leninizmi bu topraklarda yaşatma iddiasıyla yola çıkanların günümüzdeki hüıranlarına yol açan temel hatası demokratik devrim ya da sosyalist devrim stratejilerinden birini seçmeleri değil, "cin olmadan çarpmaya çalışmaları"dır. Devrimci yapılar programatik ve örgütsel açıdan sağlam temellere oturmuş bir örgüt yapısı olmadan, işçi sınıfının öncüsünü kazanmadan işçi sınıfına hatta diğer sınıflara önderlik etmeye koyulanlar büyük bir hayal kırıklığı yaşamıştır. Kitlelerin öncüsünü kazanmadan da kitlelerle hareket etmek elbette mümkündür, ancak bunun bedeli kitlelerin devrimci şiarları benimsemesi hedefinden vazgeçip kitlelerin kendiliğinden taleplerini devrimcilerin kendi talepleriymiş gibi sahiplenmeleridir.

İşte "devrimci demokratları" eleştiren "sosyalist devrimciler"ın göremedikleri, ya da görmek istemedikleri nokta burasıdır. İttifak bir hareketi reformist yapan kerameti kendinden menkul bir "sihirli değnek" değildir, işçi sınıfının tek başına iktidarı alması çok zordur, muhtemelen devrimci mücadele sırasında küçük burjuvazinin sömürülen kesimleri de yoksul köylülük de devrim mücadelesine çekilecektir. Ancak devrimci ittifaklar kurabilmek için ittifakı teklif edenin kendisinin de devrimci olması gerekmektedir. İşçi sınıfı, politikleşmiş, devrimci bir mücadele veremediği sürece diğer toplumsal sınıfların kendiliğinden kabaran toplumsal muhalefetinin kuyruğuna düşecektir. İşçi sınıfını politikleştirmekse ancak işçi sınıfının öncüsünü kazanmakla mümkündür, öncüyü kazanmadan, işçi sınıfına yapılacak her kitlesel hareket çağrısı, başarılı olmak için, sınıfın en geri taleplerinden yola çıkmak zorundadır. Her iki odağın pratikte "kitlelere önderlik etmenin" cazibesine kendilerini kaptırmalarının hazin sonuçları bu belirlememizi doğrulamaktadır, SİP zaten başından beri yasal mücadelenin sınırlılıklarını aşamamış, EKİM ise SİP'e yaklaşmasa bile on bir yıldır sürdürdüğü "işçi sınıfına yakışır bir partiyi" inşa mücadelesinin gerekleri olan devrimci program, devrimci sınıf ve devrimci örgüt koşullarını unutarak kendine TKİP adını vermiş, buna paralel olarak da yayın organlarında giderek artan bir biçimde kitleleri kucaklama mesajları vermeye başlamıştır.

Biri parlamentarist ama sosyalist devrimci bir diğeri ise demokratik devrimci ama legalizme saplanmamış kanattan gelen iki sosyalist devrimci akımı şöyle değerlendirmek daha akla yatkın olacaktır. Sosyalist devrimci akımlar tepki akımlarıdır. Tepkileri pasifizme, öncülüğün yerini kitle kuyrukçuluğuna bırakmasına, sosyalist hareketin sınıftan kopukluğuna ve hareketi sürekli kılacak örgütlenmelerin gerçekleştirilememesindedir. Ancak her iki akımda tüm bu tıkanıklıkların nedenini sosyalist devrim stratejisinin benimsenmemesinde buldular. Yanılıyorlardı. Devrimcilerin önünde duran görevin tüm bu tıkanıklığın kaynağı olan partizizlik sorununu aşmak olduğunu, bunun yolunun da komünist potansiyellerin birleştirilmesinden

geçtiğini kabullenmediler. Bunun dışında ne sosyalist devrimciliğin emperyalizm ve proleter devrimler çağıyla olan bağlantısını irdeledikleri ne de proletarya diktatörlüğünün devrimci ittifaklara ilişkin ayrışma noktalarını ortaya koydukları için devrimci hareketi kuşatan oportünizmden kopuş için birer umut ışığı olamadılar. Bu programatik ve örgütsel görevlerin yerine getirilememesi bu iki akımdan SİP'in legal mevzilerin ötesine bile geçememesine, liberal sola "sosyalizm" dersi vermekle yetinmesine yol açtı, daha devrimci ve kararlı olan TKİP bu durumlara düşmedi ama o da tasfiyeci basınca dayanamayarak "kitlelere" doğru yönelmeye başladı. Devrimcilerin görevi TKİP'in bu yönelimini durdurmak ona bolşevik öncülüğün inşasındaki sorumluluklarını hatırlatmak olmalıdır.

Sosyalist devrimcilik partizizliğe karşı verilmiş tepkinin tek dışa vurumu değildir. Benzer tepkiler sosyalist devrimci söylemi benimsemeyen kanat içerisinde de gerçekleşti. "Devrimci demokrat" kanattaki kimi örgütler devrim stratejisindeki kulvarlarını değiştirmeden gösterdikleri tepkileriyle partileşme ihtiyacına çeşitli biçimlerde yanıt vermeye çalıştılar, bu hesaplaşmayı sosyalist devrimcilik adını benimsemeden yürüttüler.

*Kuşkusuz EKİM'in bir politik platform sunma iddiası da vardır. Bu platformun bir ayağı "sosyalist devrim" perspektifi; bir ayağı buna bağlı olarak "işçi sınıfı vurgusu"; bir ayağı da "popülizm eleştirisi"dir. Ne var ki bu üç nokta da (birincisi daha az olmakla birlikte), yaşadığımız topraklardaki devrimci hareketin, özellikle EKİM'in asıl beslendiği akımların, 80 öncesinden itibaren gündeminin baş köşesinde yer alan ve bir özeleştirisi olarak işledikleri başlıca siyasal sorunlardır. Bu noktaları bir siyasal ayırım çizgisi olarak ortaya koymakla EKİM, nitel anlamda bir farkı değil, gelinen noktada bir nicelik tartışmasını öne çıkarmak durumunda kalmaktadır.*⁸⁸

Ancak ister sosyalist devrimci kanatta olsun ister kendi özeleştirimlerini böyle gürültülü bir biçimde yürütmeyen örgütlerde olsun varılan nokta devrimcilikle reformizmin ayrışmasını sağlayacak bir noktaya çekilmemiştir. "sosyalist devrimciler" kendilerini "demokratik devrimciler"den ayıran şeyin kendilerinin sosyalist devrim muhataplarının ise demokratik devrim stratejisini benimsemeleri olduğunu sanmakla büyük bir yanılığa kapılmışlardır. "sosyalist devrimciler" in bu yanılığı onların devrimci hareket içerisindeki parti, program ve devrimin birbiriyle olan bağıntısı hakkındaki kavrayışsızlığı irdelemek yerine kendilerinden olmayanları devrimci demokrat diye damgalayarak tüm suçu demokratik devrim stratejisinin üstüne atmakla yetinmişlerdir. Oysa yukarıda gösterildiği gibi tutarlı bir demokratik devrim stratejisinin Türkiye

⁸⁸ "Devrimci Parti Güçleri Nedir, Ne Değildir?" broşürü, s.35

Devrimci Hareketi'nin bugün devrimci demokrat diye adlandırılan kesimin pratiğiyle uzaktan yakından ilgisi yoktur.

“Devrimci demokratlar”ın bir sorunu “parti olmadan parti gibi davranmak” ise, -bu sorun sadece bu kesimi değil “sosyalist devrimciler”i de bağlamaktadır- diğer sorunu da, kendisini her an devrim momentinde zannetmesinden ötürü işçi sınıfına küçük burjuva ideolojisini şırınga etmesidir. İşçi sınıfına gittiğinde kapitalizmin sömürsünden söz etmek yerine ceberut devletin uygulamalarından ve demokrasinin erdemlerinden söz eder. Demokrasi ise proleter demokrasisi değil burjuva demokrasisidir. Her şeyi sosyalist devrim-demokratik devrim kutuplaşması üzerinden açıklamak isteyen “sosyalist devrimciler” bu kavrayışsızlığı aşamacı devrim anlayışının getirdiği körlüğe bağlamaktadır. Hatta böyle bir ayırımın yetersiz olduğunu dolaylı olarak kabul edenlerin bile benzeri açıklamalarda bulunmaları şaşırtıcıdır.

Oysa bu hatanın temelinde kendilerini demokratik devrimci olarak tanımlayanların demokratik devrimci olmalarının, başka bir deyişle demokratik devrim stratejisinin kendisinin, yarattığı sorunlar değil, devrim stratejisine uygun düşen taktikleri ve sloganları sınıf mücadelesinin nesnel ve öznel etmenler tarafından belirlenen momentlerinden soyutlayarak sürekli yaşanan bir devrimci durumu ve kitlelerin yığınsal hareketini örgütleme yeterliliğine sahip bir partinin varlığını varsayarak belirlemesidir. “Devrimci demokratları” bu hatalarına karşın sosyalizmi düzenin sınırları içerisinde bir kalkınma programına çeviren yasalca “sosyalist devrimciler”e kıyasla tercih edilir bir komünist potansiyel kılan şey bu kesimin devlet yıkılmadan devrimin gerçekleştirilemeyeceğinin farkında olmasıdır. Devrimci olmayan demokratlarla, devrimci olmayan “sosyalist devrimciler” arasındaki sıralamanın sonucunu ülkemizde sayıları az olmayan “örgüt arkeologlarına” bırakıyoruz.

Türkiye’de bugün devrimcilik reformizmi ayrıştıracak olan ayırım noktaları proletarya diktatörlüğünün işçi sınıfının komünist dünyayı kurmasını olanaklı kılan biricik iktidar biçimi olduğunun ve “emperyalizm ve proleter devrimler çağının” emperyalist ilişkiler tarafından sarmaladığı her bölgede bir proleter devrimin nesnel koşullarının olgunlaştığının kabulüdür. Bugün elbette değil Türkiye Solunun, Türkiye Devrimci Hareketi'nin bile büyük bir kısmının programatik haritanın reformist tarafında kalması hazin bir gerçektir, ancak umut verici olan ve devrimcilere daha da büyük sorumluluklar yükleyen gerçek, devrimci hareketin önemli bir kesiminin pratiğiyle benimsediği reformist programatik hat arasında önemli “tutarsızlıklar” olmasıdır. 1996 ve 1998 1 Mayıs’ı, Gazi Ayaklanması, 1998 8 Mart’ı böyle reflekslerin varlığının kanıtıdır. Ancak sağlam bir programatik harçla örülmüş örgütsel bir çatının yokluğunda bu umut verici pratiklerin tek başına bir işe

yaramayacağı, hatta kimi zaman legalist reformistlere parmak ısırttıracak tutumlara varacağı da madalyonun bir diğer yüzüdür.

İşte tam da bu yüzden önüne bolşevik önderliği yaratmak gibi bir hedef koymuş komünistlerin omuzlarına ağır sorumluluklar yüklenmektedir. Bir programatik ayırım noktası olmaktan çok suni bir gündem olarak bilinç bulandırıcı etkisini sürdüren sosyalist devrim-demokratik devrim ayırımını aşmak gerekir. Sağlam bir programatik temelde oluşturulacak tek bir bolşevik önderlik devrimci hareketin sezgilerine dayanarak korumaya çalıştığı devrimciliği reformizm, oportünizm ve anarşizmden ayırıştırarak, kendi hareket alanını amaçlarını ve yöntemlerini daha net tarif etmesini sağlayacaktır.

Devrim stratejisinin merkezine proletarya diktatörlüğünün ve emperyalizmin enternasyonalist kavranışının oturtulması ve reformist “stratejilerinin” teşhiri bolşevik bir partinin yaratılması için gereklidir ancak kesinlikle yeterli değildir. Devrimci örgütlerle bolşevik önderliğin inşası yönünde birleşmek için programatik ilkelerde netlik şarttır; devrim stratejisi bu ilkelerin en temel parçalarından biri olsa da geriye kalan noktalar ayırtı değildir. Ulusal sorun, partinin işleyişi, proletarya diktatörlüğünde parti sovyetler arasındaki ilişki, işçi sınıfının haritası çıkarılarak işçi aristokrasisiyle sendikal ve politik mücadelenin gövdesi oluşturacak kesimlerin belirlenmesi, kadın mücadelesinin yürütülüş biçimi, Enternasyonal mücadeleyle yerel mücadelenin birbirlerine bağlanması, faşizmin ve anti-faşist yükümlülüklerin tanımlanması programatik ilkelerin temelleri arasında sayılmalıdır.

Bütün bu ilkeler üzerinde anlaşılması bolşevik önderliğin yaratılması yolunda birliğin yalnızca birinci önkoşuludur. Devrim mücadelesinin pratiğinde örgütsel anlamda birlikte hareket edemeyen, programatik ilkeler üzerinde uzlaştığı oranda sınıf savaşının somutluğunda yapılması gerekenler hakkında bir görüş ve eylem birliğine varma becerisini gösteremeyen hareketlerin yazgısı sınıf mücadelesinin tarihinde bilgiç mızızlıkların anlatıldığı sıkıntı verici dipnotlardan biri olmaktadır. Devrimci komünistler böyle bir yazgıyı asla kabul etmeyip, devrimci teori ve devrimci pratik arasındaki kopmaz ilişkiyi yeniden ve yeniden üretmeyi varlık nedeni saymalıdır. Devrimci mücadelenin yükseltildiği, burjuvaziyle, onun kolluk kuvvetleri ve paralı uşaklarıyla çarpışıldığı her alanda, özellikle sınıf içerisindeki çalışmada devrimci hatta bulunanlarla ve bu hatta çekilebilecekler arasında yer alarak, oportünist unsurların ayıklanması yönünde çaba sarfetmelidir.

Komünist Manifesto, “Komünistler görüşlerini ve hedeflerini gizlemeye te-nezzül etmezler. Hedeflerine ancak bütün mevcut toplumsal koşulların zorla devrilmesiyle ulaşabileceğini ilan ederler. Varsın hakim sınıflar bir komünist devrimden korkup titresinler. Proleterlerin zincirlerinden başka kaybedecek

hiç bir şeyleri yok. Kazanacakları bir dünya var. BÜTÜN ÜLKELERİN İŞÇİLERİ BİRLEŞİN !” sözleriyle bitiyordu. Bu sözler bugün de geçerlidir. Ancak komünistler hadlerini bilir ve bugün böyle bir çağrının arkasında duracak örgütsel gücün olmadığını kabul ederler. Komünistler bu sözlerin arkasında durabilecek bir bolşevik örgütlenme gerçekleştirilene dek, sınıf mücadelesini mekanik bir biçimde ayırıp ertelemeden, her türden oportünist akımın canına okumaya ve komünist önderliğin yaratılması yolunda kendini amaçlaştırmayan bir çekim merkezi oluşturmaya kararlı olduklarını ısrarla belirtmek gerekli.

Devrim mücadelesinde oportünizmden kopuşun yolu beklemekten, gevezeliği aşmayan yakınmalar üretmekten değil, ideolojik ve pratik bataklıktan teze elden kesin bir kopuşu gerçekleştirmekten geçmektedir. Oportünistleri kendi cehennemlerinde tecrit ettikten sonra, onların kendilerini nasıl tüketcekleri komünistlerin sorunu değildir. Komünistlerin kafalarını meşgul eden biricik şey işçi sınıfının komünist devrim yolunda örgütlenmesidir. Komünist parti kavgası verenlerin bolşevik önderliğin eksikliğini duyan herkese çağrısı Lenin’in şu sözlerinde özetlenmektedir:

Bırakalım ölümler kendi ölümlerini gömsün!

Yalpalayanlara yardım etmek isteyenler önce kendi yalpalamalarına son vermeli.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İki Taktikten Nisan Tezlerine; Kopuş Değil Süreklilik

1. 1917 “Nisan Dönemeci” Hakkındaki Efsaneler

Nisan Tezleri ve Nisan Konferansı hakkında Rusya’daki devrimci hareketin tarihi ile ilgili olarak en çok okunan kitaplardan birinde söylenen şudur:

Lenin’in Nisan Tezleri, Parti için, burjuva demokratik devrimden sosyalist devrime, devrimin birinci aşamasından ikinci aşamasına –yani sosyalist devrim aşamasına- nasıl geçileceğini gösteren parlak bir mücadele planı oldu. ... Daha 1905 yıllarında Lenin, Demokratik devrimde Sosyal-Demokrasinin İki Taktiği adlı broşüründe, Çarlık devrildikten sonra proletaryanın sosyalist devrimi gerçekleştireceğini söylemişti.

24 Nisan 1917’de Bolşevik Partisi Yedinci (Nisan) konferansı toplandı. ...Parti tarihinde bu konferans bir parti kongresi kadar önemli bir yer tutar.

...Nisan Konferansı Kamenev, Zinoviev, Piatakov, Buharin, Rikov ve onların az sayıda taraftarının oportünist, anti-leninist tavrını açığa çıkardı.¹

Öte yandan, hemen hemen tüm “gayri resmi” tarihçiler ise, aynı gelişmeleri kimi eski Bolşeviklerle ters düşen Lenin’in, *İki Taktikteki* güya eskimiş formülasyonlarını terk ettiği bir dönüm noktası olarak tarif etmektedir. Bu bakımdan troçkistlerin söz konusu dönemeç hakkındaki saptamalarıyla örtüşen bir tutum akademik marksist çevrelerde olduğu kadar, siyasal gıdasını buralardan alma eğiliminde olanlar, yahut buna mecbur kalanlar arasında yaygındır. Doğrusu Nisan Konferansı ve *Nisan Tezleri* hakkındaki özürücü çarpıtma ve sadeleştirme çabalarıyla karşı karşıya getirildiğinde bu “gayri resmi tarih”in ikna edici hatta cezbedici bir yanı olduğu açıktır. Ancak seçeneklerin bunlardan ibaret olduğu doğrudur.

Aksine seçeneklerin bunlardan ibaret olduğu sanısı, aynı madalyonun bir yüzünden öteki yüzüne doğru gidip gelmekle sonuçlanan bir kısır döngüyü beslemektedir. Bu kısır döngüden kurtulmanın yolu, sınıf mücadelelerinin tarihine örgütsel-politik bir prizmadan bakmaktır. İşte 1917 Devriminin içinden geçtiği “*Nisan Dönemeci*” tam da bu açıdan paha biçilmez bir hazine sunmaktadır. Rus devriminin en kritik safhası bu dönemeçte yer almaktadır; “*Ekim dersleri*”nin en zor ve fakat en değerli bölümü de buradan süzülür. Lenin’in *Nisan Tezleri* ve bu tezleri ortaya koymasını izleyen süreç, Rusya’daki proletaryanın yoksul köylülüğü de peşinden sürükleyerek iktidara

¹ SBKP (B) Tarihi. Kaynak Y., s. 205. 209. 212

yürüyüşünün pratik-siyasal adımları ve **aşamaları** hakkında çok değerli dersler içerir. Ama genellikle bu dönem es geçilmektedir.

Ya troçkistlerin yaptığı gibi, “*Nisan Tezleri* ile Lenin Troçki'nin Sürekli Devrim teorisini benimsedi, Troçki de onun örgüt anlayışını kabul etti” biçiminde eklektik bir çarpıtmayla bu dönemin üstü örtülmektedir. Yahut Bolşevik Partisi'nin, Ekim Devrimi'nin ve hatta Komünist Enternasyonal'in kaderini belirleyen bu dönemeç noktasında, Lenin'in tutumunun bütünüyle benimsenmemiş olduğunun örtbas edilmesi yoluyla aynı kapıya varılmaktadır. Demek ki önce bu iki çarpıtmaya da ışık tutup düzeltmek gerekir.

Nisan Tezlerinde Lenin, Troçki'nin Görüşlerini Kabul Etmiş Değildir

Herşeyden önce ilk yaklaşım doğru değildir. Lenin ne *Nisan Tezleri*'nde ne de başka bir zaman Troçki'nin 1906'da savunduğu “*sürekli devrim teorisi*”ni benimsemiş değildir. Bu teori esas olarak proleter devriminde devrimci partinin rolünü es geçen ve devrimi nesnel koşulların belirlediği bir süreklilik içinde ele alan bir teoridir. Bu yönüyle de esas olarak İkinci Enternasyonal'in mekanik determinizmi ile maluldür. Devrimin aşamalı aşamasız olmasından ziyade, hangi aşamada olduğuna dair bir tartışmayı ifade eder. Troçki'ye göre atlanmış bulunan yahut atlanabilecek olan aşama (işçi hareketinin kendiliğinden gelişimi de dahil olmak üzere) nesnel süreçlerin belirlediği bir mecrada aşılmış, yahut aşılabacaktır.

Rusya'daki devrimin hangi aşamada olduğu konusunda Lenin'in fikri ise, hem *İki Taktik* yazıldığı zaman hem de 1917'de net ve tektir: bu devrim burjuva demokratik aşamadır. Dolayısıyla Troçki'nin yaklaşımının Lenin'in baştan beri savunduğu çizgiyle bağdaşmasının mümkün olmadığını görmek için fazla gayret gerekmez. Ama Lenin'in Troçki'den hem 1905'te hem de 1917'de ayrı durduğu bir başka konu vardır: bu aşamanın hangi güçler tarafından ve na-sıl kat edileceği konusu; yani devrime önderlik edecek öznenin tanımı ve “taktikleri” konusu. Ama bu noktadaki yaklaşımı Lenin'i yalnız Troçki'den değil farklı sınıflar taşıyan pek çok başkalarından da ayırır.

1917 yılı geldiğinde Lenin'in yaklaşımının doğruluğunu teslim edenlerden biri de Troçki'dir. Üstelik Troçki Lenin'in Nisan'da vardığı nokta ile kendi teorisi arasındaki ilişki konusunda, efsanelere mahal vermeyen bir açıklama yapmıştır. *Sürekli Devrim* kitabının girişinde Troçki, “*sürekli devrim teorisini*” ilk defa ortaya koyduğu *Sonuçlar ve Olasılıklar* (1906) broşürünü Lenin'in okuyup okumadığından emin olmadığını, daha doğrusu okumadığına inandığını belirtir; uzunca bir not düşerek şunları söyler:

... 1919 yılında devlet yayınevi “*Sonuçlar ve Olasılıklar*”ı bir broşür halinde bastı. Lenin'in bütün eserlerinin baskısına, sürekli devrim teorisinin “şimdi”, E-

kim Devriminden sonra, özellikle önem kazandığını belirten bir not düşülmesi de aşağı yukarı aynı tarihe rastlar. Lenin 1919'da "Sonuçlar ve Olasılıklar"ı okudu mu, yoksa şöyle bir göz mü attı? Bu konuda kesin birşey söyleyemem. ... 1919'da Lenin'in benim öngörümü doğru bulması için, benim tavrımla kendisinininkini karşı karşıya getirmesine gerek yoktu. Her iki bakış açısını tarihsel gelişimleri içerisinde ele alması yeterliydi. Lenin'in "Demokratik Diktatörlük" formülünü her kullandığında içini doldurduğu ve bu varsayımsal formülün kendisinden çok, sınıflar arası ilişkilerdeki somut değişimlerin tahlilinden çıkarsanan somut içeriği burada hatırlatmaya gerek yok. **Bu taktik ve örgütsel içerik devrimci gerçekçiliğin klasik bir örneği** olarak ebediyen tarihe geçmiştir.

Taktik yahut örgütsel bakımdan Lenin'e karşı çıktığım hemen hemen her durumda, hiç değilse bunların en önemlilerinde haklı olan oydu. İşte bu nedendir ki, sadece tarihsel anıları hatırlatma anlamına geldiği sürece benim eski tarihsel öngörüm lehine bir müdahalede bulunmayı gerekli görmüyordum.²

Bu sözlerde Troçki bir yandan bir tarihsel öngörünün doğruluğunu vurgularken, bir yandan da "hemen hemen her durumda" "örgütsel ve taktik bakımdan" Lenin'in haklı olduğunu söylüyor. Bu ifade, hem anti-troçkist efsanelerin, hem de troçkist efsanelerin teorik margariniyle beslenmiş olanlar için bir muammadır. Zira birinciler "Troçki'nin Lenin'i inkar ettiğine" inanırlar. İkinciler ise, 1917'de Nisan Tezlerini sunan Lenin'in sürekli devrim teorisini benimseyerek Troçki'nin görüşlerine geldiğini; berikinin de Lenin'in örgüt teorisini benimsemesi suretiyle bir sentezin oluştuğunu sanmaktadırlar.

Oysa Troçki'nin kendi söylediklerinden açık seçik anlaşılacağı gibi, Lenin'in 1917'de vardığı görüşlerin Troçki'ninkiler olduğunu söylemek mümkün değildir. Hatta 1919'da bile böyle bir karşılaştırmanın Lenin tarafından yapılip yapılmadığı dahi kuşkuludur. Lenin'in görüşü "kendi tarihsel gelişimi" içinde bir noktaya varmıştır. Eğer bu varış noktası Nisan Tezleri ise, çıkış noktası olan İki Taktik tezleri işe yaramaz bir kenara atılması gereken tezler midir? Lenin'in Nisan Tezleri'nde böyle demediğini görmek zor değil. Troçki'ye gelince; o da bilakis İki Taktikte formüle edilen yaklaşımın "devrimci gerçekçiliğin bir klasik örneği olarak tarihe geçtiğini" söylüyor.

Troçki'nin 1906'daki "öngörü"sünde yer almayan ve 1917'de, Şubat'tan Ekim'e giden yolun döşenmesini sağlayan Lenin'in partinin devrim stratejisindeki rolüne ilişkin katkısıdır. Hatta bu, 1905 Devrimi'nin zaferle sonuçlanmasına bakıldığında da, gören gözler için kanıtlanmış olmaktadır; o tarihte Troçki bunlar arasında değildir. Eğer 1905 devrimini 1917'dekininki "provası" olarak ele almak doğru bir yaklaşımsa, besbelli bu iki olay arasında bir süreklilik bağı da kurmak gerekir. Bu sürekliliği sağlayan Bolşevik hareketten

² Sürekli Devrim. Köz Y., s. 57-58, vurguları biz ekledik

başkası değildir. Tam da bu nedenledir ki, 1917'ye gelindiğinde, Bolşevik Partisi'nin özgünlüğünü ve anlamını kavrayarak bu partiye katılan Troçki olmuştur. Lenin'in, Troçki'nin "kehanetini" kabul ederek katılabileceği bir yer bulunmayışı da başlı başına bir ölçü sayılmalıdır.

Öte yandan, pek üzerinde durulmasa da, Lenin'le Troçki'nin uluslararası devrime bakışları arasındaki fark da benzer bir yaklaşım farkı ile ilgilidir. Troçki devrim sırasında Avrupa devrimleri başlamazsa Rus devriminin uzun ömürlü olmayacağını vurgularken, Lenin olaya farklı bir açıdan yaklaşmış Rus devriminin Avrupa'daki devrimleri ateşleyen bir kıvılcım olacağını ileri sürüyordu. Böylelikle, 1905'in Petrograd Sovyeti başkanı devrimin geleceğini dışsal koşullara bağımlı bir olasılık olarak görürken; Lenin (uluslararası devrimin Rus devrimi üzerindeki etkilerini dışlamaksızın) Rus devrimini dünyadaki dengeleri değiştirecek bir güç olarak yorumluyor; bu noktaya vurgu yapıyordu. Bu nokta da aslında öznel etkene biçilen rol ile ilgili bir farkı ifade etmektedir; ve bir kez daha devrimci partinin devrim stratejisindeki rolü konusuna bağlanmaktadır.

Bugün hala, devrim stratejisinde devrimci partinin belirleyici rolünü değil de, Troçki'nin "*tarihsel öngörüsünün doğrulandığını*" vurgulamayı en önemli ödevleri sayanları vardır; ama bu tür unsurlar troçkistlerden ibaret değildir. Troçki ile ilişkisi olmayan pek çok devrimci de, kimi teorik öngörü ve saptamaları doğrulamayı en önemli amaçları sayarak yaşamaktadır. Besbelli bunların soyu kolay kolay tükenmeyecektir de. Ama bu tartışmadan ayıklanması gereken şudur: bir proleter devrimin öngörüsü ya da kehanetine meraklı olanlarla, böyle bir **devrimin kendisine ihtiyacı olanlar** arasındaki ayırım çizgisinin başlangıç noktası buradadır. Önünde sonunda akademisyenlerle devrim lafazanları bu çizginin bir tarafında, devrimciler öbür tarafında öbeksenecektir; öbeksenecektir.

Kuşkusuz sorun soyut teoriler dünyasında ele alındığında bir yanda "*Troçki'nin Sürekli Devrim Teorisi*" bir yanda da "*Lenin'in Örgüt Teorisi*" irdelenebilir. Böylece her iki teorinin de üstünlük ve kusurları saptanabilir; ama bu sadece soyut teori alanında böyledir. Zira somuta yükselindiğinde, menşeviklerin örgüt anlayışı üzerine oturtulmuş bir "*doğru teori*"nin ve doğru öngörülerin işe yaramadığı apaçık görülmektedir. "*Devrimci teori olmadan devrimci pratik olmaz*" önermesi çok bilinen ve pek sevilen bir sözdür. Ama bu sözden devrimci bir örgüt olmadan da devrimci siyaset yapılabileceği anlamını mı çıkartmak gerekir? Bunun olamayacağı pek çok trajik deneyimle kanıtlanmıştır; meraklıları için her gün değişik örneklerle yeniden ve yeniden kanıtlanmaya devam etmektedir. Bunun gecikerek de olsa (hiç değilse 1917 Mayısında), farkına varıp, sınıra bu dersi tekrar unutanlardan biri de

Troçki'dir; ve ne yazık ki bir tek o değildir. Hala bunun farkında olmayanlar çoktur ve artmaktadır. Üstelik bunların pek çoğu kendilerinden başkalarına sık sık troçkist sıfatını yakıştırma adetindedirler; belki de böylelikle içinde buldukları durumu telafi etme umudunu taşımaktadırlar. Sırf bu nedenle bile, *İki Taktik* ile *Nisan Tezleri* arasındaki süreklilik bağıny yeniden ele almak ve bu bağlantıyı kuran halkaya yoğunlaşmak önemlidir.

Lenin'in *Nisan Tezleri* Bütünüyle Benimsenmiş Değildir.

Nisan Tezlerini ve "Nisan dönemecinde" olup bitenleri bulandıran ikinci yaklaşıma gelince; bu, *SBKP (B) Tarihi, -Kısa Ders-* kitabındaki değerlendirmede en yaygın ifadesini bulandır. Burada söylenenlerin başında Rus devriminin bir burjuva demokratik, öteki de sosyalist olmak üzere iki aşamadan geçtiği ve Nisan tezlerinin de bolşevikleri bu geçişin sağlanması için gerekli tutuma ikna ettiği ifade ediliyor. Lenin'in Şubattan itibaren ve *Nisan Tezlerinde* de **devrimin aşamalarından** söz ettiği doğrudur; ama bu aşamaların söz konusu saptamada söylendiği gibi ve pek çoklarının da düşündüğü gibi ayırdedildiği o kadar doğru değildir.

Lenin *Uzaktan Mektupların* birincisinde, Petrograd'a gelir gelmez katıldığı toplantıda yaptığı konuşmada, *Nisan Tezlerinde*, Nisan Konferansındaki müdahalelerinde, vb. sık sık devrimin "birinci ve ikinci aşaması" ayrımlarını yapmıştır. Bazan bunlardan birincisine burjuva ikincisine sosyalist dediği de olmuştur. Ama bu ayırmadan asıl kastettiği, Tauride sarayındaki konuşmada söylediği biçimde anlaşılmalıdır:

Devrimin birinci aşamasından ikincisine (yani iktidarın proletarya ve köylü yığınlarının eline geçeceği aşamaya) geçip geçemeyeceğini ...

Bu sözlerdeki ayırım esas ayırımdır. Lenin'in *Uzaktan Mektuplar*'da ve Nisan dönemecinde kullandığı kavramlarla ifade ederek ve özetleyerek bu ayırım şöyle tarif edilebilir:

Birinci aşaması "8 gün içinde tamamlanan" devrim "Rusya'daki ikinci devrim"dir. Bu devrim aynı zamanda "emperyalist savaşın yol açtığı ilk devrim"dir. Ama Lenin'e göre, hem Rusya'da bir devrim daha olacaktır; hem de savaşın yol açtığı devrimler Rusya'daki ile sınırlı kalmayacaktır. Rusya'daki Şubat devriminin bu kadar hızla ve savaşın doğurduğu ilk devrim olarak gerçekleşmesinin nedenleri arasında "1905'teki provanın" rolü büyüktür; ama "1907-1914 karşı devrimi" de bir o kadar önemlidir. 1917 şubatında başlayan devrimin birinci aşaması çarın tahttan feragat etmesiyle ve bir kapitalist hükümetin kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Bunun böyle olması başka türlü olamayacağı değil; "proletarya yeterli örgütlülük hazırlık ve bilinçten yoksun olduğu için"dir. Dolayısıyla devrimin birinci aşamasından, yani burjuvazinin iktidarı ayaklanan proleter yığınların elinden kaptığı ve fakat tamamen ele geçireme-

diği aşamadan, ikinci aşamaya, yani proletarya ve köylü yığınlarının iktidarı kendi örgütleri aracılığıyla bizzat ellerine alıp burjuvaziyi siyasi iktidarın bütün imkanlarından tamamen mahrum bırakacağı ikinci aşamasına geçişin planlanması ve gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu konuda belirleyici görev bolşeviklere düşmektedir. İşte Lenin'in Şubat Devriminin ardından keskin hatlarıyla çizdiği tablo böyledir. Bu tablonun nesnel olarak birbirlerinden ayrı aşamalar tarife-den yaklaşımlarla bir benzerliği olmadığı açıktır.

Apaçıktır ki, Lenin'in bakış açısı 1905'ten beri değişmiş değildir ve o nedenle "*Nisan Konferansı parti tarihinde önemli bir yer tutar*" derken, *SBKP (B) Tarihini* yazarlar haklıdır. Ama bu konferansta olup bitenleri "*Nisan Konferansı Kamenev, Zinoviev, Piatakov, Buharin, Rikov ve onların az sayıda taraftarının oportünist, anti-leninist tavrını açığa çıkardı*" diye özetleyenler, yalnız kötü bir özet yapmakla kalmayıp, kafa karışıklığına yol açan bir çarpıtmaya varmaktadır. Bu çarpıtma sadece o tartışmada Kamenev ve Zinoviev'in iki karşıt kutupta yer almış oldukları; Buharin'in bu tartışmalarda, örneğin Piatakov ve Rikov kadar bile bir rolü olmadığı vb. somut gerçekleri tersyüz eden maddi hatalarla sınırlı değildir. Bu çarpık özetle Nisan Konferansında Lenin'in önerilerinin karşısında tutum alanların "*az sayıda*" olmayıp, pek çok konuda çoğunluğu ifade ettikleri de hasır altı edilmektedir. Dolayısıyla, bu çarpıtma "*Nisan Konferansında partinin Lenin'in çizgisine oturduğu*" ve bolşevikler arasındaki "*oportünistlerin tecrit edildiği*" anlamındaki değerlendirmeyele birleştirildiğinde daha vahim bir bulanıklık doğmaktadır.

Sanıldığına aksine, bir çok kritik dönemde olduğu gibi, 1917 Nisan döneminde de parti Lenin'i bir bütün olarak ve harfiyen izlemiş değildir. İlginçtir ki bu konferansın sonuçları ile ilgili değerlendirmeler *SBKP (B) Tarihi* kitabı ile troçkistlerin bulunduğu ender noktalardan birini ifade eder. Üstelik bu, sadece troçkistlerin değil, pek çok akademisyenin de hemfikir olduğu bir yanılıdır. Oysa Nisan Konferansında Lenin'in tezlerinin kabul edilmemiş olduğu olgusunun çarpıtılması, Nisan Konferansında yarım kalan ve ancak Komünist Enternasyonal'in kurulmasıyla birlikte sonuçlarına vardırıлып tamamlanabilen³ *Nisan Tezlerinin* asıl önerilerinin ve bunların gerçek muhtevasının buharlaşmasına neden olmaktadır.

³ *Nisan Konferansı'nda Lenin'in önerilerinin benimsenip uygulandığı hakkındaki çarpıtma yalnızca tarih hakkında bir çarpıtma değildir. Zira o konferansta kabul edilmeyen öneriler arasında «sosyal demokrasiinin kirliliğinin çıkarılması, Zimmerwald'cılarla bağları koparılması, komünist bir enternasyonalin acilen kurulması gibi öneriler de vardı. Bu ayrımın es geçilmesi aynı zamanda o önerilerin rafa kaldırılmasını tercih edenlerin bir tercihidir. Bu bakımdan Nisan Konferansı kararlarının Lenin önerileri doğrultusunda düzeltilip geliştirilmesi ancak 1919'da Komünist Enternasyonal'in kurulmasıyla sağlanmıştır. Bugün hala aynı düzeltmeye ihtiyacı vardır; ve düzeltme aynı yoldan yapılacaktır.*

Nisan Konferansında Lenin'in savaşa ilişkin tutum konusundaki görüşlerini; Geçici Hükümetin desteklenmemesi, "bütün iktidar sovyetlere!" şiarının benimsenmesi, RSDİP programının değiştirilmesi hakkındaki önerilerinin kabul edildiği doğrudur. Bir ölçüde menşeviklerle ve "sosyalist devrimciler"le yakınlaşma taktiklerinin reddedilmesi yolundaki uyarıları da itibar görmüştür. Ama bu konulardan her biri aynı toklukla ve ezici bir çoğunlukla geçmiş değildir. 15 bini Petrograd'dan olmak üzere 79 bin partilinin seçtiği 149 delegenin katıldığı konferansta en net sonuç savaş konusundaki karara ilişkindir: 7 çekimsere karşı oy birliği ile Lenin'in görüşü benimsenmiştir. "Savaşın sürmesinden yana olan Menşevikler ve sosyalist devrimcilerle birliğin reddedilmesi" kararı da 10 çekimsere karşılık oybirliği ile kabul edilmiştir. Keza "iktidarın sovyetlere geçmesi için uzun süreli bir çalışmanın yürütülmesi" kararı 8 çekimsere, üç aleyhte oya karşı 122 oyla geçmiştir. Buna karşılık bu kararın bir devamı olan "sosyalist devrim yolunda acilen pratik adımlar atmak gerektiği" konusu ancak 39 aleyhte, 8 çekimsere oya karşılık 71 oyla geçebilmiştir.

Ama Bolşeviklerin legal koşullarda yapılan bu ilk konferansında seçilen yeni Merkez Komitesi'nin dengeleri ise tezler hakkındaki oylamalarla çok orantılı değildi. Bir kere 9 kişilik komitede dört kişi (Kamenev, Nogin, Milyutin, Fedorov) konferansta benimsenen temel kararların en şiddetli muhalifleriydi ("eski bolşevikler" diye adlandırılanlar bunlardı). Stalin konferans öncesine kadar bunlarla aynı tutumu paylaşmakla birlikte, (kendisinin de sonradan açıkladığı gibi) konferans sırasında özellikle savaş ve geçici hükümet konusunda Lenin'in tezlerini benimsemişti. Lenin'in tezlerinin büyük kısmını baştan sona destekleyenlerden merkez komitesine seçilenler ise Zinoviev, Sverdlov ve Smilga idi. Bu üyelerden en çok oyu alan üç tanesi (Lenin-107, Zinoviev 101, Stalin 97) temel sorunlardaki tartışmalarda aynı taraftadır; ama "öteki tarafı" temsil eden Kamenev de 95 oy almıştır.⁴

Asıl önemlisi ve üstü örtüleni ise Lenin'in *Nisan Tezleri*'nin sona kaldığı için ayrıntı sanılmaması gereken maddelerinin akıbetidir. Partinin adının Komünist olarak değiştirilmesi önerisine **bir tek Lenin** lehte oy kullanmıştır. Öte yandan Zimmerwaldcılarla ilişkinin kesilip yeni bir enternasyonalin kurulması kabul edilmediği gibi, Stokholm Konferansına katılma kararı çıkmıştır. Oysa Lenin bunun "*Komünist Enternasyonal'i geciktirme kararı*" olacağını söylemişti. Demek ki, Nisan konferansı en hafif ifadeyle çelişkili kararlar almış olmaktadır. Çünkü bu konferans, Rusya'da menşeviklerle merkezilerle birlik yapılmaması doğrultusunda bir karar alırken, Stokholm konferansında aynıları ile, ve onların uluslararası uzantılarıyla bir araya gelme

⁴ Bkz. E.H. Carr. M. Liebman age.

kararını da benimsemiş olmaktadır. Üstelik çelişki bundan ibaret de değildir: Nisan Konferansı, bir ay önce Stalin'in önerisi ile gündeme gelen "*bolşevik-menşevik karma komisyonu*"nun kurulması önerisini de benimsenmiştir.

Apaçıktır ki, bu tablo "*Kamenev, Zinoviev, Piatakov, Buharin, Rikov ve onların az sayıda taraftarının oportünist, anti-leninist tavrının açığa çıkması*" olarak tarif edildiği takdirde buradan ancak Nisan Konferansı hakkında bir kafa karışıklığı doğar. Nitekim öyledir.

Nisan Konferansının Lenin'in görüşlerinin zafer kazanması olarak tarif edilmesi en azından *Nisan Tezlerinin* (partinin isminin değişmesi ve yeni bir enternasyonal ile ilgili olan) bir bölümünün ihmal edilmesi, anlamına gelir. Dolayısı ile *Nisan Tezleri*'nin "*geçici hükümete ilişkin tutum*" ve "*demokratik devrim-sosyalist devrim ilişkisi*" boyutuna daraltılması da bu ihmalin beslediği bir sonuçtur. Halbuki Nisan Konferansı bu biçimde yorumlandığında yalnız Nisan Konferansı hakkında bir yanlışlama doğmuş olmaz; bu suretle *İki Taktikin* özünün bulandırılmasına da katkıda bulunulmuş olur.

Bolşeviklerin birinci dünya savaşı öncesindeki çizgisini esas alıp Komünist Enternasyonal'in kuruluşuna öngelen ve bu kuruluş sırasındaki belirlemeleri es geçenler, Nisan Konferansında Lenin'in tezlerinin bir kısmının kabul, bir kısmının red edilmiş olmasına rağmen bu konferansı "*leninizmin zaferi*" olarak tarif etme tutumunda bir çelişki görmeyeceklerdir. Zira bolşeviklerin, 1903'ten itibaren aşağı yukarı Nisan Konferansı'nın benimsediği kararların ifade ettiğine yakın bir tutumu benimsedikleri doğrudur. Bolşevikler RSDİP içinde menşeviklerle aralarında kalın ayırım çizgileri çizip, 1905 Londra Kongresi'nde olduğu gibi, onlarsız bir RSDİP kongresi örgütledikleri zaman bile, enternasyonal düzeyde aynı menşeviklerle ve onların yakın akrabalarıyla aynı örgütün çatısı altında kalmakta bir mahzur görmemişlerdir. Hatta, 1905'ten sonra, kısa bir süre için bile olsa, Rusya'da da menşeviklerle tekrar buluşup, aynı parti çatısı altına girmişlerdir (üstelik menşeviklerin çoğunlukta olduğu bir RSDİP çatısı!). Sonra 1912'den itibaren, artık bolşevikler RSDİP (B) adıyla tamamen ayrı bir parti haline geldikleri zaman bile, bolşevikler İkinci Enternasyonal çatısı altında her türden menşeviklerle⁵ bir arada durmuşlardır. İşte bolşeviklerin tarihinin bu kısmına referansla hareket etmek

⁵ İkinci Enternasyonal çatısı altında bütün ülkelerin menşevikleri hatta Rusya'dakilerden çok daha heter oportünist, reformist ve sonradan sosyal-emperyalist sosyal-hain sıfatını alacak olan akımlarla bolşevikler uzun yıllar bir arada bulunmuşlardır. Bu durum bolşeviklerin oportünizm karşısında pragmatist ve oportünist bir tutum içinde oldukları anlamına gelmez. Bu durumu asıl izahı İkinci Enternasyonal'in iflasının tespit edilmesine kadar, bolşevikler dahil kimsenin aklında bir dünya partisi kavramı olmayışıdır. Lenin oportünizm ile İkinci Enternasyonal'in yapısı ve işleyişi arasındaki bağı saptadıktan sonra, yeni bir dünya partisi fikrini öne çıkarmaya başlamıştır. Bu noktadan itibaren, menşeviklerle ne ulusal ne de uluslararası düzeyde aynı parti çatısı altında veya aynı parti yolunda birlikte hareket etmek gerektiği fikri öne çıkmaya başlamıştır. Nisan döneminde Lenin'in çizgisinin asıl yeni ve özgün olan yanı da bu noktada yatmaktadır.

istendiğinde pekala, Nisan Konferansının “sosyal demokrasinin kirli gömleğini çıkarıp, komünist kimliğini almak gerekir” ve “menşeviklerle sadece Rusya’da değil enternasyonal düzeyde de ayrı örgütsel zeminlerde durmak gerekir” anlamına gelen boyutu ihmal edilebilir. Bu durumda bu konferans kararlarının bolşevizmin zaferi olarak görülmesi elbette mümkündür.

Ama bu sadece tarihe ilişkin bir yanılığın olmaması kalmaz. Bu yanılığın çok renkli bir gelecek de çıkar: menşeviklerle ve ortayolcu oportünist vb. akımlarla aynı parti çatısı altında, aynı partinin yolunda, dolayısıyla da iktidar yolunda (örneğin iktidar yahut muhalefet konumundaki halk cephesi koalisyonlarıyla!) birlikte yürünebileceği inancından doğup, daima hüsranlı sonuçlanacak olan bir yürüyüş perspektifi bu yanılığın doğurduğu ve gelişir. Nitekim bu tür felaketli sonuçların envai çeşidi ne yazık ki yaşanmış deneyimler olarak mevcuttur.

Nisan Konferansını Lenin’in tezlerinin benimsendiği ve bolşevizmin zaferi ile sonuçlanan bir dönemeç olarak görenler, asla Lenin’in önerdiği devrimci çizgiye ulaşamayacaklardır. Aksine önünde sonunda aynı konferansta alt edilmiş “eski bolşeviklerin” tutumuyla buluşmaları daha olasıdır; ve bu gibilerin gelebileceği en iyi yer daima Nisan Konferansı çizgisinde kalacaktır.

Nisan konferansı devrim anlayışı ve menşeviklerle Rusya çerçevesinde aynı çizgilerinin çekilmesi bakımından Lenin’in tezlerini benimsemiştir. Tezlerin bu kısmı bolşeviklerin baştan beri sürdürdüğü çizgiyle tastamam aynı doğrultudadır. Bir bakıma Nisan Konferansının sonucu “eski bolşevizmin” “eski bolşeviklere karşı” zaferi olarak tanımlanmalıdır. Çünkü kendi iddialarının ve sonradan başkalarının söylediklerinin aksine, Nisan konferansında “eski bolşevikler” olarak adlandırılan bolşevikler “bolşeviklerin eski çizgisinin bile gerisine” düşmüş durumdaydılar. Bu bakımdan Nisan Konferansı devrim stratejisi, menşeviklerle ve burjuvaziyle ilişkiler, geçici hükümete karşı tutum vb. bakımlarından bolşevizmin *İki Taktikten* beri süren çizgisini yeniden doğrultmuş olarak görülmelidir. Ama bu kadarıyla kaldığının altı çizilmelidir.

Lenin’in *Nisan Tezleri* bunlardan ibaret değildir. Hatta *İki Taktikle Nisan Tezleri* arasındaki asıl fark bu noktalarda değil, devrimci partiye ve enternasyonale bakış noktasındadır. 1905’ten 1917’ye Lenin’in görüş ve tutumunda asıl değişiklik bu noktadır; çünkü Lenin bu arada emperyalizm olgusunun tespiti, oportünizmin bu olguyla (onunla açıklanan işçi aristokrasisi vb. olgularla) ilişkisinin kavranışına varmış ve *İki Taktikteki devrim stratejisi- nin hayat bulabilmesi için bile*, yeni, komünist bir enternasyonalin gerekliliği saptamasını yapmıştır. İşte Nisan Konferansı bu yeni tezleri red e-

dip, bolşeviklerin eski çizgisini onaylamakla kaldığı için eksik görülmelidir; ki ancak o zaman Komünist Enternasyonalin kurulmasının anlamı ortaya çıkmaktadır. Bunu netleştirmek üzere önce Nisan Konferansının hangi bakımdan eski çizgiyle aynı doğrultuda olduğunu belirtmekte yarar var.

Nisan Tezleri, İki Taktik ve Komünistler Birliği'nin Ortak Noktaları

İki Taktik ve Nisan Tezleri arasında “devrim anlayışı” bakımından bir değişim olduğu fikrinin şu ya da bu biçimde kabulü, asıl değişimin üstünün örtülmesine hizmet eder. Lenin’in 1905’te savundukları ile 1917’de savundukları arasındaki asıl fark İkinci Enternasyonal oportünizminin emperyalizm olgusuyla bağlantılı olarak teşhisinden kaynaklanan tutum değişikliğiyle izah edilmelidir. Bu farkın dolaysız ifadeleri hem enternasyonal hem de Rusya’daki örgütlenmeye ilişkin olarak; hem de diğer akımlarla (özellikle oportünist ve merkezci olanlarla) ilişkilere ilişkin olarak görülebilir. En açık seçik olanı da “sosyal demokrasinin kirli gömleğinin çıkartılması” ve “komünist” kimliğinin benimsenmesi noktasındadır; bunun bir sonucu da komünist bir enternasyonal kurulmasıdır. Bu bakış açısıyla yaklaşıldığında *Nisan Tezlerinin* bu boyutunun asıl farklı ve önemli yan olduğu ve Nisan Konferansı’nda bu tutumun benimsenmediği öne çıkar.

1905 yılı ocak-ekim arasında menşeviklerle bolşevikler tam da devrim sorununa yaklaşım konusunda (*İki Taktik*) ayrılırken, bu devrimin ortasında, Lenin’in de özel gayretleriyle aynı parti çatısı altında yeniden birleşmeye yönelmişlerdi; RSDİP’in 1906’daki dördüncü (Stokholm) kongresi “*Birlik Kongresi*” olmuştu. Besbelli 1917’de bolşeviklerin bazılarının aklında hala bu perspektif ve böyle bir olasılık vardı; tutumlarına yön veren de büyük ölçüde buydu. İşte Lenin’in hem bu “eski bolşevikler”den, hem de 1905’teki tutumundan asıl ayrıldığı nokta buradadır. *İki Taktik* ile *Nisan Tezleri* arasındaki diğer farklar, yani devrimin hangi aşamasında bulunduğu hakkındakilerle, sovyetlere ve hükümete ilişkin olanlar ise farklı anlayışlar olarak ele alınabilecek türden farklar değildir. Bu farkların aynı anlayışın somut koşullarda somutlanması olarak görülmesi daha doğrudur. Nitekim Lenin de özellikle Nisan Konferansındaki tartışmalarda buraya vurgu yapmıştır.

Lenin’in *Nisan Tezlerinde* ortaya koyduğu anlayış esas itibariyle *İki Taktik* tekinin 1917 devrimin somut koşullarında ifadeye kavuşturulması olarak görülmelidir.⁶ Üstelik bu bakımdan *Nisan Tezleri* yalnız *İki Taktik*teki tutumla

⁶ Doğrusu Lenin’in *Nisan Tezlerinde* ve o süreç boyunca *İki Taktik*teki saptama ve perspektiflere ilişkin tutumu, tıpkı 1905 sovyeti ortaya çıktıktan sonra yaptığı somutlama girişimlerindeki tutuma benzer. Bunu görmek için *İki Taktik* metni ile *Nisan Tezleri* vb. metinleri karşılaştırmakta yetinmeyip, Lenin’in gerek 1905 sovyetinin belirişinden sonra yaptığı somut öneri ve değerlendirmelere, gerekse de Şubat devrimini izleyen süreçte yaptığı değerlendirmelere bakmak gerekir. Bu takdirde bir ve aynı çizginin izlendiği görülebilecektir.

örtüşmekle kalmaz. Her iki yaklaşım ile, Komünistler Birliği'nin 1848 devrim dalgası sırasındaki tutumu arasındaki yakınlığını görmemek mümkün değildir.

... demokratik küçük burjuvalar ... demokratik parti içinde her türlü fikri kapsayacak büyük bir muhalefet partisinin kurulmasına çalışıyorlar; yani içinde genel sosyal demokratik lafazanlıkların ağır bastığı ... sevgili barış uğruna proletaryanın belirli isteklerinin öne sürülmesine imkan vermeyecek bir partide işçileri tutsak etmeye çalışıyorlar. Böylesi bir birlik, doğrudan doğruya onların yararına, proletaryanın ise hepten zararınadır. ... İşçiler, ... burjuva demokratlara alkış tutan bir koro olmaya rıza göstereceklerine, ... bağımsız, gizli ve genel bir parti örgütünü kurmaya gayret etmeli... ve bu örgütün her bölümünü proletaryanın tavır ve çıkarlarının burjuva etkilerden bağımsız olarak tartışıldığı işçi topluluklarının merkezi ve çekirdeği haline getirmelidir

... Ama daha zaferin ilk saatlerinden itibaren işçilere ihanet edecek olan bu partiye (küçük burjuva demokratlarının partisine -çn) ... karşı koyabilmek için işçiler silahlı ve örgütlü olmalıdır ... İşçiler kendilerince seçilmiş komutanlar ve kendi seçtikleri genel kurmayla bağımsız olarak proleter muhafızlar olarak örgütlenmeli ve devlet otoritesinin değil, işçilerin belirleyeceği devrimci topluluk konseyleri komutasına geçmelidirler. ... Silahlar ve donanım hiçbir biçimde teslim edilmemeli, her türlü silahsızlandırma çabası gerekirse zora başvurarak püskürtülmelidirHatırası halkta sadece nefret duygusu uyandıran kişilerle, kamu binalarına karşı halkın giriştiği intikam hareketlerine, sözde aşırılıklara, muhalefet etmek şöyle dursun, bu gibi hareketleri hoşgörülle karşılamakla da yetinilmemeli, bunlara önderlik edilmelidir

Demokratik küçük burjuvazi, devrimi mümkün olduğu kadar çabuk ... sona erdirmek istedikçe; az çok mülk sahibi tüm sınıflar egemen konumlarından def edilene dek; proletarya devlet iktidarını fethedinceye ve bütün proleterlerin birliği, bir tek ülkede değil, dünyanın tüm hakim uluslarında proleterler arasındaki rekabeti ortadan kaldıracak ölçüde gelişinceye; ve en azından başlıca üretici güçler proleterlerin elinde toplanana kadar devrimi sürekli kılmak çıkarımız ve görevimizdir. .. Alman işçileri sınıf çıkarlarının ne olduğunu açık seçik saptayarak, en kısa zamanda bağımsız bir partide mevzi tutarak, ve demokrat küçük burjuvaların iki yüzlü sözlerine kanıp, proletaryanın partisinin bağımsız örgütünü kurmaktan çekinmek gibi bir davranışa bir an olsun kapılmayarak, nihai zaferleri uğruna ellerinden geleni kendileri yapmalıdır. Savaş naraları Sürekli Devrim olmalıdır.⁷

Bu saptamalar Komünistler Birliği üyesi Karl Marx'a aittir ve besbelli ki yönetiminde bulunduğu örgüt tarafından da paylaşılmaktadır; hatta bu fikirlerin Marx'ın zihninde belirişinin o örgüt sayesinde olduğunu düşünmek için çok daha fazla neden vardır. Bu saptamaları yaparken Marx'ın bulunduğu

⁷ Köln Davası Üzerine Açıklamalar derlemesi içinde. Ana yayınları, İstanbul 1977, s. 142-150

konum küçük bir ayrıntı değildir. Aksine soruna bu denli siyasal bir yaklaşımla, iktidar perspektifi ve devrimci parti vurgusuyla yaklaşmasının sırrı Marx'ın devrimci bir örgütün sorumluluğunu taşımasıyla yakından ilişkilidir. Dolayısıyla benzeri bir soruna, benzer bir konumdan yaklaşan bir başka devrimci marksistin yaklaşımları ile bunlar arasında paralellikler kurulması da zor olmayacaktır.

“Önyedinci Yüzyıl'da İngiltere'dekinden, Onsekizinci Yüzyılda ise Fransa'dakinden daha gelişkin bir Avrupa uygarlığı koşullarında ve çok daha gelişmiş bir proletarya ile yapılmak zorunda olan bir burjuva devrimi arifesinde”⁸ olan Almanya için ve devrimci partinin bağımsızlığını vurguyla savunarak söylenen bu sözler Lenin'in Şubat-Ekim arasında savunduklarına çok yakındır. Ama “Avrupa devrimini ateşleyecek olan” “burjuvazisiz bir burjuva devrimi” perspektifi çizen Lenin'in, 1900'lü yılların başındaki Rusya için söylediklerine de fazlasıyla benzemektedir. Üstelik Komünist Manifesto'nun “Almanya'daki burjuva devrimi, onu hemen izleyecek bir proleter devriminin başlangıcı olacaktır” sözleri dahil Komünistler Birliği'nin gecikmiş bir burjuva devrimi hakkındaki saptamalarının pek çoğu 1900'lerin başından itibaren Rusya için Lenin tarafından yeniden ifade edilmiştir.

Lenin'in genel olarak olduğu gibi, 1905'teki formülasyonunda en önemli nokta devrimci partinin bağımsız varlığı ve başlı başına bir etken olarak rolüdür. Bu açıdan bakıldığında bile, 1850'lerin başındaki Marx'ın (tek başına ifade ettiği tüm görüşlerle değilse bile) Komünistler Birliği saflarındayken formüle ettiği “sürekli devrim” anlayışıyla Lenin'in devrime bakış açısı ile küçük burjuva ve burjuva demokratlarına ilişkin tutumunun benzerliği tartışmasızdır. Sadece bu benzerlik bile, *İki Taktik* ile *Nisan Tezleri* arasındaki bağın kurulmasını kolaylaştıran başlıbaşına bir etkidir. Şubat-Ekim sürecinde Lenin'in Geçici Hükümete ve oportünistlerle merkezcilere ilişkin yaklaşımları hatırlandığında bu benzerlik daha somut bir nitelik kazanmaktadır. Bolşevikleri menşeviklerden de, Troçki'den de, bugün güya Leninizme sahip çıktığını iddia edenlerin birçoğundan ayırdeden asıl kalın çizgi de burada görünür.

Bu çizgi, İki Taktik'in ana konusunu oluşturan RSDİP Üçüncü Kongre kararlarıyla menşeviklerin Cenevre Konferansının kararları arasındaki ayrımı ifade eder. Söz konusu kitapta döne döne karşılaştırılan bu iki taktikten bir tanesi “*Londra kongresi*” kararlarında apaçık bellidir:

1) *Konumu gereği en ileri ve tek tutarlı devrimci sınıf olan proletarya Rusya'daki devrimci demokratik hareket içinde de önder rolünü oynamak zorundadır.*

⁸ Bkz. *Komünist Manifesto*

2) Bu hareket (devrimci demokratik hareket-çn) şimdiden bir silahlı ayaklanma zorunluluğunun meydana çıkmasına varmıştır.

3) Proletarya bu ayaklanmada en enerjik rolü üstlenmekten kaçınamaz; ve bu da Rusya'daki devrimin kaderini tayin edecektir.

4) Proletarya ancak, ona mücadelesinde hem ideolojik bakımdan hem de pratik bakımdan rehberlik eden sosyal demokrat işçi partisinin bayrağı altında, tek ve bağımsız bir siyasal güç olarak bir araya geldiği takdirde bu devrimde bir önderlik rolü üstlenebilir.

5) Proletarya ancak bu rolü yerine getirebildiği takdirde, burjuva demokratik Rusya'nın mülk sahibi sınıfları karşısında sosyalizm mücadelesi için en elverişli koşulları elde edebilir.

Bu itibarla RSDİP Üçüncü Kongresi, proletaryayı otokrasiye karşı silahlı ayaklanma yoluyla doğrudan mücadele etmek için örgütlemenin, mevcut devrim döneminde partinin en acil ve en önemli görevlerinden biri olduğunu kabul eder.⁹

Lenin İki Taktikte sık sık gönderme yapılan bu kongre kararının tam metninin kitabının 1907 baskısında aynen aktarılmasını uygun gördü. Bu baskının içinde yer aldığı *On İki Yıl* derlemesinin Önsöz'ünde bu kitap hakkında şunları söyledi:

Burada bu kez sistematik olarak menşeviklerle aramızdaki temel farklılıklar sergilenmektedir. Baharda Londra'da toplanan "RSDİP 3. Kongresi" (Bolşevik) ve Cenevre'deki menşevik konferans tamamen bu anlaşmazlıkları ele almakla uğraşmıştır; ve nihayet proletaryanın görevleri bakımından burjuva devrimimizin bir bütün olarak değerlendirilmesinde temel bir görüş ayrılığına vararak sonuçlanmıştır. Bolşevikler demokratik devrimde proletaryaya önderlik rolünü atfederken, menşevikler ona bir "uç muhalefe" rolü biçmekteydi. Bolşevikler devrimin sınıf karakterini ve sınıfsal anlamını olumlu bir tarzda tanımlayıp, "muzaffer bir devrim 'proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğüne' varan bir devrimdir" diyorlardı. Menşevikler ise burjuva devrimi kavramını o kadar yanlış bir biçimde yorumluyorlardı ki, proletaryanın devrimde burjuvaziye kölece tabi bir rol üstlenmesine razı olmaya varıyorlardı. ...¹⁰

Bu fikrin döne döne işlendiği *İki Taktik*¹¹, (içinde taktik sözcüğü geçiyor diye yanılmamak gerekir, çünkü o zaman Lenin'in bu kavrama verdiği içerik bizim kullanmaya alıştığımız anlama gelmiyor) apaçıktır ki iktidarı ele geçirmek için çizilmiş bir stratejik plandır. Devrimin tarihsel görevleri, sınıf

⁹ Bkz. TE. c.9. s. 68

¹⁰ T.E.. c. 13. s. 113

¹¹ Bu başlığın içinde taktik sözcüğü geçiyor diye yanılmamak gerekir, çünkü o zaman Lenin'in bu kavrama verdiği içerik bizim kullanmaya alıştığımız anlama gelmiyor. O zaman kullanılageldiği anlamıyla, taktik bizim bugün strateji ile kastettiğimiz içeriği ifade ediyordu. En azından «Demokratik devrimde Sosyal Demokrasının İki Taktiği» deindeğünde iki devrim anlayışı anlamak gerektiği açıktır.

karakteri, bunlara bağlı olarak tanımlanan aşamaları vb. ile ilgili bir teorik yazı değildir.

Öte yandan bu kitap aynı programı benimseyen Rus sosyal demokratları arasında belki daha önemli ama daha dar çerçevedeki farklılıklarla ilgilidir. *İki Taktik* Londra'daki RSDİP Üçüncü Kongresi'nde bolşeviklerin; ve Cenevre konferansında menşeviklerin karar altına aldıkları farkları açıklar. Bu farklılıklar ise esas itibariyle 1905 yılında patlak veren devrimde nasıl bir tutum alınması gerektiği ve burjuva demokratlarına biçilen misyona dair yaklaşımlar konusundadır. En özlü ifadesiyle buradaki devrimci tutum geçmiş kimi örneklerde burjuvazi tarafından çözülmüş sorunların burjuvaziye rağmen ve hatta burjuvaziye alaşağı etmek üzere işçi köylü yığınları tarafından bizzat çözümlenmesi fikriyle ifade edilebilir; edilmiştir de.

İşte 1905'teki Lenin'i hem 1850'deki Komünist Birlik ile, hem de Nisan 1917'deki Lenin ile buluşturan çizgi buradan geçmektedir. Bu çizgi aynı zamanda 1905'te menşeviklerle bolşevikleri, 1917'de de "eski bolşevikler"le Lenin'i birbirinden ayırdeden çizgidir. O gün bugündür bütün menşeviklerle bolşeviklerin ayrışmasından hala bu çizgi önemli bir eksen oluşturmaktadır. İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü, Geçici Hükümet gibi kavramlar da ancak bu açıdan bakıldığında anlam bulmaktadır.

İki Taktikteki Soyut Kavramların İçerisi Ne Zaman ve Nasıl Dolduruldu?

1905'te Bolşevikler kendilerini birden patlak veren bir devrimin içinde buldular. Bolşeviklerin bu devrim sırasında izledikleri ve onları diğer akımlardan ayırt eden siyasal çizgi de Lenin'in *Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasi'nin İki Taktiği* başlıklı kitabında ortaya kondu. *İki Taktik* Rus-Japon savaşının kızıştırdığı iklimde, ilk sovyetin kuruluşundan 2-3 ay önce kaleme alındı.

Lenin 1905 yılının başından itibaren, yani ünlü "*Kanlı Pazar*"dan beri, "*Rusya'da devrimin başladığından*" söz ediyordu¹². *İki Taktik* de, daha önce hatta bazan aynı başlıkla olmak üzere kaleme aldığı düşüncelerin toplandığı bir kitaptı. Lenin burada devrime bakış konusunda menşeviklerle bolşevikler arasındaki farkları ele aldı. Özellikle de bolşeviklerle menşeviklerin aynı RSDİP kongresinde (3. Kongre) biraraya gelemeyişleri gerçeğiyle bu farklılıkları bağlantılandırdı.

1905 yılının başından beri durmak bilmeyen işçi sınıfının ve köylülüğün militan eylemliliği, iki yüzlü liberal burjuvaziye bile devrim yanlısı görünmeye zorluyordu. Menşeviklerin taktiği iktidarı burjuvaziye verip,

¹² Rkz. TE c.8

tabandan bir muhalefet yürütmekti. Burjuvazi kapitalizmi geliştirecek, demokratik bir burjuva cumhuriyetini kuracak işçi sınıfı ise Avrupa'daki sınıf kardeşleri gibi örgütlenme özgürlüğüne sahip olduğunda sosyalizm mücadelesini yürütmeye başlayacaktı. Bolşeviklerin taktiği ise buna taban tabana zıttı. Onlar menşeviklerin katılmayı reddettiği geçici hükümetlere katılmayı kabul ediyor ve bu geçici hükümete ayaklanan proletarya ve yoksul köylülüğün iradesini yansıtacak bir kurucu meclis toplama görevini biçiyorlardı.

Peki bu geçici hükümet nasıl bir hükümet olacaktı? Burjuva liberallerle ittifak mı yapılacaktı? Ya da kimi bakanlıklar mı bölüşülüyordu? Lenin'in katılınmasını şart koştuğu geçici hükümetin bunlarla uzaktan yakından ilgisi yoktu, bu geçici hükümet bir silahlı ayaklanmayla çarlık hükümetinin yerle bir edilmesi sonucu doğacak olan bir hükümetti, ömrü de kurucu meclisin toplanmasına kadar olacaktı. Ama Lenin böyle bir hükümette bile liberallerle ittifak düşünmüyordu. Lenin, devrimin çarlık iktidarını şiddetlice sarstığı en kritik momentlerde liberal burjuvazinin bile devrim nutukları atmaya başladığını görmüş, devrimin liberal burjuvazi tarafından boğulmasını engellemek için proletaryanın devrime en etkili bir biçimde katılarak, kendi savaş organlarını egemen güç olarak kurumsallaştırmasının gerekli olduğunu savunuyordu. Bunun için de köylülükle ittifak yapılmasının gerektiğini ısrarla belirtiyordu.

1905'te Lenin'in proletaryanın önüne koyduğu acil hedef şuydu: Burjuva demokratik devrimin liberal burjuvazi tarafından yozlaştırılmasının ve içinin boşaltılmasının önüne geçip, devrimin sonuna kadar götürülmesi için burjuvaziye yalıtacak gücü elde etmek. Zaten köylülüğü proletaryanın demokrasi mücadelesine yedeklemek de bunun için gerekmekteydi.

1905 Devriminde bu hedef gerçekleştirilememiş ve kendi güvenliğini kimi anayasal tavizlerle sağlamayı beceren çarlık hükümeti, iktidarını pekiştirmesiyle birlikte işçi sınıfının ve diğer toplumsal katmanların elinden tüm demokratik haklarını tekrar çekip almış ve ülkede kasvetli bir gerici hüküm sürmeye başlamıştır. Ancak yine de tüm bunlara karşın 1905, Lenin'in deyişiyle "1917 devriminin bir provası" olmuştur.

Burada anahtar sözcük "prova"dır. 1905 ile 1917 arasında birincinin ikincinin provası olmasını izah edecek türlü olgular sayılabilir. Ama bu soruna hangi açıdan yaklaşıldığına bağlıdır. Eğer soruna bu iki tarihsel olayın birer devrimi ifade ettiği göz önünde bulundurulacak yaklaşırsa, tabii ki bağlantı kurulacak konu siyasal iktidara ilişkin olmalıdır. Her ne kadar 1905 siyasal iktidarın alınmasına varan bir devrim niteliği taşımıyorsa da (zaten bunun için devrim provası denmektedir), bunun nasıl olacağına ilişkin önemli ip uçları

sunmuştur; bunların başında sovyet gelmektedir. Üstelik sovyetin ortaya çıkışı daha önce ileri dönük bir perspektif olarak çizilen “*proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü*”, “*geçici hükümet*”, “*kurucu meclis*” kavramlarının yerli yerine oturmasına ve birbirleriyle ilişkilerinin kavranmasına hizmet etmiştir.

1905 Sovyetli Hakkında Lenin'in Bilinmeyen Saptamaları

*İki Taktikin*¹³ geçici hükümet ve devrimci demokratik diktatörlük kavramlarının somut olarak sovyet ile ilişkilendirilmesini beklemek abestir. *İki Taktik*de demokratik diktatörlüğün bir burjuva parlamenter cumhuriyet olmayacağını altı çizilmiştir, geçici hükümetin burjuva partilerinin oluşturacağı bir hükümet olmayacağı vurgulanmıştır ve gündemdeki burjuva demokratik devrimin proletarya ve köylülüğün damga vuracağı bir devrim olması gerektiği ortaya koymuştur. Orada olmayan ise, bu devrimin varacağı kurumsal hedeflerin somut olarak tarifidir. Bunu ise yaklaşan bir devrimde güçlerin mevzilenmesi ve izlenecek taktiklerin saptanmasıyla uğraşan devrimcilerden değil, kahinlerden beklemek gerekir.

Devrimcilerden beklenmesi gereken, beklenmedik ve yeni bir tarihsel durumla karşılaştıklarında bunu derhal değerlendirip izlemekte oldukları çizgiyle bağlantısını kurarak somut bir siyasal perspektife oturtmalarıdır. Petrograd'da sovyetin kurulmasıyla ilgili (Ekim 1905) haberler gelir gelmez, Lenin bolşeviklerin yayın organı Novaya Jiznde yayınlanmak üzere, 2 Kasım günü kaleme aldığı bir yazı gönderdi. “*İşçi Vekilleri Sovyeti ve Görevlerimiz*” başlığını taşıyan ve ancak 1940 yılının Kasımında gün ışığına çıkan bu yazı şöyle başladı:

Yoldaşlar!

*İşçi Vekilleri Sovyeti'nin rolü ve kapsamı sorunu şimdi hem Petrograd sosyal demokrasisinin hem de başkent proletaryasının tamamının gündemindedir. Bu yakıcı sorun hakkında bazı düşünceleri ortaya koymak için kalemi elime aldım. Ama yazıya başlamadan esaslı bir kayıt koymanın mutlaka gerektiğini düşünüyorum. Şu lanet olası uzaklardan yabancı ülkedeki iğrenç sürgünden yazmak zorunda olduğum için orada olmayan birisi olarak kendimi ifade etmek zorundayım. Üstelik bu somut ve pratik sorun hakkında Petrograd'da olmadan, İşçi Vekilleri Sovyeti'ni hiç görmeden işin içindeki yoldaşlarla görüş alış verişinde bulunmadan kesin bir fikir edinmek neredeyse tamamen imkansızdır.*¹⁴

Bu kaydı düştükten sonra Lenin, yazıyı yayınlayıp yayınlamama konusunu, yazı kurulunun tasarrufuna bıraktığını söyledi. Anlaşılan yazı kurulu da ya-

¹³ Hele burada çizilen perspektifin daha kitap yazılmadan epey önce -en azından 3. Kongre'de- çizildiği düşünülürse!

¹⁴ T.E., c. 10, s. 11

yınlamayı uygun görmedi. Bununla birlikte bu yazı Lenin'in sovyeti ayaklanma organı olarak ve yeni "*devrimci iktidarın embriyonu*" olarak tanımladığı ilk yazıdır. Ve bu yazı *Uzaktan Mektuplar*'a çok benzer bir nitelik taşımaktadır. Çünkü bütün bilgi eksikliğine rağmen Lenin oldukça kendinden emin ve tutarlı bir biçimde Novaya Jizn'de Radin imzalı bir yazıyı eleştirerek başlamıştır.

"*Sovyet mi, parti mi*" sorusunu tartışan bir yazıdır sözkonusu olan. Lenin yazının ayrıntısına bile girmeden sorunun kendisini reddetti ve mutlaka "*hem sovyet hem parti sonucuna varılmalıdır*" dedi. "*Sanırım sovyetin herhangi bir partiye kayıtsız şartsız katılması yanlış olur. Muhtemelen bu fikir okuyucuyu şaşırtacaktır*" diye devam etti. Yanılmıyordu, o sıra Petrograd'daki bolşevikler, onun dediğinin tam tersini yapmaktaydı.

Bolşevikler 1905 sovyetine en son katılan örgüttü. Menşevikler ise sovyetin neredeyse isim babası konumundaydı; hem menşevikler hem sosyalist devrimciler derhal delegelerini saptayıp sovyetlere göndermeye karar vermişti. Bolşevikler ise, ancak Sovyet, parti önderliğini peşinen kabul ederse, katılacaklarını bildirmişlerdi. Sözkonusu Radin imzalı yazı, esasen Iskra döneminden beri Lenin'in sağ kolu olan Bogdanov'un başı çektiği bolşeviklerin tutumunu yansıtmaktaydı. Bogdanov, Petrograd sovyeti Sosyal Demokratların liderliğini baştan kabul etmediği takdirde bolşeviklerin Sovyete katılmasının imkansız olduğunu ileri sürüyordu. Bolşevik Merkez Yürütme Kurulu'nun Petrograd bürosu, Bogdanov'un etkisiyle Kasım 1905'te "*Petrograd Sovyeti partinin liderliğini kabul etmezse sovyetten çıkılması*" doğrultusunda bir karar çıkartmıştı. Bu karar sovyette okunduğunda, bolşevik olanlar da dahil sovyet delegeleri şaşırdılar; ama kimse ultimatoma uymadı. Sonradan Lenin, Petrograd'a geldiğinde bu tutumu, Stockholm'de kaleme aldığı yazıdakinden daha sert bir biçimde eleştirdi: "*Ne siz ne de başkaları ultimatolar yoluyla kendi politik gelişmelerinin zorunlu evrelerini atlamak zorunda bırakamaz işçileri*"¹⁵ dedi onlara. Belli ki 1905 devrimi sahiden 1917'nin provasıydı.

Büyük olasılıkla Lenin'in yazısı yayınlandığı taktirde Petrograd'daki Bolşevikler arasında ciddi karışıklıklar yaratacaktı. Neden yayınlanmadığının izahı burada olsa gerek. Ne var ki söz konusu yazının 1917 Nisanında olanların kavranması açısından önemi yalnızca bolşeviklerin iç sorunlarına ilişkin veriler sunması bakımından değildir. Bu boyut olsa olsa *Uzaktan Mektuplar-Nisan Tezleri* ile Pravda'daki yazılar arasındaki uyumsuzluğa bir çağrışım

15 Aktaranı L. Troçki, "Alman Komünist Partisinin Politikası Nerede Hatalıdır," *Faşizme Karşı Mücadele derlemesi* içinde, Köz Yayınları, İstanbul, 1977, s.176

yarattığı için anlamlıdır. Lenin'in sovyet.olgusu hakkındaki ilk saptamaları proletaryanın ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü ve geçici hükümet kavramlarının içinin doldurulması bakımından önemlidir ve asıl bu nedenle *İki Taktik* ile *Nisan Tezleri* arasındaki bağın kurulmasına yardımcı olmaktadır. Lenin, Radin'in yazısına kısaca değindikten sonra tutumunu açıklamak için sovyeti nasıl gördüğünü şöyle tarif etti:

İşçi vekilleri sovyeti genel grevden doğmuştur; (Ekim'deki genel grev- çn.) grev sayesinde ve grevin hedefleri adına kurulmuştur. Grevi kim yönetmiş ve sonucuna ulaşmasını sağlamıştır? Bağrında, bereket bir azınlık olarak sosyal demokrat olmayanların da yer aldığı tüm proletarya. Bu grevin peşinde olduğu hedefler neydi? Hem ekonomik, hem politik hedefler birarada.

Ekonomik mücadeleyi ilgilendiren kısım nispeten basittir ve özel anlaşmazlıklara konu teşkil etmemektedir ama sorunun öbür yarısı, siyasal önderlikle, siyasal mücadeleyle ilgili kısmı öyle değildir. Okuyucuları biraz daha şaşırtma riskini göze alarak hemen söyleyeyim ki, bu bakımdan İşçi Vekilleri Sovyeti'nin sosyal demokrat programı benimseyip RSDİP'e katılmasını istemek yararsızdır. Bugün siyasal mücadeleyi yönetebilmek için hem partinin, hem de (birazdan anlatmaya çalışacağım anlamda dönüştükten sonra) sovyetin her ikisinin de mutlaka gerekli olduğunu düşünüyorum. ...

Bana öyle geliyor ki, siyasal açıdan bakıldığında İşçi Vekilleri Sovyeti, geçici devrimci hükümetin bir embriyonu olarak tasavvur edilmelidir. Sovyetin en kısa zamanda kendini tüm Rusya'nın geçici devrimci hükümeti olarak ilan etmesi ve- yahut (bir başka bir biçim altında da olsa aynı anlama gelmek üzere) bir geçici devrimci hükümeti yaratması gerekir.¹⁶

Böylece *İki Taktik*de soyut bir biçimde ortaya konmuş olan siyasal hedeflerin sovyet örneğiyle nasıl somutlandığı görülüyor. Lenin, sovyetin geçici hükümet haline gelmesi veya yaratması fikrini genel güçler dengesi ve siyasal durum hakkındaki saptamalarla gerekçelendirdi.

Buğün siyasal mücadele, tas tamam öyle bir gelişme derecesine ulaşmıştır ki, devrim güçleriyle karşı devrim güçleri neredeyse denge halindedir. Çarlık hükümeti daha şimdiden devrimi ezecek kudrete sahip değildir; ama devrim de henüz "Yüz Kara"lar hükümetini süpürecek kadar güçlü değildir. Çarlık hükümeti tamamen çözülmektedir. Ama ayak üstünde çürürken saldırdığı ceset kokusuyla tüm Rusya'yı zehirlemektedir. Karşı devrimci Çarlık kuvvetlerinin çözümlenmesini daha şimdiden gecikmeksizin, tereddüt etmeden devrimci güçlerin örgütlenmesiyle karşı koymak mutlak surette önemlidir. Özellikle bir süredir bu örgütlenme müthiş bir hızla ilerlemektedir. Devrimci ordunun ilk birliklerinin (savunma grupları vs.) oluşması; proletaryanın sosyal demokrat örgütlerinin

¹⁶ T.E. c. 10, s. 12-13

hızla gelişmesi; devrimci köylülük tarafından köylü komitelerinin oluşturulması; denizci yahut asker üniforması giymiş proleter kardeşlerimizin ilk özgür toplantılarını yapmakta oluşu buna tanıktır. Bu gelişmeler özgürlük ve sosyalizm doğrultusunda zahmetli ve çetin ama aydınlık ve emin bir yol açmaktadır.

Bugün eksik olan gerçekten devrimci olan tüm güçlerin, kendilerini gerçekten devrimci olarak gösteren tüm güçlerin birliğidir. Bugün eksik olan tüm Rusya çapında bir siyasal merkezdir; canlı, zinde ve güçlü bir merkez; kökleri halkın derinliklerinde olan ve kitlelerin mutlak güvenine sahip olan kıpır kıpır bir devrimci enerjiyle hareketlenen ve örgütlü sosyalist ve devrimci partilere bağlı bir merkez. Böyle bir merkez olsa olsa siyasal grevi parlak bir biçimde yürütmüş olan; şimdi tüm halkın silahlı ayaklanmasını örgütlemiş bulunan Rusya için yarı yarıya bir özgürlüğü kazanmış ve tam özgürlüğü kazanacak olan devrimci proletarya tarafından oluşturulabilir.

Neden İşçi Vekilleri Sovyeti, böyle bir merkezin embriyonu olmasın? sorusu belirir. Orada sosyal demokratlar tek başlarına bulunmadığı için mi? Bu bir elverişsizlik değil, avantajdır. Sosyal demokratlarla devrimci burjuva demokratlar arasında bir kavga birliğinin gerekli olduğunu daima kabul ettik. Biz bunun lafını ettik, işçiler gerçekleştirdi. İyi de yaptılar. ...

Benim kanımca bir devrimci siyasal önderlik merkezi olarak İşçi Vekilleri Sovyeti fazla geniş değil, aksine çok dardır. Sovyet kendini geçici devrimci hükümet olarak ilan etmeli, ya da böyle bir hükümet oluşturmalıdır. Bu maksatla yalnız işçiler tarafından belirlenmiş vekilleri değil, şimdiden özgürlüğe yönelen denizci ve askerlerden başlayıp sonra devrimci köylüleri ve üçüncü olarak devrimci burjuva entelektüellerini çekmelidir. Sovyet, geçici devrimci hükümeti sağlam bir çekirdekle taçlandırmalıdır. Bu çekirdek bütün devrimci partilerin ve bütün devrimci demokratların (ama dikkat edin liberal değil devrimci olanların) temsilcilerini barındırmalıdır. Böyle yaygın ve çeşitli bir bileşim bizi ürkütmez bilakis bunu isteriz. Çünkü köylülükle proletaryanın ittifakı olmadan, sosyal demokratlarla devrimci demokratların savaştan yakınlaşmaları olmadan, büyük Rus devriminin tam zaferi mümkün değildir. Bu belirli, acil ve pratik görevler için geçici bir ittifaktır. Ve sosyalist proletaryanın daha esaslı, ağır basan çıkarlarını ve nihai hedeflerini sürekli gözetecek olan, ilkelerine sadakatle bağlı ve bağımsız bir parti olan RSDİP'tir.¹⁷

Böylece Lenin İki Taktikteki içi doldurulmamış kavramları devrimin somut gelişmeleri ve ortaya koyduğu somut dinamiklerle bağlantılandırarak böyle açıkladı. Tabi ki bu tasnifin siyasal muhtevadan yoksun olduğunu, net bir

¹⁷ T.E., c. 10, s. 15-16 vurguyu biz ekledik

programı ifade etmediğini söyleyecek olanlar çıkacaktır. Lenin de öyle düşünmüş olacak ki;

Bana şöyle itiraz edilebilir; böyle bir hükümetin programı devrimin zaferini güvence altına almaya yetecek bütünlükte formüle etmek mümkün müdür? Her türlü ikircimden, sükut ve ikiyüzlülükten, kaytarmacadan arındırılmış bir mücadele birliğini gerçekleştirebilecek kadar geniş bir program formüle edilebilir mi? Cevabım şudur: bu programı daha şimdiden hayat tamamen formüle etmiştir bile. Bu program halkın istisnasız bütün sınıf ve tabakalar tarafından ilkesel olarak benimsenmiştir; ortodoks rahipler dahil.¹⁸

Bu sözlerin ardından Lenin neredeyse sonradan Nisan Konferansı'nda da önereceği program taslağının maddelerini bir bir sıraladı:

. Bu program herşeyden önce Çarın iki yüzlüce vaadettiği siyasal özgürlüğün tam ve pratik olarak gerçekleşmesini içermelidir. İfade, vicdan, toplantı, basın, örgütlenme özgürlüklerini kısıtlayan bütün yasalar kaldırılmalı, bu özgürlükleri kısıtlayan bütün kurumlar lağvedilmeli; bütün bunlar derhal gerçekten emin ve fiili bir biçimde yapılmalıdır.

. Bu program, gerçekten ulusal nitelik taşıyan silahlı ve özgür halka dayanan Rusya'da yeni bir rejimi yerleştirmek için gerekli tüm güç ve iktidara sahip olan bir kurucu meclisin açılmasını içermelidir.

. Bu program, halkın silahlanmasını içermelidir. Halkın silahlanması gerektiğini herkes kabul etmektedir. Heryerde şimdiden yola koyulmuş olan bu işi koordine etmek ve sonuna kadar götürmek gerekir.

. Geçici devrimci hükümetin programı, Çarlık canavarı tarafından ezilen tüm uluslara tam ve gerçek özgürlüğün derhal tanınmasını içermelidir. Özgür Rusya doğmuştur, proletarya mevsisindedir. Bir kez daha kahraman Polonya'nun ezilmesine izin vermeyecektir. ...

. Bu program 8 saatlik işgününün ilanını içermelidir; zaten işçiler kapitalist sömürü mekanizmasına egemen olmak için başka baskı tedbirleri gibi, 8 saatlik işgünü şimdiden ele geçirmiş bulunuyorlar.

. Nihayet bu program tüm toprakların köylülere devredilmesini mutlaka içermelidir; toprakların tümüne köylülük tarafından el konması yönündeki tüm devrimci tedbirlere destek sunmalıdır, (yanlış anlaşılmasın biri hariç) topraktan yararlanma konusunda eşitlikçi tedbirler yanılması; daha şimdiden kendiliğinden oluşmuş bulunan ve kurulmaya devam eden devrimci köylü komitelerinin her yerde oluşturulmasını da bu program içermelidir.¹⁹

Lenin'in *İşçi Vekilleri Sovyeti ve Proletaryanın Görevleri* başlıklı yayınlanmamış yazısı yayınlanmadı diye bu yazıdaki görüşlerinin bir esrar perdesi

¹⁸ T.E., c.10, s. 17

¹⁹ T.E., c.10, s. 17-18

ardında kaldığını mı düşünmeli? Bu yazıda somut karşılıklarıyla ortaya konan şeyler açıktır ki daha soyut ifadelerle *İki Taktik*de yer almaktadır. Daha sonra yayınlanan başka yazılarda da az çok somut olarak yer almıştır. Şubat-Ekim sürecindeyse daha geniş çaplı bir somutluk düzeyinde yeniden ifadeye kavuşmuştur. Ama hala bu ifadelerin demokratik devrim-sosyalist devrim ayrımı çerçevesinde bir somutluk ifade etmediğini düşünenler olacaktır. Ne var ki Lenin'in 1905'de de sonrasında da asıl önemsedığı bu iki aşama hakkındaki teorik ayrımın somut bağlantısını kuracak olan somut devrim süreci ve öznesiydi. 1917 Şubat'ından Ekim'ine giden süreçte bu daha da çarpıcı ve net bir biçimde ortaya çıktı.

Keza Nisan Tezlerini "*demokratik devrim perspektifinden sosyalist devrim perspektifine geçiş*" anlamında bir teorik/politik dönemeç noktası olarak görenlerinden bu soyutlama düzeyinden somut siyaset alanının sorunlarının bulunduğu düzeye yükselmeleri asla mümkün olmayacaktır.

İki Taktikle Nisan Tezleri Arasındaki Süreklilik ve Kopuş Noktaları

Nisan Konferansındaki tartışmanın bir bakıma *İki Taktik*te ortaya konan tezlerin bir muhasebesini ifade ettiği açıkça görülebilir. Ama elbette bu muhasebe *İki Taktik*in konjonktüre uydurulmasından ibaret sayılamaz. Doğrusu söz konusu muhasebenin ağırlık merkezi dünya devrimi ve dünya partisine ilişkin sonuçlarda yatmaktadır; bir başka deyişle bu muhasebe ikinci enternasyonal oportünizminden ve merkezçiliğinden teorik ve pratik bir kopuş fikriyle noktalanmaktadır. Bu bakımdan *Nisan Tezleri* de yukarıdaki fikirleri ısrarla tekrarlamakta, yalnız Stokholm Konferansına gözlemci olarak katılmayı ve Üçüncü Enternasyonal'in kurulmasını değil, aynı zamanda partinin isminin de komünist sıfatıyla değiştirilmesini önermektedir.

Nisan Tezlerinin yayınlanması ve sonrasında toplanan Nisan Konferansı bolşevikler arasında sert tartışmalara yol açtı. Bu nedenle, Nisan 1917'nin Bolşevik Partinin evrimi bakımından da, Rus Devrimi'nin seyrinin tayini bakımından da önemli bir dönemeç noktası olduğu genellikle kabul edilir. Ama *Nisan Tezleri* ve Nisan Konferansı'ndaki tartışmalarda çerçevesi çizilen sorunlar sadece Bolşevik Partisi'nin evrimi ve Rus Devrimi'nin gidişatı ile sınırlı sorunlar olsaydı, bu konuları tarihçilerin ilgi alanına terk etmekte bir mahzur olmazdı. Halbuki bu dönemeçte üzerinde tartışılan asıl sorun bu kapsama sığmayacak kadar genel ve halen önem taşıyan bir sorundur: bir devrim programının nasıl olması gerektiği ve bir devrimci partinin devrimdeki rolünün ne olduğu konusu bu dönemeçte netleşmiş ve daha sonra da genel terimlerle devrimci proletaryanın hafızasına kaydedilmiştir.

Somit siyaset somut bir durumda ve somut bir siyasal parti dolayımıya yapıldığı gibi, siyasetin somut sorunları da ancak bu gözle bakıldığında

kavranabilir. Bunun için somut olarak bu sürecin evrimine bakmakta yarar var.

2. Finlandiya Garı'ndaki Konuşmadan Nisan Konferansına

1917 yılında Lenin, sürgünde bulunduğu İsviçre'yi terkettikten sonra, aralarında 6 Bund'cu, 3 "Naşe Slovo"²⁰ taraftarının, ve 19 Bolşevik'in bulunduğu 32 mülteci ile birlikte Alman hükümetinin izniyle Alman topraklarından geçmesi sağlanan bir "mühürlü tren" yolculuğunun ardından 3 Nisan (bizim takvimimizle 16 Nisan) 1917 günü, Petrograd'ın Viborg varoşundaki Finlandiya Garı'na vardı. Bolşeviklerin Petrograd komitesi, devrimin havasını yansıtan zırhlı askeri araçlarla onları karşılamaya gelmişti. O sıra Petrograd sovyetinin başkanı olan, sonra da Kurucu Meclis başkanı olacak olan menşevik Çkeidze de onları karşılamaya gelenler arasındaydı; Lenin'i şu sözlerle selamladı:

Yoldaş Lenin, Petrograd Sovyeti ve tüm Devrim adına Rusya'ya gelişinizi selamlıyoruz. Ama şu anda devrimci demokrasinin baş görevinin devrimimizi içerden veya dışarıdan gelebilecek saldırılara karşı korumak olduğunu düşünüyoruz. Bizimle birlikte bu hedeflerin takipçisi olacağınızı ümid ederiz.

Çkeidze Rusya'nın savaşı sonuna kadar sürdürmesinden yana olan sosyal sovenlerdendi. Devrimin iç düşmanları olarak kastettiği, Çarlık yanlılarının restorasyon çabalarıydı. Buna karşılık, Çar'ın başlattığı savaşı onun adına sürdürme tutumundaki Çkeidze gibileri için dış düşman kavramı hala Almanya ve müttefiklerini ifade ediyordu.

Lenin'in bu karşılamaya yanıtı kısaydı:

Değerli işçi, denizci ve asker yoldaşlar!

Sizin şahsınızda muzaffer Rus Devrimi'ni selamlarken, sizi dünya proleter ordusunun öncüsü olarak selamlamaktan bahtiyarım. Yoldaşımız Karl Liebknecht'in çağrısı üzerine halkların silahlarını sömürücü kapitalistlere çevireceği vakit, uzak değildir. Sizin gerçekleştirdiğiniz Rus Devrimi, yeni bir çağ açmıştır, yaşasın dünya sosyalist devrimi.

Lenin'in bugün adeta pek sıradan ve olağan gibi karşılanabilecek bu sözleri herkes için soğuk duş etkisi yaptı. Sadece bütün dikkatleri geçici hükümeti sağlamaştırıp koruma ve savaşı öyle ya da böyle sürdürme noktasında toplanmış bulunan Çkeidze gibiler için değil; onun sözlerini merakla bekleyenlerin hepsini, hatta yoldaşlarını da altüst etmişti. O karşılaşmayı aktaran bir tanık şunları söyledi:

²⁰ Troçki ve yoldaşlarının Paris'te yayınladığı enternasyonalist bir gazete

Herkesi sarsıp sersemleştiren bu gümbür gümbür konuşmayı daima hatırlayacağım. Oraya tesadüfen gelmiş benim gibi serseri mayınları değil, tüm ortodoksları da sarsmıştı. Kimse böyle birşeyi beklemiyordu.

Bolşeviklerin Petrograd'daki önderlerinden olan Raskolnikov da bu isimsiz tanığı doğruladı:

Bazı yoldaşlarının ve partinin yönetici gruplarının o gelmeden önce uygulamakta olduğu taktiğe sıkı bir darbe indirmişti.²¹

Tauride Sarayındaki Toplantılar

Petrograd'a varışının ertesi günü Lenin, İşçi Asker Sovyetleri'nin tüm Rusya konferansına katılacak olan bolşevik delegelerin bir toplantısına katıldı; toplantı Tauride Sarayı'nın bir salonunda yapıldı. Lenin konuşmasına "bazı tezler karaladım; bir bir bunları açıklamaya çalışacağım. Zaman darlığı nedeniyle ayrıntılandırılmış ve metodik bir rapor hazırlayamadım" diye başladı. Bir bir okuyup sonra somutlayarak ve gerek menşeviklerle sosyalist devrimcilerin görüşleriyle, gerekse de Pravda'da yansıyan görüşlerle farklarını belirterek açıkladığı tezler sonradan Pravda'da yayınlanacak olan *Nisan Tezlerinin* 3 Nisan günü kağıda dökülmüş olan ilk taslaklarıydı.²²

Lenin bu konuşmada, savaşı sürdürme tutumuna niçin karşı çıkmak gerektiğini; kapitalistlerin hükümeti olan geçici hükümetin ilhaksız bir barışı asla yapamayacağını; bu hükümete destek vermenin devrimi kaybetmekle aynı anlama geleceğini; sovyetlerin var olduğu koşullarda parlamenter bir cumhuriyetin savunulamayacağını bunun bir geri adım olacağını; RSDİP programının düzeltilmesi partinin isminin Komünist Parti olarak değiştirilmesi ve yeni bir enternasyonal kurulması gerektiğini savundu. Ama konuşmanın dinleyiciler için en sarsıcı olan bölümü her halde "neden iktidarı alamadık?" sorusuyla başlayandı:

Neden iktidarı alamadık?. Steklov (en eski bolşeviklerden biri; Şubat devriminden sonra kendini 'bağımsız sosyalist' ilan etmişti ve Sovyetin yayın organı İzvestia'nın başındaydı.- çn) şu ya da bu nedenle izah ediyor. Bu aptalcadır. İktidarı alamadık çünkü proletarya yeterince bilinçli ve hazırlıklı değildi. Bunda anlaşmak gerekir; maddi güç proletaryanın elindedir; ama burjuvazinin daha bilinçli ve daha hazırlıklı olduğu görülmüştür. Bu korkunç bir durumdur; ama bunu açık yüreklilikle ve açık seçik olarak kabul etmek gerekir; ve halka örgütsüz ve bilinçsiz olduğumuz için iktidarı alamadığımızı açıklamak gerekir.

Devrimin birinci aşamasından ikincisine (yani iktidarın proletarya ve köylü yığınlarının eline geçeceği aşamaya) geçip geçemeyeceğini belirleyen bir yanda

mevcut olan azami legalite olanaklarıdır (şu anda Rusya dünyanın en özgür, en ileri ülkesidir); öte yanda ise, kitlelerin hükümete karşı körü körüne bir güven beslemeleridir. Bolşeviklere varıncaya kadar, hükümete güvenemeyen kimse yok gibidir. Bu durum olsa olsa bir devrim sarhoşluğu ile izah edilebilir. Ama bu sosyalizmin yitirilmesi demektir. Yoldaşlar siz de hükümete güveniyorsunuz. Eğer böyle olacaksa yollarımız aynı değil demektir. Azınlıkta kalmayı tercih ederim. Bir Liebknecht, savaşı sonuna kadar sürdürmekten yana 110²³ tane Steklov ve Çkeidze'den evladır. Eğer hem Liebknecht'e sempati duyup, hem de savaşı sürdürmekten yana olanlara sadece serçe parmağınızla bile olsa el uzatıyorsanız uluslararası sosyalizme ihanet ediyorsunuz demektir. Eğer bu tip insanlardan uzak durursak... her ezilen bize yönelecektir; çünkü savaş onu bize yöneltecektir ve onun için başka çıkış yolu yoktur.²⁴

O gün bugündür devrimin aşamaları hakkında sosyo-ekonomik tahliller etrafında kurulan nesnelci yaklaşımların üzerinden atladıkları temel saptama bu sözlerin arasındadır: “devrimin aşamaları” derken Lenin tarihsel bir takım aşamaları değil sürmekte olan devrimin konaklarını kastetmektedir. Bu devrimin sürmesinin baş koşulu olarak da Lenin 1905'ten beri siyasal iktidarın kimin elinde olacağı ve hangi kurumlara dayanacağı sorunu üzerinde durmaktadır. Devrimin bir aşamadan diğerine geçmesinde kilit sorun tabii ki geçici hükümetin niteliği ve buna ilişkin tutumda yatmaktadır. Nitekim bu sözlerin ardından “geçici hükümete hiçbir destek yok” tutumunu işleyen tez geldi. Onu açarken de Lenin dinleyicilerin bam teline bastı:

Pravda hükümetten ilhakları reddetmesini talep ediyor. Kapitalist bir hükümetten ilhakları reddetmesini istemek saçmadır; bu insanlarla düpedüz alay etmektir... Bu hatayı kabul etmenin zamanı gelmiştir.²⁵

Dinleyiciler için soğuk düş etkisi yapan bu sözlerin daha ağırlığını Lenin, Pravda'nın başındakilerin (Kamenev ve Stalin) yayınlamadığı *Uzaktan Mektuplar*'da söylemişti:

Barış getirmesini teklif ederek bu hükümete yaklaşmanın kerhane patronuna ahlaklı olmasını önermekten farkı yoktur.²⁶

Aslında Lenin'in bu tutumuyla Şubat Devrimi'nin hemen ardından bazı bolşevik önderlerin gösterdiği ilk refleks farklı değildi. Bolşeviklerin 26 Şubat günü yayınladıkları ve Şliapnikov, Zalutski ve Molotov tarafından kaleme alınan ilk bildirme de, Pravda'nın ilk sayılarında yer alan yazılar da geçici hükümeti “kapitalistlerin ve büyük toprak sahiplerinin hükümeti”

²³ Liebknecht savaş kredileri aleyhine oy kullandığında öteki tarafa oy kullanan 110 milletvekili vardı- çn

²⁴ TE., C. 36. s. 449-450

²⁵ TE., C. 36. s. 449-450

²⁶ TE. c.24

olarak nitelendiriyor ve “bir geçici devrim hükümeti” kurulmasını talep ediyordu. Ama geçici hükümete ilişkin tutum kısa zamanda değişti. O sıra Petrograd Komitesinde bulunan Molotov, yeni hükümetin “karşı devrimci” sıfatıyla anılması yönünde bir öneride bulunduğu, azınlıkta kaldı; komite “kararları halkın geniş demokratik yığınlarının ve proletaryanın çıkarlarına uygun olduğu sürece hükümeti destekleme” doğrultusunda bir karar aldı. Lenin’in asıl endişe duyduğu tutum ilk örneğini vermişti.

13 Mart günü, devrimin özgülleştirdiği devrimcilerden Kamenev, Stalin ve Muranov sürgünden Petrograd’a döndüler, bolşevik örgütünün ve Pravda’nın yönetiminde fiilen yer almaya başladılar. Bu sıra Pravda’da Kamenev’in hükümetin savaşı sürdürme politikasına açıkça prim veren kimi yazıları yer aldı; bunlardan birinde “özgür bir halk kendine sıkılan her mermiye bir mermiyle her gülleye bir gülleyle yanıt verir” denmekteydi. Oysa 1914’ten itibaren bozgunculuğu savunan Lenin’in notlarında tam da bu noktada, “alman emperyalizmine karşı ingiliz ve fransız emperyalizmiyle ittifakı sürdüren hükümetin” tuzağına düşülmemesi için hassasiyet gösterme gereği vurgulanmaktaydı.

Mart ayının sonunda toplanan bir bolşevik konferansı Stalin’in önerisi üzerine “sovyetin görevinin işçi sınıfının taleplerini karşılama yönünde yürüdüğü müddetçe geçici hükümeti desteklemek olduğu” doğrultusunda bir karar metnini benimsedi²⁷. O sıra menşevikler de (koşulları bire bir bolşeviklerinkiyle aynı olmasa da) geçici hükümeti koşullu olarak desteklemekten yanaydılar. Aynı konferans menşevik önderlerinden Çeretelli’nin sosyal demokratların birleşmesi doğrultusundaki önerisini değerlendirme doğrultusunda bir kararı Kamenev ve Stalin’in önerisi üzerine 1 Nisan günü benimsedi.

Lenin’in kaygıları bir bir somutlaşmaktaydı. Bu kaygılarla önerilerin açıldığı *Uzaktan Mektuplar*’ın 22, 24, 25 ve 26 Mart tarihli olanlarının Pravda’da yayınlanması bu nedenle mümkün değildi. Çünkü bu mektuplarda tam da Pravda’da izlenmeye başlayan çizginin aksi yönünde öneriler vardı.

Bu koşullarda *Uzaktan Mektuplar*’ın neden Pravda’da yayınlanmadığı da Lenin’in Petrograd’a ayak basmasından itibaren söylediklerinin oradakileri şaşırtması da anlaşılabilir değildir. Lenin ile Rusya’daki Bolşevik yöneticiler arasında görüş ayrılıkları vardı. Daha Petrograd’a ayak basar basmaz kendini karşılayan Kamenev’i “*Pravda’da yazdıklarınız nedir öyle?. Onları okurken size iyi bir kalay geçtik!*” diye haşlarken bu konuda sıkı bir kavgaya hazırlanmak gerektiğinin ilk işaretini vermişti. Doğrusu Bolşeviklerin

Petrograd'daki örgütlerinden başlayıp, partinin tümüne yayıldığı gibi, onların dışındakilerin de dolaylı dolaysız biçimde içine gireceği bu tartışma Rus Devrimi'nin kaderinin tayin edilmesinde başlı başına bir etkidir. Sadece o kadar değil; Rus devriminin başarılı olmuş ilk ve tek proleter devrimi olduğu dikkate alınırsa bu tartışma o gün bugündür proleter devriminin dünya çapındaki kaderini tayin edecek olan tutumların şekillendiği ve somutlaştığı bir tartışmadır. Ama Rusya topraklarında Lenin bu önerilerini ilk kez dile getirdiğinde karşılığını bulmuş değildir.

Lenin'in Müdahalesi İşe Yaramıyor; Sovyetler Geçici Hükümeti Destekliyor

Lenin'in Sovyetlerin Tüm Rusya Konferansında temsil edilen hem bolşevik hem de menşevik delegelere hitaben yaptığı konuşmada savunduğu fikirler belli ki daha çok onları şaşırtmakla kaldı. Zira bu toplantının ertesi günü, 5 Nisan'da Sovyetlerin Tüm Rusya Konferansı'nın Geçici Hükümeti destekleme kararı çıktı ve 6 Nisan günü İzvestia'da yayınlandı:

1. Devrimin akışı içinde kurulmuş bulunan Geçici Hükümet, Petrograd İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti ile mutabakat içinde hükümet çalışmalarına ilişkin programını açıklamıştır.

2. Sovyetlerin Tüm Rusya Konferansı bu programın Rusya demokratlarının temel siyasal taleplerini içerdiğini ve Geçici Hükümetin bir bütün halinde ve genel olarak üstlendiği yükümlülükleri bugüne kadar yerine getirdiğini kabul eder.

3. Konferans Rusya'nın tüm devrimci demokratlarının devrim tarafından yaratılmış bulunan ve demokrasi güçlerinin örgütsel merkezini oluşturan İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri etrafında toplanmaya çağurmaktadır.

4. Geçici Hükümeti karşı-devrimci güçlere karşı en enerjik mücadeleyi yürütmek; Rusya'daki hayatın bütün kesitlerinde tam bir demokratikleşmenin sağlanması için en kararlı adımları atmak; ve ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı temelinde ilhaksız ve tazminatsız bir evrensel barışın sağlanması için hazırlık yapmak üzere ikna etmek için, Konferans, Geçici Hükümet ve onun yerel organları üzerinde giderek daha fazla denetim ve nüfuz sağlamak gerektiğini kabul eder.

5. Konferans, tüm demokratları, hükümet devrimin kazanımlarına bağlı kalıp onları genişletme konusunda sebat gösterdiği sürece ve dış politikada yayılmacı emelleri red ettiği müddetçe ve bu hükümetin bütün çalışmalarının sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalmaksızın Geçici Hükümeti desteklemeye çağırır.

6. Aynı zamanda Konferans Rusya'daki tüm devrimci demokratları bir yandan İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri etrafında toplanıp örgüetlenirken, bir yandan da hükümetin demokratların denetiminden kaçma yönündeki çabalarını veyahut

üstlendiği yükümlülükleri yerine getirmekten kaçınma gayretlerini sıkı sıkıya takip etmeye çağırır.²⁸

Bu karar metni açıktır ki Lenin'in yapılmaması gerekir ve bu tutumu benimseyenlerle yolları ayırmak gerekir dediği şeyleri ifade etmektedir. Söz konusu karar metninin mahiyetini ve hangi süreçten geçerek bu noktaya varıldığını anlamak için bir süre daha geri gitmek gerekir.

3 Mart günü, Petrograd Sovyetinin Yürütme Kurulu Geçici Hükümete katılmayı reddederek taleplerini yükseltmişti:

1. Siyasi, dini suçlardan, terörist eylemlerden, askeri ayaklanma vb. suçlardan yargılananların tümü için derhal ve tam bir genel af.
2. Bütün biçimleriyle siyasal özgürlük: söz, basın, örgütlenme, toplantı ve grev özgürlüğü; askeri birliklerde de grev özgürlüğünün kabul edilmesi.
3. Ordunun özyönetim esasları temelinde örgütlenmesi.
4. Düzeni sağlamak için bir sivil milisin örgütlenmesi; bu milisin yerel yetkililere bağlı olması ve eşit, evrensel, doğrudan ve gizli oyla seçilmesi.
5. Her türlü sınıf, milliyet ve dini kısıtlamanın kaldırılması.
6. Petrograd garnizonunun şehir dışına taşınmaması ve silahsızlandırılmaması.

Bu taleplerin muhatabı olan Geçici Hükümetin açıkladığı ilk programın esasları ise şunlardı:

1. Siyasi ya da dinsel nitelikteki tüm davalar için, terörist eylemleri, askeri isyanları ve tarımsal alanlara yönelik saldırıları da içermek üzere tam ve derhal genel af.
2. İfade, basın, toplanma özgürlüğü: sendika kurma ve grev hakkı; bu hakların silahlı kuvvetlerde hizmet veren personel için yalnız askeri ve teknik konulara ilişkin taleplerle sınırlandırılması.
3. Sınıf, din ve ulus temelindeki bütün kısıtlamaların kaldırılması.
4. Doğrudan, eşit, evrensel ve gizli oy temelinde seçilecek ve ülkenin anayasası ve hükümet biçimini belirleyecek olan bir kurucu meclisin toplanabilmesi için gerekli düzenlemelerin derhal yapılması.
5. Polisin yerine bir halk milisinin geçirilmesi, bu milisin subaylarının seçimle belirlenip, yerel özyönetim organlarına karşı sorumlu olması.
6. Yerel özyönetim organlarına seçimlerin, evrensel, eşit, doğrudan ve gizli oyla yapılması.
7. Devrimci harekete katılan askeri birliklerin bundan böyle silahsızlandırılmayıp, Petrograd dışına sürülmemeleri.

²⁸ Rus Devrimi ve Sovyet Devleti 1917-1921 Belgeleri. Derleyen Martin Mc Cauley, McMillan Press, Londra 1975. s. 26-27

8. Askeri görevleri sırasında en katı askeri disiplin ve görev anlayışını korumaya devam etmekle birlikte askerlerin, bütün diğer yurttaşların yararlandığı medeni haklarını kullanmalarını engelleyen tüm kısıtlamaların kaldırılması.

Sosyalist olarak bilinen bir tek Adalet Bakanı Kerenski'yi (Sosyalist Devrimci Parti) içeren Geçici Hükümet Sovyetin basıncı karşısında sanki bu talepleri yerine getirmek üzere kurulmuş gibi bir izlenim sunan bir program açıklamıştı. Nitekim Sovyetlerin Tüm Rusya Konferansı'nın hükümeti desteklemeye karar verirken dayandığı mazeret de bu benzerliğe gönderme yapmaktadır.

Lenin'in Şaşkınlıkla Karşılanan Görüşleri Yeni Değil

Oysa Petrograd'dan kilometrelerce uzakta ve haberlerin eksik ve geç gelişinden yakınan Lenin, İsviçre'deyken sürgündeki devrimcilere Rus devriminin durumunu ve sürecin barındırdığı tuzakları anlatmak üzere yayınlanan bir broşürde şu çarpıcı saptamaları yapmıştı:

Devrimi yapan işçiler ve askerlerdi. Ama başka devrimlerde sık sık olduğu gibi, önce iktidarı ele geçiren burjuvazi oldu ... Çarı ayaklanmış işçilerle askerler devirdiği halde yeni geçici hükümeti tayin eden çarın Devlet Duması oldu. Bu geçici hükümet liberal kapitalistlerin ve büyük toprak sahiplerinin temsilcilerinden oluşmaktadır. ... "Demokrat" Kerenski yeni hükümete sadece ... Guçkovlar ve Lvovlar halk düşmanı faaliyetlerini yürütürken halka boşa ve tumturaklı laflar söyleyen "demokratik" bir laf ebesi de hükümette bulunsun diye çağrılmıştır

...

Ama Petrograd'da bu hükümete paralel olarak bir başka hükümet adım adım örgütlenmektedir. İşçiler ve askerler, bin işçi veya askere bir delege hesabıyla bir temsilciler sovyeti oluşturmuşlardır. Bu sovyet şimdi Tauride sarayında toplanmaktadır ve binden fazla delegeyi kapsamaktadır.

Başlangıçta bu sovyet türlü hatalar yapabilir ama sonuçta kaçınılmaz olarak yüksek ve emredici bir sesle barış, ekmek ve demokratik cumhuriyet talebini yükseltecektir.²⁹

Sanki Sovyetin Geçici Hükümeti denetlemek ve ileri çıkmaya zorlamak üzere benimsediği tutuma yakın gibi görünen bu satırlar apayrı bir çizgiyi ifade etmektedir. Bir tarafta, kuşku ve kaygıyla da olsa Geçici Hükümeti "asıl hükümet" olarak kabul eden ve elindeki gücün farkında olmakla beraber bu gücü hükümet üzerinde bir baskı gücü olarak kullanıp muhalefet görevini üstlenmeyi savunan bir anlayış vardır. Bu anlayış mantıklı bir sonuç olarak muhalefet görevini parlamenter bir kurum olan Kurucu Meclis içinde yürütmeye karar verecek ve bir iktidar organı olarak sovyetlerin varlığına

²⁹ TE, c.23, s.374-375

karşı çıkacaktır. Öteki tarafta ise, Rusya'da iki hükümet bulunduğunu saptayan Lenin'in tutumu var. Lenin'in öne çıkardığı sorun, sovyet ile geçici Hükümet arasındaki ilişkinin bir iktidar muhalefet ilişkisi değil, ikisi de henüz tam bir iktidar olamamış bulunan iki ayrı iktidar, iki ayrı hükümet arasında bir mücadele olduğudur. Tabii ki önerdiği de açıktır: sovyetlerden güç alıp hüküm sürmeye çalışan burjuva geçici hükümetin alaşağı edilmesi; gücünü sovyetlerden alan ve sovyetlerin yaratacağı bir geçici devrimci hükümetin kurulması. Doğrusu bu fikrin temellerinin *İki Taktikte* olduğu ve 1905 Sovyeti ile ilgili olarak da Lenin'in aynı şeyleri söylediği hatırlanmalıdır.

Nitekim Lenin, bu görüşünü yarım kalmış ve ancak 1924'te yayınlanabilmiş olan bir yazı taslağında ele aldı. Rusya'nın müttefikleri olan ingilizlerin Times, Fransızların le Temps, gazetelerinin bile "*Rusya'da iki hükümet bulunduğunu*" teslim ettiklerini söyledi. Geçici Hükümete güvenmeyen işçilerin ayrı bir hükümet, "*sahici bir halk hükümetine dönüşmekte olan sovyetleri*" yarattığını söyledikten sonra bu iki hükümeti şöyle karşılaştırdı:

Hükümet eski çarı serbest bırakmıştı, işçiler onun tutuklanmasını sağladılar. Hükümet ordunun en üst kumanda mevkiini Nikolas Nikolayeviç Romanov'a emanet etmek istiyordu. İşçiler geri çekilmesini sağladılar. Açıktır ki İşçi ve Asker Vekilleri Sovyeti olmasaydı büyük toprak sahipleri Lvov-Guçkov hemen Romanov'la veya bir başka büyük toprak sahibiyle anlaşılardı.

*.... İşçiler, köylüler! Huzur içinde olun, size özgürlük vaat ediliyor. Savaş ve açlığın tırpanladığı ölümler için özgürlük.*³⁰

Bu yazı, "*işçilerle köylülerin hükümeti ne yapıyor; ne yapmalıdır?*" sorusunun sorulduğu bir satırla, bitmeden sona erdi.

Ama Lenin'in sorduğu bu soruya ne yanıt vereceği sır değildi. Zira Çar'ın tahttan feragat etmesinin üzerinden daha iki gün geçmişti ki, Lenin, Rusya'daki bolşeviklere ulaştırılmak üzere tuttuğu ilk notlarda bu tutumun kaba hatlarını çizmişti bile:

Petrograd'da iktidarı alan daha doğrusu proletaryanın elinden kapan yeni hükümet, burjuvalardan, liberal toprak sahiplerinden oluşmaktadır... Rusya halklarına da, savaşın bizi birleştirdiği diğer halklara da ne barış, ne ekmek ne de tam özgürlük verebilir

Bu nedendir ki, işçi sınıfı sosyalizm ve barış için mücadelesini sürdürmeli, yeni durumdan bu amaç için yararlanmalı, ve bu durumu en geniş halk yığınlarına açıklamalıdır... Bu hükümet halklar için şimdi vazgeçilmez hale gelen hiçbir şeyi yerine getiremez: bütün savaşan ülkelere derhal ve açıkça acil bir ateşkes önerilmeli ve sonra bütün sömürgelerin, bütün bağımlı ulusların ve hakları kı-

sulanmış olan ulusların tam özgürlüğüne dayanan bir barış bağlanmalıdır.

Bu hedeflere varabilmek için önce kırlardaki nüfusun en yoksul kitlesiyle, ikinci olarak da savaştan bütün ülkelerdeki devrimci işçilerle ittifak kuran bir işçi hükümeti gerekir...

İşçi Delegeleri Sovyeti örgütlenmesinden ve işçilerin silahlandırılmasından vazgeçilemez. Orduda ve kırlarda proleter örgütlerin yaygınlaştırılmasından da vazgeçilemez.

Şimdiki hükümet halkı emperyalist savaştan kurtarıp, barışı teminat altına alamaz; ama sadece Kerenski ve başka sosyal-yurtsever popülistlerden ve "marksistlerden" oluşan bir burjuva demokrat cumhuriyet hükümeti de bunları yerine getiremez.

Bu nedendir ki hiçbir bloka katılamayız, hiçbir ittifaka hatta bu temel meselede belirsiz ve değişken bir tutum benimseyen hiç kimseyle... bir anlaşma bile yapamayız³¹.

Bunları yazdıktan iki gün sonra da Rusya'ya geri dönen bolşeviklere çektiği telgrafta da geçici hükümetle ilgili olarak Petrograd'a ayak basmasından itibaren söylemekte olduğu şeyleri özetleyen tutumunu açıkladı:

Taktiğimiz: mutlak bir güvensizlik, yeni hükümete hiçbir destek yok. Özellikle Kerenski'den kuşkuluyoruz. Proletaryanın silahlandırılması tek teminattır. Petrograd Duması için derhal seçim yapılmalı. Diğer partilerle hiçbir biçimde yakınlaşmamalı. Bunu Petrograd'a telgrafla bildirin.³²

Lenin bu telgrafta özetlenen ve daha önce tuttuğu notlarda yeralan fikirleri ayrıntılandırarak, Pravda'da yayınlanmak üzere *Uzaktan Mektuplar* başlığı altında kaleme aldı. Bu mektuplardan ilk ikisi elden Aleksandra Kollontay tarafından Pravda yazı Kuruluna ulaştırıldı. Birinci mektup iki parça halinde yayınlandı. Üçüncü ve dördüncü mektubun postada takılıp takılmadığı hakkında rivayetler olmakla birlikte, ikincisi yazı kurulunun elinde olduğu halde yayınlanmadı. Bu mektubun başlığı "Yeni Hükümet ve Proletarya" idi. Bu mektupta Lenin'in Sovyet delegeleri önünde savunduğu fikirlerin esası ayrıntılı bir biçimde yer alıyordu. Bu tutumun yeni bir tutum olmadığını hatırlatmak üzere Lenin, *Uzaktan Mektuplar*'ın ikincisinde devrimden bir buçuk yıl önce Avrupa'daki Bolşevikler tarafından yayınlanan *Sosyal-Demokrat* gazetesindeki bir yazıya gönderme yapmıştı:

"Eğer şoven devrimciler Rusya'da galip gelirlerse, onların bu savaşta kendi "vatanlarını" savunmalarına karşı çıkacağız. Devrimci veya cumhuriyetçi

³¹ TE., c.23., s. 316-318

³² TE., c., 23., s.321

olsalar bile şovenlere karşı ve sosyalist devrim için uluslararası proletaryanın ittifakından yana olma şiarını yükselteceğiz.³³

Gerçekten de, *Uzaktan Mektuplar*, İkinci Enternasyonal'in ihanetinin saptanmasından itibaren, oportünizmin savaş koşullarında "sosyal-şovenizm", "sosyal-yurtseverlik" ve "sosyal barışçılık" kılıfına büründüğünü ortaya koyan Sosyal Demokrat dergisindeki çizginin sürdürülmesini ifade etmektedir; ve ikinci mektubun sonundaki öneri ile Lenin'in Finlandiya Garı'na indiginde Çkeidze'ye verdiği yanıtla aynı doğrultudadır:

"Petrograd'da Devlet Duması önündeki meydanda gösteri yapan siivari birliklerinin ellerindeki bayraklarda "Yaşasın Bütün Ülkelerin Sosyalist Cumhuriyetleri!" yazmalıdır³⁴.

Pravda'nın Görüşleri Lenin'inkilerle Uyuşmuyordu

Halbuki, o sıralar Pravda'da yayınlanmakta olan yazılar tam bu doğrultuda değildi. Pravda'nın 10 Mart 1917 tarihli sayısında Petrograd komitesinden Olminsky imzasıyla çıkan yazıda şunlar söyleniyordu:

-Burjuva- devrim henüz tamamlanmış değildir. "Birlikte vuruşmak" sloganı döneminde yaşıyoruz. Parti işleri, her partinin kendisini ilgilendirir; ama ortak dava uğruna tek bir yumruk gibi olunmalıdır.³⁵

Pravda'nın 14 Mart sayısında, sürgünden henüz dönmüş bulunan ve Pravda'nın yönetiminde yeralan Stalin, işçileri sovyetlerin çevresinde toplanmaya çağıran yazısında³⁶:

Kazanılan haklar eski güçleri tamamen yok edip, Rus devrimini daha ileri götürmek için savunulacaktır.³⁷

Şliapnikov da anılarında bu yazıların nasıl karşılandığı konusunda şunları söyledi:

Değişen Pravda'nın ilk sayısının yayınlandığı 15 Mart günü, ulusal savunma taraftarları için bir kutlama günü oldu.³⁸

Pravda'nın 15 Mart tarihli sayısında, Petrograd sovyetinin "bütün dünya halklarına" hitaben "özgürlüğümüzü yılmadan savunacağız" diyen ve elbette Alman ordularını kastederek "Rus devrimi saldırganların süngülerine boyun eğmeyecektir" diyerek savaşı sonuna kadar sürdürme tutumunu açıkça ortaya koyan bir bildirisi yayınlandı. Bu sadece haber olsun, belge olsun diye

³³ TE. c. 23. s. 342

³⁴ TE. c. 23. s. 347

³⁵ E.H.Carr, *Bolşevik Devrimi*, c. I, s. 78

³⁶ *Sovyetlerin Geçici Hükümet'i destekleme kararının içinde de, işçiler sovyetlerin etrafında toplanmaya çağırılıyordu*

³⁷ E.H.Carr, *Bolşevik Devrimi*, c. I, s. 79

³⁸ Aktaran Troçki, *Rus Devrim Tarihi*, s. 337

Pravda'nın 1. sayfasına konmuş değildi. Çünkü Kamenev'in "Gizli Diplomasi Yok" başlıklı makalesi de bunu gerekçelendirerek onaylayan bir yazıydı:

Bir ordu bir başka orduyla savaştığı zaman, bu ordulardan birinin silahlarını bırakıp eve dönmesini önermekten daha ahmakça bir politika olamaz. Özgür bir halkın nefretle red edeceği bir kölelik politikasıdır bu; bir barış politikası değil....

Halk yiğitçe mevzilerinde kalacak, kurşuna kurşun, gülleyle gülle ile karşılık verecektir; bu tartışma götürmez. Devrimci silahlı kuvvetler örgütünün bozulmasına izin vermemeliyiz.

Kamenev'in ahmakça dediği politika, Bolşevik'lerin yurtdışı örgütünün çıkardığı Sosyal Demokrat adlı yayında Lenin ve Zinoviev imzaları ile çıkan ve sonra da "Akıntıya Karşı" başlığı altında toplanıp iki koca cilt tutan yazıların tamamında savunulan devrimci bozgunculuk taktiğinden başka birşey değildi. Bereket bu konu belirsiz kalmadı; Bolşeviklerin Nisan Konferansı'nda benimsendiği gibi, sonradan da Komünist Enternasyonal'in temel ilkeleri arasında bu sözümona "ahmakça" tutum da yereldi. SSCB'nin Milletler Cemiyetine katılması ve sonra da Birleşmiş Milletlerin kuruluşunda aktif yer almasıyla birlikte, SBKP'nin tekrar Kamenev'in kast ettiği "aklın yoluna" yani menşevizmin çizgisine girdiği kanıtlanmış oldu.

Kamenev'in sözlerinde ifade bulan ve Pravda'nın Mart-Nisan sürecindeki çizgisinde kendini gösteren tutum, Lenin'in *Uzaktan Mektuplarda* ve hemen hemen savaş sırasında yazdığı yazıların tümünde "bundan daha saçma birşey olmaz" diye eleştirdiği menşeviklerin ve orta yolcuların tutumuydu. Bu eleştirilere konu olabilecek olan Pravda'daki satırlara şunlar örnek verilebilir.

Sloganımız, devrimci ordunun -hem de gitgide daha çok devrimci olan ordunun - örgütünün bozulması demek olan "kahrolsun savaş" şeklindeki boş çılgılık değildir. Sloganımız, geçici hükümete baskı yaparak, onu derhal, açıktan açığa ve dünya demokrasisinin gözü önünde, savaşan bütün ülkeleri dünya savaşına son vermek için anlaşmalara gitmelerini teşvik edecek bir çabaya girişmeye zorlamaktır. O zamana kadar herkes mevzisinde kalsın.

*Kurtuluş yolu hükümetin derhal barış için uzlaşmaya gitmeye hazır olduğunu beyan etmesini isteyerek, geçici hükümet üzerine baskı yapmaktır.*³⁹

Pravda'nın Nisan öncesindeki tutumunun Geçici Hükümet karşısında kararsızlıktan kaynaklanan yanlış bir tutum olduğunu o günlerde Pravda'yi yönetenler arasında yer alan Stalin 7 yıl sonra da olsa şu sözlerle doğruladı:

39 Bkz. E.H.Carr, *Bolşevik Devrimi I; M. Liebman, Lenin Döneminde Leninizm; L. Troçki, Ekim Devriminin Öğrettikleri, Rus Devrim Tarihi*

Parti barış sorununda sovyetlerin Geçici Hükümet üzerinde baskı politikası uygulamasını çoğunlukla kabul etti. Bu yarım yamalak politika somut barış sorunlarında Geçici Hükümetin emperyalist özünü meydana çıkarması ve böylece ortadaki sorunları bu özden arındırabilmesi için sovyetlere fırsat vermeyi amaçlayan bir politikaydı. Fakat son derece yanlış bir tutumdur bu. Çünkü pasifist hayaller besliyor, savunmacılığın ekmeğine yağ sürüyor ve kitlelerin devrimci ayaklanmasını örtbas ediyordu. Bu yanlış tutumu diğer partili yoldaşlarla birlikte ben de benimsedim. Ve bundan ancak Nisan ortalarında Lenin'in tezlerini kabul edince tamamen kurtuldum.⁴⁰

Gerçekten de 1917 Nisan'ına kadar Pravda'ya damga vuran çizginin savunucularından bir tek Stalin Nisan konferansında Geçici Hükümet ve barış konusundaki Lenin'in tezlerine destek verdi. Bu doğru olmakla birlikte Nisan'dan önce bütün bolşeviklerin Geçici Hükümet konusunda tereddütlü olduğu doğru değildi. Kamenev ve Stalin'in sürgünden dönmesine kadar (12 Mart) bolşeviklerin Petrograd örgütü, Geçici Hükümetçi destekleme konusunda temkinli bir tutumu benimsiyorlardı. Özellikle komitenin en genç üyesi olan Molotov, bu çizginin önde gelen savunucularındandı. Ama Molotov'un Geçici Hükümet'i eleştiren görüşleri hiçbir zaman yönetici organlarda kabul görmedi. Tersine Molotov'un Geçici Hükümet'e destek verilmemesi doğrultusundaki karar tasarısı, 3 Mart 1917'de Petrograd komitesinde reddedilip "*proletaryanın ve demokratik halk kitlelerinin çıkarlarıyla bağdaştığı sürece, Geçici Hükümet'e saldırmamak*" gerektiğini savunan bir karar benimsendi.⁴¹ Stalin ve Kamenev'in sürgünden dönüp Pravda'nın başına geçmeleri ile de, bu çizgi Pravda'nın dolayısıyla da Bolşevik Parti'nin resmi görüşü olarak yaygınlaştı. Öyle ki Lenin Rusya'ya döndüğünde Molotov'u eleştiren bir tutum ortaya koyacağı beklentisi vardı. Bunu bir tanık şöyle aktarmış:

Vladimir İlyiç gelecek ve merkez komitesinin Rusya bürosunu özellikle Geçici Hükümete karşı uzlaşmaz, düşmanca bir tutum almış olan yoldaş Molotov'u uyacaktır. Beklenen buydu. Oysa tam tersi oldu. Herkesin içinde İlyiç'e en yakın düşenin Molotov olduğu görüldü.⁴²

Menşevikler Bolşeviklerin Lenin'i Tecrit Etmesine Bel Bağlıyor

Bu beklenti yalnız bolşevikler arasında hüküm süren bir beklenti değildi. O sıra bolşeviklerle tıpkı 1905 Devrimi'nden sonra olduğu gibi bir yakınlaşma olacağını ve elbirliğiyle Geçici Hükümet'e ilkeli bir muhalefet çizgisi

⁴⁰ Stalin, *Toplu Eserler*, c.6, s.333-334, aktaran, E.H.Carr, *Bolşevik Devrimi I*

⁴¹ Bkz. Liebman, *Lenin Döneminde Leninizm*, c.1, s.147

⁴² *Proletarskaya Revolyutsya'dan aktaran E.H. Carr*

sürdürüleceğini ümit eden menşevikler de hüsrana uğramıştı. Lenin, Tauride Sarayı'nda sovyet konferans delegelerine hitaben konuşurken 1905 döneminin en keskin bolşeviklerinden olan ve fakat çoktandır menşeviklerin sözcülüğünü yapan Bogdanov “*bunlar deli saçması*” diyerek Lenin'in konuşmasını kesmişti. Yine menşeviklerin sözcülerinden ve eski bir bolşevik olan Goldenberg, Lenin'in “*Bakunin'in tahtına adaylığını koyduğunu*” söyledi.

Bu toplantının ardından, Menşevikler şaşırıp öfkelenmekle kalmadılar; derhal saldırıya geçtiler. Menşeviklerin yayın organı Raboçaya Gazeta'da Lenin'in Tauride Sarayı'ndaki toplantıda savunduğu görüşlerini ele alan bir yazı yayınlandı; bu yazıda söylenenler şunlardı:

Lenin sürgünden döner dönmez, Sosyal Demokrasinin birleştirmesi konferansında kendi raporunu okuduğunda, dinleyicilerden bir çoğu hakiki bir trajedinin, her devrimde gizli olan bir trajedinin, devrimin gericiliğe dönüşmesi trajedisinin soluğunu hissettiler. Gelişmekte olan devrim her zaman yalnız sağdan değil, soldan da gelecek bir tehlikenin tehdidi altındadır. Devrim ancak, nesnel zorunluluğun ön belirlediği sınırlar (üretici güçlerin durumu, halk kitlelerinin buna denk düşen zihinsel düzeyi, vb.) içerisinde kalabildiği sürece, gericiliğe karşı başarı ile mücadele edebilir ve onu geri püskürtebilir. Bu sınırları kabul etmeyerek, bunları aşma çabasında bulunmaktan daha iyi gericiliğe hizmet edilemez.

Lenin gericiliğe bu hizmette bulunmak için aramıza geldi. Onun konuşmasından sonra, Lenin'in her önemli başarısının gericiliğin bir başarısı olacağını ve sol kanadımızı güvenceye almadıkça, Lenin'in başını çektiği akımı kesin bir püskürtmeyle politik bakımdan zararsız hale getirmedikçe, karşı devrimci özlere ve entrikalara karşı tüm mücadelenin umutsuz olacağını söyleyebiliriz. ...

... Proletaryanın en iyi en kutsal özlelerini taşıyan insanlar gericiliğin yardımına koşuyorlar. Bu özlere ve bunları yürürlüğe sokma olasılığına bu aldatıcı olasılığa bel bağlayan insanlar devrime karşı ülke nüfusunun geri çoğunluğunu harekete geçirecek ve dolayısıyla gericiliğe de güvenli bir yol açacaklardır.

Devrimi kuşku götürmeyen bir tehlike tehdit etmektedir. Çok geç olmadan Lenin ve taraftarları kesin bir şekilde püskürtülmelidir.⁴³

Kendilerine siyasal misyon olarak başkalarını harekete geçirmeyi seçmiş olan menşeviklerin bu püskürtmeyi kendi başlarına yapmayı düşünmedikleri açıktı. Bu keskin yazılar, bolşevikler içinde olduğu varsayılan “sağduyulu” unsurlara hitap ediyordu. Ne yazık ki, menşeviklerin beklentisi kof bir beklenti değildi.

⁴³ *Rus Devriminde Menşevikler, Derleyen A. Ascher, Metis Y., s. 108-109*

Bu yazıdan bir gün sonra, Lenin'in bu toplantılarda savunduğu görüşler Bolşeviklerin yayın organı Pravda'nın 26. sayısında *Şimdiki Devrimde Proletaryanın Görevleri* başlığıyla yayınlandı. Daha çok *Nisan Tezleri* diye bilinen bu yazı Lenin'in imzasıyla ve sadece kendisini bağlayan görüşler olduğu, yayın kurulunun bu görüşleri benimsemediği belirtilerek yayınlandı. On yıldır Avrupa'da onunla birlikte çalışan ve İkinci Enternasyonal oportünizmine karşı kavgayı birlikte sürdürdüğü Zinoviev bile bu tezlerin sorumluluğunu paylaşmamıştı.⁴⁴ Bu yazıda yer alan *Nisan Tezleri* özetle şunları ifade ediyordu:

Şubat devriminin ardından ortaya çıkan hükümet, kapitalistlerin hükümetidir; ne askerlerin, işçilerin, köylülerin desteğini almak için sunduğu vaatlerini gerçekleştirebilir, ne de şu ya da bu biçimde zorlamakla bu sınıf karakterinin değişmesi sağlanabilir. Bu yüzden bu hükümete hiçbir destek sunulmamalıdır. Bu hükümet bizim hükümetimiz olmadığı gibi, yürüttüğü savaş da bizim savaşımız değildir. Hükümetin iddiaları ve görüntüsü ne olursa olsun, savaş emperyalist karakterini korumaya devam etmektedir. Bu yüzden savaşı sonuna kadar sürdürme tutumuna en küçük taviz dahi verilmemelidir. Bunun değişmesinin tek koşulu, sermayeyle bağların tamamen kopartıldığı, proletarya ve köylülüğün iktidarına geçmek ve bütün ilhaklara lafla değil fiilen karşı çıkmaktır. Bugünkü durumun özgünlüğü devrimin, iktidarı burjuvazinin ele geçirmesine varan birinci aşamasından proletarya ile köylülüğün yoksul tabakalarının iktidarı eline alacağı ikinci aşamaya bir geçiş süreci olmasıdır. Partimiz bugün sovyetlerin içinde zayıf bir azınlık durumundadır. Bu gerçek açıkça kabul edilmeli ve burjuva siyasetlerin proletaryanın üzerindeki nüfusunu kırıp, bizim arkamıza geçmeleri için mücadele edilmelidir. Parlamenter bir cumhuriyet değil, Paris Komünü deneyiminde olduğu gibi işleyen bir sovyet cumhuriyeti hedeflenmelidir. Aynı deneyimin dersleri ışığında bütün bankalar sovyetlerin denetimi altında tek bir ulusal banka altında toplanmalıdır. Acil görevimiz sosyalizmi uygulamaya koymak değil, toplumsal üretim ve bölüşümün denetimini derhal ve tamamen sovyetlerin eline almasını sağlamaktan ibarettir. Bu maksatla partiye düşen özel görevler derhal parti kongresinin toplanması; parti programının (özellikle emperyalizm ve savaş; devlete karşı tutum ve komün tipi devlet; eskimiş bulunan asgari program talepleri konularında) düzeltilmesi; partinin isminin Komünist Partisi olarak değiştirilmesi. Nihayet bütün bunların toplam bir ifadesi olarak yeni bir devrimci enternasyonalin kuruluşuna girişilmesi.

44

Zinoviev Nisan konferansında da Lenin'in tezlerini baştan sona destekleyenler arasında olmakla birlikte; bu tezlerin hepsine destek vermiş değildir; özellikle partinin isminin değişmesi ve Zimmerwaldçılık hakkındakilere

Pravda'ya damgasını vuran çizgi ise, ertesi günkü, 8 Nisan tarihli 27. sayısında *Farklılıklarımız* başlıklı ve L. Kamenev imzalı bir yazıyla ortaya kondu. Sürgünden döner dönmez Stalin ile birlikte Pravda'nın yönetimini üstlenmiş bulunan Kamenev'in sözleriyle menşeviklerin bel bağladığı tartışma açıktan açığa başlıyordu:

Pravda'nın dünkü sayısında yoldaş Lenin'in "Tezleri" yayınlandı. Bu tezler Lenin yoldaşın kişisel görüşlerini yansıtmaktadır; ve bunları yayınlamakla yoldaş Lenin, -gelişmekte olan olayları nasıl kavradığını devrimci Rusya'nun yargısına sunarak- önde gelen her tanınmış kişinin yerine getirmesi gereken bir ödevi yerine getirmiş oldu. Yoldaş Lenin bunu oldukça kısa ama eksiksiz bir biçimde yaptı. Dünya savaşı hakkında bir değerlendirmeye başlayıp, yeni bir Komünist parti kurma gerektiği sonucuna ulaştı. İşçi Köylü Vekilleri Sovyeti yöneticilerinin siyasetini eleştirdiği raporunda pek tabii ki bununla kalmayıp, Sovyet kongresi sırasında Pravda'nun izlediği siyaseti ve Bolşevik delegelerin kongre sırasındaki faaliyetlerinde ifadesini bulan siyaseti de eleştirmiş oldu. Aynı kongre sırasında kamu oyuna açıklanan Pravda'nun bu eleştiriye konu olan siyaseti Merkez Komitesi Bürosunun geçici hükümet ve savaş hakkındaki kararlarında net bir biçimde formüle edilmiş olup, kongredeki Bolşevik delegeler tarafından da onaylanmıştı.

Merkez Komitesinin ve partimizin Tüm-Rusya Konferansı'nın yeni kararlarına kadar bu kararlar bizim hareket ettiğimiz zemin olmaya devam edecektir ve onları hem "devrimci savunmacıların" moral bozucu etkisine hem de yoldaş Lenin'in eleştirilerine karşı savunacağız.

Lenin Yoldaşın tezlerinin genel çizgisine bakılırsa bu bize kabul edilemez görünüyor; zira bunlar burjuva demokratik devrimin tamamlanmış olduğu varsayımından hareketle, bu devrimin dolaysız biçimde bir sosyalist devrime dönüştürülmesi gerekliliği üzerinde yükseliyor. Böyle bir tahlili izleyen taktikler büyük ölçüde Pravda'nın sözcülerinin bütün-Rusya Kongresinde hem Sovyet yöneticilerine karşı hem de Sovyeti sağa çeken Menşeviklere karşı savunduğu taktiklerle uyunsuzdur.

Bakış açımızı daha geniş çerçeveli bir tartışmada savunmayı ümit ediyoruz. Çünkü eğer devrimci sosyal demokrasi proletaryanın devrimci yığınlarının tek ve biricik partisi olmayı ve bir komünist propagandacılar grubu haline gelmeden sonuna kadar böyle kalmayı istiyorsa bu bakış açısı izlenmesi olanak dahilinde olan tek yolu göstermektedir.⁴⁵

Kamenev'in ümit ettiği "daha geniş çerçeveli bir tartışma" önce bolşeviklerin Petrograd Konferansında sonra "Nisan Konferansı" olarak anılan RSDİP (B) Yedinci Konferansında yapıldı.

**“1917 Şubat’ında Ne Oldu?” Sorusuna 1917 Nisan Dönemecinde Verilen
Yanıtlar**

Ekim Devrimi ile taçlanan Rus Devrimi, 8 Mart 1917’de başlayıp (ortodoks takvimine göre 23 Şubat) inişli çıkışlı bir sürecin ardından proletaryanın iktidarı ele geçirmesiyle sonuçlandı. Avrupa gericiliğinin kalesi olarak bilinen Çarlık otokrasisi sürpriz gibi başlayan savaşın bir başka sürprizi olarak bu savaşın ortasında yıkılıp gitti. “Savaşın yol açacağı” söylenen devrimlerin ilki Rusya’da patlak vermişti.

Her ne kadar emperyalist dünya savaşının devrimlere yol açacağı öngörül- müşe de Şubat Devriminin olacağı bu dönemecin eşliğindeyken bile kimse tarafından öngörülmemişti. Bir proleter devrimin eli kulağında olduğunu düşünenler bile, bunun kapitalist üretim ilişkilerinin gelişkinliği ve yaygınlığı bakımından en ileri Batı ülkelerinde olacağını varsayıyordu. Hatta Avrupa’daki devrimi ateşleyecek bir devrim kıvılcımının Çarlığa karşı “işçi- köylü ittifakına” dayalı bir siyasal hamleyle Rusya’da parlayabileceğini yüzyılın başından beri söylemekte olan Lenin dahi, Şubat Devrimi’nden birkaç hafta önce şöyle diyordu:

Belki de biz ihtiyarlar, gelecek devrimin kaderini tayin edecek kavgaları göremeyeceğiz. Ama çok emin olarak söyleyebilirim ki, gençler gelecek proleter devriminde savaşma mutluluğuna erişmekle kaimayacaklar, zaferin mutluluğunu yaşayacaklar.⁴⁶

9 Ocak 1917’deki bu konuşmanın üzerinden daha bir ay geçmişti ki, Rus çarını tahttan indiren Şubat Devrimi patlak verdi; bu devrimden 8 ay sonra da Lenin ilk muzaffer proleter devrimi hükümetinin başkanıydı. Onu dinleyen İsviçreli gençlerin hiçbiri bir proleter devrimine katılma mutluluğuna erişemediği gibi, Lenin’in kuşağına mensup olanların dışında hiçbir kuşak bir daha bir proleter devriminin zaferini görmedi.

Çarın tahtını terk etmesine varan gelişmelerden birkaç hafta önce bir devrim olasılığının uzak olduğu hakkında bir konuşma yapan Lenin acaba öngörüsüzlükle mi maluldü? Aksine, bu gelişmeler belki de Lenin’in söylediklerinin ve planladıklarının kanıtlanması anlamına geliyordu..

Daha yüzyılın başında otokrasinin ne zaman ve hangi gelişmenin ardından yıkılacağını önceden kestirilemeyeceğini ve bu gelişmenin muhtemelen kendiliğinden bir hareketin sonucu olacağını saptayan Lenin, bu nedenle her türlü sürprizli gelişmeye hazır bir devrimci partinin önceden hazır olması gerektiğini öne çıkarmaktaydı.

Hep sistematik ve metodik bir hazırlıktan bahsettik; ama otokrasinin devrilişinin sadece nizami bir kuşatmayla, veya örgütlenmiş bir saldırıyla mümkün olabileceğini kasetmek istemedik. Böyle bir düşünce doktriner bir saçmalık olurdu. Aksine, otokrasinin kendiliğinden bir patlamanın şokuyla, yahut hergün her yönden kendisini tehdit eden ve önceden kestirilemeyecek siyasi karışıklıklardan biri nedeniyle devrilmesi tarihsel planda çok mümkün, hatta kuvvetle muhtemeldir. Ama yönelişini patlamalara ve farazi karışıklıklara göre ayarlayan bir siyasi partinin maceracılığa düşmesi işten bile değildir. Yolumuza devam etmeliyiz; sistemli çalışmamızı aralıksız biçimde sürdürmeliyiz; böylece, beklenmedik gelişmelere ne kadar az bel bağlarsak, "tarihsel dönemelerde" hazırlıksız yakalanmama şansımız o kadar artar⁴⁷.

İşte Lenin'in marksist siyasal mücadele anlayışına kattığı en önemli unsur ve Bolşevizmin başarısının asıl sırrı bu sözlerde yatıyor. Lenin aynı yerde "bize lazım olan örgütün iskeleti" dediği şeyi şöyle tasvir etti:

...bu örgüt bütün ülkeyi kucaklayacak kadar geniş; kesin ve ayrıntılı bir işbölümünü geliştirecek kadar yaygın ve çok yönlü; her koşul altında, bütün "ani dönemelerde" ve beklenmeyen olaylar karşısında, kendi çalışmasını aksatmadan sürdürebilecek kadar kararlı olmalıdır; hem düşman sayıca üstün olan güçlerini bir noktaya topladığında, ona karşı açık savaştan kaçınabilecek, hem de düşmanın hantallığından yararlanıp, ona en ummadığı zamanda ve yerde hücum edebilecek esnekliği göstermelidir. Savaşa bu derecede hazırlıklı olmak için düzenli bir ordunun sürekli faaliyeti gerekir.

Bugün büyük şehirlerin sokaklarında gösteri yapan öğrencileri desteklemek gibi nispeten kolay bir görev düşüyor üzerimize. Yarın şu ya da bu bölgede işsizlerin hareketini desteklemek gibi daha çetin bir görev üstleneceğiz. Daha sonra, bir köylü ayaklanmasında devrimci bir saf tutmak üzere mevzilerimizde olacağız. Bugün, hükümetin yerel meclislere (zemstvo) karşı tutumunun yarattığı siyasi gerilimden yararlanmalıyız. Yarın, halkın çarın başına buyruk askerlerinin istismlarına karşı isyanını teşvik etmeli, boykotlarla, kışkırtıcı kampanyalarla, gösterilerle, vs. aracılığıyla onlara herkesin gözü önünde geri adım atmalarını sağlayacak bir ders verilmesine katkıda bulunmalıyız.⁴⁸

İşte her an iktidarın ele geçirilmesi imkanı belirecekmiş gibi tetikte ve bu olasılık çok uzak bir geleceğe atılmış gibi temkinli; değişen durumlara hızla ayak uyduracak esneklikte ve devrim sürecinin belirleyici sosyal kuvvetleri içinde mevzilenmiş bir parti Şubat Devrimi sonrasında mevcut olduğu için, emperyalist zincir Rusya'da kırılabilmiştir. Lenin'in ölümünden beri eksikliği giderilemeyen de budur. Şubat Ekim arasındaki gelişmelere Bolşevik taktikle-

⁴⁷ *Nereden Başlamalı?, T.E., c. 5, s.20*

⁴⁸ *Nereden Başlamalı?, T.E., c.5, s.19-20*

rin bu süreçte nasıl somutlanarak geliştiğine bakarak yaklaşıldığında bu eksiklik daha yakıcı bir biçimde farkedilmektedir.

Rusya'da 1917 yılı başında patlak veren ve kendisinin somut olarak öngörmediği gelişmelerin ardından İsviçre'de bulunan Lenin, esir Rus askerlerine bir bildiriyle seslenerek Rusya'daki gelişmeleri şöyle anlattı:

Yoldaşlar, Rusya'da bir devrim patlak verdi.

Petrograd ve Moskova'nın işçileri bir kez daha özgürlük hareketinin öncüleriydi. Siyasal grev ilan ettiler. Kızıl bayraklarla sokağa indiler. Çarın jandarma ve polisine karşı ve askeri birliklerin halkın saflarına geçmeyen küçük bir kısmına karşı, aslanlar gibi savaştılar.

Yalnız Petrograd'da 2 bin ölü ve yaralı sayılıyor. Rus işçileri ülkemizin özgürlüğünün bedelini kanlarıyla ödediler.

İşçilerin talepleri ekmek, özgürlük ve barıştı... Petrograd ve Moskova garnizonlarındaki askerlerin çoğunluğu ayaklanan işçilerin safına geçti. Asker üniforması içindeki işçi ve köylüler, üniforması olmayan işçi ve köylülere ellerini uzattılar. Subayların da en iyileri devrime katıldılar. Halka karşı yürüyen subaylar askerleri tarafından vuruldu.⁴⁹

Romanovların sonuncusu çar II. Nikola Rus takvimine göre 1 Mart, bizimkine göre 15 Mart'ta kendisinin ve vefat oğlunun tahttan feragat ettiğini ilan etti. Çarın tahttan çekilmesine varan olaylar bir hafta sürmüştü.

Her ne kadar çarın feragat etmesi, Avrupa gericiliğinin kalesi olarak tanımlanan Rusya için sembolik bakımdan bile muazzam bir devrim ifade etse de, kelimenin gerçek anlamıyla bir devrim yani iktidarın hakim sınıflardan ayaklanan işçi, asker ve köylülerin eline geçmesi henüz gerçekleşmiş değildi.

Devrimi yapan işçiler ve askerlerdi. Ama başka devrimlerde sık sık olduğu gibi, önce iktidarı ele geçiren burjuvazi oldu... Çarı deviren ayaklanmış işçiler ve askerler olduğu halde yeni geçici hükümeti tayin eden çarın Devlet Duması oldu. Bu geçici hükümet liberal kapitalistlerin ve büyük toprak sahiplerinin temsilcilerinden oluşmaktadır. ... "Demokrat" Kerenski yeni hükümete sadece ... Guçkovlar ve Lvovlar halk düşmanı faaliyetlerini yürütürken halka boşa ve tumturaklı laflar söyleyen "demokratik" bir laf ebesi de hükümette bulunsun diye çağrılmıştır ...

Ama Petrograd'da bu hükümete paralel olarak bir başka hükümet adım adım örgütlenmektedir. İşçiler ve askerler, bin işçi veya askere bir delege hesabıyla bir temsilciler sovyeti oluşturmuşlardır. Bu sovyet şimdi Tauride sarayında toplanmaktadır ve binden fazla delegayı kapsamaktadır.

⁴⁹ TE. c.23. s. 372-374

*Başlangıçta bu sovyet türlü hatalar yapabilir ama sonuçta kaçınılmaz olarak yüksek ve emredici bir sesle barış, ekmek ve demokratik cumhuriyet talebini yükseltecektir.*⁵⁰

Ancak Şubat Devrimi buna rağmen hedefine ulaşmamış bir devrimdi, çünkü başta işçi sınıfı olmak üzere kitlelerin örgütsüzlüğü ve bilinç düzeyinin düşüklüğü sovyetlerin iktidarı bizzat ellerine alamamalarına yol açmıştı. Dolayısıyla liberal burjuvazi, bir sosyalist devrimci bakanla (Adalet bakanı Kerenski) süslenmiş bir hükümeti nazlana nazlana kurmuştu; daha doğrusu sovyetler tereddütlü tutumları nedeniyle hükümeti liberal burjuvazinin temsilcilerine teslim etmişlerdi. Ama bu hükümetin sorumluluğunu alırken liberallerin nazlanması boşuna değildi; çünkü iktidarı eline almamakla birlikte işçilerle köylüler ve askerler Çar'ın tahtı terk etmesini sağlayan gücü ellerinden bırakmış değildi. Lenin bunu bir "ikinci hükümet" olarak tanımladı.

*...gerçek bize şunu gösteriyor ki, köylülerin ve askerlerin serbestçe seçilmiş vekilleri, ikinci bir hükümet oluşturuyorlar, onu serbestçe tamamlayıp, geliştirip, yetkinleştiriyorlar. Ve aynı serbestlikte iktidarı burjuvaziye teslim ediyorlar; bu, hiç de Marksist teoriye aykırı değildir, çünkü burjuvazinin, konumunu yalnızca zor yoluyla değil, yığınların göreneğe bağlılığı, güçsüzlüğü, bilinçsizliği ve örgütsüzlüğü ile de koruduğunu biliyorduk ve bunu binlerce kez belirttik.*⁵¹

Şubat Devriminin 1905'ten asıl farkı bu özgün durumdan ortaya çıkıyordu. Şubat Devrimi'nin ardından Rus devriminin özgünlüğünü oluşturacak olan bir "ikili iktidar" oluşmuştu. Zira devrimin ürünü olarak doğan sovyetler, Çarın tahttan feragat etmesiyle doğan iktidar boşluğunu doldurmaya cüret etmemişlerdi. Hem hükümeti burjuvaziye teslim etmiş hem de ellerine geçirdikleri fiili iktidardan vaz geçmemişlerdi. Bir yanda sovyetler, diğer yanda ise burjuvaziye hediye edilmiş geçici hükümet vardı. Lenin 1905'le ilgili olarak bu yönde bir eğilimi Kasım ayında saptamış olsa bile, somut bir ikili iktidar durumu gerçekleşmemişti. Şubat Devriminin başarısı hem Çarın tahtı terk etmesine hem de sovyetlere hayat vermiş olmasındandı; kusuru ise, İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nün somut biçimi olan sovyetleri egemen kılamamasında yatıyordu.

Bu özgün durumun ifadesi olan ikili iktidar durumu uzun süremezdi: ya sovyetler hakim duruma geçecek ya da geçici hükümet adım adım sovyetlerin devrimci enerjisini sönmületerek kendi gerici burjuva karakterini rahatça dışa vuracaktı. Dolayısıyla bu özgün durumun doğmasına neden olan asıl etkenin devreye girmesi gerekiyordu: ikili iktidar devrimci bir partinin önderliği

⁵⁰ TE, c.23, s.374-375

⁵¹ Nisan Tezleri, s. 23-24

olmadığı için doğmuştu; bolşeviklerin bu önderlik konumuna yükselmeleriyle sona erdirilmeliydi. Lenin ikili iktidar durumunun geçici olduğunu ısrarla vurguladı:

Hiç kuşku yok ki, bu "karışıklık" uzun zaman sürmez. Bir devlette iki iktidar olamaz. İkisinden biri yok olacaktır, ve daha şimdiden Rus burjuvazisi, tüm gücüyle, her yoldan ve her yerde, işçi ve asker vekilleri sovyetlerini ortadan kaldırıp güçten düşürmeye, yok etmeye ve burjuvazinin tek başına iktidarını güvence altına almaya çalışıyor.

İktidar ikiliği, devrimin gelişmesinin geçici bir döneminden onun olağan bir burjuva demokratik devrimin ötesine gittiği, ama "arı durumdaki" bir proletarya ve köylülük diktatörlüğüne henüz varmadığı bir dönemden başka bir şey yansıtmıyor.⁵²

Lenin karşısına burjuva devrimleri daha tamamlanmadı diye çıkanlara "Burjuva devrimi siyasal açıdan esas olarak tamamlanmıştır" diye yanıt verdikten sonra "şimdi sırada sosyalist devrim var" diye sözlerine devam etseydi kendisiyle çelişmiş olurdu. Oysa Lenin sözlerine burjuva devriminin ancak sovyet iktidarı altında gerçekleşebileceğini iddia ederek devam ediyordu.

Eğer, "çar yok işçi hükümeti var" deseydim, böyle bir tehlikeyle [öznellik] karşı karşıya bulunurdum. Ama böyle bir şey demedim, tamamen başka bir şey dedim. Rusya'da işçilerin, tarım ücretlilerinin, askerlerin ve köylülerin vekillerinin sovyetlerinden başka (burjuva hükümetinden başka) bir hükümet olamayacağını söyledim. Bugün Rusya'da, iktidar, Guçkov'dan, Lvov'dan, bilimsel, Marksist bir terim kullanmak üzere ve ne gündelik dilden, ne sokaktaki adamın dilinden, ne de mesleki dilden alınmış bir tanımlamadan değil, bir sınıf tanımlamasından yararlanmak üzere, ancak içinde açıkça köylülüğün, askerlerin, küçük burjuvazinin egemen buldukları sovyetlere geçebilir dedim.⁵³

Artık geçici hükümete girmek anlamsızdı, çünkü:

- Geçici hükümet yüzünü monarşiye dönmüştü
- Burjuvaziye teslim olmuş geçici hükümetin emperyalist savaşı bitirme ya da kurucu meclisi toplama gibi bir tutum izlemeyeceği açıktı.
- En önemlisi ayaklanma organları olan sovyetler ülkede bir ikili iktidar yaratabilecek kadar güçlenmiş ve kurumsallaşmıştı.

Lenin "daha İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nü bile yaratamadık" diyen Bolşeviklere "İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü bir ilişki olarak gerçekleşmiştir" dedikten sonra "şimdi sosyalist bir rejim kuralım" demiş olsaydı yine kendisiyle çelişmiş

⁵² Nisan Tezleri, s. 37

⁵³ Nisan Tezleri, s. 25

olurdu. Oysa Lenin *Nisan Tezlerinde* ve onu takip eden makalelerinde bolşevikleri burjuva devriminin ancak ikili iktidar durumunun sovyetler lehine sonuçlanmasıyla tamamlanabileceğine ikna etmeye çalışıyordu. Lenin elbette burjuva demokratik devriminin tamamlanmasının bolşeviklerin stratejik hedefi olduğunu söylemiyordu. Lenin'in öngördüğü işçi sınıfı ve yoksul köylülüğün sosyalist görevleri üstleneceği iktidar aşamasına yaklaşılacak bir devrimci momentin içine girildiği idi. Burjuva devrimlerini tamamlayacak ve pratiğin zorunlu kıldığı sosyalist önlemleri alacak olan sovyet iktidarı, partinin yerinde taktikleriyle içindeki küçük burjuvaziye ve zengin köylülüğe mensup unsurları kısa zamanda tasfiye edebileceği bir duruma gelebilecekti.

Geriyeye açıklanması gereken üç nokta kalıyor. Birincisi Lenin'in Kamenev'e yanıt niteliğindeki konuşmasında Kamenev'i "*proletarya ve köylülüğün devrimci diktatörlüğü formülüne saplanıp kalmak*"la itham etmesi ne anlama gelmektedir? Lenin'in Kamenev şahsında eski Bolşevikleri eleştirirken belirtmek istediği şey muhataplarının kavrayışsızlığıdır. Kamenev ve onun gibi düşünenler İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü derken hala oluşturulması gereken bir yapıyı kastetmekteydiler; zaten Bolşeviklerin geçici hükümete girmelerini önermelerinin nedeni de İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nün oluşmasını sağlamaktı. Ama onlar bu diktatörlüğün mevcut geçici hükümete benzer bir biçimde onun bileşiminin değişmesi yahut yöneliminin değişmesi yoluyla gerçekleşeceğini düşünüyordular. Halbuki, Lenin'in işaret ettiği gibi, İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü kanlı canlı ama oldukça özgün bir biçimde sovyetler olarak doğmuştu bile. Sorun İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nün gerekli olup olmadığını tartışmak yerine sovyetleri iktidarın tam sahibi kılmaktan ibaretti.

Kamenev İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nün oluşturulmasını sağlamak için geçici hükümete katılmak gerektiğini savunuyordu, Lenin ise İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nün özgün bir biçimde hayat geçmesinden ötürü geçici hükümete katılma formülünün eskidiğini, artık yapılması gerekenin İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nün egemenliğini sağlamak için mücadele etmek olduğunu belirtiyordu.

Diğer bir nokta ise Lenin'in ısrarla vurguladığı "*küçük burjuvaziden kopuşun gerekliliğidir*". Eğer Lenin'in gerçek amacı İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nü iktidar sahibi yaparsa, sovyetlerin içinde de küçük burjuvazi yer alıyorsa Lenin'in bu sözleri bizimle çelişkiye düşürmüyor mu? Yine hayır! Lenin İşçilerin ve Köylülerin Devrimci

Demokratik Diktatörlüğü'nün iktidarın tek sahibi olmasını istediğinde, bunu sovyetlerin geri bilincinin önünde diz çökmek olarak yorumlamak için bolşevik örgüt teorisinden habersiz olmak gerekir. Dahası İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nün iktidar olabilmesi İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nün ve temsil ettiği kitlelerin elindedir⁵⁴; başka bir deyişle İşçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nün bütün iktidarı alabilmesi için örgütsüzlüğünden kaynaklanan geri bilincinin mutlaka değişmesi gerekmektedir.

Bu bilinçlenme sürecinin öncülüğünü yapmak ise elbette bolşeviklere düşer. Bolşeviklerin sovyetleri içine düştüğü küçük burjuva etkiden kurtarabilmesi için sovyetler içindeki proleter unsurlarla küçük burjuva unsurlar arasındaki kopuşu sağlaması gerekiyordu. Bu kopuşu gerçekleştirmenin ilk önkoşulu da geçici hükümete girmemek, düzen ve devrim arasında yalpalayan küçük burjuvazinin ideolojik düzlemdeki temsilcisi menşevikler ve sosyalist devrimcilerle bolşevikler arasındaki farkı kitlelere teşhir etmektir. Evet, menşeviklerin ve sosyalist devrimcilerin yalpalama süreçleri içinde devrimin yanında yer almaları da bir olasılıktır ama Lenin, haklı bir biçimde, marksist taktiklerin olasılıklar üzerinden değil, gerçekler üzerinden belirlenmesi gerektiğini savunuyor ve bu yüzden de geçici hükümete girmemenin emperyalist burjuvazinin politikalarını sık demeden uygulayan küçük burjuvazinin kuyruğundan kurtulmanın ilk adımı olduğunu iddia ediyordu.

Yanlış anlaşılmaya fırsat vermemek için tekrarlamak gerekiyor: Lenin'in "küçük burjuvaziden kopuş" derken kastettiği şey sovyetler içindeki küçük burjuva politikaların etkisindeki kitlelerden değil, bu politikaları üreten örgütlerden kopuştur. Bu ideolojik ve siyasi kopuşun amacı sovyetler içindeki küçük burjuva ideolojik bombardımanın etkisine girmemiş proleter ve yoksul köylü unsurları Bolşeviklerin çevresinde toplayıp, ayırım çizgilerini netleştirdikten sonra verilecek siyasi mücadele sonucunda köylülüğün ve küçük burjuvazinin diğer kesimlerini dünya devrimine ihanet eden menşevik ve sosyalist devrimci çizginin etkisinden koparmaktır. İşte Şubat devriminin eksik bıraktığını tamamlamak ancak bu yolla sağlanabilirdi.

54 Burada SİP'in Ekim Devrimi'ni nasıl da kendine uygun bir biçimde çarpıttığı tekrar ortaya çıkıyor. İki Taktikteki "sosyalist devrim Bolşevik partisinin iktidarı proletarya adına ele geçirmesi" sözü bağlamından sayılarak Lenin tamamen fırsatçı bir burjuva politikacısına dönüştürülüyor. SİP'in mantığı "hele bir iktidarı alalım kitlelerin desteğini sonra da sağlarız" mantığıdır. Bu yüzden SİP'in Troçki'yi örgütün önemini kavrayamamakla suçlaması basımadır, çünkü Troçki'nin örgüt anlayışı tıpkı SİP'inki gibidir. İşçilerin partisi köylülük kendilerini benimsemese de iktidara el koyar ardından sosyalist ölenem alır. Partinin aldığı sosyalist ölenemler sonra köylülük tarafından benimsenir böylelikle devrimin kitesi yaratılır. Bu kavrayış yanlıştır. Lenin partinin iktidarı almasının en önemli gerek şartını yeterli kitle desteği olduğunu defalarca belirtmiştir. Lenin, çoğunluğu desteğine dayanamayan iktidarı alma girişimlerini darbecilikle suçlamıştır.

Kamenev yoldaş, "yığınların partisi" ile "propagandacılar grubunu" karşı karşıya getiriyor. Oysa, bugün, "yığınlar", "devrimci" amaçlarla savaşı sonuna kadar götürme sarhoşluğunun pençesi altındadırlar. Böyle bir anda yığınlarla birlikte kalmayı istemektense, bu yığın halinde zehirlenmeye karşı koymak enternasyonalcilere daha çok yakışmaz mı? Avrupa'nın savaş halindeki bütün ülkelerinde, şovenlerin "yığınlarla birlikte kalmak" istediklerini ileri sürerek kendilerini haklı göstermeye uğraştıklarını görmedik mi? Propagandacıların eylemi, kesin olarak içinde bulunduğumuz şu anda, proleterlerin çizgisini, savaşı sonuna kadar götürme ve küçük-burjuva yığınsal zehirlenmesinden kurtarmasının merkez noktası değil midir?⁵⁵

Lenin'in bu sözleri Rus devriminin Şubat aşamasından Ekim aşamasına geçişinin önemli bir boyutuna ışık tuttuğu gibi, günümüzün kitle peşinde koşan oportünistleriyle bolşevikler arasındaki ayrımları da bir kez daha gözler önüne sermektedir. Kitlelerden kopmamak, kitlelerin arkasından sürüklenmek değil, bir çekim merkezi olabilecek gücü edinip, ilkeli ve sağlam bir duruşla kitleleri oportünizmin etkisinden koparmaktır. Lenin devrimi gerçekleştirebilecek tek irade olarak gördüğü işçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nün desteğini kazanmak uğruna emperyalist savaşın devamını istemeyi aklından bile geçirmemektedir; hatta böyle bir durumda dar bir propaganda olarak kalmanın dünya devrimine daha fazla katkıda bulunacağını, en azından ihanette bulunmayacağını açıklamıştır.

Üçüncü nokta sosyalist önlemlerle ilgili. Lenin'in kimi sosyalist önlemlerin⁵⁶ alınmasının gerekliliğini sürekli vurgulaması onun işçilerin ve Köylülerin Devrimci Demokratik Diktatörlüğü'nün hakim kılınması doğrultusundaki amaçlarıyla çelişiyor gibi görünebilir. Ancak böyle bir çelişki yine görünüştedir, çünkü Lenin bu önlemlerin devrimin güvenceye alınması için zorunlu acil pratik ihtiyaçlardan kaynaklandığını sürekli belirtmektedir. Bankaların ve büyük kapitalist işletmelerin kamulaştırılması savaş koşullarının Rusya'sında iktidarın ele alınması ve elde tutulması için alınması gereken acil önlemlerdir; "*Rusya'da sosyalizmin inşasına başlamak için atılması gereken adımlar*" değil.

Ama Nisan Konferansı'nda öne çıkan bir başka nokta da Bolşeviklerin daha önce Rusya'da kendi deneyimleri içinde oportünizme karşı aldıkları tutumun savaş ve İkinci Enternasyonal oportünizminin bilince çıkarılışıyla yeniden ifade bulmasıdır. Bu sorunun en çarpıcı biçimde kendini gösterdiği noktalardan biri savaşa ve barışa ilişkin tutumdur. Burada da sorunun

⁵⁵ Nisan Tezleri. s.

⁵⁶ Lenin'in dilinde sosyalist önlemler sosyalist bir toplumun inşası için atılacak adımlar anlamına gelmiyordu. Her halükarda «sosyalist önlemler» dediğinde bundan proleterya diktatörlüğüne özgü önlemleri anlamak gerekir.

proletarya diktatörlüğü hedefiyle bağlantılı olarak ele alınışı göze çarpmaktadır.

Lenin için savaş ve barış karşısındaki tutum, devrime ilişkin tutumun aynasıdır ve dolayısıyla devrimci partinin ayrım çizgilerinin çekilmesi gereken noktalardan birini ifade etmektedir. Lenin sermayenin iktidarı proletaryanınikiyle yer değiştirmeksizin gerçekleşecek ateşkes ya da barışın emperyalist savaştan kurtulmak anlamına gelmediğini; emperyalist savaşın iç savaşa çevrilmesi ve proletaryanın iktidarı eline geçirmesi gerektiğini; bunun da işçilerin silahlarını kendi hükümetlerine çevirmesi demek olduğunu; bu yönde ilk adımın Rusya'daki şubat devrimiyle atıldığını savundu. Bu görüşün dolaysız sonuçları savaşa devam eden ülkelerden hiçbirinin hükümetiyle ne savaşta ne de barış için uzlaşmamak; savaşı durdurmak için hükümetlere baskı yapmak yerine savaştan onları devirmek için yararlanmak; bütün bunları yapabilmek için de savaş hükümetleriyle işbirliği yapanlardan da, bunlardan kopmamakta ısrar edenlerden de ayrı devrimci bir enternasyonal bir an evvel kurmaktır. Yani Pravda'nın savunduğu çizginin reddidir.

Zimmerwald konferansından İkinci enternasyonal'in kuruluşuna kadarki dönem boyunca Lenin'in üzerinde durduğu bu tutumun en derli toplu ifadesi şu satırlarda görülüyor:

Savaş farklı ülkelerin sosyalistlerinin "anlaşması"yla sona erdirilemez; bütün ülkelerin proleterlerinin bir "eylemiyle", ya da halkların "iradesi"yle vs. durdurulamaz.

...Eğer sermayenin iktidarı devrilmez ve iktidar bir başka sınıfın, proletaryanın eline geçmezse, zorla dayatılmış olmayan demokratik bir barış elde etmek imkansızdır; emperyalist savaştan kurtulmak imkansızdır.

Şubat-mart 1917 Rus Devrimi....savaşın durdurulması yönünde ilk adım oldu. Yalnız ikinci adım -iktidarın proletaryanın eline geçmesi- savaşın durdurulmasını güvence altına alabilir....

Bir ve bir tek gerçek enternasyonalizm var: o da kendi ülkesinde devrimci hareketin devrimci mücadelenin gelişmesi için fedakarca çalışmaktan ve istisnasız bütün ülkelerde aynı mücadeleyi, aynı çizgiyi ve yalnızca bunları desteklemekten ibarettir. Bunun dışında herşey yalandır ve hudalaca iyimserliktir.

Savaşın sürdüğü iki yılı aşkın süredir bütün ülkelerde işçi ve sosyalist hareket içinde üç eğilim şekillendi. ...

... Sözde sosyalist fiiliyatta şoven olan ve emperyalist bir savaşta "vatan savunması"nı benimseyen sosyal şovenler. Bunlar sınıfsal hasımlarımızdır.....

.... İkinci eğilim sosyal-şovenlerle gerçek enternasyonalistler arasında tereddüt eden ve "merkez" denen eğilimdir.

"Merkez" marksist, enternasyonalist olduğuna yeminler eder; barıştan, hükümetler üzerinde baskı yapmaktan,...ilhaksız bir barıştan yana olduğuna yeminler eder; ve de sosyal şövenlerle barıştan yana olduğuna. "Merkez" "birlik"ten yanadır, bölünmenin düşmanıdır. "Merkez" iyi niyetlerle tıka basa doldurulmuş küçük burjuva lafazanlığıdır; sözde enternasyonalizmdir; ödele oportünizmdir; ve fiiliyatta sosyal şövenlerin kayırılmasıdır. ...

.. Üçüncü eğilim de en iyi Zimmerwald solunda temsil edilen gerçek enternasyonalistlerdir. Bu eğilimin başlıca ayırmedici özelliği: sosyal şövenizmle olduğu kadar "merkez"le de bağların tamamen kopartılması; kendi emperyalist hükümetine ve kendi emperyalist burjuvazisine karşı uzlaşmaz mücadeledir. İlkesi: "esas düşman kendi ülkemizedir. .. Zimmerwald Enternasyonal'i baştan beri tereddütlü, "kautskist", "merkezci", bir tutun benimsedi; bu da baştan itibaren Zimmerwald solunu birliği bozmaya, oradan ayrılmaya, ve kendi manifestosunu yayınlamaya zorladı. Zimmerwald Enternasyonal'i'nin başlıca kusuru, iflasının nedeni (zira hem ideolojik hem de politik bakımdan iflas etmiştir bile) gelgitli tutumudur; pratikte bütün diğerlerini belirleyen esaslı sorundaki kararsızlığıdır: sosyal-şövenizmle ve eski sosyal-şöven enternasyonalle bağların tamamen kopartılması sorunu...

Zimmerwald çoğunluğunu oluşturanların tam da kautskistler olduğu bizde henüz bilinmiyor....Oysa 1916'nın sonu ve 1917'nin başında bu olgu kesin olarak ortaya çıkmıştır. Kienthal manifestosunun sosyal-barışçılığı mahkum etmesine rağmen, bütün Zimmerwald sağ, bütün Zimmerwald çoğunluğu sosyal-barışçılığa akmıştır....

Zimmerwald bataklığına daha fazla müsamaha edilemez. Zimmerwald'daki "kautskistler" nedeniyle, Plekhanov ve Scheidemann'ların şöven enternasyonaline yarı yarıya bağlı durumdayız; bu durumda daha fazla kalınamaz. Bu enternasyonalden derhal kopmak gerek. Zimmerwald'de sadece gözlemci olarak kalmak gerek. ... Yeni bir enternasyonal, devrimci, proleter bir enternasyonal kurmak, özellikle de bugünkü koşullarda tam da bize düşüyor; daha doğrusu bunun zaten kurulmuş ve faaliyette olduğunu yüksek sesle ilan etmekten çekinmemeliyiz.

Bu "gerçek enternasyonalistlerin" enternasyonalidir...

Bu sosyalistlerin sayısı azdır....(Ama) önemli olan sayı değil gerçekten devrimci proletaryanın siyasetinin ve fikirlerinin sadıkça dile getirilmesidir. Esas olan enternasyonalizmi "ilan etmek" değil, en zor koşullarda bile gerçek enternasyonalistler olmasını bilmektir. ...Uluslararası kongre ya da konferansları "beklemek" enternasyonalizme ihanet etmek demektir.... Partimiz "beklememeli", derhal Üçüncü Enternasyonal'i kurmalıdır;...Çok şey verilmiş olandan çok şey beklenir. Bugün dünyanın hiçbir ülkesinde Rusya'daki kadar özgürlük yoktur. Bu özgürlükten...hem sosyal-hainlerin hem de mütereddit "merkezçilerin" amansız düşmanı olan Üçüncü Enternasyonal'i kurmak için cesaretle ve dürüstçe yararlanalım.

*Yalpalayanlara yardım etmek isteyenler, önce yalpalamaya son vermelidir.*⁵⁷

Lenin'in bu sözleri, Nisan Konferansı'ndan sonra, bu konferansa sunduğu tezleri genişleterek ele aldığı bir broşürde yer aldı; bu tezlerin genişletilerek açıklanması olan bu broşür, parti için yeni bir siyasal platform taslağıdır; ne yazık ki ancak Ekim Devrimi'nden bir kaç hafta önce parti tarafından benimsenebilmiştir. Bu durumda, besbelli ki bu satırlarda eleştiri konusu olanlar Avrupalı enternasyonalistlerden çok Bolşeviklerin bir kısmıdır.

Doğrusu, Şubat Devrimini izleyen dönemde Bolşevik Partisi'nin önderliğinin izlediği ve ancak Nisan Konferansı'ndan sonra değişen politika ile Lenin'in ölümünden sonra Komünist Enternasyonal'in benimsediği çizgi aynıdır. Ama bu çizgi aynı zamanda hem Bolşeviklerin başlangıçtaki çizgisine hem de Komünist Enternasyonal'in ilk yıllarındakine aykırıdır

Nisan Tezleri Olmasaydı Ekim Devrimi'ne Ulaşılmayacak mıydı?

Lenin'in görüşleriyle bolşeviklerin tutumunun baştan itibaren bir ve özdeş olduğu hakkında yaygın bir kanı olmakla birlikte, Lenin'in *Nisan Tezleri* olmasaydı, bolşeviklerin şubat devriminden sonra, Geçici Hükümetin kuyruğuna takılmalarının büyük bir olasılık olduğunu düşünenler az değildir. Bu olasılık gerçekten vardı; ve kuvvetliydi. Bu olasılık bolşeviklerin siyasal çizgisinin mantıklı bir sonucu olarak mı belirdi? Yoksa bu tehlikenin kaynağında bu çizginin menşevikvari bir yorumu mu vardı? *Nisan Tezleri* bolşevik tutumun mantıklı sonucu muydu; yoksa inkarı mı? Lenin'in ardından Bolşevik önderlerin çoğunluğunun tekrar bir menşevik tutuma bağlandıklarını göremeyenler için bu soruları yanıtlamak da mümkün değildir.

Doğrusu, Şubat Devrimini izleyen dönemde Bolşevik Partisi'nin önderliğinin izlediği ve ancak Nisan Konferansı'ndan sonra değişen politika ile Lenin'in ölümünden sonra Komünist Enternasyonal'in benimsediği çizgi aynıdır. Ama bu çizgi aynı zamanda hem bolşeviklerin başlangıçtaki çizgisine hem de Komünist Enternasyonal'in ilk yıllarındakine aykırıdır.

Bu bakımdan, Lenin'in İkinci Enternasyonal ve emperyalizm tahlillerinin ışığında bu döneme ve Nisan Konferansı'na yeniden bakıp, bunu bu konferansın aslında bolşevikler arasındaki bir hesaplaşma olduğunun bilinciyle yapmakta yarar var.

Savaşın ardından Lenin'le diğer enternasyonalistler arasındaki, bütün Zimmerwald'cılarla "*Zimmerwald solu*" arasındaki başlıca sorun yeni enternasyonal konusundaki tereddütler ve İkinci Enternasyonal artıklarıyla ilişkiler konusuydu; ama biricik sorun bu değildi. Savaşa ve barışa karşı tutum da başlı

⁵⁷ *Devrimimizde Proletaryanın Görevleri*, T.2. c.24. s.59, 67-77; ayrıca bkz. *Nisan Tezleri derlemesi*, Sol Yayınları

başına bir ayırım konusuydu. Bu konuda değişik nüanslarıyla barışçı eğilimler bir yana bozgunculuk fikrini savunanlar bir yana ayrılmışlardır; bu ikinci tarafta duranların komünist bir enternasyonal için en ısrarlı kesim olması da tesadüf değildir. Ne var ki bu konularda Lenin'le bütün diğer bölşeviklerin hem-fikir olduğu sanılmamalı. Bölşevikler ayrı bir örgütlenme ve İkinci Enternasyonal'den kopuş konusunda diğer Avrupalı enternasyonalistlere göre daha net bir tutum benimsemişlerdi. Örneğin Zinoviev bu noktada bir bakıma Lenin'in Avrupa'daki sözcüsü gibi davranmıştı. Ama İkinci enternasyonal çizgisinden politik anlamda kopma konusunda bölşeviklerin bir kısmı (ki Zinoviev de bunların arasındadır) da en az Avrupalılar kadar tutuk ve çekingen davranmışlardır. Bu tutukluğun bir ifadesi Zimmerwald'den Lenin'in ısrarlarına rağmen bir türlü kopmamakta ifade bulmuşsa, bir ifadesi de savaşa karşı tutum konusunda öne çıkmıştır.

3. Nisan Tezleri ile İkinci Enternasyonal'den Kopuşun İlişkisi

1917 Şubatı devriminin ardından Bölşevikler arasında beliren görüş ayrılıkları göz önüne getirildiğinde hem Lenin'in *Uzaktan Mektupları*'nın İkincisinin neden Pravda'da yayınlanmadığı, hem de bölşeviklerin Lenin'in Petrograd'a gelir gelmez dile getirdiği görüşler karşısında neden şaşırıldığı anlaşılabilir değildir. Ama yaygın efsanelerin aksine Lenin'in yeni fikirler icat etmiş bulunduğu, Rusya'daki bölşeviklerin henüz bunlara aşina olmadıkları, bu yüzden Lenin'in görüşlerinin ancak zamanla Bölşevikler tarafından benimsenebildiği doğru değildir.

Bölşevikler Arasındaki Görüş Ayrılıkları

Lenin'in görüşleri en azından 1914'ten itibaren açık seçik aynı doğrultudadır. Üstelik bu görüşler hiç değilse Mart ayının ortasına kadar Rusya'daki bölşeviklerin Pravda'dan izleyerek bildikleri görüşlerdir. Nitekim Geçici hükümetin kuruluşunu takip eden günlerde Petrograd komitesinin çizgisi de bu tutuma pek aykırı değildir. Asıl aykırılık, sonradan, Stalin ve Kamenev'in sürgünden dönmesinden itibaren hakim olan ve Pravda'ya yansıyan görüşlerle Lenin'in savunduğu ve aslında bölşeviklerin ikinci Enternasyonal'den kopma kararını almalarından itibaren izledikleri çizgiyi temsil eden görüşler arasındadır.

Bu bakımdan, *Nisan Tezleri*, on tane kısa tezde ifade bulanlardan daha kapsamlı ve bütünsel bir perspektife oturmaktadır. Bu tezler Lenin'in 1914-1915'ten itibaren geliştirdiği görüşlerin sonucudur; bu görüşler İkinci Enternasyonal deneyiminin "*emperyalizm ve proleter devrimleri çağının*" bilinciyle yapılan muhasebesinin sonuçlarıdır. Ama aynı zamanda bölşeviklerin daha önceki süreçteki tutumlarının da aynı gözle gözden

geçirilmesini ifade etmektedir. Bu tezlerin arkasında *Felsefe Defterleri* ve emperyalizm hakkındaki defterlerde yansıyan kapsamlı ve hummalı bir teorik hazırlığın bulunduğu kesindir. *Devlet ve İhtilal, Oportünizm ve İkinci Enternasyonal'in Çöküşü* vb.nin ana hatlarını *Felsefe Defterleri*'nde bulmak mümkündür. Lenin'in İkinci Enternasyonal oportünizminin ne olduğunu, sosyal şovenizmin nereden güç aldığını kavramasında *Emperyalizm Defterlerindeki* notlara yansıyan okumaların hatırı sayılır katkısı olduğu da tartışma götürmez. Ama Finlandiya Garı'ndaki kısa konuşmayı yapmaya Hegel'in *Mantıkını* veya *The Economist*'in istatistiklerini kıraat ettikten sonra gidildiğini sananlar iflah olmaz budalalardır.

Nisan Tezlerinin sırrı burjuva siyasetinin işçi hareketi içindeki temsilcileri olan oportünistlerden ve onların emperyalist savaş sırasında büründüğü biçim olan sosyal-şovenlerden olduğu kadar, bunlarla birarada durmakta mahzur görmeyen ortacılardan ayrı örgütlenmiş bir devrimci partinin siyasal iktidarın proletarya ve yoksul emekçi yığınları tarafından ele geçirilmesi hedefine kilitlenmiş siyaset anlayışında yatmaktadır. Somut bir örgütün somut bir durumdaki somut sorunlarının prizmasından bakarak, işçi hareketinin somut ve acil sorunlarına yaklaşmak ve işçi yığınlarının kendi deneyimlerinden öğrenerek siyasal iktidarı ele geçirmelerine önderlik etmek leninist siyaset anlayışının daima üzerinde durduğu temel eksendir. İşte *Nisan Tezleri* bu gözle ele alındığında öğrenilecek ve muhakkak ihtiyaç duyulan çok değerli dersleri içermektedir. Buna karşılık *Nisan Tezlerini* dar ve epizodik bir taktik tutum olarak görenlerin oradan bir şey öğrenmeye ihtiyaçları olmadığı gibi, o günden bugüne bir ders çıkarsamaları da mümkün değildir.

Nisan Konferansı Hangi Anlaşmazlıkları Çözdü?

Şubat devrimini izleyen günlerde Bolşevik partisinde başgösteren karmaşa, Lenin'in Rusya'ya dönüşünden, özellikle de Nisan Konferansından sonra aşıldı. Ama bu sorunun aşılıp aşılmadığı, yahut hangi süreç içinde aşıldığı kadar, hangi usullerle aşıldığı da önemlidir. Hatta Nisan dönemecini örgütsel bir zeminden kopartıp, kah soyut bir program (yahut devrim anlayışı) tartışması; kah Lenin'in meziyetlerinin sergilendiği bir belagat ve münazara örneği gibi ele alma eğiliminde olanlar bu dönemeçten hep yanlış ve eksik dersler çıkartmışlardır. Bu bakımdan, 1917 Nisan ayında Rusya'da olup bitenleri soyut bir program tartışması, iki görüş arasında bir hesaplaşma vb. gibi görmek baştan baltayı taşa vurmak olur. Bu deneyim program ve strateji konularına dair çok kıymetli dersleri içermekle beraber, aynı zamanda bu sorunların örgütlü bir biçimde ve örgütle aşılmasına dair daha az değerli olmayan dersleri de içermektedir.

Söz konusu dönemecin tarihte aşılmış olduğu gibi aşılabilmesinin bir ve bir tek yolu vardı. O da bu tartışmayı 1900'lerin başından itibaren şekillenmekte olan bolşevik çizgi örgütsel-politik bütünlüğü içinde kavrandığında bulunur. Bir başka deyişle, Nisan Konferansı herhangi bir tartışma toplantısı, hatta herhangi bir örgütün konferansı olarak düşünülüp soyutlandığında bu konferansın ardından Ekim Devrimi'nin gelmeyeceği besbellidir.

Ama düşünce her zaman bu tür açık hakikatleri izleme yeteneğinde değildir. Nisan konferansı ve o toplantıdaki tarafların kimler olduğu vb., somut bağlamlarından kopartıldığında herhangi bir teorik hatta akademik tartışmanın laboratuvar deneyimi gibi algılanabilir ve sık sık böyle yapılabilmektedir. Tıpkı Ekim devrimi arifesinde bolşeviklerin öne sürdüğü "*önce Kornilov sonra Kerenski*" taktiğinin evrensel ve genel bir taktik tutum olarak algılanması gibi bir durumdur bu. Açıktır ki, bu taktik tutum herhangi bir örgütün az çok benzer durumlarda başvurup aynı sonuçları elde edebileceği bir tutum değildir. Zira Kerenski'ye destek vermeden ama onun Kornilov ile çatışmasına da engel olmadan, önce Kornilov'u alt edip sonra da Kerenski'nin hakkından gelebilmek için sadece bu taktik tutumu ezberleyip tekrarlamak yetmezdi. Bu taktiğin işe yaraması için bolşeviklerinki gibi uzun yılların deneyimi içinde pişmiş bir partinin önceden hazır olması ve bu partinin silahlanmış işçilerle köylülerin hakim olduğu sovyetlerin güven ve desteğini kazanmış olması şarttır. Ancak bu koşullarda bu slogan Şubat'tan Ekime giden sürece benzer bir süreçte zafere giden yolun son halkasını oluşturabilir.

Buna karşılık, pek çok başka örnekte olduğu gibi, örneğin Körfez savaşı sırasında da kimilerinin bolşeviklerin bu şiarından esinlenerek öne attığı "*önce Sami sonra Saddam*" türünden asıl örgütsel/politik koşullardan mahrum "*zekice*" formüllerin pespaye bir kaba komediye konu olması bile mümkün değildir.

Nisan Konferansına ve oradaki tartışmaların anlamına tekrar dönersek, bu dönemeçteki tartışmalar da ancak bolşevik deneyimin somutluğu içinde ele alındığında gerçek anlamını bulabilir. Bu tartışmalardan çıkan siyasal tutum ancak örgütlü bir biçimde ve eyleminin muhtevasından çıkarsanabilecek olan niteliği net bir biçimde belirlenmiş bir devrimci örgütle birlikte anlamlıdır. Lenin'in bolşevik deneyimi doktriner bir biçimde kavrama eğiliminde olan Avrupalı komünistleri eleştirip öğüt verirken hassas bir biçimde üzerinde durduğu konu da budur.

Nisan Konferansı Ancak Somut Zeminine Oturtulduğunda Kavranabilir

Komünist Enternasyonal'in ikinci kongresi arifesinde kaleme aldığı "*Sol Komünizm*" eleştirisinde "*Rus Devrimi'nin uluslararası kapsamı*" ve "*Bolşevik başarısının temel şartları*"nı sıralarken Lenin şunları söyledi:

Rusya'da proletaryanın iktidarı ele geçirmesini izleyen ilk aylarda bu geri ülkeyle Batı Avrupa'nın ilerlemiş ülkeleri arasındaki muazzam farklar yüzünden, bu Batı ülkelerinde proleter devrimi bizimkine pek az benzeyecek gibi gözüküyordu. Bugün artık önemli bir uluslararası bir tecrübeye sahip bulunmaktayız, bu tecrübe bize açıkça göstermektedir ki, bizim devrimimizin bazı temel çizgilerinin mahalli değil, özellikle ulusal değil, sadece Rusya'ya özgü değil, uluslararası nitelikte bir kapsamı vardır. Ve ben burada kelimenin geniş anlamıyla uluslararası kapsamdan söz etmiyorum: uluslararası kapsamı olan devrimimizin bazı özellikleri değildir, devrimimizin bütün temel özellikleri ve üstelik birçok ikincil özellikleridir; şu anlamda ki bunlar bütün ülkeleri etkilemektedir.....

Tecrübe kanıtlamıştır ki, proleter devriminin bazı başta gelen temel meselelerinde, bütün ülkelerin Rusya'nın geçtiği yoldan geçmeleri kaçınılmaz bir şeydir.⁵⁸

Böylece Ekim Devrimi'nin bir başka anlamda "Rus Devrimi" oluşunun saptanmasıyla yüz yüzeyiz: "mahalli ve ulusal" olmamakla birlikte, hem sadece Rusya'ya özgü olan ve aynı zamanda da "geniş ve dar anlamlarıyla uluslararası kapsamı olan" tek etken İkinci Enternasyonal partilerinden baştan beri ayrı duran Bolşevik Partisi ve onun 15 yıllık pratik-siyasal deneyimidir. Bu etken aynı hatta bazan daha elverişli nesnel koşullara rağmen neden bir devrimin zaferinin başka yerlerde değil Rusya'da sağlandığını da Komünist Enternasyonal'in neden İç Savaş kısılcındaki Moskova'da kurulduğunu da açıklamaktadır; ne yazık ki Ekim Devrimi'nin neden "Rus Devrimi" olarak kaldığının ve orada tecrit olup, yozlaştığının anahtarı da aynı yerdedir.

Lenin'in bütün dünya için geçerli dersleri içerdiğini söylediği bolşevik deneyimin sadece dar ve şekilsel anlamda parti sorunuyla ilgili olduğunu sanmamak gerekir. Zira zaten Avrupalı komünistlerin bu deneyimden çıkarttıkları ders de bu kadardı; ve esasen "çocukluk hastalığı"nın ilk belirtisi de bundan ibaretti. Sorun devrimci, komünist ve çelik disiplinli bir partiyi ilan edip olayların gidişatını etkilemek için fırsat kollamak değildi.

Nitekim Bolşevik deneyiminden devrimci partinin nasıl kurulup ilan edildiğini öğrenmek isteyenler asıl öğrenmeleri gereken şeyin üzerinden atlamış olmaktadır. Çünkü bolşevik deneyimi, teknik olarak partinin nasıl kurulup işlediğinden çok, nasıl bir örgütsel/politik hazırlık faaliyeti içinde piştiği ile ve hedeflediği kitlelerin önderliğini nasıl kazandığı ile ilgilidir. Bu nedenledir ki, Lenin bolşevik deneyimin evrensel kapsamını açıklarken, Bolşevik deneyi-

⁵⁸ Lenin: Sol Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı, s.7-8 ve 20; Sol Y.

minin bütünlüğü içinde, gergitleri ince taktikleri vb. ile kavranması gerektiğini vurguluyor:

... bolşevizm, tecrübelerinin zenginliği bakımından dünyada eşi olmayan bir onbeş yıllık tarih pratiğinden geçmiştir. Hiçbir ülke bu onbeş yıl içinde devrimci tecrübe bakımından, legal ya da illegal, barışçı ya da fırtınalı, gizli ya da açık, yerel ya da yığın hareketi niteliğinde, parlamenter ya da terörist nitelikte bu kadar yoğun bir devrimci tecrübeyi yaşamak şöyle dursun, yakınından bile geçmemiştir. Hiçbir başka ülke bu kadar kısa zaman süresi içinde, çağdaş toplumun bütün sınıflarının mücadelesinde bu kadar zengin biçimler, nüanslar, metotlar yoğunlaşmasına tanık olmamıştır. Rusya'daki sınıflararası savaş, ülkenin geriliği ve çarlık boyunduruğu yüzünden hızla olgunlaşıyor ve Amerika'nın Avrupa'nın siyasi tecrübesinin "en son buluşlarını" tutkuyla benimsiyordu.⁵⁹

Ama bu süreç sadece nesnel dinamiklerin rol aldığı, sözümona öznelere de seyretme ve kayıt tutma aktivitesine yoğunlaştığı bir süreç değildi elbette. Bütün bu sürecin anlamlandırılmasını sağlayan; bu gelişmeler içinde kendi bağımsız örgütlenmesi ve bağımsız siyasal faaliyeti ile pişmekte olan bir devrimci partinin varlığıydı. Bu parti hakkında en sık söylenen ve özellikleri arasında en çok bilindiği sanılan ise "çelik disiplinli bir parti" olduğudur. Lenin bu meziyetin nasıl şekillendiğini de aynı bakış açısıyla açıkladı:

...Proletaryanın devrimci partisinin disiplinini pekiştiren nedir? ... İlk önce proleter öncüsünün bilinci, devrim yolunda fedakarlığı, kendine hakimiyeti, feragat duygusu, yiğitliğidir. İkincisi, en geniş anlamıyla emekçi yığınlarıyla ve ilkönce proletaryanın kitlesiyle, ama proleter olmayan emekçi yığınlarıyla da bağ kurma yeteneği, onlara yaklaşma ve, isterseniz bir ölçüye kadar onların içinde erime yeteneğidir. Üçüncüsü bu öncünün siyasal önderliğinin doğruluğudur; büyük yığınların kendi tecrübeleriyle buna inanmış olmaları şartıyla, siyasal stratejisinin ve taktiğinin doğruluğudur. Eğer burjuvaziyi iktardan düşürme ve toplumun biçimini değiştirme görevini yüklenen öncü sınıfın partis olmaya yetenekli bir devrimci partide bütün bu şartlar birleşmemişse, bu partide disiplin kurulamaz ve disiplini yaratmak için gösterilen çabalar boş laflardan ve yapmacıklardan öteye varamaz; ama öte yandan bu şartlar hep birden fişkıramaz; bu şartlar uzun çalışmalarla çetin tecrübelerle hazırlanır; hazırlanışı, ancak gerçekten yığınsal ve gerçekten devrimci bir hareketin pratiği ile sıkı sıkıya bağlı olarak meydana gelen, dogma olmayan bir devrimci teoriyle kolaylaştırılır.⁶⁰

⁵⁹ Sol Komünizm, age., s. 12-13

⁶⁰ Sol Komünizm, age., s. 12-13

Ama gerek bolşevik partinin şekillenmesini gerekse de Nisan Konferansı dönemindeki tartışmaların mahiyetini olduğu kadar, bu dönemin nasıl aşıldığına kavranması açısından en önemli unsurlardan biri şu noktada yatmaktadır:

Tarih bize kendi tarzında bir oyun oynadı: geri kalmış bir ülkenin oportünistlerine, birçok gelişmiş ülkenin oportünistlerinin oynayacağı rolü önceden oynattı. ...

Tarih, 1905'te Rusya'da doğan sovyetlerin rolünü ve kapsamını anlayamayan menşevikler tarafından 1917 şubat-ekim döneminde nasıl yozlaştırıldığını gösterdi; şimdi de bütün ülkelerin proletaryasına büyük bir hızla yayılan sovyet iktidarı fikrinin bütün dünyada doğuşunu, buna karşılık tıpkı bizim menşevikler gibi, sovyetlerin rolünü ve kapsamını anlayamayan İkinci Enternasyonal'in o muteber kahramanlarının her yerde iflas bayrağını çekişlerini bize göstermekle iyi bir oyun oynadı. Tecrübe göstermiştir ki, proleter devriminin bazı başta gelen temel meselelerinde, bütün ülkelerin, Rusya'nın geçtiği yoldan geçmeleri kaçınılmaz birşeydir⁶¹.

Doğrusu bu sözler abartmasız bir gerçeği yansıtıyor. Bolşevizm bu yoğunlaşmış deneyim içinde şekillendi. Ama Rusya'nın bu özgünlüğünden bütün Rus halkının böyle bir olgunluğa eriştiği anlamı mı çıkıyor? Bütün Rus devrimcilerinin aynı ölçüde ve aynı biçimde bu zengin birikimden yararlandıkları doğru mu? Elbette böyle değil; söz konusu zenginlikten yararlanan bir tek akım var. Bu akımın bu biçimde gelişip olgunlaşması da, diğer akımlardan farklı konumda bulunuşuyla ilgili. Bu bakımdan, Lenin aynı kitabında bolşevizmin başka akımlarla mücadele içinde nasıl geliştiğini hatırlattı. Bu başka akımlar arasında hiçbir zaman bolşeviklerle aynı zeminde durmamış olanlar var; ilk adımda onlarla ayrışanlar var; zaman içinde bolşevizmin içinden çıkan eğilimler var.

İşte bu son nokta önemli. Zira Lenin'in sözünü ettiği olgunlaşma ve zenginleşmenin bütün bu çerçeve içinde bir tek eğilime nasibolan birşey olduğunu gözden kaçırmamak gerek. Halbuki bolşevizm deyince bir bütün olarak bolşevikler ve hatta Lenin'in görüşlerini savunan bolşevikler anlaşılmaktadır. Aksine, Lenin'in temsil ettiği çizgi hep bolşevik hareket içerisindeki eğilimlerden biri oldu; hatta çoğu zaman azınlıkta kalan bir eğilimdi. Bu nedenle Lenin'in kendi partisi içindeki eğilimlerle sert mücadelelere girdiğine bakarak da bu görülebilir. Öte yandan Lenin'in devrimci çizgisinin genellikle sınıf mücadelesinin yükseliş dönemlerinde yığınlardan gelen basıncın yardımıyla üstün çıktığı da somut olarak görülebilir. Ama burada büyük bir tuzak vardır. Bu tuzak R. Lüksemburg'un

⁶¹ aynı yerde, s.20

Troçki'nin ve sözümona onlardan farklı olma iddiasındaki pek çoklarının bir türlü kaçınmadığı bir tuzaktır. Bu tuzağın ortasında R. Lüksemburg'un Lenin'le tartışırken⁶² bir türlü anlayamadığını söylediği konu vardır: “örgütsel sorunlarda oportünizm nedir?”

Örgütsel Sorunlarda Oportünizm ve Bolşeviklerin Ayırdedici Yanı

Lenin işçi sınıfının tümünün değil, bir kısmının ayrı örgütlenmesini savunurken; bütün muarızları bunun sekterlik ve bölücülük olacağı kanısındaydı. Onlara göre parti sınıfın bütün kesimlerini barındırmalıdır. Lenin'in katkısı ve muarızlarıyla arasındaki fark, ancak esas tartışmanın merkeziyetçilik ya da ademi merkeziyetçilik, yahut bürokratiklik ya da demokratiklik, katılık ya da esneklik noktasında olmadığı kavrandığında çıplak biçimde görülebilir. Lenin'le İkinci Enternasyonal'den kopan diğer enternasyonalistler arasındaki asıl farklılık bir tarafın merkezi bir örgütlenmeyi savunması diğer tarafın bunun aksini savunması da değildi. Aksine zaman zaman merkeziyetçiliğe yapılan vurguda tarafların karşılıklı olarak yer değiştirdiğine sık sık rastlandı. Asıl sorun tıpkı RSDİP İkinci Kongresi'ndeki ayrışma noktasında olduğu gibi, örgütün kapsamı üzerine bir tartışmayla ilgilidir.

Lenin devrimci partinin kapsamının dar tutulmasında ısrar ettiği için birçoklarıyla ayrı düştü. Ne var ki bu kapsam konusunda iki ayrı nokta altı çizilerek ayırdedilmeli. Hem militanları sınıfın en ileri ve devrimci faaliyeti kesintisiz yürüten unsurlarıyla (bu unsurlar az olduğunda küçük; artınca büyük bir örgüt haline gelmek üzere) sınırlı bir örgüt kastediliyor. Hem de, oportünistlerden, revizyonistlerden vb., yahut daha genel bir ifadeyle farklı siyasal akımlardan arındırılmış olması bakımından ayrı bir örgüt kastediliyor.

Rosa Luxembourg bu ayrışmanın iki temelinde de itiraz etti. Hem partinin sınıfın bütün kesimlerini ve unsurlarını içermesi gerektiğinde; yani sosyal demokrat parti ile sınıfın özdeşleşmesinde ısrar etti. Hem de oportünizmin de sınıfın tarihsel evriminin doğal bir ürünü olduğunu öne sürerek, bunun da hareketin içinde yer alacağını ve alması gerektiğini savundu; yani oportünizmi fikir mücadeleleriyle denetlenip, sınıf mücadelesinin yükselmesiyle aldedilecek bir unsur olarak tanımladı.

...devrimci anlamda sosyal demokrat taktiğin ilk ve son defa olarak önceden garanti altına alınabileceğini ve böyle bir tedbirle işçi hareketinin oportünist eğilimlerden daima korunabileceğini düşünmek hiç de tarihsel olmayan bir hayaldir....sosyal demokrasi bir kitle hareketi olduğundan ve onu tehdit eden sivri uçlar insanların kafasından değil toplumsal koşullardan kaynaklandığı içindir ki, oportünist yanılmalara baştan sona mani olunamaz. Oportünizm

⁶² *Hkz. Rus Sosyal Demokratlarının Örgütsel Sorunları*

*pratikçe somut biçimler aldıktan sonra, bizzat hareketin kendisi tarafından ve marksizmin verdiği silahların yardımıyla tedavi edilmelidir.*⁶³

Troçki de aynı görüşü tekrarladı:

*...ve oportünistler ya diğer sınıfın siyasal kampına katılmak üzere bizi terkederler; ya da proletaryanın sınıf hareketinin (hiç de oportünist olmayan) devrimci mantığına boyun eğderler.*⁶⁴

Bu satırlarda yansıyan kaderci bakış açısı oportünizme karşı örgütsel tedbirlerin anlamsızlığına yaslandığı için teslimiyetçiliğe varmaktadır. Sosyal demokrasinin içinde oportünizm dahil işçi sınıfının bütün eğilim ve kesimlerini barındırması anlayışı sorunun temelini nerede yattığını gösteriyor.

Aslında bugün değişik yerlerde değişik vesilelerle ortaya çıkan örgütlenme girişimleriyle yaşanan örgütsel sorunlara bakıldığında bu zaafın yalnızca Luxembourg'a ve Troçki'ye özgü görüşler olmadığı (kolaylıkla olmasa da) fark edilecektir.

Luxembourg'un oportünizmin farkına vardığı halde ondan kopmama ve aynı çatı altında birlikte yaşamada ısrarlı tutumu aslında örgüt sorununa bakıştaki bu farktan gelmektedir. Bu tutum şu ya da bu ölçüde birçok başka çağdaş tarafından da sürdürülmüştür; birçokları daha sonra da bu tutumu sürdürmüştür, hala sürdürenler de vardır. Dahası birçok dolambaçlı yol kat ettikten sonra, bu tutumu yeni keşfettiğini sananlar, hele bugünlerde hiç de az değil.

Buna karşılık, Bolşevikler başlangıçtan itibaren, hiç değilse Rusya ölçeğinde hem siyasi hem de kadroların niteliği bakımından bir ayrışma ve ayrı örgütlenme fikrini baştan itibaren savundular.

Lenin'in, hem İkinci Enternasyonal'in çöküşünden gerekli dersleri çıkarılmasının ardında yatan hem de bu kritik dönemde atılması gereken örgütsel adımların başta gelen savunucusu olmasını sağlayan da bu kavrayış ve kavrayışın hayat verdiği davranış bütünlüğü anlamındaki örgütsel varlıktır. Oportünizmi en geç fark edenler bolşevikler olduğu halde oportünizme karşı mücadelenin vazgeçilmez adımı olarak, devrimci bir partinin ayrı örgütlenmesi fikrini, oportünizme karşı mücadelenin değişik koşullarda örülmüş ve sınanmış ince taktikleriyle donanmış olarak öne çıkarılanların yalnız onlar olması bu nedenle tesadüf değildir.

Buna karşılık İkinci Enternasyonal içindeki devrimcilerin büyük kısmı uzun süre ayak direyerek yeni bir Enternasyonal'in kurulması konusunda fren rolü oynamaya devam ettiler. Bugün komünist bir dünya partisinin yeni baştan

⁶³ *Hkz. Rus Sosyal Demokratlarının Örgütsel Sorunları*

⁶⁴ *Troçki. Siyasal Görevlerimiz. s.194*

yaratılmasının çok gecikmiş ve acil bir ödev olarak komünistlerin önünde durduğu koşullarda aynı frene sık sık rastlamak mümkündür.

Ama Nisan Konferansına varan tartışmalardan çıkarsanabilecek çarpıcı gerçeklerden biri de aynı noktaya ışık tutmaktadır: Bolşeviklerin arasında da bu bakımdan zaaf lar görülmüştür.

Bolşevik Deneyiminin Ulusal ve Uluslararası Kavranışı Aynı Sonuçları Vermiyor.

Lenin'in ısrarla savunduğu örgüt modelinin evrensel ölçekte yeni bir örgüt anlayışı ve bir katkı olduğu Lenin tarafından dahi başlangıçta kavranmış değildir. İkinci Enternasyonal'in çöküşü ve savaş önemli bir dönüşüm daha yarattı: Lenin'in örgüt anlayışını ulusal sınırlarından kopartarak evrenselleştirdi.

Lenin örgüt anlayışını ilk ortaya koyduğu sıralarda bunu Rusya'nın devrimci geleneğinden esinlenen bir "*Rus modeli*" olarak ortaya koymuştu. En azından bu modelin evrensel önem ve değerini açıklamak, diğer İkinci Enternasyonal örgütlerine de aynı tutumu önermek konusunda bir adım atmamıştı. Bu konuda Avrupa düzeyinde cereyan eden polemiklerinde "*Rus sosyal demokratları arasındaki çatışmada kendisinin haklı olduğunu*" kanıtlamak ve hatta bunu Kautsky ve başkalarına onaylatmak ihtiyacını hissetmişti.

İkinci Enternasyonal'in çöküşü bu konuda önemli bir değişiklik yarattı. Bu noktadan itibaren Bolşevik deneyimi bir Rus deneyimi olarak değil, **yeni tip partinin evrensel planda geçerli örneği** olarak dünya devrimcilerinin gündemine sokuldu. Lenin'in devrimci örgüt anlayışı bu dönemden itibaren gelişerek bir dünya partisi kavramına hayat verecek biçimde şekillendi. Daha doğrusu bu katkı önce İkinci Enternasyonal'in yozlaşmasının dersleri ile genelleşerek ve sonra 1917 devrimi deneyimi içinde sovyetlerle ilişkisi kurularak şekillendi. Bu anlayışın ilk vücut buluşu Komünist Enternasyonal'le oldu.

Nisan Tezlerini sosyalist devrim/demokratik devrim tartışması çerçevesinde ele alıp, bu tezlerin aslında devrimci parti ve komünist bir dünya partisi ile ilgili olduğunu, bu partinin İkinci Enternasyonal'den farklı olarak oportünistlerden ve merkezilerden arındırılmış bir biçimde kurulması gerektiği (21 koşul) fikriyle ilişkili olduğunu kavramayanlar. *Nisan Tezlerini* de kavramaktan aciz kalacaklardır. En azından bu gibiler, bu tezlerin sonunda partinin isminin programının değiştirilmesi ve yeni bir enternasyonalin Zimmerwald'ın devamı olan Stokholm konferansına katılmayarak kurulması önerisinin neden yapıldığını da bir türlü anlayamayacak, açıklayamayacaklardır.

Aynı biçimde, *Nisan Tezlerini* sadece bir devrim anlayışı tartışması olarak görülenler, bu tartışmanın bir devrimin esas hedefi olması gereken iktidarın

alınması ve korunması sorunu ile ilişkili olduğunun üzerinden atlayanlar, bu tartışmanın somut bir partinin devrimci stratejisini somut koşullarda somutlamasıyla ilişkili olduğunu gözden kaçıracaktırlar.

Nisan Tezleri'nin bu zaafarla ele alınmasının en belirtik ifadesi bu tezlerin hangi bakımdan *İki Taktik*teki tezlerle bağlantılı olduğunu hangi bakımdan bunlardan koptuğunu da yanlış kavrayacaklardır. Nitekim öyle olmaktadır.

Devrim Anlayışıyla Programa Bakışın İlişkisi

Nisan dönemindeki tartışmalar farklı farklı açılardan yapılan kimi yorum ve tartışmalarla bulanıklaşmaktadır. Bu nedenle, Nisan dönemindeki asıl sorunu ayıklayıp irdelemek için önce bu konudaki kimi efsaneleri bir kenara koymakta yarar var. Çünkü, bu sorun devrimci bir partinin programının nasıl olması gerektiğine ilişkindir; ve şu saptamayı göz önünde bulundurmak gerekir:

Lenin yirminci yüzyıla girerken şöyle demişti:

*Bir program acil olarak gereklidir; çünkü Rus kamuoyu Rus Sosyal-demokratlarının gerçek amaçları ve eylem yöntemleri konusunda kökünden yanlış görüşlere sahiptir.*⁶⁵

Bugün, yirminci yüzyılı terk ederken, komünist bir devrim programının gerekliliği bin kere daha acildir; çünkü dünya kamuoyunun komünistlerin gerçek amaçları ve eylem yöntemleri konularından haberdar olup olmamaları bir yana, komünizm adına yola çıkarak hayatlarını bu yola vakfedenlerin büyük çoğunluğu bu konularda kökünden yanlış görüşlere sahiptirler.

Burjuva parlamenter sistemi çerçevesinde program, bir siyasi partinin iktidara geldiğinde yapacağı icraatın genel çerçevesini ve sırasını döktüğü bir metindir; bir bakıma bir hükümet programı taslağıdır; hükümet olduğunda bu taslağa göre bir icraat programı, yahut hükümet programı kaleme alınır. İlginçtir, programın bu kavranışı burjuva siyasetçileri ve sözümona siyaset bilimcileri tarafından olduğu gibi, bir çok sosyalist tarafından da paylaşılmaktadır. Halbuki komünistlerin politikaya ve devrimci partiye bakış tarzındaki farklılık program sorununa da farklı bir bakış açısını dayatır.

Bu zorunluluğu gözardı eden yaygın anlayıştan türeyen program tanımı hükümeti devralıp, iktidara oturacak bir partiyi varsayar. Bir devrimci partinin bugün anlaşıldığı anlamda hükümet olup olmayacağı; bir sovyet rejiminde hükümetlerin nasıl belirleneceği; devrimci parti ile sovyet devletinin ilişkisinin nasıl olacağı ve sovyet rejiminin burjuva parlamentarizminden nerelerde ayrıldığı tartışmalarını bir yana bırakıp, bir an için devrimci partinin

65 TE. c.4. s.229

hükümet olacağını doğru bir saptama varsayalım. Bu durumda bu partinin hükümet olduğu takdirde neleri yapacağını açıkladığı bir siyasal belgeye sahip olması anlamlı görülebilir. Oysa bu bile doğru değildir; zira proleter devrim sadece burjuva devlet aygıtının ele geçirilmesi değildir. Proletaryanın egemen sınıf olabilmesi için sadece kapitalistleri mülksüzleştirilmesi de yetmez.

Bir bütün olarak burjuva toplumunun toplumsal dokusunu altüst etmek; bir çok mesleği ortadan kaldırmak; üretim ve bölüşümü yeniden düzenlemek; gibi devasa görevler bir devrim hükümetinin önünde duran başlıca işler olacaktır. Bu sorunlar aynı zamanda hangi ülkede ve hangi somut durumda olduğuna bağlı olarak belirlenecektir. Bu ülkenin kesin sınırları ve somut durumu da devrim öncesinden çizilmiş bulunan bir çerçeve değil; devrimin çizeceği çerçevedir. Dolayısıyla devrim sonrasının koşulları ve ihtiyaçlarını, acil sorunlarını tahmin edip, buna ilişkin bir program çizmek mümkün olsa bile anlamlı değildir; nitekim Marx'ın, Lenin'in bu biçimde çizilmiş programlar önermemiş olmaları tesadüf değildir. Ekim Devrimi'ni izleyen yıllarda ekonominin örgütlenmesi, toprak sorununun ve ulusal sorunların çözülmesi konusunda sovyet hükümetinin karşılaştığı sorunlar ve izlediği yol da bu konuda yeterli ve öğretici bir örnektir.

Bu bakımdan bugünden hükümet programı taslağı biçiminde programlar çizmek, ister istemez bugünkü toplumsal çerçevenin somutluğunu veri almayı gerektirir ve reformist-ıslahatçı programlara hayat verir; yahut açık ya da örtük biçimde bu programların çizgisine oturmakla sonuçlanır..

Öte yandan aynı anlayışın daha yaygın bir başka türevi ise, iktidar hedefinden bağımsız olarak iyileştirme yönünde talepler öne süren ve bunların acilen yerine getirilmesini talep eden programlardır. Bu kez devrim sonrasında yapılacak işler değil, acilen yapılması istenen işler sıralanmaktadır. Ama bu tutum ister istemez mevcut hükümetlerden ya da devletten birşeyler talep etmek anlamına gelir ve bunun olabilirliği hakkındaki yanılsamalara zemin hazırlar. Aslında bu da diğer anlayışın ikiz kardeşidir; hükümet partisi olarak değil, muhalefet partisi olarak burjuva demokrasisi zeminindeki bir anlayışın ifade bulmasıdır.

Program düzeyindeki bu anlayışın devrimci-demokrat akımların elinde farklı bir niteliğe büründüğü izlenimi doğsa bile, bu bir izlenimden ibarettir. Burjuva demokratik sınırlar içinde kalan muhalefet programlarını radikal mücadele yöntemlerine başvurarak hayata geçirmeye çalışan akımlar, pratikte reformistlerden ayrılırlar ve titizlikle ayırılmemelidirler. Ancak bu ayırım bu akımların yer aldığı siyasal zeminin ne olduğu ve nereye ulaşabileceği konusunda bir yanılsama yaratmamalıdır. Çünkü bu nitelikleri, devrimci-

demokrat akımların liberal-demokratlık çizgisine geçici yahut kalıcı olarak nasıl geçtiklerinin anlaşılmasının da başlıca anahtarıdır.

Dolayısıyla bugünden bir sosyalist hükümetin programını öne süren, yahut sosyalist talepleri burjuva hükümetlerine yönelten partilerin son tahlilde reformist-ıslahatçı partiler olduğuna peşinen hüküm vermek yanlış olmaz. Programlarının bu niteliğine bakarak hangi partilerin bugünün ve burjuva düzeninin sınırları içinde kaldığını kestirmek güç değildir. Bu ölçüyle yapılan kestirmelerin her zaman isabetli olduğu da zengin örneklerle görülmüştür.

Kökleri Lassalle'cılıkta yatan ve İkinci Enternasyonal'e egemen olan program anlayışı, sosyalist hareket içinde bu yaklaşımın başlıca kaynağıdır. İkinci Enternasyonal geleneğine bağlı partiler, bunu devrim ve sosyalizm sorununu sonraya erteleyen asgari program/azami program ikilisi ile ifade etmişlerdir. İster devrimci-demokrat, ulusal-devrimci, yahut sol liberal olsun, ufkunu (anti-faşist, anti-empyralist, anti-feodal, milli demokratik vb. hedeflerle) geçici olarak; yahut ebediyen burjuva demokrasisiyle sınırlamış bulunan bütün akımlar bu çerçevenin içindedir; ve hala program sorununu aynı ayırım anlayışıyla ele almaya devam etmektedirler. Ama programın bu biçimde ikiye bölünmesi asıl amaçla, bir andaki nesnel koşulların dayattığı işlerin birbirinden kopartılması anlamına da gelmektedir.

“*Demokratik devrim mi; sosyalist devrim mi?*” sorusunun kısır döngüsü içinde devrimci siyaset ve devrimci program sorunlarını bulanıklaştıran ve program sorununu devrim-devrimci parti-devrimci siyaset çerçevesinin dışına çekme eğiliminde olanların beslendikleri kaynakların başında bu anlayış gelmektedir. Devrimci program sorununu soyut teorik tartışmaların kısır çerçevesinde ele alma alışkanlığında olanlar da niyetleri ne olursa olsun aynı kaynağı beslemektedirler.

Sorunu “*demokratik devrim mi; sosyalist devrim mi?*” soyutluğundan kurtarmak üzere, tekrar Şubat-Ekim dönemine dönüp, bolşeviklerin hasımlarını hangi siyasal mücadele anlayışıyla alt ettiklerine bakmakta yarar vardır.

Bolşevikler Geçici Hükümetin “Sol” Demagojilerine Nasıl Yanıt Verdi?

Tekrar Rusya ve Birinci Dünya Savaşı bağlamına dönüp, Lenin’in demokratik ve sosyalist taleplere dönük proleter devrimci tutumunun pratik politika içinde nasıl ifade bulunduğu bakmakta yarar var. Zira Nisan Tezleri ile İki Taktik arasındaki yakınlık bu bağlamda çok daha çarpıcı biçimde öne çıkmaktadır. Ama bu bağlamda Lenin ile bugün ortaya çıkan hem “demokratik devrimciler”in hem de “sosyalist devrimcilerin” ne kadar uzak olduğu da belli olmaktadır.

Lenin Ekim Devrimine açılacak ve devrimin nesnel zeminini oluşturan kriz durumunu açıklarken şunları söylemişti:

*Bütün krizlerin en önemli yanı, o güne kadar gizli kalmış olan şeyleri meydana çıkartmaları; o güne kadar mutabakat konusu olan, yüzeysel yahut ikincil olan ne varsa bir kenara atmaları; ve politikanın örttüğü toz bulutunu silkeleyip, gerçekte yürüdüğü haliyle meydana çıkmasını sağlayarak, sınıf mücadelesinin ardındaki sahici güçleri çıplak biçimde ortaya koymalarıdır.*⁶⁶

Savaşın ve savaşın içinden çıkan ikili iktidar durumunun hengamesinde Bolşevikler, “politikanın örttüğü toz bulutunun” silkelmesiyle sıyrılan “sınıf mücadelesinin sahici güçleri”nden birini, proletaryayı temsil etmekteydiler. Öte tarafta ise, çıplak biçimde ortaya çıkmış bulunan burjuvazi, kendini gizleme, “yüzeysel, ikincil olan”, “önceki mutabakatların” ifadesi olan unsurların ardına saklanmaya çalışmaktaydı. Ona yardımcı olmak üzere bilinçli yahut bilinçsiz olarak çabalayan kimileri de “yeni bir mutabakatın” peşindeydi. Çar’ın tahtı terk etmesiyle birlikte, burjuvazinin siyasal sözcülüğüne aday güçler, doğan boşluğu doldurmak üzere harekete geçmişti; denetimi tamamen ellerine alabilmek için gayret etmekteydiler.

Bu tür koşullarda, burjuvazinin sözcülerinin sadece zafer hülyalarından; proletaryanın sözcülerinin de sadece felaketlerden söz ettiklerini sananlar, fena halde yanılırlar. Zira her ne kadar kriz koşullarında “politika”nın sınıf mücadelesinin üzerine örttüğü örtü sıyrılırsa da büsbütün ortadan kalkacak değildir. Aksine bu açığı kapatmak için gayret edenlerin artacağı ve artmakta olduğu kesindir. Seksen küsur yıl önce Rusya’da da öyle olmuştu.

Burjuvazinin çifte zaferine çeyrek kala oluşan hassas denge durumunda, burjuvalarla onların sözcülerinin yaklaşan zaferin sarhoşluğuyla pembe tablolar çizmekle yetindikleri doğru değildir. Proletaryanın temsilcilerinin karamsar felaket tellalları rolünü benimseyip felaketin sorumluluğunun kapitalistlerin omuzunda olduğunu tekrarlamakla yetindiklerini sananlar da yanılırlar. Gerçek tablo en iyi yine Lenin’in *Kaçınılmaz Felaket ve Ölçüsüz Vaadler* başlıklı makaleler dizisinde görülebilir.

Pravda için kaleme aldığı bu makalelerde Lenin, hem proletarya açısından yaklaşan felaketin neye benzediğini, hem bundan kurtulmak için tutulması gereken yolun ne olduğunu, hem de felaketten söz edip kapitalistlerin gemisini kurtarmaya soyunan kaptan rolündeki menşeviklerin gerçek yüzünü sergilemektedir.

Doğrusu, Troçki’nin yetiştirmelerinden olup da hocası ile aksi yönde bir yol alıp menşeviklerin safında kalmaya karar verdikten sonra, bu kararının

⁶⁶ Lenin, *Krizin Derstleri*, Mayıs 1917, TE, c. 24, s. 211

karşılığında İkinci Lvov hükümetinin çalışma bakanı olmayı başaran Skobelev'in bu sergileme çabasına epeyi yardımcı olduğunu teslim etmek gerekir. *Burjuvaziye* uşaklık etmek üzere felaket tellallığı yapıp, güya yükü kapitalistlerin omuzuna yüklermişçesine proletaryanın boynundaki ücretli kölelik boyunduruğunu kavileştirenlerin tutumuna çarpıcı bir örnek buradan çıkartılabilmektedir. Hükümetin resmi yayın organı Retch Çalışma bakanı Skobelev'in 1917 Mayıs'ında Sovyet toplantısında yaptığı bir açıklamayı şöyle aktarmış:

Bakan Skobelev'in açıkladığına göre ... ulusal ekonomi bir uçurumun kenarındadır. Ekonomik hayatın bütün alanlarına bir müdahale zorunludur çünkü hazinenin kasası tam takırdır. Emekçi yağınların durumunun düzeltilmesi gerekir; bu amaçla patronların ve bankaların kasalarındaki karlara el koymak gerekir. (bir ses: "hangi yoldan?") acımasız bir varlık vergisi yoluyla, diye yanıtladı çalışma bakanı Skobelev. Maliye bilimi bunun nasıl yapılacağını ortaya koyar. Mülk sahibi sınıflara dayatılacak verginin oranı yüzde yüze kadar çıkartılabilir. (bir ses: "bu herşeye elkoymak demektir") Maalesef, diye devam etti Skobelev; bazı anonim şirketler hisse senedi karşılıklarını, hissedarlara şimdiden dağıtmış bulunuyorlar. Ama sırf bu nedenle bile mülk sahibi sınıfların her bireyini müterakki bir vergi yoluyla vurmak gerekir. Hatta daha ileri gideceğiz; eğer sermaye ekonominin yönetimini burjuva tarzda sürdürmeye kararlıysa kar etmeden çalışmasını öğrenmelidir. Çünkü aksi taktirde müşterilerini kaybedeceklerdir. Geçmişte onları çalışmaya yönelten teşvik unsurlarının ortadan kalkmasıyla cesaretleri kırılan hissedarların bankacılara ve fabrikatörlere iş yapma zorunluluğunu dayatacağız. Hisse senedi sahiplerini devlete boyun eğmeye zorlamalıyız. Onlara çalışma zorunluluğunu dayatmalıyız.⁶⁷

Menşevik deyince aklına kapitalistlere yağ çekip işçileri haşlayan akıldane alçaklar gelenlerin çoğu bu sözleri bir burjuva hükümetinin bakanından ziyade "toplumsal muhalefetin" antikapitalist bir sözcüsüne yakıştığını düşünme eğilimindedirler. Halbuki özellikle kriz dönemlerinde burjuvazinin uşakları tam da böyle davranmak zorundadır.

Zira başta işçi sınıfı olmak üzere toplumun geniş kesimlerini kapitalistlerin değirmenine su taşımak için seferber etmenin en çok bilinen ve ne yazık ki işe yarayan yolu budur.

Lenin menşevik çalışma bakanının vaatlerini kastederek "bütün işçilere bu programı tekrar tekrar okuyup tartışmalarını ve bunun gerçekleşmesi için gerekli koşullar üzerine kafa yormalarını tavsiye ederiz" diyor; ve kendine özgü alaylı üslubuyla ekliyor:

67 Bu komıyla ilgili alıntılarım tımmi Lenin'den aktarmadır. Bkz. Tİ: c.24, s. 435-445

Kendi başına bu program, mükemmel olmakla kalmıyor, Bolşevizmin programıyla da çakışıyor. Hatta banka karlarına yüzde yüze varan oranlarda elkoyma vaadiyle bizimkinden daha da ileri gitmektedir.

Bizim partimiz çok daha mütevazidir. Bugünkü kararları daha hafif talepleri içermektedir; örneğin sadece bankalar üzerinde denetim kurulmasını ve mal ve gelirler üzerinde daha adil bir müterakki vergiye doğru tedricen (iyi dinleyin Bolşevikler tedrici bir geçişi savunuyor) geçişi savunuyor. Bizim partimiz Skobelev'den daha ılımlıdır. Skobelev, fülün gerçekleşmesinin koşulları olup olmadığına bakmaksızın ölçsüz, hesapsız vaatler öne sürmektedir. İşin sırrı da buradadır.

Skobelev'in programını uygulamak sadece imkansız olsa iyi; bu doğrultuda az çok ciddi adımların atılması bile genel anlamda imkansızdır; çünkü kapitalistlerle biiyik toprak sahiplerinin partisinden on tane bakanla el ele çalışırken ve (menşeviklerle popülistlerin eklentisi olduğu) kapitalist hükümetin yetinmek zorunda olduğu bürokrat memur aygıtını kullanarak bu işleri yapmak mümkün değildir.⁶⁸

Lenin ikinci makalesinde Skobelev'in sözlerini aktararak işin püf noktasını açığa çıkarıyor:

Skobelev'in sözlerinde kapitalistlere yönelik müthiş bir tehdit var sanılır; halbuki söz konusu olan, kısa bir zaman için kardan fedakarlık ederek sermayenin herşeye kadir konumunu sürdürmeye yönelik (Skobelev açısından bilinçsiz olsa da kapitalistler açısından tamamen bilinçli) bir girişimdir.⁶⁹

Sonra da Lenin Skobelev'in güya kapitalistlere karşıymış gibi sarfettiği hamasi sözlerin aslında kapitalistlerin aklından geçenlerle nasıl örtüştüğünü özetledi:

Kapitalistler kendi aralarında "işçiler çok alıyorlar" diye konuşurlar. "Onlara ne iktidarı ne de üretimin bütününi gerçekten yönetme imkanını vermeden üretimin sorumluluklarını üstlenmelerini dayatmalıyız. Bize gelince, biz kapitalistler de bir süre için karlarımızdan fedakarlık edeceğiz; ama "müşterilerimizi kaybetmeden ekonomi yönetiminin burjuva tarzını sürdürdüğümüz için" sanayideki bu geçici durumun iflasla sonuçlanmasını hızlandırıp, sanayinin her bakımdan örgütsüzleşmesini sağlayarak kabahati işçilerin üzerine atmış oluruz.

İşte kapitalistlerin hesabı budur. Olgular da bunu göstermektedir.⁷⁰

Lenin nihayet sözlerini şu sonuca bağladı:

68 aynı yerde

69 aynı yerde

70 aynı yerde

... Halkın dikkatinin “ölçüsüz vaatler” sayesinde esas sorundan, yani gerçek denetimin gerçekten işçilerin eline geçmesi noktasından uzaklaştırılması hem memurların, hem de kapitalistlerin lehinedir.

İşçiler lafazanlığı, vaatleri, açıklamaları sermayenin memurlarının uçuk tasarılarını bir kenara atmalıdır; çünkü sermayenin bu memurları birbirinden daha uyduruk planlar yapmaya, ilkeler, tüzükler, nizamnameler ortaya koymaya her zaman hazırdırlar. Kahrolsun bütün bu palavralar. İşçiler tarafından uygulanacak zorunlu bir denetimin derhal ve fiilen gerçekleştirilmesini istemelidir.⁷¹

Neden? Çünkü felaketi önlemek için eğer bir seferberlik şartsa, bunun iki yolu vardır: Bunlardan biri burjuvazinin yahut onun paralı hizmetkarlarının denetiminde bir seferberliktir; dolayısıyla bu seferberlik sermayenin çıkarları için bir seferberlik anlamına gelmektedir; ve zaten devlet de burjuvazinin siyasi temsilcileri de bunu sağlamak için vardılar. İkincisi ise, işçilerin bizzat ve bilfiil denetlediği bir kitle seferberliğidir; bu ise sermayenin felaketi olur. İşçi sınıfına önderlik etme iddiası ile öne çıkan siyasi partiler de; işçi sınıfının egemen sınıf olarak örgütlenmesi anlamına gelen proletarya diktatörlüğü de bunun için vardır. Lenin’in bu sade ve berrak bakışının sırrı sınıf karşıtlığını ve devletin bir sınıf mücadelesi aracı oluşunu akılda tutuşunda yatmaktadır.

Lenin aynı yerde neden bir emek seferberliği için bu ikinci yola girme zorunluluğu olduğunu da anlattı:

*Genel bir emek seferberliği olmadan ülkenin kurtarılması mümkün değildir. Bütün halkın milis halinde örgütlenmesi olmadan da, genel emek seferliğini uygulamak mümkün değildir. Onmilyonlarca insanı bu felaketten gerçekten kurtarmak isteyen her kimse, bu tedbirleri savunmak zorunda kalacaktır.*⁷²

Nihayet, Lenin “yaklaşan felaket”e karşı proletaryanın çıkarları doğrultusundaki biricik çözüme geçiş yolunu gösterdi:

*Yaklaşan bir felaket anında halkın en çok ihtiyaç duyduğu ve yararlanacağı şey örgütlenmedir. Proleter örgütlenmenin yaratıcı örnekleri; işte şimdi şiarımız bu olmalıdır. Proletarya iktidara geçtikten sonra da şiarımız ve ihtiyacımız bu olacaktır. Eğer yığınlar örgütlü değilse mutlak bir zorunluluk haline gelmiş olan genel bir çalışma seferberliğini oturtmak mümkün değildir; bankalar, sanayici sendikaları, üretim ve bölüşüm üzerinde az çok ciddi bir denetimi sağlamak da mümkün değildir. ... İşte proletaryanın partisinin halkı felaketten kurtarmak için savunması gereken budur. Daha şimdiden iktidara sahip olduğu yerelliklerde kısmi olarak gerçekleştirilmesi gereken budur. Devlet iktidarını eline geçirdiği takdirde bir bütün olarak yapacakları da bunlardır*⁷³.

71 aynı yerde

72 aynı yerde

73 TE: c. 24: s. 435-445

Demek ki burjuvazinin egemenliğini veri kabul edenlerin “*radikal*” vaatleri karşısında “*daha ılımlı*” görünen Bolşeviklerin asıl farkı, sınıf mücadelesinin siyasal iktidara ilişkin tutumda yatıyor. Fark burjuva diktatörlüğünü emekçilerden yana tedbirler almaya zorlayan politikalarla, siyasal iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesini hedefleyen politikalar arasındadır. Genellikle reformizm ve devrimcilik olarak ayırışan tutumların asıl ayırım çizgisi de tam bu noktadan geçmektedir.

İşte *Nisan Tezlerine* bu gözle bakanlar, rahatlıkla Lenin’in *İki Taktikte* ortaya koyduğu tutumla buluşurlar. Aynı zamanda da hangi kılık altında olurlarsa olsunlar, burjuvaziye yahut burjuva siyaset anlayışlarına itibar eden oportünistlerle yollarını ayırmak için en değerli kılavuza kavuşmuş olurlar. Bizim özen gösterdiğimiz ve göstereceğimiz ölçü de buradadır.

Nisan Tezleri’ne Yansıyan Ekim Dersleri Kime Lazım?

Şimdi bu sözlere bakıp, “*canım bu sözler bir devrim süreci içinde, hatta Ekim Devrimi’nin arifesinde söylenmiş ve benzeri koşullarda tabii ki, bizim de tekrarlamamız gereken hedefleri ifade ediyor. Ama şimdi durum öyle mi ya?*” diyeceklerin sayısı ne yazık ki arzu edilenden de gerekenden de fazladır. Halbuki eğer bir devrim stratejisi sadece devrim dönemlerinde lazım olsaydı, bu tür durumların dışında devrimcilere ne iş düşecektir? Üstelik bir devrim durumunun ne zaman gelip çatacağı nereden bellidir? Böyle bir durumun gelip çatması ilahi bir takdirin harcı mıdır? Nitekim, Lenin’in kendisi, Şubat devrimi’nden kısa bir zaman önce Rusya’da bir devrimci durumun yaklaşmakta olduğunun farkında değildi. Buna rağmen, her an belirebilecek bir devrimci duruma müdahale etmek üzere tasarlanmış bir partinin yaratılmasını siyasal mücadeleye atıldığı günden itibaren planlayıp tüm hayatını bu amaca vakfettiştir.

İşte bu tutum Rusya’da savaş koşullarında beliren ve Şubat devrimi ile iktidar sorununu çıplak bir biçimde sınıf mücadelesinin her iki tarafında yer alanların önüne koyan koşullarda Bolşeviklerin hızla sıyrılıp ilk muzaffer proleter devriminin önderliği konumuna ulaşmalarını sağlamıştır. Çoktan beridir asıl eksikliği duyulan da böyle bir parti ve böyle bir devrimci tutumdur; burjuva toplumunun açmaz ve krizlerinin bir devrimci duruma yol açmaya elverişli olup olmaması değil. Zira bu tür kriz durumları en beklenmedik zamanlarda en beklenmedik biçimlerde gelmeye ve kurtuluşları için bir proleter devrimden başka çaresi olmayan; en çok da bu devrime önderlik edecek bolşevik önderlikten yoksun bulunmanın çaresizliğini yaşayan yığınları sarmaya devam etmektedir ve edecektir.

Bu koşullarda Ekim devrimini hatırlayıp o dönemle paralellik kurma yönündeki çabaların boş bir avunma gayretinden ibaret olmadığını görmek

pek çokları için neredeyse imkansız olsa da, sıcaklığı sıcaklığına yaşanan son olaylara bir de bu gözle bakmakta yarar var.

17 Ağustos gece yarısı meydana gelen ve tel tel dökülmekte olduğu meydana çıkan siyasal düzene ilk 45 saniye içinde yaptığı tahribattan çok daha fazlasını yapmaya aday dinamikleri açığa çıkaran deprem, seksen yıl öncesinden söylenen sözlerle bugün arasında bağ kurmaya hiç mi elverişli değildi?

Depremın vurduğu bölge daha önceki büyük depremlerden (Erzincan gibi) farklı olarak kırsal alanda tecrit olmuş bir bölge değildi. Aksine depremin vurduğu yer büyük ölçekli sanayinin ve sanayi proletaryasının en yoğun olduğu bölgeydi. Depremın vurduğu sanayi havzası neredeyse 80 yıl önceki Rusya'nın tümünde varolandan daha büyük ve yoğun bir proleter kitlesini barındırmaktaydı. Kaldı ki, iletişim olanakları bakımından 1900'lerin başındaki Rusya ile kıyaslanması mümkün olmayan koşulların söz konusu olduğu tartışmasızdı. Üstelik bu bölge, aynı zamanda çok yönlü göçlere açık bir yöreyi ifade ediyordu. Nitekim depremin hemen ardından ülkenin neredeyse her köşesindeki işçilerle ve üstelik çok geniş bir çerçeveye yayılmış yurtdışındaki gurbetçilerle deprem bölgesi arasında hızlı ve yoğun bir iletişim başladı. Ne hükümetin ne de basının bu iletişimi örtbas etmesi mümkün değildi.

Bu bölge mücadele geleneği bakımından da anlamlı bir havzayı ifade etmekteydi. Deprem bölgesi bu topraklardaki en büyük proleter eylemi olan 15-16 Haziran başkaldırısının kalkış noktasıydı. Üstelik o zamankini kat be kat aşan bir işçi sayısı bu noktada odaklaşmış bulunmaktaydı.

Zamansal olarak da işçilerin siyasal duyarlılığının en yüksek olduğu bir döneme denk düşmüştü deprem. 24 Temmuz günü Ankara'da gerçekleşen "*mezarda emekliliğe hayır*" mitingi 1 Mayıs'ından bu yana gerçekleşen en büyük işçi mitingi olmuştu. Bu miting alanında olduğu gibi, mitingi izleyen günlerde "*işçi memur el ele, genel greve*" şiarı yaygınlaşmıştı. "*Geliyor, geliyor, genel grev geliyor*" şiarı git gide daha çok kesim için ciddi bir olasılığa işaret ediyor gibi görünmeye başlamıştı. Üstelik deprem bölgesinde yaşayanlar söz konusu sosyal güvenlik tasarısı saldırısından doğrudan doğruya zarar görecektir olanların başında gelen önemli bir kesimi barındırıyordu.

Bu koşullarda, nesnel olanaklar bakımından 1917 Rusya'sını bir kenara bırakalım, 15-16 Haziran'daki gibi bir eylemin gerçekleşmemesinin dahi nesnel bir izahı olamaz. Bu eksikliğin izahı besbelli öznel. Dahası bu sorunun bu açıklığıyla ortaya konmaması mevcut zaafı daha da katmerleştiren bir etken olmaktadır. Ne var ki, depremin toz dumanı arasında bu görünüm de barındırdığı devrimci fırsatlar da bir kez daha gözden kaçırılmıştır.

Ama, “*Apo sorunu*” olarak gördükleri “*Kürt sorununu*” çözdüklerini düşünüp heveslenirken, bir de “*asrın felaketini ucuz atlattığını*” düşünen ve bu depremi kendi hanesine kar yazmaya yönelen hakim sınıfın sevinçli ve ümitli yönelişine bakıp aldanmamalı. Bu topraklar daha büyük nice depremlere yol açacak fay hatlarının üzerindedir. Üstelik bir proleter devriminden başka hiçbir sarsıntı, sınıfsal kutuplaşmalara ve dünya çapındaki bir emperyalist paylaşım kavgasının açtığı bu çatlakları kapatmaya “*enerjinin boşalmasını*” sağlamaya yetmeyecektir. Burjuva toplumunun en büyük açmazı burada yatmaktadır; ve devrimcilerin bir depremi beklemeden, en küçük toplumsal sarsıntıları bu hedefe yönelterek siyasal iktidarın asırlardır ona susamış olanların eline geçmesi için dikkat ve gayretlerini yoğunlaştırması gereken nokta da aynı yerdedir.

İki Taktikten Nisan Tezlerine uzanan bolşevik deneyimin dersleri sadece bu ödevin sorumluluğunu üstlenen komünistler için anlamlıdır. Ekim dersleri sadece onların elinde bir silaha dönüşebilecektir.

Notlar / Düşünceler

A series of horizontal dotted lines for writing notes or thoughts.

Lenin Döneminde Komünist

Enternasyonal Hangi

Program Anlayışını

Benimsiyordu?

(TKP Programı ve

Lenin'in RSDİP için önerdiği

Program Taslağı)

İŞçi Sınıfının Değışen

Bileşimi İŞçi Aristokrasisi

ve Oportünizm

PKK'nin Tasfiyesinin

İŐığında Solun Tablosu

Ulusal Sorun ve "Kürt

Sorununun Siyasal Çözümü

Emperyalizm ve

"Küreselleşme"

Çerçevesinde

TC'nin Yönelimleri

Bolşevizm Defterleri dizisinde yayınlanacak olan dosyaların ilki, «sosyalist devrim/demokratik devrim» tartışmalarının perdelediği menşevik tutumu açığa çıkarmayı hedefliyor.

Programatik ayırım çizgilerini çekmek adına demokratik devrim/sosyalist devrim tartışmasına ilişkin tutumun öne çıkarılması reformistlerle devrimciler arasındaki vurgulanması gereken asıl ayırımın, yani iktidarın ele geçirilmesine yönelik strateji konusunun, ikinci plana düşmesine yol açmaktadır. Zira strateji tartışması gibi yürütülse de, bugün yürütülmekte olduğu haliyle «sosyalist devrim/demokratik devrim» tartışmaları strateji sorunlarına yani devrimci öznenin işçi sınıfını iktidara taşıma mücadelesinde hangi yol ve yöntemlerin izleneceği, kimlerle nasıl ittifaklar yapılacağı vs. gibi sorunlara dair değildir. «Sosyalist devrim mi; demokratik devrim mi?» sorusunu teoriye ve ülkenin sosyo-ekonomik durumunun saptanmasına ilişkin bir sorun olarak ele alanlar teorinin labirentlerinde yürüyen bir tartışmaya kapılmaktadırlar. Oysa öne çıkarılması gereken, strateji ve örgütlenme sorunlarına ilişkin bir tartışma olmalıdır; özellikle de bugün bu tartışmanın önemi ve önceliği vardır. Kendini iktisadi gelişmişlik düzeylerinin karşılaştırılmasına hapseden tartışmalar, burjuva demokrasi ile proletarya diktatörlüğü arasındaki ayırımların silinmesine de katkı sunmaktadır. Bu nedenle, «sosyalist devrim/demokratik devrim» tartışmalarının öne çıkardığı ayırışma noktaları devrimcilerle reformistlerin ayırım çizgilerini muğlaklaştırmakta; devrimci akımlar içindeki devrimci ve liberal eğilimlerin ayırışmasının ertelenmesine de hizmet etmektedir. «Sosyalist devrim/demokratik devrim» tartışması bu bakımdan devrim mücadelesinin önünü açmak şöyle dursun, oportünizmle yürütülecek ayırışmanın esas zeminini de perdeleyici bir rol üstlenmektedir. Bu kısır döngünün kırılması komünistlerin önündeki acil görevlerden biri olarak durmaktadır.

Bu Dosyada Neler Var?

Elinizdeki dosyada yer alan ilk yazısı, proleter devriminin, somut durumun somut tahliline bağlı bir stratejik hedef olduğunu öne çıkarıyor. Yaşadığımız topraklardaki somut durumun, emperyalist paylaşım kavgasının mantığı çerçevesinde ele alındığı «Emperyalizmin Zayıf Halkası Proleter Devrimiyle Kırılacak!» başlıklı yazı, proleter devrimi kavramını «sosyalist devrim/demokratik devrim» kutuplaşmasından ayırdederek tanımlıyor.

Dosyadaki «Sosyalist Devrim Demokratik Devrim Tartışmasının Perdeledikleri» başlıklı metin ise «sosyalist devrim/demokratik devrim» tartışmasının yapıyı ve perdelediği ayırışma zeminlerini somut örnekler ve polemiklerle gün ışığına çıkarmayı ve Türkiye solunun tarihini, bu tartışmayı eksen olarak okumanın, bu zengin tarihin büyük bölümünü anlaşılmaz kıldığını ortaya koyuyor.

Nihayet dosyadaki «İki Taktik'ten Nisan Tezleri'ne» başlıklı yazı Ekim Devrimi'nin öyküsünün tahrip edilerek aktarılmasından ve bu biçimiyle algılanmasından doğan kafa karışıklığını gidermeyi amaçlıyor. Bu yazıda Bolşevikler arasında Şubat Devrimi sonrasında cereyan eden tartışmalar Nisan Tezleri'nin komünistlerle reformistlerin ayırt edilmesi doğrultusundaki katkılarını öne çıkarmak amacıyla irdeleniyor; ve İki Taktik'ten Nisan Tezleri'ne uzanan süreklilik bağı ortaya konuyor.

Bu kitapçıktaki yazıların hiçbirisi siyasal mücadeleden ve onun dayattığı örgütsel/politik sorumluluklardan bağımsız olarak düşünülmemeli, kimse bunları farklı amaçlarla kullanmaya yeltenmemelidir. Bu kitapçık devrimci önderlik eksikliğini duyan ve bu sorunun çözülmesi için örgütsel politik sorumluluk üstlenen militanların eğitilmesi ve donanmasına katkıda bulunmayı amaçlıyor. Bu kitapçıktaki yazılarda tartışma konusu edilen anlayışların siyaseten alt edilmesini sağlayacak olan siyasal güç buradan doğacaktır. Siyasal sorunların çözülmesi siyasal mücadeleyle ve o mücadelenin araçlarıyla olacağına göre, bu kitapçığı yayınlayıp arkasında duranlar böyle bir önderliğe aday komünist partinin bolşevik çizgide yaratılması doğrultusundaki pratik/politik faaliyetin önceliğini hatırdan çıkarmamaktadırlar.